KATRINA

Sally Salminen

KATRINA

În românește de DAN MUTAȘCU

EDITURA UNIVERS
București — 1974

Sally Salminen
KATRINA
Holger Schildts Förlagsaktiebolag, Helsinki
© Sally Salminen, 1945

Coperta de *Măriuca Brâncoveanu*

KATRINA era cea mai mare dintre cele trei fete ale unui țăran din nordul ținutului Österbotten. Era cea mai drăguță, cea mai veselă, și cea mai mîndră dintre surori. Viguroasă, tînără, zveltă, munca era pentru ea aproape o joacă, fie că dobora copaci în pădure, fie că ara și grăpa la cîmp, fie că torcea și țesea în casă.

Ce plăcere s-o vezi pe Katrina înapoindu-se de la pădure, cu căruța încărcată cu lemne, într-o după-amiază de iarnă, cînd soarele se pierdea la marginea cîmpiei înzăpezite! Stătea calmă și țeapănă pe bușteni, cu mănușile ei de lînă de un albastru deschis, împletite chiar de ea, ținînd cu mînă sigură hățurile. Picioarele ei, încălțate cu cizme orășenești, băteau cu vioiciune tactul unui cîntec săltăreț. Rochia și jerseul gros, țesute în casă, o apărau destul de bine împotriva frigului mușcător, și obrajii ei rotunzi, pe care crivățul îi zgîria prin basma, erau roșii cum sînt de obicei boabele de sorb. Ochii albaștri îi frigeau parcă de pofta de viață.

Mai toți tinerii din partea locului, care se vedeau ajunși la vîrsta însurătorii, își încercaseră măcar o dată norocul pe lîngă Katrina. Fiecare dintre ei ar fi voit s-o vadă în casa lui, legănîndu-i copiii.

Katrina era tînără și nepăsătoare, și dragostea, deocamdată un cuvînt inutil, ca sunetul unui pahar gol.

Într-o seară de primăvară ea întîlni un tînăr marinar străin, venit cu alți cîțiva vaporeni să-și petreacă seara în sat. Katrina se plimbă cu ei și dintr-o dată totul se schimbă, pentru totdeauna.

Era o noapte străvezie de primăvară. Un voal transparent, magic parcă, se întindea peste cîmpuri și de-a lungul drumului, crîsteii se văitau moale în iarbă. Johan mergea alături de Katrina, clătinîndu-se într-una, așa cum fac de obicei marinarii; privirea parșivă a ochilor

lui de sineală lucea sub şuviţele blonde care-i atîrnau pe frunte. Vorbea, vorbea necontenit, cu un fermecător accent străin.

— Ai ieşit vreodată din bîrlogul ăsta ? o stîrnea el. Ar trebui să începi să călătoreşti, să vezi şi tu lumea, să vii la Âland. Acolo o să ai şi altceva de văzut decît această cîmpie lăbărţată din nord. Doamne, Dumnezeule, oare nu te-ai săturat de locurile astea ?

— Nu, răspunse nesigură, Katrina.

— Eu n-aş putea nici în ruptul capului să stau o viaţă întreagă în acelaşi loc. Simt nevoia să văd lumea, îmi place aventura, înţelegi ? Pentru asta călătorim, noi ăştia, pe mare. Să nu-ţi închipui că n-avem pămînt la Âland ! Dimpotrivă, avem mari şi minunate gospodării ţărăneşti. Eu însumi stăpînesc o proprietate foarte mare şi frumoasă şi am un adevărat conac, văruit în alb, cu două caturi şi cu două balcoane. La noi nu-i nici urmă de case vechi, scunde şi caraghioase ca aici. Casele noastre seamănă mai degrabă cu alea de la oraş. Eu, desigur, n-aş avea nevoie să navighez pe mare, dacă n-aş vrea să mă mai mişc puţin, asta-i tot.

— Dar atunci cine are grijă de pămîntu' vostru ?

— Slugile. Dealtfel, pămîntul are grijă de el, aproape singur. La Âland e o altă climă. Acolo totul creşte aşa, ca iarba. Aici, la voi e frig al dracului, iarna şi zăpadă, nu ?

— Asta cam aşa-i, ni se întîmplă uneori să ne trezim înzăpeziţi, da' de frig nu mi se pare că ar fi prea frig.

— Înzăpeziţi ? Şi nu vă omoară frigul ? Ia Âland ninge doar aşa din an în paşte, aşa că toate cresc în neştire.

— Ei, şi aici avem de toate. Nu ne putem plînge nici că ne lipsesc secara sau cartofii.

— Secară şi cartofi, ha, ha ! Ce-i aia secară şi cartofi ? Mie vorbeşte-mi de grîu, de grîul galben ca aurul ; şi de legume, de fructe, de mere...

— Mere ?

— Desigur, mere şi-nică aşa, cîte vrei !

— Aveţi într-adevăr mere, la voi, la Âland ?

Katrinei nu putea să-i iasă din minte gîndul la mere.

— Bineînţeles că la noi sînt mere ! Dacă vrei să ştii, eu însumi am o livadă de te pierzi în ea. Acolo te poţi plimba în fiecare dimineaţă, prin iarba aia, udă de rouă

și să culegi, după pofta inimii, mere roșii, galbene, verzi, albastre...

— Mere albastre ? strigă Katrina uimită. Dar de acum era dispusă să creadă orice.

— Da, da, mere albastre, puzderie, de toate soiurile, de toate culorile ! Chiar așa...

Katrina simți cum i se umflă venele tîmplelor.

Acest ținut, unde ea trăise așa, ca oarbă, fără noimă douăzeci și trei de ani îi apărea deodată înăbușitor de trist și de sărac. Monotonia cîmpiei o plictisea de moarte. Întinsele și unduitoarele lanuri de secară, cîmpurile de un verde frumos, înțesate de cartofi, nu-i mai spuneau, de mult, nimic. Ea începuse să viseze, își dădea bine seama de asta, la lanurile de grîu galben ca aurul și la fructele alea, care ți se topeau în gură, și, mai presus de orice, la merele alea nemaipomenite, care creșteau acolo, în sud, în insulele fermecate, Åland.

Începu deodată să-i dispreţuiască pe oamenii bosumflați, tăcuți și butucănoși, cei pe care ea îi cunoscuse pînă atunci ; așadar își privea cu dispreț îmbrăcămintea și pe aceea a prietenelor ei. Niciodată pînă acum ea nu băgase de seamă că rochiile lor erau țepene, șleampăte, croite ca din topor. La Åland, cel puțin, oamenii erau umblați prin lume, curtenitori, știau să se poarte ca niște domni, iar femeile îmbrăcau rochii arătoase din stofe țesute la fabrică. Frigul nu le obliga să se transforme în sperietori.

Contrar așteptărilor, părinții n-au spus un cuvînt la căsătoria lui Iohan și a Katrinei. Tatăl ei auzise adesea vorbindu-se de bunăstarea locuitorilor din Åland și știa că, acolo, creșteau plante, care mai spre miază-noapte n-aveau nici o șansă să se coacă vreodată. Iar maică-sa își amintea de o cunoscută a ei, măritată cu un marinar din Åland și devenită apoi, ceea ce se poate numi o doamnă bine. Cînd cu mulți ani în urmă, a venit odată la Österbotten purta niște rochii de-a dreptul minunate. Ea a călătorit cu soțul ei, devenit căpitan de vas, și a văzut Londra și Parisul.

Surorile Katrinei, cu toate că erau, fără îndoială, geloase pe sora lor mai mare, săriră, care mai de care, să pregătească, împreună cu mama lor, un trusou frumos, dar Katrina nici nu voia să audă de așa ceva.

Johan dădea asigurări că, acolo nu era nevoie de nimic ; la Åland se purta cu totul altă lenjerie și cu totul alte rochii.

Dealtfel, nici nu mai era timp pentru a toarce și a țese ceva, deoarece corabia pe care viitorul soț făcea serviciul ca marinar, era pe punctul de-a o porni spre sud și Katrina trebuia să plece cu el. Mama era cît se poate de nemulțumită că nu se putea ocupa de trusoul fetei sale mai mari, iar pe tatăl ei graba asta îl cam zgîndărea. Ce vor spune oarece vecinii cînd vor vedea că fiica lui cea mare se mărită, la preot, într-o sîmbătă seara, fără nici un fel de ceremonie, mai rău decît fiica oricărui coate-goale, care era silită să se mărite în grabă ? Dar Katrina nu-l mai asculta decît de Johan.

UN VÎNT UȘOR îi întovărăși în călătoria lor spre sud și micul vas făcu drumul în mai puțin de o săptămînă. Patronul și echipajul găseau că era un lucru puțin cam neobișnuit, dar plăcut, de a avea pe bord o tînără căsătorită. Îi făcuseră, așadar, lui Johan, cinstea unei cabine particulare, pregătită în așa fel ca să fie, cît de cît, veselă și comodă. Johan nu lăsă să-i scape prilejul de a o lămuri pe Katrina că el, pe bord era ceva mai mult decît ceilalți băieți, și ea, care nu mai fusese niciodată pînă atunci pe mare, credea, fericită, orice cuvînt al soțului ei. Dar povestea asta nu era sortită să țină mult.

Johan era originar dintr-o insulă de mărime mijlocie de la răsărit de „țara Åland" pe care locuitorii o numesc pur și simplu : „insula cea mai mare" și împrejurul căreia sînt presărate miile de insulițe ale arhipelagului. Insula noastră, Torsö, de pildă, semăna cu o stea cu patru colțuri ; în fiecare colț al ei se aciuia cîte un sătuleț, toate avînd la un loc cam vreo cinci sute de locuitori. În centrul stelei se înălțau biserica și mai tîrziu s-a clădit o școală.

Era în toiul verii.

Vaporul se strecurase, încă din zori, într-un golfuleț, aflat în colțul de apus al insulei. În timp ce vasul își făcea aprovizionarea, Johan căpătă învoirea să-și ducă soția la noua ei locuință. Tînăra pereche se îndreptă deci

spre mal, într-o şalupă, împreună cu patronul şi doi marinari.

Aici legară şalupa de un debarcader încropit din trunchiuri tari, care coborau de pe ţărmul pietros în apă.

Katrina şi Johan, după ce rămăseseră singuri, porniră spre insulă.

Cărarea deschisă pe o fîşie îngustă de pămînt trecea printre apă şi stînci, apoi drumul făcea un ocol neaşteptat şi intra înăuntrul ţinutului. Şi atunci Katrina descoperi un spectacol neaşteptat : o pădure tulburătoare şi maiestuoasă de brad, un mal împînzit cu iarbă, molcom şi jos, unde valurile veneau să se sinucidă între trestiile fremătătoare.

Se vedeau, de asemenea, pontoane, bărci, case cenuşii cu acoperişuri de paie. Dincolo de micul golf, atît de proaspătă în soare, se înălţa o altă pădure şi mai deasă, şi, pe panta colinei, se profila pe fondul mohorît al pădurii o casă roşie, cu obloane albe.

Cele două păduri îmbrăcau întreaga insulă, dar drumul ce le despărţea devenea din ce în ce mai larg, lăsînd să se ivească cîmpuri şi pajişti. Departe în vale se zărea satul şi, în spatele lui, morile de vînt se desenau pe albastrul cerului de vară.

Acest sat era Västerby iar cele două păduri, care cuprindeau că nişte braţe de văduve pătimaşe „ramura stelei" şi o protejau împotriva vînturilor iernii, se numeau Norröjen şi Söderöjen.

Katrina privea cu lăcomie toate astea. Fiecare tufiş, fiecare piatră de pe marginea drumului însemna ceva. Ea tăcea şi, pentru prima oară pînă-atunci, nu-l mai asculta pe Johan care vorbea fără încetare. Cînd acesta văzu că toată conversaţia nu mai era de mult decît propriul său monolog, începu să mormăie fals un cîntec marinăresc. Mergea fără grijă, bălăbănindu-şi mîinile în ritmul cîntecului.

Începea să se vadă din ce în ce mai limpede satul.

— Da, iată, aici e Västerby ! strigă deodată Johan, apoi îşi reluă cîntecul.

Katrina vedea cîte o fermă părăginită şi roşie, ici-colo cuibărită în fundul vreunei scobituri şi ascunsă pe jumătate de arbori şi de tufişuri. Din loc în loc, pe vîrful

unei înălțimi, se ridicau, orgolioase, clădiri moderne, în culori crude.

Inima Katrinei își opri bătăile. Care dintre ele va fi locuința ei ? Acolo jos, pe marginea stîngă a drumului, se înalță o casă frumoasă, cu două etaje, cu balcoane ; nu era zugrăvită în alb, ci în galben.

Dar Johan își continuă mersul ; deci nu putea fi aceea. Aici, iată, iarăși o locuință superbă, gri deschis, înconjurată de o grădină. Poate e asta ? Johan întinse mîna, Katrina roși, dar el spuse :

— Aici locuiește căpitanul Nordkvist, regele neîncoronat al insulei. El are cea mai mare moșie și cea mai mare băcănie și-n afară de asta mai are o mulțime de nave. Iată un om, ți-o spun, sincer, multimilionar. Tot el e acela care navlosește „Frida noastră". Al dracului să fiu, dacă el nu e cel mai mare armator din toată Finlanda ! Își umflă cu mîndrie pieptul și speranțele Katrinei se îndreptară de îndată spre o altă casă. Johan i-o arătă și pe aceasta și-i explică :

— Acolo locuiește căpitanul Svensson, un alt mare grangur și cel mai zgîrcit om din parohia noastră.

— Ia te uită ! spuse Katrina.

În spatele unei înălțimi se ivea mai coconoasă decît celelalte case, pe fondul negru al pădurii Norröjen, o clădire plăcută, zugrăvită în verde deschis. Era așa de deschisă la culoare încît ai fi putut-o socoti albă și avea și balcoane.

Katrina nu îndrăzni să întrebe direct :

— Ei, Johan, asta e o casă frumoasă.

— Desigur, făcu el, e o casă cu adevărat frumoasă. Acolo locuiește căpitanul Engman. El n-are pămînt, dar are în schimb o lopată de bani. Este, lua-l-ar dracu' ! Cel mai afurisit și mai lipicios dintre toți bărînii căpitani din lume.

— Ce spui ? Dar cine locuiește în ferma asta cu grilaj albastru ? Seamănă grozav cu fermele de la noi.

— Acolo locuiește Kalle Sefer. Ăsta-i individul cel mai pungaș și cel mai jegos din tot ținutul. Păduchii care se lăfăie în casă la el n-ar avea loc în grădina tatălui tău.

— Cerule mare ! strigă Katrina. Cînd vom sosi oare la moșii ?

— Proprietățile barosane le-am depășit aproape pe toate.

— Peticele astea de pămînt ? Şi pentru ce sînt fărămiţate în atîtea împrejmuiri ?

— Trebuie ! Vezi tu, fiecare ţăran de aici posedă pajiştea sa de răsărit, ogorul său de apus, păşunea sa de miază-noapte şi, de asemenea, pajiştea sa de miază-zi. Lemne sînt cîte vrei, aşa că avem cu ce face împrejmuirile !

— Iată te uită făcu din nou Katrina. Îi făcea impresia că pămîntul se îngustează, se chirceşte, rămîne tot mai puţin.

La marginea drumului se înălţa o căsuţă roşie cu colţurile zidurilor albe. O grădiniţă o înconjura şi Katrina crezu că zăreşte, alături, o altă grădină, de zarzavat. Erau floarea soarelui şi gălbinele strălucitoare, muşcate la ferestrele micuţe unde se zbăteau perdele uşoare. În lungul împrejmuirii vopsite aşa cum am spus în roşu şi alb se înălţau cinci arbori mari şi stufoşi, ale căror ramuri se întindeau deasupra drumeagului. Katrina se opri bruc şi-i privi.

— Meri ! murmură ea în sfîrşit.

— Desigur ! răspunse Johan. Sînt ai „Doamnei", cum îi spunem noi. Aici locuieşte bătrîna văduvă a poştaşului. Are nişte mere foarte bune ! Priveşte ! Ea e acolo, în grădină ; o învaţă pe Elvira lui Eriksson să scrie. Elvira e fata unora din ţăranii ăia fuduli cărora le place să facă pe domnii. Aşa că, puştoaica lui Eriksson vine aici, mereu, ca să înveţe să citească şi să croşeteze ca o adevărată fiică de căpitan. Îţi dai seama ?

— Şi unde locuieşte acest Eriksson ?

— Colo jos, în casa aia roşcată, de lîngă cea a lui Nordkvist. Eriksson ăsta nu face multe parale ca fermier, da' soţia sa este, ţi-o spun drept, cea mai frumoasă femeie din Åland.

— Ia te uită ! repetă maşinal Katrina.

Începea să se simtă obosită. Cînd va spune odată Johan : aici locuim noi ?

Apoi pătrunseră într-o piaţă şi Johan îi explică că acesta era locul unde se buluceau duminica toţi sătenii.

— Adevărat ? zise Katrina.

— Da, da. Vezi casa aia ? E a lui Blom. Tînărul Viktor Blom are cele mai strîmbe picioare din parohie şi se bîlbîie de te ia plînsul. Şi acolo e parohia. Proprietatea lui Nordkvist.

Șoseaua o coti deodată spre sud și drumul care urmă, prin sat, fu strîmt și înțesat de pietroaie. Urcau mereu, pămîntul devenea tot mai aspru și uscat; pinteni mici, de stîncă, se iveau ici, colo. Între grămezile de stînci, casele păreau mereu mici, neînsemnate.

— Și acolo cine locuiește? întrebă Katrina.

— O, bieți oameni care lucrează cu ziua.

Și el o conducea mereu înainte. Aproape că nu mai întîlneau de-acum decît bolovani și colibe joase, fioros de mizere.

Pe coline se înălțau morile de vînt. Cocoțată pe aripa uneia dintre ele, o coțofană privea batjocoritor; Katrina își simțea inima grea, dar spera încă să vadă, apărînd, ca prin minune înaintea ochilor ei, o mare casă albă cu balcon. Brusc, Johan se opri dinaintea uneia dintre colibe:

— Ah! Iată-ne ajunși! exclamă el cu satisfacție.

Katrina privea, privea, uitînd să mai clipească. Dinaintea ei era o colibă nenorocită, fără pic de tencuială, strîmbă, cu acoperișul smuls, pe jumătate, de vînt. Coliba se afla pe un dîmb monoton, fără nici o urmă de verdeață împrejur, în afară de cîteva urzici. Resturi dintr-un gard de mărăcini, făcut harcea-parcea, arătau că odinioară casa avusese și o împrejmuire.

Nici tu grajd, nici magazie de lemne, doar o mică latrină cenușie, la fel de strîmbă ca și casa, cu ușa atîrnînd caraghios în balamale.

Casa! Avea două ferestre mici, cu geamurile vechi bătînd în verzui; un ochi de geam era spart și gaura fusese astupată cu zdrențe. În partea de jos a ușii șoarecii făcuseră o gaură mare. Privind, tînăra femeie rămăsese mută, parcă ar fi fost izbită de trăznet. În cele din urmă își reveni; se întoarse spre Johan și-i spuse, arătîndu-i cocioaba:

— Așadar, asta e casa ta cea mare, albă, cu balcoane; și asta-i moșia ta, și merii tăi și toate celelalte?

Dar Johan ridică din sprîncene, plin de mirare:

— Casa mea mare, albă?

Apoi chipul i se lumină.

— Ah, da, înțeleg! Ha, ha, ha! Nu cumva ai crezut ceva din ce ți-am spus?

Katrina era gata să-i răspundă, dar un rîs puternic izbucni în spatele lor ; se răsuciră amîndoi. Un om se apropia printre stînci.

— Se pare că ai adus la tine o femeie, hai spune, Johan, strigă el și începu să rîdă.

— E căpitanul Nordkvist, șopti repede și prevenitor Johan, apoi își luă un aer nepăsător.

„Căpitanul Nordkvist, regele orașului", gîndi Katrina. El este cel care posedă casa cea mai mare și cea mai arătoasă. Îl observă cu atenție. Era de statură înaltă, bine clădit, cu pieptul mare, umflat, cu frunte lată, nas lung și coroiat, ochi mari, bulbucați, cu gură mare. Se vedea cît de colo că era un om energic, orgolios și brutal. Poate că ar fi fost un om frumos, dacă liniile feței nu i-ar fi fost aproape schimonosite de o expresie de trufie și de grosolănie.

Strînse mîna lui Johan :

— Cum o mai duci ?

— Merge, merge, vorba înotătorului pe cînd se ducea la fund.

— Dar d-ta, cum o mai duci căpitane ?

— Merge, merge — răspunse și acesta.

„Ce e cu limbajul ăsta ciudat ?" se întreba Katrina.

Căpitanul o măsură din cap pînă-n picioare, și reîncepu din nou să rîdă, în felul său, batjocoritor.

— Văd că ai o nevastă foarte frumoasă !

Johan făcu un pas înainte. Alături de celălalt, părea cocîrjat, cu umerii înguști, slab, dar privirea îi era metalică și vocea sigură :

— Ah, desigur ; este Katrina mea, o femeie și jumătate !

Și începu să vorbească. Katrina recunoștea totul, cu deosebire că, acum, nu mai era vorba nicidecum de Åland, ci de Österbotten, de ea însăși, de surorile și părinții ei, de casa lor pe care valul de elocință al lui Johan le luase drept subiect. Și proprietățile părintești se măreau pe măsură ce Johan vorbea, se măreau pînă ce ajunseseră să acopere jumătate din ținut. Pe urmă, el triplă numărul de capete de vite, spori de patru ori numărul cailor. Nordkvist asculta, cu o expresie de indescriptibil amuzament, cu un surîs zeflemitor pe buze. Katrina înțelese că el nu credea nici măcar un singur cuvînt din ceea ce spunea Johan. În cîteva clipe toate

speranţele ei se năruiră, visurile sale se şterseră, adevărul i se dezvăluia cinic de simplu. O colibă ruinată, o stîncă aridă. Şi pentru astea ea şi-a părăsit casa părinţilor; soţul ei era un palavragiu, un maimuţoi de care toţi îşi băteau joc! Faţa căpitanului deveni serioasă.

— Hai, Johan, ai grijă să te îmbarci la timp. N-avem cine-ştie-ce treabă cu aprovizionarea, ne mai trebuie doar puţină carne şi cartofi.

— Da, căpitane, am înţeles: voi fi la timp pe bord, îl asigură Johan cu un ton supus.

Nordkvist se întoarse către Katrina şi-i spuse poruncitor:

— Vei veni mîine dimineaţă la noi, ca să ne ajuţi la plivitul grădinii de zarzavat. Şi vei rămîne şi pentru cositul fînului.

Apoi, fără să mai aştepte vreun răspuns, se întoarse şi plecă.

Năucită, Katrina îl privi cum se îndepărtează. Ce însemna asta? Aşadar ea va trebui să meargă să lucreze la cîmp! la alţii? Şi fără să fie întrebată? Pur şi simplu i se poruncea?

Johan scoase o cheie din buzunar şi descuie lacătul ruginit de la uşă.

— Hai, vino odată, Katrina, trebuie să plec numaidecît, altfel se înfurie patronul meu.

Katrina îl urmă în micul vestibul întunecat.

— Unde trebuie să te duci? întrebă ea.

— Pe corabie, pe corabie! Doar nu cumva îţi închipui că un marinar are răgazul să stea prea multă vreme pe uscat.

Îşi aruncă jos legăturica şi se repezi la uşă.

— Dar sper că, cel puţin, n-ai de gînd să pleci imediat. Ce-am să mă fac eu dacă mă laşi aşa? Ţine cont că eu sînt aici o străină.

— Oh, Katri, sînt sigur c-ai să ajungi să te descurci foarte bine. Du-te la Nordkvist, acum cît e vremea cositului. Eu sper să fiu înapoi, la toamnă sau la Crăciun.

Repezit, el îşi îmbrăţişă soţia:

— Oh, Katrina, crede-mă, mi-ar fi plăcut foarte mult să mai fi rămas măcar o zi acasă, dar nava nu m-aşteaptă. Cu siguranţă că patronul e deja galben-ver-

de de furie. Hai, rămîi sănătoasă... O să ne revedem la toamnă sau la iarnă... sau...

Plecă și Katrina îl văzu cum își ia picioarele la spinare, ca un puștan care a făcut o poznă, coborînd în cea mai mare grabă cărarea pietroasă. Înainte ca ea să-și vină în fire, el dispăruse.

Și atunci, Katrina începu că cerceteze ceea ce de acum înainte, va fi locuința ei. Într-o parte, coliba era împărțită în două vizuini întunecoase, tinda, bucătăria și o cămăruță pentru provizii. Restul era format dintr-o singură încăpere. Ferestrele nu aveau perdele și cercevelele lor erau mîncate de carii. Hîrtia de pe pereți era afumată și ruptă, plafonul, foarte jos, era aproape negru de funingine. O marmită de fier era așezată pe un amărît de trepied, în cenușă și un ibric de cafea, stricat, atîrna de un cîrlig.

Katrina aruncă o privire în marmită. Puțină fiertură de arpacaș, uscată, veche de cîteva luni, lipită de fund și, înfiptă în ea, o lingură de lemn. În ibric era drojdie de cafea : neagră și împuțită. Lîngă ușă, un dulap nenorocit sub care fusese vîrîtă o piatră pentru a înlocui piciorul care lipsea. Pe rafturi era așezată un fel de veselă, ciobită și plină de praf ; ici, colo, bucăți de pîine uscată și mucegăită ; un șoarece se ivi, apoi se făcu nevăzut.

În fața ferestrei, o masă șchioapă, de o murdărie de neînchipuit. În fund de tot, un pat, un cufăr ordinar de lemn, al cărui capac era desfăcut înspre perete și care rămăsese în interior, așa cum îl lăsase Johan acum cîteva luni. În sfîrșit, două scaune și un scrin vechi cu oglindă crăpată completau mobilierul.

Katrina se așeză. Simțea cum i se lasă umerii ca sub o povară grozav de apăsătoare ; picioarele îi păreau de plumb și gura îi era coclită.

Mai tîrziu, adunîndu-și puterile, reuși să se miște pentru a încerca să facă puțină ordine prin cameră. Își tîra picioarele ca o femeie bătrînă. Găsi un lighean de lemn și ieși să caute apă. În preajmă nu era nici o fîntînă. Se duse să caute apă la casa vecină, o cocioabă amărîtă ca și a ei, dar nici acolo nu găsi.

În cele din urmă găsi una, destul de aproape de șosea. Umplu hîrdăul, întinse așternutul pe stîncă, la soare, apoi scoase toată puzderia de lucruri pe care le grămă-

di una peste alta lîngă scara de la intrare. Făcu focul cu niște ramuri pe care le găsi în lada pentru lemne, puse apă la încălzit. Apoi spălă și șterse vesela, mobila și așteptă ca ele să se usuce. Nu găsi cîrpe de șters. Spălă apoi, cu apă din belșug, toată casa, bägă înăuntru mobilierul sărac și făcu patul.

Cînd termină totul, se așeză cu mîinile pe genunchi, și-și plimbă privirea de jur-împrejur. Era ceva mai vesel, dar cîtă sărăcie, cîtă sărăcie !

Privi pe fereastră. Soarele moțăia deasupra satului. Cît să fie ceasul? O pendulă veche atîrna pe perete. O întoarse, și ea începu să meargă, scoțînd un tictac zgomotos. Dar trebuia să știe cît e ora. Își legă basmaua și se duse pînă la casa vecină, mai joasă și chiar mai mică decît a ei, însă mai bine întreținută, lăudîndu-se cu ceva zugrăveală roșie pe grinzile exterioare.

Katrina trecu prin fața unui copilaș îmbrăcat îngrozitor de prost, care se juca într-o băltoacă, printre stînci, cu o corăbioară din scoarță de copac. Se opri și-i spuse :

— Cum te cheamă ?

— „Yober".

— Ei, bine, Robert, cum o duci ?

— Merge, vorba ăluia, răspunse micuțul, și Katrina începu să rîdă, căci își dădu bine seama acum că se afla la Åland. Dar rîsul ei răsuna mai degrabă ca un hohot de plîns.

Înlăuntrul colibei se jucau cinci, șase copii, cu picioarele goale și cu mutre de înfometați. Katrina se întoarse către o fetiță mai mare, care legăna pe genunchi un frățior mai mic.

— Ceasul meu a stat, poți să-mi spui cît e ora ? Eu sînt din casa de alături, vecina.

— Da, ceasul e acolo pe perete, da' merge înainte cam cu jumătate de oră, spuse fetița, și privi pe Katrina cu curiozitate.

— Mulțumesc foarte mult, spuse Katrina, și se grăbi să plece.

În timp ce, cu spatele spre ușă, ea regla ceasul, auzi o voce spartă în spatele ei. Se întoarse și văzu un om scund și gras, cu fața rotundă și stacojie, cu ochi mici, șovăielnici. Degetele sale ca niște caltaboși țineau strîns un baston de preț.

— Iată, aşadar, noua noastră consăteană. Ţin să-ţi urez bun venit la Västerby, spuse el cu o voce ascuţită.

— Mulţumesc, răspunse sec Katrina.

— Poate trebuie să mă prezint. Sînt căpitanul Svensson. Să vii la mine la fîn. Începem cositul mîine dimineaţă.

— Dar altcineva... căpitanul Nordkvist a şi venit aiai, se bîlbîi Katrina încurcată.

Vocea omului se schimbă dintr-o dată.

— Ah ! Afurisitul, afurisitul, lua-l-ar dracu' ! Vin prea tîrziu ! Atunci ţine minte, să vii la mine la treierat.

Sprijinindu-se în baston, ieşi pe uşă schiopătînd. Tînăra femeie se uită lung în urma lui.

— Să vii la mine pentru treierat ! murmură ea.

Cum, adică, nu va hotărî ea singură, aşa cum înţelege ea, ce are de făcut ? Rămase ore întregi înnegurată, aşezată pe scaun lîngă ferestruică.

Cerul se întuneca. Se simţea sfîrşită, şi pricepu că-i e foame. Dar ce importanţă avea asta acum ? Ce să facă? Să se întoarcă la Österbotten, la tatăl ei ? Nu, ea nu va reveni niciodată acolo în chip de „fiică risipitoare", niciodată nu-i va lăsa să vadă umilirea ei. Nu exista nici o altă cale. Va merge la Nordkvist să plivească grădina de zarzavat, va rămîne acolo şi pentru sezonul cositului, va treiera grîul la Svensson. Va trebui să-şi vîndă energia pentru ca să aibă pîine, pentru ca să poată trăi. Asta era deci viitorul ei.

În timp ce culorile soarelui de amurg se înceţoşau încet, încet, pe cer, bucuria tinereţii ei dispăru ca şi cum ar fi fost închisă într-o peşteră sau într-o criptă de unde ea nu va mai putea reveni niciodată. Katrina se dezbrăcă încet şi se întinse pe culcuşul aspru al lui Johan.

A DOUA ZI KATRINA coborî spre marea casă de culoare gri deschis şi spuse că-i gata de lucru. Căpitanul strigă cu o voce puternică :

— Bună ziua, Katrina. Intră repede să mănînci şi tu ceva ; plecăm numaidecît la grădina de zarzavat.

Katrina intră în bucătărie şi luă loc printre ceilalţi lucrători. Însă ei aproape că terminaseră masa. Aşa că abia avu timp să ia cîteva înghiţituri înainte de a-şi înnoda basmaua şi a-i ajunge din urmă pe ceilalţi. Şi acesta

fu începutul unei lungi sclavii. Soarele cocea spinările încovoiate, spinii înțepau, urzicile ardeau. Dar, la venirea serii, grădina de legume era curățată și scăpată de buruieni, iar legumele se aliniau în șiruri țanțoșe și lucrătorii aveau de ce să fie mulțumiți.

Ei se adunară din nou în bucătăria spațioasă a căpitanului Nordkvist pentru masa de seară; cartofi reci și pește cu terci, fiertură de orz și niscaiva lapte smîntînit. Nepoata căpitanului se tot foia în capul mesei, căci Nordkvist era văduv. Acum Katrina avea răgaz să observe ce se petrecea în jurul ei. Desigur, Johan ar fi găsit aici un gras prilej pentru pălăvrăgeală : pardoseaua acoperită cu o rogojină de plută, pereții înalți și albi, soba de gătit căptușită cu teracotă, cu marele ei cazan de aramă strălucitoare, plin cu apă clocotită. Katrina văzu în fugă sufrageria, de un lux ce depășea tot ce și-ar fi putut imagina vreodată. Nici vorbele umflate ale lui Johan nu ar fi putut de fapt descrie această încăpere plină de minunate lucrușoare îngrămădite acolo din toate colțurile lumii.

Familia căpitanului era adunată în jurul unei mese mari, și căpitanul, ca un rege ce era, trona în capul ei. Rîsul lui gros se auzea pînă la bucătărie.

Cînd masa se sfîrși, căpitanul Nordkvist ieși din sufragerie cu aerul cuiva care s-a ghiftuit, întrebînd :

— Ei, cum merge cu grădina de zarzavat, oameni buni. Ați avut timp să isprăviți ?

— Da, da, răspunseră cîteva glasuri, de îndată.

— Bine că am scăpat de treaba asta înainte de cositul fînului. Tu, Katrina, mai zise, ai lapte acasă ?

— Nu, răspunse Katrina cu o voce surdă.

Căpitanul se întoarse către una dintre fetele-n casă :

— Tilda, să-i dai Katrinei, cînd pleacă, o oală din aia cu lapte smîntînit.

„Foarte drăguț din partea lui", se gîndi Katrina, și primi laptele cu recunoștință. Se întrebă dacă nu i se va plăti salariul pentru ziua lucrată, dar cum ceilalți argați se pregăteau deja să plece, îi urmă.

Se întoarse acasă cu o femeie cu care intrase în vorbă în lanul de napi. Se chema Beda Andersson și-i era vecină. Ea era mama acelor copilași pe care-i văzuse Katrina cu o zi înainte în căsuță. Femeia îi povesti că soțul ei era argat la căpitanul Svensson.

— Patronii plătesc zilnic sau plătesc o singură dată, cînd s-a terminat lucrul ? întrebă ea ; mie mi-ar fi mai la-ndemînă să primesc plata în fiecare zi.

— Ah ! Te cred, da, tu nu te poţi plînge ! spuse cealaltă, privind cu compătimire oalla cu lapte, tu ţi-ai primit plata pentru azi !

— Vrei să spui că laptele ăsa e tot ce primesc pentru ziua de azi?

— Fii fericită că n-a trebuit să munceşti mai multe zile, ca să capeţi laptele. Desigur, ei ştiu bine ce ne dau; ne dau ce nu mai vor să mai păstreze ! Lapte vechi smîntînit, care, în curînd, s-ar fi acrit, numai bun de aruncat. Obrazul femeii era schimonosit de disperare. Era numai piele şi os, ca un schelet.

Katrina munci totuşi la Nordkvist, pe tot sezonul cositului. Cum era înaltă şi puternică, i se dădu o coasă, ca unui bărbat, în vreme ce celelalte femei greblau. Şi altă dată mai făcuse ea munci bărbăteşti, dar iată că acum pricepea, cu adevărat, deosebirile între munca pe care o făcea la părinţii ei şi munca de la fermă. Ziua îi părea nesfîrşită ; cele cîteva ore, de cînd începea să cosească, pînă la opt, cînd era gata gustarea, o istoveau. După numai două ceasuri de odihnă urma greblatul fînului, apoi încărcatul lui pînă cădea roua şi apoi trebuia să plece din nou la coasă.

După o astfel de zi, noaptea, cînd acele ceasului arătau nouă sau zece, era o mare uşurare pentru ea să-şi întindă în pat mădularele obosite pentru cîteva ore, cîte mai rămîneau pînă începea din nou iadul zilei următoare.

Katrinei i se părea întotdeauna că ar fi fost mai bine să fie plătită cu bani peşin, ca să poată face ce-i place cu ei. Se oprea uneori la prăvălia lui Nordkvist şi i se scurgeau ochii după ceştile şi farfuriile, crătiţile şi oalele sau perdelele desfăcute în faţa soţiilor de ţărani bogaţi sau de căpitani, spre a alege din ele. O, cum i-ar mai fi plăcut să-şi cumpere vreunul din aceste lucruri, ca să-şi înfrumuseţeze puţin căsuţa. Însă cele cîteva parale pe care le avea abia îi ajungeau să cumpere puţin zahăr şi cafea pe care ea o amesteca cu cicoare. Cît de adevărate erau cuvintele amare ale Bedei, vecina ei : „Ei ne dau doar ceea ce nu le mai trebuie“ şi cînd cositul stătea pe loc din cauza ploii sau a sărbătorilor, Katrina rareori mînca pe săturate. Strălucea mereu de

forță și de sănătate, dar munca aceea imposibilă îi sporea nemaipomenit pofta de mîncare. Dar laptele smîntînit, pîinea sfărîmicioasă și cartofii nu o săturau deloc.

Suferea și de singurătate și trebuia să-și înfrîngă firea ei prietenoasă și veselă. Femeile cele mai tinere și mai bine îmbrăcate n-o luau în seamă. Ele erau de-ale „Doamnei căpitan" și simplul fapt a le vorbi, dîndu-le acest titlu, o făcea pe Katrina să-și piardă graiul. Pentru țărăncile mai în vîrstă ea nu era decît o străină care se măritase pentru că nu putuse face în viață altceva și ele priveau talia Katrinei cu lăcomie și-i ziceau că va veni repede ziua în care această talie îngroșată le va da dreptate.

Și toți și toate nu vedeau în ea decît pe soția acestui pierde-vară care era Johan. Fata care s-a măritat cu Johan nu putea fi desigur mai bună ca el. Înainte chiar ca ea să-și fi putut dovedi calitățile, femeile cu care muncea au luat-o în rîs din cauza graiului ei din Österbotten. Și așa începu să se simtă rîcîită de limba sa maternă, așa de dulce și plăcută ei altă dată. Se străduia să vorbească ca ceilalți, dar asta nu era deloc ușor, căci băștinașii Åland-ului vorbeau cel mai adesea în proverbe și aforisme.

Într-o zi, la masă, în bucătăria lui Nordkvist, auzi în odaia de alături pe căpitan vorbind de Johan. Avea invitați, și pentru ca să-i distreze, le povesti cu vocea sa tunătoare lăudăroșenia marinarului în ceea ce privește soția sa ; ascultătorii se strîcau de rîs. Argații și muncitoarele la fermă trăgeau cu urechea și cineva spuse :

— Pe legea mea, nu există pe lume un flecar mai mare ca Johan. Să mă ia dracu', băiatul ăsta n-a spus de cînd e el măcar un singur cuvînt adevărat.

Katrina sta dreaptă și foarte palidă. Cum îi ura pe toți, pe acești oameni necioplți și fără inimă, pe acești țărani cu aerul lor de domni și cu titlurile lor de căpitan ! Da, ei pot să rîdă cît le-o plăcea de Johan, ea în orice caz nu le va da ocazia de a-și bate joc de ea. Strînse din dinți și tăcu.

Încetul cu încetul deveni atît de tăcută încît părea mută. Nu spuse niciodată de unde venea. Ei nu puteau astfel ști că ea fusese atrasă în insula lor de cuvintele frumoase ale lui Johan, cel sărăntoc, ei nu vor afla cu ce speranțe îl urmase aici ! Puteau ei să creadă ce vo-

iau ; ea înțelegea foarte bine ce voiau să însemne privirile insistente ale matroanelor și își spunea, cu un surîs amar, că ar fi fost păcat, într-adevăr să le deceptioneze.

În timpul secerișului, Katrina munci la Svensson în condiții și mai aspre. Acum își amintea ce spusese Johan :

— Svensson e cel mai zgîrcit ins din parohie ; de data aceasta, gîndi ea, Johan n-a mințit.

Soția căpitanului, o femeiușcă slabă, cu nasul ascuțit, nu era cu nimic mai prejos de soțul ei în ceea ce privește zgîrcenia. În timp ce, schiopătînd, el inspecta mersul secerișului, înjurînd pe secerători — cutare lăsa prea multe paie, cutare uita spicele neadunate, ea, acasă, controla dacă untul, zahărul, ouăle era bine încuiate. Cu degetele ei ca niște cîrlige tăia felii subțiri de pîine, număra bucățile de zahăr și, cu ajutorul unei lopățele, cu tot felul de șănțulețe, aranja cu artă untul pe o tavă de sticlă. Era frumos de privit, dar dacă vreun lucrător de la fermă, flămînd își vîra acolo cuțitul, totul crăpa, ornamentul și celelalte, ca o băşică.

Katrina vedea după fețele oamenilor că, după o asemenea masă, ei își simțeau întotdeauna stomacul gol ; și ei îi era foame. Atunci i se părea că o legătură nevăzută se stabilea între ea și ceilalți, dar cînd încerca să se alăture fetelor și băieților, dacă aceștia se distrau — era și ea tînără la urma urmei —, își dădea bine seama că ea rămînea pentru toată lumea o străină.

Ar fi putut să aibă și ea o prietenă, de pildă pe această Beda Andersson, pe care de atîtea ori o întovărășea pe drumul de la satul bogat pînă la colibele prăpădite de pe coasta prăpăstioasă. Dar, dacă cu timpul ea ajunsese să înțeleagă mai bine amărăciunea și suferința acestei femei, nu reușea în schimb să simtă alte lucruri la fel ca ea. Tinerețea Katrinei se speria de această tristețe și singurătate fără margini. Se simțea încă novice în această lume a disperării. Credea, în ciuda a tot ce se întîmpla, că are însă „dreptul de cetate" în ținuturile luminoase ale vieții. Dovedea vecinei sale simpatie și statornicie, dar, în fața ei și în fața celorlalți, rămînea rezervată și tăcută. Și astfel era veșnic singură.

Începea să-l urască pe șchiopul acesta mic și gras care era căpitanul Svensson, ca și pe Nordkvist cel rece și aspru, cu rîsul lui badjocoritor. Cînd Svensson se oprea din trăncăneala piţigăiată, venea lîngă femei și le dezbrăca cu micii săi ochi lacomi ; cîteodată le bătea încet pe spinare și-și furișa mîna pe brațele lor goale. Katrina îl urmărea cu mirare și cu spaimă. Era încă atît de curată, avea atît de puțină experiență.

Secara odată treierată, a primit fiecare, în chip de salariu, o anumită cantitate de cereale. Svensson, cu o îndemînare tăcută, sustrăgea cîte puțin la fiecare măsură. Și ea era plină de amărăciune cînd luîndu-și săculeţul, îl duse acasă în spatele care o durea, în timp ce Svensson sta lîngă un car plin și cu un zîmbet prefăcut supraveghea oamenii care descărcau sacii grei și-i duceau la magazie.

Veni rîndul ovăzului și al grîului. Grîul, „acest dar aurit pe care soarele și pămîntul îl fac oamenilor", cum spunea Johan. Katrina cosea spicele blonde cu un fel de smerenie. Făcea chiar planuri : grîul era mai scump decît secara, va primi foarte puțin, dar va primi totuși un săculeț din acest grîu bun, pentru că a luat parte și la secerat și la treierat. Va cere lui Eriksson sau lui Seffer să i-l macine ; apoi, cu făina, va face niște prăjituri gustoase. Simțea deja aroma veselă a plăcintelor scoase din cuptor. Nu e cine știe ce de capul cuptorului ei, dar, de, va merge totuși...

Cînd lucrul fu terminat, Svensson schimbase însă felul său de salarizare ; plătea acum în bani gheață. Katrina fu așa de dezamăgită încît, fiind gata să se înapoieze acasă, se opri, nehotărîtă, lîngă grilaj, cîntărind în mînă cele cîteva parale. De ce nu ? Avea bani. Svensson îi va vinde fără îndoială grîu. Va cumpăra grîu ! Hotărîtă se întoarse și reveni veselă și plină de îndărătnicie. În anticameră îl întîlni pe căpitan.

— Am venit să cumpăr de la dumneavoastră puțin grîu, spuse ea plină de încredere.

Omul o privi cu ochii holbați.

— Grîu ! Așadar grîu ! Altceva nu vrei ? Țărănoii au ajuns niște persoane așa de sus-puse, nu le mai ajunge secara ! Să mă ia dracu' dacă am întîlnit vreodată atît nerușinare !

La zgomotul discuției, nevasta căpitanului își arătă în vestibul vîrful nasului ei mare și, de îndată ce înțelese despre ce este vorba, începu să-i țipe cu vocea ei de șmirghel la unison cu soțul ei.

Katrina avea senzația că-i toarnă cineva o căldare de apă rece pe ceafă ; fără să scoată o vorbă, se repezi afară, clocotind de mînie.

ÎNTR-O SEARĂ — era pe la sfîrșitul verii — Katrina stătea și visa la o mulțime de lucruri pe care nu le bănuise niciodată pînă atunci. Era aproape întuneric, căci se dusese de mult vremea nopților clare, deși timpul era încă senin și blînd. În depărtare se auzea sirena unui vapor.

„Trebuie să fie ora unsprezece, gîndi ea, sosește vaporul de la Mariehamn". I se părea că vede golfulețul cu apa lui liniștită, închisă la culoare și totuși lucitoare, și că îi aude clipocitul ușor. Locuitorii satului și aceia ai satului vecin erau probabil pe țărm. Lumea se plimba cu plăcere pînă la debarcader, în serile cînd timpul era frumos ; oamenii, în grupuri mici, discutau lîngă butoaiele de untdelemn, iar femeile, așezate pe o grămadă de scînduri groase, discutau despre plantele de interior, despre lucrul de mînă și despre prețul untului și al ouălor. Tinerii se așezau pe marginea debarcaderului și rămîneau în echilibru, pe parapetul strîmt. Se auzeau de la mare depărtare, în noaptea calmă, rîsul și vocile lor voioase. Îndrăgostiții se cuibăreau prin scobiturile stîncilor.

Katrina vedea toate acestea în gînd : ea coborîse de cîteva ori la țărm seara. Dar fusese foarte repede nevoită să renunțe la această plăcere. Pe țărm, ca pretutindeni dealtfel, ea rămînea singură. Cel puțin dacă ar fi fost lăsată în pace, să privească, așezată pe un bolovan, așa și să asculte discuțiile oamenilor ; așa ar fi fost mulțumită. Dar nu putea suporta aerul disprețuitor, nici glumele groase, la adresa lui Johan. Prefera să rămînă acasă.

Încetul cu încetul, gîndurile i se șterseră, dar abia apucase să tipească un zgomot de pași peste stînci o deșteptă. Văzu silueta unui bărbat în fața ferestrei.

Ușa colibei nu era încuiată, lacătul atîrna în afară, doar un mic țăruș era proptit în ușă. Ușa se deschise, și în vestibul răsunară pași. Cu respirația tăiată, Katrina se ridică în capul oaselor, își puse cearșaful pe umeri și, cînd bărbatul intră, ea recunoscu, înnebunită de spaimă, pe căpitanul Svensson.

— Bună seara, Katrina, spuse el cu vocea cea mai amabilă și cu cel mai plăcut surîs.

— Ce vrea căpitanul Svensson, aici, la această oră? întrebă ea scurt și aspru.

El înaintă și se așeză pe marginea patului. Ea se dădu înapoi.

— Credeam și eu că pot intra o clipă ca să stau la o șuetă cu Katrina. Noaptea e așa de frumoasă; am coborît să văd vasul. E păcat o femeie așa de tînără și de frumoasă să stea singură, cît e vara de lungă în timp ce bărbatul își face de cap pe mare.

În timp ce vorbea, el încercă s-o cuprindă cu o mînă de mijloc, iar cu mîna cealaltă să tragă cuvertura. Dar Katrina uită de frică. Cu obrajii aprinși îi strigă în graiul de la Österbotten :

— Ieși afară, porcule !

Apoi îl apucă de umeri și-l împinse așa de tare încît bărbatul se rostogoli pe dușumea.

Se sculă roșu de furie :

— Curva dracului ! Cine te crezi ? O să-ți arăt eu !

Katrina sări din pat, semănînd, în cămașa ei scurtă, ca o Valkirie, gata de luptă. Înainte ca bărbatul s-o poată ataca, ea se repezi asupra lui și-l îmbrînci spre ușă. În vestibulul strîmt el încercă să se apere cu furie. Dar ea, voinică și iute, întărîtată îl făcu să se rostogolească pe pîntecele lui cel diform, pînă în prag, de unde coborî scara ca un butoi, ca să se oprească, în cele din urmă, în urzici.

Cu un potop de înjurături, căpitanul se sculă cu mare greutate și o rupse la fugă șchiopătînd.

Katrina închise ușa. Rămase așa ca paralizată, în mijlocul casei, apoi, cu corpul scuturat de un tremur puternic, se strecură în pat. Din ochi îi țîșniră lacrimi cum țîșnesc valurile cînd se rupe un dig. Și doar ea nu vărsa ușor lacrimi. În ciuda tuturor mîhnirilor și nenorocirilor sale, ea nu plînsese niciodată de cînd deve-

nise soția lui Johan. Dar, de data asta, plînse cu hohote, mult timp, chircită în patul ei, ținîndu-și fața în mîini.

— Oh! ce liliechi blestemați, murmură ea, ne sug sîngele, folosesc toată puterea lor, și asta nu le ajunge, vor chiar toată viața noastră!

Ce tristețe! Ce neguri! Dar, deodată, presimți înăuntrul ei un mare mister și uită totul: căsătoria ei nenorocită, casa ei părăginită, fermierii răi și avari, pe căpitanul Svensson...

Copilul!

Da, era foarte sigură că va avea un copil. Înălță capul și văzu că noaptea era mai puțin întunecată. Atunci, parcurgînd cu privirea coliba murdară, fața ei căpătă expresia unei încăpățînate sfidări. Va fi fericită aici. Va arăta oamenilor că fericirea ei putea să înflorească chiar și pe această stîncă rece. Va avea copilul ei. Era o promisiune de lumină în viața ei.

Nimeni nu știa încă, dar femeile din sat își dădură repede seama de asta și se grăbeau să numere zilele pe degete.

Ce importanță avea! Nu mai încercă să-și reia somnul întrerupt; se sculă și se îmbrăcă îngînînd un cîntec. În vreme ce se crăpa de ziuă, ea se plimba prin cameră, de la un perete la altul, cu o expresie transfigurată. Niciodată nu va uita noaptea aceasta, care va rămîne, undeva, în sertarele amintirii ei drept cea mai sumbră și, în același timp, cea mai luminoasă.

DUPĂ O MATURĂ chibzuință, Katrina ajunse la concluzia că trebuie să-l înștiințeze pe Johan că așteaptă un copil. De cînd o părăsise, brusc, chiar în ziua sosirii lor, la Åland, el dispăruse cu totul din viața ei.

Katrina nu se pricepea deloc la treburile marinărești și nu știa, ca celelalte soții de mateloți să țină seamă de sorocul vînturilor și de anotimpuri, pentru a urma, cu gîndul, din escală în escală, călătoriile soțului ei.

Din cînd în cînd, căpitanul Nordkvist, proprietarul vasului, îi spunea:

— Soțul tău este în Danemarca; sau *Frida* a sosit la Viborg. Era tot ce a știut ea vreodată.

Dar azi ea voia ca Johan să primească o scrisoare. N-avea nici o idee cîți bani ar putea el să cîștige, ruina

casei o făcea să creadă că el nu făcea niciodată economii. În ceea ce o privea, lucrul îi era indiferent, dar acum înainte era vorba de copil.

Ea nu va putea munci un timp destul de lung şi e nevoie de atîtea lucruri pentru un nou-născut! Se gîndea că Johan ar fi trebuit să prevadă toate acestea, dar cum să se gîndească tocmai la aşa ceva acest vînturălume! Mulţi oameni nu devin bărbaţi decît atunci cînd au răspunderea unei familii. Se va schimba oare Johan al ei cînd va afla că va fi tată? În orice caz, trebuia prevenit, ca să aibă grijă de banii săi atunci cînd se va sfîrşi călătoria vaporului.

Katrina ştia să citească, dar nu învăţase încă să scrie, iar Johan şi mai puţin. Maistrul de echipaj de pe *Frida* părea un om bun, el va primi cu plăcere să-i citească lui Johan scrisoarea. Cui să-i ceară ea să i-o scrie? Se gîndi la asta vreme de mai multe zile. În insula Åland doar căpitanii, fiii lor şi cîteva doamne ştiau să scrie. Cum ar putea o sărăntoacă să-i roage aşa ceva, pe aceşti încrezuţi? E adevărat, se spunea că Engman, căpitanul, era un ins serviabil, dar, totodată, fiind şi unul dintre cei mai influenţi cetăţeni, ar critica, ar face observaţii, ar pretinde recunoştinţă şi muncă gratuită pentru această osteneală... Mai era micuţa Elvira, fata lui Erik, care ştia să scrie la fel de bine ca un popă. Da, se va duce s-o roage pe Elvira să-i facă scrisoarea. Îi venea mai uşor să-şi deschidă inima şi să vorbească de taina sa unui copil.

Katrina se sculă, se pieptănă îndelung şi se privi atentă în oglinda crăpată. Nu se cădea să meargă la familia Eriksson cu şuviţele astea de păr atîrnînd! Tînăra stăpînă a casei, tot aşa de bine cunoscută pentru cucernicia ca şi pentru frumuseţea ei, era o persoană severă, Katrina îşi puse de îndată un şorţ curat, îşi acoperi capul cu o basma proaspăt spălată şi se aplecă să vadă dacă şireturile îi sînt bine legate. Luă apoi două foi de hîrtie şi un plic, care fuseseră ascunse cu grijă, într-o bucată de pînză, în fundul sertarului scrinului său.

În ciuda tuturor acestor pregătiri, porni cu şovăială pe drumeagul care ducea, pe sub pruni şi pe sub meri, către marea casă roşie a lui Eriksson. Nu-i călcase niciodată pragul. Tocmai cînd se pregătea să intre, o întîlni

pe Elvira şi Katrina văzînd-o se chinui mult pînă să ajungă să scoată un cuvînt.

— Bună ziua, spuse în sfîrşit.

Fetiţa ridică ochii spre Katrina şi-i răspunse cald :

— Bună ziua, bună ziua, Katrina. Intră, Mama e acasă, e acasă şi bunicul, şi copiii sînt acasă, doar tata e plecat.

Katrina urmă fetiţa în odaie. Cîţiva copii se distrau în tăcere, într-un colţ, dinaintea unui şemineu imens. Speriaţi, îşi întrerupseră jocul şi se strecurară speriaţi în spatele mamei lor. „Tînăra mamă", cum i se spunea din cauza frumuseţii ei, aşezată pe un divan, făcea fîşii din nişte bucăţi de stofă multicoloră, fîşii din care în Åland se făceau covoare. Ea îndreptă asupra Katrinei o privire gravă, însă nu zise nimic.

„E adevărat că e frumoasă" se gîndi Katrina. Faţa avea trăsături desăvîrşite şi era colorată de cel mai frumos roz pe care îl văzuse vreodată ; dar ceea ce avea mai frumos, era părul lucios, de un castaniu roşcat, care îi împodobea capul ca o diademă. Îl purta strîns într-o coadă groasă, şi aşezat în jurul frunţii netede şi albe : Katrinei i se păru că n-a mai văzut niciodată ceva mai fermecător.

— Da, mamă, Katrina lui Johan a venit aici, spuse mica Elvira, dîndu-şi aere. Slavă Domnului că s-a făcut curăţenie în casă !

— Elvira, nu profana sfîntul nume al Domnului, bombăni mama. Intră, Katrina, şi ia loc.

— Mulţumesc, murmură Katrina.

Desfăşură bucata de pînză în care erau învelite foile de hîrtie :

— Iată mă gîndeam să întreb dacă n-ar putea să mă ajute Elvira ? E vorba doar de o scrisoare către Johan.

Tînăra mamă răspunse :

— Da, sigur, un suflet creştinesc nu poate să refuze o astfel de cerere.

Ochii Elvirei scînteiară.

— Să scriu o scrisoare ? E grozav, cum spunea Engman către Ulla cînd ea voia să se arunce în apă ! Vino cu mine în camera din faţă, o să avem ce scrie.

Katrina o urmă pe micuţă în odaie. Aceasta era mare, aproape tot atît de mare ca şi bucătăria, dar cam re-

ce, cum sînt camerele nelocuite, cu toate culorile frumoase ale țesăturilor care împodobeau paturile de oaspeți. Elvira se cățără pe un scaun, așezat în fața mesei și pregăti imediat tocul și călimara.

— Ei, începem ?

Katrina luă loc de cealaltă parte a mesei și întinse hîrtia de scris fetiței.

— Punem întîi data, căci așa se procedează la scrisori. Cum vrei să începem, Katrina ? „Șoț de-a pururi venerat“ sau, mai bine, „Soț scump și de neuitat“ ?

— Nu, scrie simplu : „Dragă Johan“.

— Cum vrei ; ce să pun mai departe ?

— Scrie cum vrei dar spune-i că eu aștept un copil la primăvară și că trebuie deci să aibă multă grijă de banii lui.

Micuța Elvira începu să rîdă.

Cele două coli de hîrtie fură îndată acoperite cu un scris înghesuit. Katrina se minună că puținul pe care dorea ea să-l spună, ocupă atît spațiu dar, cum scrisul era ceva „păsăresc“ pentru ea, nu făcu nici o observație.

Plină de respect urmărea cu ochii mari, mînuța care mînuia cu atîta ușurință tocul ; o privea cu sete pe fetiță. Era greu să-i ghicești vîrsta ; totuși, nu putea să aibă mai mult de zece ani. Tenul pal, părul deschis, țeapăn și spălăcit, ochii fără strălucire, genele și sprîncenele aproape invizibile, un nas mic și absolut turit ! N-avea nimic din frumusețea maternă. Dar era în ea ceva viu, o sprinteneală, de pasăre, un farmec. Katrina nu-și putea desprinde privirea de la copilul cocoțat pe scaun și care-și legăna picioarele mici sub rochia ei prea lungă.

În fine, Elvira se opri la ultima pagină a filei a doua și, privind pe Katrina zise :

— Ce punem ca încheiere ? „Soția ta credincioasă pe viață ?“

— Nu, nu, scrie doar numele meu.

— Da', totuși, nu-i trimiți sărutări ?

— Sărutări ?

— Desigur, niște cruciulițe ca asta înseamnă sărutări. Eu știu foarte bine cum trebuie scrisă o scrisoare de dragoste.

— Nu, mie nu-mi place asta, lasă scrisoarea așa.

— Oh ! doar o sărutare, numai una singură, Katrina ! Una micuță, aici, jos în colț, privește.

Dar sărutarea deveni o mare pată de cerneală.

— Doamne, dumnezeule ! strigă Elvira. Și adăugă veselă :

— Și totuși, Johan va fi mulțumit de sărutarea aceea.

Katrina nu-și putu stăpîni un surîs. Cînd scrisoarea fu terminată și vîrîtă în plic, Elvira se interesă de adresă. Katrina privi disperată în jurul ei. Adresa ? Nu se gîndise la asta. Dar Elvira spuse cu aerul său serios și protector.

— Se va aranja, Katrina ! Jeanne ? Fratele său intră în fugă.

— Uite hîrtie și creion, du-te la papa Nordkvist, spune-i bună ziua, și cere-i adresa *Fridei.*

Băiețelul plecă și se întoarse imediat cu adresa. În sfîrșit, scrisoarea fiind încheiată, cu toate amănuntele, Katrina putu s-o expedieze. De atunci, Elvira a fost aceea care scria în locul Katrinei. Între ele s-a legat o prietenie care a durat toată viața. Elvira, fiica lui Erik, a fost singura ființă care a știut cîte ceva din trecutul Katrinei, și în ce împrejurări, fiica unui bogat fermier din Österbotten, de acolo, din nord, venise să trăiască într-o nenorocită colibă, pe stînci, la Klinten.

ÎN TIMPUL care s-a scurs între treierat și culesul cartofilor, Katrina a lucrat ba la unul, ba la altul. Cei doi fermieri mari, făloși din insulă, căpitanii Nordkvist și Svensson, păreau să aibă primul drept asupra muncii ei. Ceilalți fermieri se dădeau în lături în fața lor. Situația era aceeași și pentru Beda.

Ea mai lucra în serviciul unui alt căpitan, Larsson, tăind trestii pentru furaj sau stuf pentru acoperitul grajdurilor.

Aceste trestii, dese și încîlcite, cîteodată mai înalte decît omul, ocupau o fîșie lată, de pe coastă pînă la mare. Pe locul unde creșteau pămîntul era mlăștinos, și era periculos să te aventurezi acolo.

Katrina, prea mîndră pentru a-și arăta teama, se simțea nesigură totuși începînd această nouă muncă. Cu ajutorul secerilor lor încovoiate cu mîner scurt, tăie-

torii de trestii înaintau unii după alții, se opreau, scoteau un suspin de ușurare și aruncau o privire înapoi spre colibe.

Înainte de a întreprinde un al doilea „tur" duceau, gîfîind și suflînd greu, stufu tăiat. Se bălăceau în noroi, cărînd după ei tulpinile lungi și grele și se înapoiau uzi și plini de noroi pînă la brîu. Cei care aveau cizme, reușeau să se păstreze cît de cît uscați, dar tot aveau mult de furcă să se curețe cînd alunecau. Katrina se simțea cuprinsă de ameteală la orice pas greșit, căci pămîntul îi fugea de sub picioare : nu era așa de îndemînatică cum erau celelalte femei, obișnuite din copilărie cu această muncă, și care găseau cu ușurință locurile sigure unde să pună piciorul.

Larsson venea să vadă cum se muncea. Era un om între două vîrste, cu o barbă stufoasă, cu tenul proaspăt și colorat, al marinarilor. Proptit solid în cizmele lui înalte, el strigă grupului de lucrători :

— Asta-i tot ce ați făcut ? Dați-i zor, oameni buni! De obicei nu-i nevoie de mai mult de două zile ca să taie tot stufu !

— E grozav de des în anul acesta, răspunse unul.

— Cu atît mai bine ! Cu atît mai bine ! cum spunea Boman, ne trebuie stuf, femeile vor avea cu ce să umple saltelele și e mai ușor să-l tai cînd e mare. Hai, Katrina, du-te acolo și caută stuf din acela lung și gros...

Katrina încercă să ajungă ramurile care se legănau sub vînt aproape de ea, pe o moviliță mai înaltă, dar nu dădu de fund. Ascunzîndu-și frica, se forță să se desprindă din noroi și să scuture paiele care o înțepau.

Larsson se zbătea și striga ;

— Dă-nainte, Katrina, nu te teme, nu te îneci, terenul e puțin moale.

— Dar e imposibil !

— Atunci du-te tu, August. Katrinei i-e frică, și el izbucni într-un rîs disprețuitor.

Servitorul înaintă și întinse secera pentru a atinge stufu, dar simți că se scufundă și se grăbi să iasă.

— La dracu, aici nu dai de fund !

Larsson se întoarse spre mal și spuse către Lydia :

— Du-te tu, care ești mică și ușoară, și taie-mi stufu acesta.

Dar atunci Beda se supără şi-i strigă în faţă :

— N-ai oare, Larsson, destul nutreţ pentru vitele tale, mai ai nevoie şi de nenorocitele astea de fire de paie ?

— Nu vreau să le las pentru că strică priveliştea.

— Priveliştea ! Aha ! Dacă ţii atît de mult la priveliştea asta, du-te şi taie *tu* această tufă afurisită !

— Da, cizmele tale sînt tocmai potrivit de înalte, adăugă Beda.

Larsson plecă brusc, palid de mînie. Era pentru prima oară că aceşti slujitori şi aceşti necioplţi îl insultau şi îl tutiau, pe el, un căpitan, mare proprietar !

Inima Katrinei tresălta de bucurie : niciodată nu mai văzuse pe lucrători răzvrătindu-se astfel : „E drept" se gîndea ea, „nu trebuie să-i lăsăm să se poarte cu noi ca şi cînd am fi nişte animale". Îngrijorată, lucră în tăcere ziua întreagă. Toată munca asta nu poate să-i facă bine, acum. Mai observă că Beda îi arunca, din cînd în cînd, cîte o privire scrutătoare. Apoi, cînd cele două femei se întîlniră pe mal cu povara lor, Beda îi spuse într-un mod foarte hotărît :

— Tu vei rămîne pe mal, Katrina, şi fiică-mea Lydia te va înlocui.

Katrina se înroşi surprinsă şi recunoscătoare. Dealtfel, fetiţa era bucuroasă să-şi schimbe munca.

August bombăni nemulţumit :

— Ce vrea să zică asta, cea mai voinică dintre voi să stea pe ţărm şi să facă snopi ?!

Beda îi dete cu cotul şi-i spuse cu blîndeţe :

— Taci, nu te băga unde nu-ţi fierbe oala !

Seara, în timp ce amîndouă, istovite, urcau împreună, din greu, colina, Beda spuse către Katrina :

— Aşa-i că aştepţi un copil, Katrina ?

— Aşa e, murmură ea.

— Doamne sfinte !

Beda îşi amintea de propria-i tinereţe.

— Nu e mare lucru să ai copii cînd ai ce să le dai de mîncare. Dar nu-i deloc vesel să ai casa plină de plozi flămînzi. Aşadar, pe cînd ?

— În aprilie, răspunse Katrina roşind uşor.

— Poţi să fii mulţumită, se va întîmpla atunci cînd bărbată-tău va fi pe uscat.

Toamna se scurse încet, posomorîtă. În timpul recoltării cartofilor, vremea rămase ploioasă și rece și noaptea venea repede. Pentru Katrina fu un sezon dur. Se gîndea că ar fi fost plăcut să rămînă cîteodată acasă și să se odihnească cu adevărat, măcar o dimineață. Începea să se simtă greoaie, să se simtă prost, pe măsură ce sorocul se apropia, obosea mai repede. Dar îi era teamă de iarnă, trebuia, ca vevericița, să adune din timp cîte ceva. Avea acum cîteva baniţe de secară și un baril de scrumbii sărate. Primise ceva cartofi, puțini pentru munca din ultimele zile, dar n-avea pivniță unde să-și păstreze proviziile sale sărăcăcioase. Puse într-o cutie de băcănie toți cartofii pe care trebuia să-i țină în cameră, ca să nu înghețe. Cît despre făina, atît de prețioasă, pe care șoarecii o și amenințau, o puse într-un sac pe care-l agăță de plafon. Butoiașul cu scrumbii fu așezat în spatele ușii, în antreul întunecat ; peștele era dealtfel prea sărat pentru ca să placă șoarecilor, nici nu se atingeau de el.

Zilele deveniră din ce în ce mai scurte. Cînd era vînt puternic, țăranii lăsau lucrul și se repezeau la moară ca să-și macine făina. Atunci, pe stîncile cele mai înalte, se vedeau învîrtindu-se aripile roșii sau cenușii ale morilor de vînt cu un scîrțiit plîngător și sinistru în amurgul de iarnă.

Aproape toate femeile din insulă erau chinuite de un zbucium comun : soarta soților și fiilor lor plecați pe mare. Îl asaltau pe Nordkvist cu întrebări : „Avea știri cu privire la cutare sau cutare navă, sau la cealaltă ? Nava-cabotier nu era pe punctul de a ancora în port ?“

Beda cerceta în fiecare clipă pavilionul din vîrful farului. Fiul ei cel mare trebuia să se găsească undeva în Marea Baltică. Katrina ar fi vrut să participe la îngrijorarea generală, dar se simțea straniu de indiferentă, ca și cum toate astea n-o priveau. Habar n-avea unde se găsea Johan și nici nu-și făcea deloc griji cu privire la întoarcerea lui.

Oamenii au strîns în hambare, legumele și recoltele și au păzit în timpul nopții vitele aflate în staul. A venit apoi timpul că animalele să fie tăiate și Katrina fu angajată de fermieri ca să le prepare cîrnați, caltaboși și să pună carnea la saramură.

Cînd iarna se impiciorogă de-a binelea şi ninse de mai multe ori, fermierii plecară în insule ca să adune oile şi tînăra femeie însoţi pe servitorii lui Svensson.

Se făcuse foarte frig şi ea purta o rochie groasă şi o jacheţică aduse la Österbotten. Plecară cinci, Svensson, cei doi servitori ai săi de la fermă, Gustav şi Peter, o servitoare Lisa şi Katrina. Bărbaţii împingeau bacul cu vîslele, iar Svensson, care îngheţase cu toată haina sa de piele şi cu căciula sa îmblănită, sta la cîrmă. Femeile, la pupă, îşi strîngeau hainele cît puteau. Cum ajunseră la mica insulă, traseră bacul pe uscat şi începură îndată să caute oile. Insula era destul de mare, dar o stăpîneau trei proprietari. Partea lui Svensson, care era la mijloc, se întindea în lungul întregii insule şi era mărginită la miază-noapte şi la miază-zi de garduri, iar la răsărit şi apus de apă. La marginea pădurii, lîngă gard, se afla un mic ţarc.

— Ah, spuse Svensson, acum trebuie să prindeţi oile ca să le băgăm în ţarc !

Tăind-o prin pădure, servitorii şi femeile „în lanţ de trăgători" plecară să caute animalele şi chemarea Lisei răsuna prin aerul rece.

Umflatul de Svensson însuşi, cu vocea lui piţigăiată, încerca să cheme oile, dar fără să reuşească şi tocmai în acel moment alunecă pe stînca alunecoasă, se împletici şi începu să înjure şi să se smiorcăie.

Gustav izbucni în rîs.

— Pleacă, rostogol ! Mai bine făceai dacă stăteai la gura sobei !

— Pe aici, pe aici, uită-te strigă Peter.

— Unde naiba să mă uit ?

Se porni deodată în pădure o goană gîfîită pentru a împresura turma înnebunită, pe jumătate sălbaticită şi a o mîna odată în ţarc. Animalele speriate se opriră şi priviră pe hăitaşi, apoi o luară la goană.

— Luaţi seama, sînt pe drumul cel bun, strigă Lisa.

— Luaţi seama să nu se întoarcă acum !

Urmărirea continuă prin tufişuri şi stîncile alunecoase. Începuseră toţi să se încălzească ; Katrina îşi lăsă pe spate basmaua groasă, de lînă, care-i acoperea capul şi continuă să alerge, cu buclele ei de păr transparente ca mierea, fluturînd în vînt. Oile se lăsau uşor conduse, totul părea că merge bine, dar deodată turma se în-

toarse şi se îndreptă înspre barierele aşezate la nord, acolo unde era postată Katrina.

— Katrina, Katrina, pentru Dumnezeu, nu le lăsa să treacă, urlă Lisa.

Ca o nebună, Katrina începu să sară peste băltoace şi peste copacii tăiaţi. Dar, pentru a doua oară, oile se întoarseră şi se năpustiră asupra ei ca un uragan, în ciuda chemărilor şi gesturilor ei. Gîfîind, cu obrajii în flăcări, cu fruntea plină de sudoare, fugind neîntrerupt, ea făcu o sforţare disperată să întoarcă din drum animalele înnebunite, dar alunecă pe polei şi căzu cît era de lungă, în vreme ce turma trecea gardul de mărăcini şi dispărea în insuliţă.

— La dracu ! înjură unul dintre bărbaţi.

— Acum, n-o să le mai prindem, spuse gîfîind Lisa.

Din spatele tufişurilor se auzi vocea lui Svensson :

— Spuneţi-mi oameni buni, aţi întors sau nu oile din drum ?

Peter zbieră :

— Ah, numai tu ai speriat oile, tocmai cînd erau gata-gata să intre în ţarc.

— Ce ?

— Ce ? Ori pleci de aici ori animalele vor sta aici toată iarna !

Svensson dispăru într-o clipă : îi era frică.

Katrina se sculă de jos şi începu să plîngă. Îi era mereu frică să nu se vateme. Vocile celorlalţi se pierdură în depărtare, arborii fremătau şi, dincolo de pădure, se auzeau rostogolirea surdă a mării. Două trunchiuri de copac scrîşniră, mişcate de vînt, frecîndu-se unul de altul ; în vîrful unui copac cînta obosită o pasăre. O veveriţă de culoare gri-roşcată o zbughi pe lîngă Katrina. Femeia scoase un suspin adînc, înmuiat de hohot de plîns. Pădurea era liniştită şi tăcută, aerul ca o licoare. O, dacă ar fi putut sta aici, aşezată pe piatra aceasta, să nu se mai întoarcă niciodată printre ceilalţi ! Să rămînă acolo, să nu mai cugete, să nu mai simtă nimic, în timp ce muşchiul ar ţese peste ea un covor dulceag şi verde... Îşi desfăcu o clipă basmaua şi şi-o legă din nou, mai strîns, pe cap, apoi se sculă şi-şi reluă drumul, călăuzindu-se după vocile pe care le auzea în depărtare.

În cele din urmă însoţitorii ei au reuşit să bage oile în ţarc şi să le închidă acolo. Svensson apăru din nou şi începu să le numere ; Katrina şi Lisa legară picioarele animalelor, servitorii le băgară, în cele din urmă, într-un bac care acostase la ţărm. Acolo ele se îngrămădiră unele-ntr-altele. Înapoierea se făcu într-o umezeală înghețată. Se înapoiară cu toţii în sat, tremurînd de le clănţăneau dinţii.

— Katrina, îi spuse Lisa, trebuie să înghiţi neapărat ceva cald. Pune-ţi haine uscate şi ia ceva fierbinte.

— Da, murmură Katrina. Şi se gîndi : cum să ia ceva cald fără foc ?

Căci mai înainte ar trebui mers după lemne în pădure.

— Noapte bună, Katrina, spuse Svensson cu vocea sa ascuţită. Vei veni mîine să ne ajuţi să tundem oile, şi vei primi ca plată lînă.

— Noapte bună, spuse Katrina.

Întoarsă acasă, bău puţin lapte smîntînit, mîncă o bucată de pîine veche şi o scrumbie sărată. Apoi, scuturată de friguri, se strecură în aşternut şi-şi puse pe ea toate hainele pe care le putuse găsi. Adormi abia în zori, lăsîndu-se în voia unui somn agitat.

ERA ÎN DECEMBRIE şi Katrina se gîndea că în ţinutul Österbotten totul era desigur, de mult, alb şi acoperit de un strat gros de zăpadă. Dar aici, la Åland, zăpada se topea de îndată ce ajungea pe pămînt. Cu copacii desfrunziţi, cu colinele golaşe Torsö părea un deşert în semiîntunericul hibernal şi vîntul urla în jurul caselor şi bolborosea prin hornuri.

Unul după altul, vasele îşi aruncară ancora în micul golf. Băiatul cel mare al Bedei se înapoiase, şi vecina părea deodată înviorată.

Deocamdată însă nu se aflase nimic despre Johan. Noaptea Katrina, asculta uraganul. Era atîta zarvă, încît vulpile îşi luau îndrăzneala să treacă prin sat, ca să se ducă de la o pădure la alta, apucînd de obicei, apoi, drumul dinspre munte, exact prin spatele casei Katrinei. Aceasta putea auzi schelălăitul lor, ca o prevestire de moarte, care o îngheţa pe tînăra femeie. Oricît de „subţire“ era încrederea Katrinei în Johan, ea

își spunea, că el este singura ființă omenească a cărei prezență ar fi putut pune capăt acestei singurătăți mușcătoare.

Într-o zi Katrina îl întrebă pe Nordkvist :

— Știți ceva, căpitane, cu privire la *Frida ?*

— Oh ! fetițo, va trebui să mai aștepți cîtva timp. Navlul a întîrziat în Anglia. Le trebuie un vînt bun ca să fie aici de Crăciun îi răspunse el.

Și-ntr-adevăr, Johan debarcă — așa cum spusese Nordkvist — cu cîteva zile înainte de Crăciun. Nu se schimbase deloc. Sosi cu bereta pusă pe-o ureche și cu sacul lui de marinar pe un umăr.

— Hei ! Katrina ! o strigă vesel de departe.

Katrina fu cuprinsă deodată de o bucurie pe care nu și-o putu stăpîni, ieși fără să vrea de pe pragul ușii, gata să alerge, ca o proastă înaintea soțului. Surîdea fără să-și dea seama.

Johan aruncă sacul și-și îmbrățișă soția.

— Soțioara e sănătoasă ? E bine pe aici ? spuse el.

— Destul de bine, răspunse Katrina.

— Ești într-adevăr cineva, un adevărat domn, cînd ai o soție care te așteaptă.

— O să stai acasă acum ?

— Să stau acasă ! Și încă cum ! E și timpul, nu-i așa ? Am avut o vară a dracului de lungă. Dar stai, miroase a cafea ! Ce schimbare ! Să mă întorc acasă și să găsesc cafeaua pregătită !

Omul nu-și credea ochilor !

— S-ar crede că e vorba de o altă casă ! Și caldă și confortabilă ! Tocmai ce spuneam eu : Katri e o femeie și jumătate !

O cuprinse din nou în brațe și încercă s-o sărute, dar Katrina îl respinse :

— Lasă-mă, spuse ea cu un ton sec.

Johan nu-și pierdu buna dispoziție. El se plimba în lungul și latul camerei, atingînd ba un lucru, ba altul.

— Asta înseamnă să te întorci acasă ! repeta el neîncetat.

Katrina turnă cafeaua și-l pofti să șadă. El alergă la masă și începu să mănînce lacom. Ea se așeză în fața

lui. Johan o privea pe deasupra farfurioarei din care sorbea cu nesaţ băutura fierbinte.

— Aşadar, am primit scrisoarea ta. Oamenii erau numai ochi şi urechi cînd şeful de echipaj a venit cu scrisoarea la mine. Prin urmare scroafa lui Eriksson a avut zece purcei şi Augusta a lui Bergholm doi gemeni?

Katrina holbă ochii încremenită.

— Ei, am aflat multe lucruri din scrisoarea aia.

— O ! exclamă Katrina.

Katrina îşi aminti de lunga scrisoare a Elvirei. Johan n-o să-i vorbească, pînă la urmă, despre copilul pe care îl aştepta ea ? N-o să întrebe cum şi-a petrecut timpul singură, departe de casă în cursul verii şi al toamnei ?

Johan se sculă şi începu să-şi golească sacul său marinăresc.

— Am un cadou pentru tine, Katri.

El desfăşură un şal mare de mătase în culori strălucitoare.

— Ei, ce zici ?

Katrina luă cadoul cu un surîs melancolic. I-ar fi plăcut mult mai mult ca Johan să-i aducă o rochie groasă de lînă sau o pereche de ghete ! Fără să spună un cuvînt, ea înfăşură şalul şi-l puse în sertarul scrinului.

În timp ce Johan continua să scotocească în sacul lui şi să scoată cămăşi şi chiloţi, privirile lui căzură pe hăinuţa de flanelă la care cosea ea şi pe care ea o pusese acolo. El înţelese, dete din cap şi începu să surîdă :

— Da, da, Johan din Klinten va fi în curînd tătic.

Şi începu să golească sacul fluierînd vesel.

Femeia oftă şi întorcîndu-se spre vatră, începu să spele farfuriile. Katrina îngriji de hainele lui Johan, le spălă şi le cîrpi. Descoperi că el avea o zestre foarte săracă şi albiturile îi erau cenuşii, de prost ce le spălase. Cercetă şi ghetele.

— Trebuie să-ţi repari ghetele şi să le rapari şi pe ale mele, îi spuse.

— Bine, dar nu astăzi ; mîine, răspunse el.

A doua zi, cînd Katrina îi aminti de ele, pe cînd el lenevea pe bancă, spuse acelaşi lucru.

— Mîine vor fi gata.

Pînă la urmă obosi tot repetîndu-i. Se gîndea la iarna lungă și la primăvara pe care o aveau înainte. Știa că hrana care era în casă nu ajungea pentru amîndoi.

Johan adusese cîteva mărci acasă și Katrina îl rugă să le păstreze pînă la nașterea copilului, la primăvară. El puse frumos banii în sertarul scrinului, dar ea observă repede că el scotea de acolo, din cînd în cînd, cîteva centime pentru a cumpăra dulciuri de la prăvălie, unde își petrecea lungile seri de iarnă, sporovăind cu ceilalți oameni din sat. Katrina se ferea să-i facă reproșuri ; ea nu se putea certa cu nimeni și nici nu-i trecea prin cap să ascundă banii. Pe lîngă asta erau banii lui, ai lui Johan, pe care el îi cîștigase. Dar inima i se strîngea cînd se gîndea că totul s-ar schimba dacă ar putea conta pe sprijinul unui soț care ar munci pentru viitorul lor și al copilului. Dacă el ar fi fost rău și risipitor, poate că l-ar fi bruftuluit, dar nepăsarea lui Johan dezarma orice încercare de reproș.

Se convinse repede că tocmai această nepăsare, neglijența aceasta îl făcea să cheltuiască puținul pe care îl cîștiga. El cumpăra lucruri costisitoare și inutile, se lăsa păcălit de prieteni, care schimbau cu el ceasuri, cutii de metal și alte nimicuri fără valoare... Johan nu bea și nu fuma. Dar îi plăceau dulciurile și cumpăra caramele în fiecare zi. Katrinei nu-i fu greu să-și închipuie cum i s-au dus în vînt toți banii de pe vară, în porturi unde vitrinele arătoase al prăvăliilor și tovarășii veseli îi ispiteau firea ușuratică.

Cei mai mulți marinari care se înapoiau acasă își făceau rost de lucru pe timpul iernii. Algot, fiul Bedei, s-a plasat la Svensson ca servitor. Muncea la pădure și primea un salariu modest, dar părinții săi erau mulțumiți, nu trebuiau să-i dea ei de mîncare. Katrina hotărî să aibă o discuție serioasă cu soțul ei.

— Nu te duci și tu, Johan, să cauți de lucru ? Nu putem trăi fără făină și cartofi. Eu aș fi vrut din toată inima să muncesc, dar știi că acum nu pot.

Johan căscă :

— Ah, da ! Căpitanul Nordkvist mi-a cerut să-i tai lemne de foc, dar nu știu dacă merită osteneala.

— Tu nu știi dacă merită osteneala, repetă Katrina, și simți că i se aprind obrajii, dar ceea ce știu eu, e că

dacă nu aveam copilul de mult m-aș fi tocmit servitoare pe timpul iernii la Nordkvist. N-ar fi fost pentru prima oară că lucrez la pădure.

Johan se sculă și începu să rîdă :

— Katri, tu faci mai mult decît orice bărbat, cînd e vorba de lucru la pădure. Să mă ia dracu', tu ești cea mai voinică femeie din Torsö, și totodată cea mai drăguță, adăugă el cu mîndrie.

Katrina suspină disperată. N-o s-o înțeleagă niciodată ?

În cele din urmă, Johan se angajă la Nordkvist, dar cîștigul fu foarte mic. Erau atîția oameni gata să se tocmească pe timpul iernii încît erau plătiți cu sume caraghios de mici. Johan venea seara cu hainele așa de ude și de rupte încît aproape că nu mai merita să le mai usuci și să le mai coși. Pentru a le usca pe timpul nopții, ar fi trebuit să facă în fiecare seară un foc strașnic, însă ei nu aveau lemne. Zile întregi Johan era obligat să poarte hainele ude și aproape toată iarna Katrina l-a auzit tușind din cauza asta.

Soțul Bedei, un om morocănos, îmbătrînit înainte de vreme, care era mai bătrîn cu vreo zece ani decît soția sa, fusese dat afară în toamnă, de Svensson. Lucrase la el timp de cincisprezece ani. Fiindcă nu putuse găsi de lucru în sat, se angajase la fermierul Ekvall, în insula Ekö. În fiecare sîmbătă Andersson revenea la soție și petrecea duminica cu ea. Dar într-o sîmbătă seara, pe la sfîrșitul lui martie, nu veni. Beda nu putea să-și închipuie ce-o fi cu el.

Dar cînd află de la oamenii din sat că gheața era periculoasă, ea se mai liniști. Andersson era un om prevăzător : rămăsese în insulă ca să evite o nenorocire. Miercurea următoare fiul lui Ekvall veni la coliba Bodei. În vecini produse mare mirare apariția acestui domnișor zăpăcit în felul ușuratic și nehotărît al lui Johan. El a trebuit să-și plece capul, intrînd pe ușa scundă.

— Bună ziua, spuse el.

— Bună ziua, domnule, intrați și ședeți, răspunse Beda, și ea șterse scaunul cu șorțul.

— Nu, nu vreau să stau, plec imediat ; vreau doar să știu ce e cu Andersson, nu l-am mai văzut. Îi e greu să stea despărțit de soție, nu-i așa ?

— Spuneți că nu l-ați mai văzut ? strigă Beda. Unde ar putea să fie, atunci ? Duminică e o săptămînă de cînd n-a mai venit acasă.

— Și cu toate astea duminica trecută a fost acasă !

— Nu, n-a fost.

— Dar a plecat sîmbăta trecută de la Ekö cu sania, ca de obicei, și noi nu l-am mai văzut de atunci.

Beda se lăsă cu greutate pe scaunul cel mai apropiat, fața îi deveni pămîntie.

— Atunci înseamnă că a dispărut sub gheață ! strigă cu o voce așa de ascuțită că sperie copiii.

Tînărul Ekvall își scărpină bărbia, încurcat.

— Nu, nu, de ce să te gîndești la o nenorocire ? Nu trebuie să-ți închipui neapărat ceva rău. N-a venit acasă și atîta tot.

Beda își frîngea mîinile.

— Unde vrei să se fi dus, dacă nu acasă ? spuse ea. A sfîrșit-o sub gheață, ți-o spun eu.

— Gheața nu e periculoasă decît în locurile unde apa are curenți, spuse tînărul, și de sîmbătă s-a topit. Andersson e un om chibzuit. Să nu ne piredem speranța. O să trimitem oameni să-l caute, spuse tînărul și plecă.

Dar Andersson fu de negăsit. Era limpede pentru toată lumea că avusese un accident pe gheața devenită periculoasă din cauza primăverii. Astfel Beda rămînea singură cu copii mici ! Cînd Katrina se gîndea la asta găsea că viața e tot mai greu de suportat. Nu putea face nimic pentru Beda. Dar înțelese că ducîndu-se la ea îi aduce totuși o mîngîiere. Beda găsea mai multă milă și înțelegere în firea tăcută a Katrinei decît în lungile și meșteșugitele vorbe de mîngîiere ale bogatelor soții de proprietari, de aceea Katrina se ducea mereu la vecina ei cu tricotajul sau cu rufăria pe care o pregătea pentru noul născut.

Într-o după amiază, pe cînd Katrina tricota ca de obicei la vecina ei, căpitanul Svensson sosi șchiopătînd. Purta un coș.

— Bună ziua, Beda, chirăi el cu vocea lui ascuțită. Scrie în biblie că trebuie să ajuți pe văduve și pe orfani la nevoie, și cum eu nu sînt un om lipsit de credință, în ciuda defectelor mele, m-am gîndit că pot intra un moment ca să văd ce mai faci ; iată o bucată de carne uscată și două pîini pe care ți le trimite soția mea.

Beda în picioare, în fața bărbatului, cu buzele tremurînde, nu putea scoate un cuvînt. Dar, dintr-o dată, izbucni :

— Ar fi trebuit să vă gîndiți la mila creștinească înainte, atunci n-ar fi existat văduve și orfani înainte de vreme. Și acum ați venit cu darurile voastre ? Andersson v-a dat totul, iar voi ce i-ați dat ? A muncit toată vara și toamna pentru voi, iar cînd a venit iarna, l-ați concedit. Dacă n-ai fi fost dumneata, n-ar fi fost nevoit niciodată să se ducă departe de sat, să facă drumul acela în timpul dezghețului. Dar dumneata vorbești de milă creștinească, de frica de Dumnezeu, ei, află că pe așa milă nici nu merită să scuipi !

— Niciodată n-am sperat în recunoștință, căci în ziua de azi, oamenii nu știu să mulțumească. În ceea ce îl privește pe Andersson, eu știu mai bine ca oricare altul cine a fost el. În ultimii patru, cinci ani munca lui nu valora nici mîncarea pe care o mînca, dar mie mi-era milă de el. Dacă nici asta nu e milă creștinească, atunci nu mai știu. Care alt proprietar ar fi acceptat să plătească, timp de mai mulți ani, un om care nu mai era bun de nimic ?

— Nu era bun de nimic ?! Poate nu mai era așa de sprinten ca un băiețandru, dar dumneata știi prea bine că se putea conta la orice pe el, îl puteai trimite oriunde, chiar în plină noapte dacă era nevoie. Îngrijea bine caii, era atent să nu strice uneltele și eu însămi, cu propriile mele urechi, am auzit pe Ekvall spunînd că el era mulțumit și că Andersson făcea totul foarte bine.

— Ar fi mai bine pentru dumneata să nu ridici glasul așa, Beda, reluă Svensson. Știi foarte bine al cui e pămîntul pe care stai... o spun pentru binele dumitale. Eu sînt creștin, dar dacă întreci măsura, s-ar putea să-mi pierd răbdarea.

Beda încercă să răspundă, dar deschidea și închidea gura în zadar. Desnădăjduită își mișca în neștire mîinile.

Katrina care auzise totul, își dădu seama că Beda nu se mai stăpînea și, dintr-o singură mișcare se ridică și arătă ușa :

— Afară, lăudărosule, porunci ea.

Bărbatul se învîrti pe călcîie și își luă tălpășița. Katrina apucă coșul și-l azvîrli după dînsul.

— Na, du-l înapoi căpitănesei, strigă ea, apoi închise ușa și respiră adînc.

Cu ajutorul Lydiei, ea o dezbrăcă pe Beda și o culcă în pat. Îi dădu puțin lapte cald, și cînd văzu că femeia se liniștește, își luă rămas bun, după ce recomandă Lydiei să aibă grijă de mama ei.

PENTRU KATRINA sorocul se apropia. Ceru sfatul Bedei.

— Da, spuse Beda, moașa locuiește tocmai la Langnäs ; trebuie să vorbești din vreme cu un țăran, ca el să-ți împrumute o căruță atunci cînd va fi nevoie.

— Ascultă Johan, spuse într-o seară Katrina soțului ei, pe cînd acesta meșterea într-un colț la un ceasornic vechi. A rămas puțină vreme pînă la nașterea copilului ; Beda spunea că să vorbim cu un țăran ca să ne împrumute o căruță ca să putem aduce pe moașă.

— O să facem rost de trăsură, n-ai nici o grijă. Au cai și Nordkvist, și Svensson, și Larsson, și Sejfers — spuse Johan cu nepăsare și își văzu de treabă.

Katrina îl privi un moment apoi zise :

— Dar, Johan, trebuie să vorbești din timp cu ei.

— All right, cum zice englezul, fu răspunsul lui Johan.

Trecură astfel cîteva zile. Katrina își zicea în sinea ei : „De ce nu pot să fac eu însămi și treaba asta? Atunci știu că totul ar fi făcut așa cum trebuie". Dar imediat își schimba gîndul : „Nu asta n-aș face-o, nici n-aș vrea așa ceva. Simțea în mod inconștient în sinea ei că acum ea avea dreptul să fie tratată cu blîndețe și afecțiune, chiar dacă ar fi tot așa de viguroasă ca mai înainte. Și ea aștepta și spera ca măcar unele din visele sale să se împlinească. Năzăjduia în zadar ca Johan pînă la urmă să-i ducă la îndeplinire planurile și totul să se ușureze pentru ea și să intre în ordine.

Într-o zi Katrina stătea pe divan alături de soțul ei. Ea îi puse mîinile pe umeri și-i spuse cu o voce rugătoare :

— Uită-te la mine, Johan ! Nu te gîndi la nimic altceva, ci ascultă-mă cu atenție : du-te chiar azi la

Erka și roagă-l pe bătrîn ca să țină gata un cal de trăsură pentru ca să ți-l poată împrumuta cînd o să ai nevoie. Vrei să faci asta pentru mine ? E vorba doar și de copilul tău, Johan ; nu vrei să mă ajuți ?

Vocea plină de emoție a Katrinei îl mișcă pe nepăsătorul Johan ; își privi soția cu respect și răspunse cu seriozitate :

— Da, Katrina, mă duc imediat. Pentru cînd trebuie să pregătească calul ?

— Oh, Johan, nu putem ști dinainte. Spune-i lui Eriksson doar despre ce e vorba, el va înțelege foarte bine.

— All right.

În timpul nopții, Katrina strigă :

— Johan !

— Nici un răspuns.

— Johan ?

— Mm ? făcu somnoros soțul, care dormea cu capul sub pătură.

— Johan, scoală-te ! Avem nevoie de moașă.

Omul se ridică în capul oaselor și privi somnoros la soția sa.

— Moașa !

Dintr-un salt fu jos din pat și începu să se îmbrace la lumina slabă care se strecura prin ferestre. Își încălță pantofii, își luă pantalonii țepeni și plini de noroi care atîrnau lîngă sobă, și în graba lui îi îmbrăcă pe dos. Avea un aer grotesc și descumpănit. Katrina, lungită în pat, îl privea și simțea urcînd în ea un val de tandrețe. În clipa aceea înțelese că între ea și soțul ei se țesuseră, în ciuda tuturor nepotrivirilor, legăturile cele mai trainice. Un surîs cald îi lumină pentru o clipă fața palidă și expresia speriată a lui Johan se transformă într-una brusc fericită. El se repezi afară, fără să-și ia șapca, și în casa lor se făcu iar liniște.

Johan sosi la Eriksson și bătu în geamul din spate. Tîrziu de tot apăru figura supărată a „tinerei mame".

— Ce înseamnă asta ? Nu poate omul să aibă liniște în casa lui nici noaptea ? Ce naiba vrei ?

— Moașa, reuși să îngaime Johan.

— Și ce ne privește asta pe noi ?

— Domnul Eriksson mi-a promis că-mi împrumută un cal.

— Curios, Erik nu mi-a spus nimic. E plecat în ținutul Åland și nu pot face nimic pentru dumnetata. Dealtfel, mai degrabă trebuie să-ți împrumute cai Nordkvist sau Svensson, pentru care lucrezi mai mult.

Dispăru în cameră și Johan rămase o clipă încurcat, tremurînd de frig în întuneric. Apoi își luă picioarele la spinare, străbătu grădina, sări gardul lui Nordkvist și bătu la fereastra bucătăriei. Una dintre servitoare întredeschise ușa și exclamă :

— Tu ești Johan, ce vrei la ora asta ?!

— Aș vrea să împrumut un cal... pentru moașă, gîfîi el.

— Ah ! Iisuse ! Așteaptă un moment.

Servitoarea se întoarse după cîteva minute.

— Căpitanul spune că trebuia să vorbești din timp cu el despre asta și că armăsarii lui sînt prea iuți pentru tine, care nu ești vizitiu de meserie.

Johan scutură din cap :

— Așadar n-o să mi se dea un cal ?!

— Nu ! Ah, ce nerușinare ! Încearcă mai bine la Svensson.

Johan o porni spre locuința lui Svensson.

Îi deschise însuși căpitanul. La cererea lui Johan răspunse pe un ton plîngăreț :

— E foarte trist băiatule, dar îți spun adevărul. Nici diavolul însuși nu și-ar trimite caii să tragă o șaretă pe vremea asta și tocmai pe drumurile desfundate din Lagnäs. Dealtfel, te poți duce la Nordkvist ; doar ai lucrat pentru el la tăiatul lemnelor.

Johan nu scoase o vorbă, ca și cum ar fi devenit dintr-o dată mut. Își aminti atunci de Seffer și își luă din nou picioarele la spinare.

— Ah, Doamne Dumnezeule, poate găsesc acolo, suspină el printre lacrimi, în timp ce străbătea cîmpul desțelenit — desfundat de zăpada ce se topea —, îndreptîndu-se spre locuința lui Seffer.

Bătu la o fereastră. Se duse la ușă și ciocăni și acolo. Veni însuși Seffer în vestibul. Bătrînul avea o înfățișare mizerabilă, în izmenele sale murdare, care aveau pete mari la genunchi. Barba lui mare îi atîrna zburlită iar pe piept și la gît mișunau păduchii.

— Cine bate ? întrebă el.

— Eu, Johan de pe colină, îngăimă Johan pe un ton plîngăreț.

— A, tu ești ? Ce este ?

— Mi-ați putea da un cal pentru moașă ?

— Așa stau lucrurile ? Desigur, desigur, vorba Evei. Intră, băiatule, am să-ți dau cal, numai o clipă să pun ceva pe mine.

Johan îl urmă pe Seffer în antreu. Omul dispăruse și se ivi nevastă-sa. Purta în picioare pantofi scîlciați, avea o fustă lucrată de mînă cu galoane roșii. Cozile ei subțiri, de culoare cenușie, îi erau strînse într-un coc pe ceafă.

— Ieri am încălzit cuptorul, am pus înăuntru ibricul de cafea, cred că e cald, spuse ea.

Johan luă o ceașcă și-și turnă cafea.

— Mulțumesc, zise.

Înspre dimineață Seffer sosi cu moașa și după cîteva ore, un băiat voinic veni pe lume. Beda îl dădu pe Johan pe ușă afară „la momentul critic". Cînd se termină totul, se duse să-l caute. Îl găsi în dosul casei, așezat pe un bolovan, cu capul plecat. Îl privi cu puțină răutate ironică :

— Intră acum, tăticule. Dar i-ați o înfățișare cît mai curajoasă, altfel copilului o să-i fie rușine de un asemenea tată.

Johan o urmă, dar se simțea cu totul zăpăcit. În vestibulul strîmt se opri și, înainte de a intra, aruncă prin ușă o privire neîncrezătoare.

— Intră odată, că nu te mușcă, făcu Beda.

Cu șapca în mînă, bărbatul înaintă pînă la marginea patului. Katrina îi surîse și-a arătă copilul. Johan avu atunci un aer puțin încurcat și obrazul i se lumină. Dar rămase toată ziua așa de tăcut încît Katrina se uita la dînsul cu mirare. De fapt nici ea nu prea vorbea, copleșită de bucuria de a-și simți copilul la piept.

După-amiază moașa și Beda plecară și cei doi soți rămaseră singuri. Soarele de primăvară pătrundea prin fereastra scundă și umplea odaia de pete luminoase și calde.

Johan ședea pe scaun aproape de cămin, Katrina se odihnea în pat. Stăteau tăcuți. Uneori, privirile li se întîlneau dar nu spuneau nici un cuvînt, s-ar fi putut

zice că nici unul dintre ei nu voia să tulbure pacea care domnea în odaie.

În zilele care urmară, Beda intra mereu ca o vijelie ca să se intereseze dacă nu cumva era nevoie de ea. Dar de bucătărie se ocupa Johan. Spre marea ei mirare, Katrina observă că el știe să folosească neobișnuit de bine puținele provizii ce le mai aveau. Într-o zi, pe cînd mînca, așezată în patul ei, Katrina își ridică nasul din farfuria cu arpacaș de ovăz și zise surîzînd :

— Tu ești un bucătar bun, Johan !

Ochii bărbatului scînteiară de bucurie.

— Oh ! am avut cum să mă antrenez în treaba asta : eu am început ca ajutor de bucătar pe un vas. Și am mai gătit și pentru mine, cînd eram aici singur, iarna ; adesea.

Katrina văzu trecînd pe fața soțului ei o umbră de melancolie și ea simți că i se topește inima de milă. Înțelegea că el nu cunoscuse decît sărăcia, pe cînd ea avusese o copilărie fericită și lipsită de griji.

— Johan, îl rugă ea vorbește-mi despre mama ta ; nu știu aproape nimic despre dînsa.

Johan se eschivă.

— Dar nu e nimic de spus... Ia uite la cotoiul cel mare al Bedei : tocmai a prins acum un șoarece...

— Povestește-mi, Johan.

— N-a mai rămas mare lucru din gheață ; anul ăsta s-ar putea relua foarte repede navigația.

— Ea s-a căsătorit, Johan ?

— Nu... nu-i nimic de povestit... Ce pumni are, băiatul ăsta, e un vlăjgan, să mă ia naiba ! E cel mai zdravăn copil din parohie.

— Locuia aici și muncea în afară, ca noi ?

— Da, pe legea mea, avea serviciu, avea serviciu în insula Ekö.

— La căpitanul Ekvall ?

— Da, asta înainte de nașterea mea.

— După aceea ați locuit aici ?

— Da.

— Și apoi ?

— Apoi a murit.

— Cîți ani aveai tu atunci ?

— Nu știu exact, opt sau nouă ani.

— Şi ce-ai făcut după aceea ?

— Eram servitor la Nordkvist.

— Cînd aveai opt, nouă ani ?

— Da. Mă învăţa, cum spunea el, „meseria de servitor".

— Şi tu locuiai acolo jos, cu servitorii, în pivniţele acelea întunecoase ?

— Nu, eu dormeam sus, aici.

— Singur, singurel aici, tu un copil de opt-nouă ani ?

— Da ! Căpitanul socotea că, de vreme ce locuinţa era goală iar camera servitorilor plină, eu puteam foarte bine să stau aici.

— Şi el, care are o casă atît de mare cu atîtea încăperi ! Şi cine avea grijă de tine ?

— Grijă de mine ?

— Da, un copilaş de opt, nouă ani nu poate să se îngrijească singur.

— Eu mă îngrijeam absolut singur, all right ! Dar să mă ia naiba ! cîteodată mi-era tare frică, mai ales atunci cînd şoarecii făceau un zgomot infernal.

Katrina îşi simţi inima grea şi lacrimi mari căzură pe cuvertură.

Johan se uită la ea uimit. Katrina privi copilaşul care dormea alături de ea, apoi spuse :

— Gîndeşte-te puţin ; dacă tu şi eu am muri cînd băiatul nostru va avea opt sau nouă ani, Nordkvist sau un altul l-ar lua ca servitor şi el ar fi obligat să doarmă aici, absolut singur, în timpul nopţilor întunecoase de toamnă, cînd vulpea cheaună, şi n-ar fi nimeni care să se ocupe de el, care să-l îngrijească...

— Să nădăjduim din toată inima că...

— Să nădăjduim ! Eu sînt sigură că şi mama ta spera şi iată ce s-a întîmplat. Noi, părinţii lui, noi care muncim şi îngrijim pămîntul, noi trebuie să ne străduim să facem ca lumea să se schimbe, să se schimbe total, ca să nu mai existe nemernici care să se poarte în acest fel cu copiii. Tu n-ai simţit oare niciodată dorinţa de a te revolta, de a te bate ?

— Nu, nu în mod sigur, nu.

— Dar eu, în ceea ce mă priveşte, am simţit această dorinţă !

Katrina luă copilul care se deşteptase, îl strînse la piept şi, cu o notă de ameninţare în vocea şi în gesturile ei, spuse :

— Să se păzească !

Johan nu răspunse nimic ; îşi luă şapca şi ieşi.

ÎN ZIUA CÎND Katrina se sculă din pat, pentru prima oară de la naşterea copilului, căpitanul Nordkvist veni la ea.

— Ei ! fetiţo, te-ai pus din nou pe picioare. Asta-i bine. Vreau să vii la mine ca să ajuţi femeile la coptul pîinii pentru marinari. Poţi veni chiar azi.

Katrina şovăi.

— Nu ştiu, poate că nu e bine să reîncep lucrul aşa de repede : şi apoi trebuie să am grijă de copil.

Căpitanul începu să rîdă.

— Nu-i nici o primejdie cu tine, Katrina, mare şi voinică cum eşti tu. Back Elsa s-a dus să culeagă spice la trei zile după naştere. Poţi să-l încredinţezi pe micuţ vecinei tale : fata cea mare a Bedei va avea grijă de el.

Şi Katrina se duse. Înfăşă şi înfăşură cu grijă copilul şi-l duse la Beda, a cărei fiică mai mare se ocupa de copii. Fiul ei Einar, aşa îl numise, era, din fericire, un copil sănătos şi voinic, care dormea aproape tot timpul. Johan reluase lucrul pe navele staţionate în doc ; flota se pregătea să plece pe mare : marinarii străini soseau, insula părea că s-a redeşteptat.

Soseau din insulele Albo-Schären bătrîni lupi de mare cu multă experienţă, iar din golful Botnic tineri care nu fuseseră pînă acum niciodată pe puntea unui vas şi nu văzuseră largul mării pînă în momentul cînd vaporaşul îi adusese pînă la ţărmul stîncos al Ålandului. De aici ei sperau că vor face o călătorie de plăcere, plină de aventură.

Ca de obicei, oamenii se duceau la prăvălia lui Nordkvist. Acolo se încheiau afaceri şi aci Katrina a văzut mulţi străini, tineri abia ieşiţi din copilărie, modeşti şi săraci, pentru care nutrea sentimente materne. Mulţi dintre ei cunoşteau doar limba finlandeză şi încercau să se facă înţeleşi prin semne şi prin cîteva cuvinte suedeze stîlcite pe care le ştiau. Uneori auzea vorbindu-se în dialectul ei familiar şi inima îi tresălta

de bucurie dar și de teamă ca va întîlni vreun cunoscut din satul ei natal, care ar putea să vadă mizeria în care trăiește aici.

Marinari străini erau pentru fetele din localitate o binevenită variație. În nopțile de primăvară se dansa cu pasiune. Văzduhul răsuna de acordurile armonicelor și ale viorilor.

Johan, aflat în serviciul lui Nordkvist, muncea zi și noapte ca să asigure vasele cu alimente și cu alte lucruri de trebuință. Animale, de curînd tăiate, al căror sînge cald picura încă, erau duse la prăvălie, cîntărite și apoi transportate în doc. Bucăți mari de slănină sărată, butoaie cu unt, turtă dulce, saci cu mazăre și cartofi urmau aceeași cale. În doc a fost dusă și pîinea uscată pe care femeile o copseseră la Nordkvist. Acesta ta realiza un dublu cîștig de la navele la care era părtaș.

Treptat, lucrurile se potoliră. O corabie după alta își ridica ancora și ieșea din golf. Și cu cavalerii de la dans treaba mergea tot mai prost.

La începutul lunii mai plecă și Johan pe mare. Și de data aceasta se îmbarcă tot pe *Frida*. În picioare, lîngă fereastră, cu copilul în brațe, Katrina îl văzu coborînd spre sat, și de data aceasta despărțirea îi produse o durere neașteptată. Cămăruța îi părea așa de tăcută, acum, că nu mai răsunau melodiile vesele pe care soțul ei le cînta sau le fluiera. Tictacul bătrînului ceas din perete creștea, se îngroșa, răsuna în urechile Katrinei ca niște lovituri de ciocan. Era fericită cînd copilașul gîngăvea.

Primăvara și vara se trecură. Katrina lucră ba la unul, ba la altul, pentru niște bani de nimic. Cînd copilul fu destul de mare, îl luă cu ea ori de cîte ori putu. Fiicele Bedei îi făceau milă ; ele nu fuseseră niciodată libere, erau silite să se ocupe mereu de frații și de surorile lor mai mici. Mizeria se ridica asemenea unei fantome îndrăcite înaintea Katrinei, atunci cînd pătrundea în casa vecinei și cînd vedea copiii aceia scheletici, repezindu-se la mîncare ca niște animale de pradă. Beda însăși părea un schelet. Se gîrbovea și tușea, și fiicele ei mai vîrstnice trebuiau să plece într-una de acasă ca să-și găsească de lucru.

La începutul verii Katrina primi ceva bani de la Johan. După aceea nu mai avu nici o veste de la el.

Dar învățase acum să se orienteze după știrile pe care i le dădea căpitanul Nordkvist.

Într-o zi frumoasă de toamnă Katrina se duse într-un ostrov, Käringskär, ca să adune vreascuri vitelor cu oamenii lui Nordkvist.

Munca era veselă. Bărbații se urcau în copaci ca să doboare ramurile mai groase și-și arătau printre frunze fețele lor late lucind de sudoare ; făceau glume la adresa femeilor ocupate să taie ramurile în bucăți potrivite și să le facă grămezi. Arinii răspîndeau un miros amar și înviorător, aerul de toamnă era răcoros și străveziu ca sticla. În depărtare, printre copaci, marea albastră și albă scînteia în soare.

Pe la amiază Katrina și una dintre servitoarele de la fermă se duseră să se plimbe pe mal. Admirau pietrele multicolore poleite și rotunjite de valuri, și chiar adunară cîteva pentru a-și împodobi șemineul. Deodată servitoarea se opri și arătă ceva alb pe plajă.

Katrina nu distinse nimic :

— Vino să vedem ce e, spuse ea.

Înaintară ; cînd văzură despre ce era vorba încremeniră fără să poată scoată nici un cuvînt : era un schelet omenesc, alb, curat, strălucind la soare.

— Dumnezeule mare ! spuse servitoarea.

— Un om ! șopti Katrina.

— Hai, mai bine să mergem să-i anunțăm și pe ceilalți, spuse Katrina.

Cînd povestiră descoperirea lor, toată lumea o porni în goană spre țărm.

— Un schelet omenesc !

— Vai, ce îngrozitor !

— Cine credeți că poate să fie ?

— A mai rămas ceva din cizme.

Un bărbat se apropie de schelet și avu curajul să atingă oasele. El cercetă resturile unei perechi de cizme care atîrnau de ciolanele fără carne.

— Astea sînt cizmele lui Arvid Andersson ! Îmi amintesc că atunci cînd l-am văzut ultima oară se plîngea că a pierdut un placheu de la tocul cizmei. Priviți, e o bucată acolo, sub degetul de la picior.

— El trebuie să fie, s-a înecat probabil la Torsöfjäl.

— Asta-i viață !

— Ce-o să spună Beda ?

— Ar fi mai bine ca ea să nu vadă toate astea.

— Da, ar fi mai bine.

Părea că lumina zilei s-a întunecat deodată. Ceva mare şi teribil, tragedia unei vieţi omeneşti, apăsa greu asupra pămîntului, punea surdină vocilor şi înăbuşea rîsetele. Munca continuă în tăcere. Unul dintre bărbaţi luă o barcă şi se înapoie la Åland. Îi povesti căpitanului Nordkvist ce s-a petrecut şi-i spuse apoi şi Bedei. Luă apoi de la prăvălie o ladă goală şi se înapoie în insuliţă. Oasele înălbite fură aşezate cu grijă în ladă şi acoperite cu ramuri de brad. Cînd oamenii se înapoiară la Åland lada de lemn, aşezată în partea dinainte a corăbiei, ca o mare arătare, tăcută, stăpînea gîndurile tuturor.

...Ce absurdă e viaţa cu munca şi cu oboseala ei de fiecare zi, dacă tot trebuie să mori... E aşa de scurtă şi moartea aşa de lungă ; esenţialul e ca să faci această viaţă trecătoare să fie frumoasă, veselă şi fericită iar pămîntul să devină un adevărat ostrov al păcii. A avut oare ceva bun în ea viaţa acestui nenorocit, ale cărui oase zac acolo în ladă ? O neîntreruptă zi de muncă a fost toată viaţa lui şi din ea n-a avut nici un folos nici el, nici copiii lui, nici prietenii lui. Toate ostenelile şi chinurile sale au fost zadarnice, fiindcă semințele pe care le-a semănat şi fructele pe care le-a cules au fost servite la masa altora. Niciodată n-a putut invita pe ai săi şi pe prietenii săi la o sărbătoare a recoltei ca aceştia că poată mînca şi bea pe săturatele. Ziua în care tovarăşii de muncă duc oasele unui muncitor mort, care a gustat împreună cu ei fructele năzuinţelor comune, nu va avea nimic tragic. Ea va marca doar încheierea unei vieţi depline. Dar cînd va veni ziua aceea ? se întrebau bărbaţii şi femeile care purtau în barcă oasele lui Andersson.

Beda nu avea destui bani pentru o ceremonie funebră. Lada cu oseminte fu dusă la cimitir, unde preotul citi slujba pentru morţi. S-a socotit inutil să se mai tragă clopotele pentru un om care murise de atîta timp. Biata femeie avea totuşi un mormînt unde putea să semene flori de cîmp şi să-l plîngă pe sărmanul ei soţ.

Curînd, la sfîrşitul toamnei, corăbiile se înapoiară. Atunci fu sărbătoare pînă şi în cocioabe, cînd taţii şi fiii se înapoiară la căminele lor.

Căpitanii au organizat ospețe pentru armatori și pentru familiile lor, și cu această ocazie s-a făcut și împărțirea cîștigului realizat în timpul verii.

Johan era tot așa de nepăsător ca și altădată. Pusese totuși ceva bani deoparte și dădu Katrinei, fără să mai aștepte ca ea să-i ceară, dar veni adeseori, după aceea, să-i ceară, lingușind-o, cîțiva gologani „ca să cumpere dulciuri copilului". Katrina îi dădea bani, deși știa că el va mînca dulciurile înainte de a ajunge acasă. De ce să-i refuze mica bucurie de a-și cumpăra bomboane ? În definitiv costau mai puțin decît tutunul !

Katrina, Johan și copilul sărbătoriră Crăciunul în căsuța lor. Se părea că însăși stînca aridă, Klinten, se luminase datorită copilului și Katrina își aminti cu mai puțin regret zilele de sărbătoare de neuitat din vremea copilăriei ei, la Österbotten.

Începînd chiar din a treia zi de Crăciun oamenii din sat își trimiteau invitații unii altora. Urmă un șir neîntrerupt de petreceri, în jurul ceștilor de cafea, în căsuțele roșii ale mateloților ce locuiau în jurul micului golf, ca și în cele mai nenorocite și întunecate colibe, risipite printre stînci, în spatele satului. Fiecare proprietar, pe rînd, invita la el și oferea cafea, pîine din făină de grîu și turtă dulce.

Și din nou Johan plecă la bordul vasului Frida și Katrina continuă să ducă aceeași viață, la Åland. Copilul începuse să meargă și ea îl lua cu dînsa. Puștiul creștea ca din apă și se făcea vînjos.

Într-o zi, atunci cînd toamna era abia la început, cu puțin înainte de seceriș, Katrina se duse să cîrpească sacii pentru cereale la Nordkvist. Ședea pe un scăunel, lîngă lăzile pentru grîu ; lîngă sacii de pînză aspră, întinși pe pămînt în jurul ei. Copilașul, care avea acum un an și jumătate, alerga împrejur poticnindu-se și se juca cu ghemele de sfoară de care se folosea femeia. Munca nu era obositoare ; Katrina era mulțumită că putea să-și supravegheze cu ușurință fiul.

Deodată auzi o voce și recunoscu tonul aspru al lui Nordkvist și smiorcăitul lui Svensson. Acesta din urmă zicea :

— Sînt al dracului de puține bădărancele care au copii în clipa de față, s-ar zice că li-e frică să se mărite. Katrina aceasta, de pildă, ar putea foarte bine să ne crească puști ca să facem servitori din ei ! Dar treaba nu pare să meargă prea repede, copilul ei are mai mult de un an și ea nu așteaptă un altul, după cum îmi spun femeile care lucrează la mine.

— Poate c-ar trebui să-l ajuți pe Johan. Tu știi că n-a fost niciodată un bărbat adevărat, spuse Nordkvist rîzînd.

— Ei, da, frățioare ; la drept vorbind, așa ceva nu mi-ar displăcea.

— Te cred, te cred !

La glumele nerușinate ale celor doi căpitani Katrina roși puternic ; dar cînd pătrunse sensul adînc al dialogului lor, se simți străbătută de un puternic fior. Așa, vasăzică, erau enervați că ea nu a avut destul de repede și alți copii. Le trebuiau servitori !

Rămase așezată, fără să facă nici o mișcare, cu sacul pe genunchi, cu acul încremenit, cu privirea fixă fără ca să vadă ceva. I se părea că un nesfîrșit șir de mame, de femei în zdrențe, flămînde, proaste, băteau pasul pe loc, pe drumul întunecat al vieții ! Ea năștea copii, nenumărați copii, care nu vor fi niciodată copii, ci sclavi ! Cu o mișcare bruscă, Katrina luă copilul pe genunchi și-l strînse în brațe. Puștiul se ferea și voia să se dea jos, dar ea îl ținea strîns. Își sprijinea obrazul de părul lui mătăsos și surîdea îndurerată.

— Eu îmi închipuiam că tu ești copilul meu. Dar acum știu că nu ești tu al meu. Tu ai fost însemnat, etichetat, încă înainte de a te naște. Și ei numără nerăbdători zilele ca să apuce pe frații și pe surorile tale care n-au văzut încă lumina zilei.

Într-o duminică dimineața, una din fetele Bedei veni în fugă la Katrina și-i spuse :

— Mămica îți trimite salutări și întreabă dacă tanti Katrina vrea să meargă împreună cu ea la biserică. În vremea asta noi vom avea grijă de Einar.

— La biserică ?

Katrina reflectă. Da, poate că se duce la biserică. Într-adevăr, își neglijase complet îndatoririle religioase de cînd se măritase, și știa că oamenii o priveau ca pe o păgînă. Dădu o bucată de zahăr fetiței.

— Spune-i bună ziua mămichii tale şi mulţumeşte-i. Spune-i că viu, numai să-mi dea măcar răgazul să mă îmbrac.

Îşi perie cele mai frumoase haine şi dădu de mîncare copilului. Beda era deja gata, îşi învelise cartea de rugăciuni într-o batistă şi-şi pusese nelipsitele mirodenii pentru biserică în buzunar.

— A trebuit să trimit fata să te caute, Katrina ! S-ar crede că ai şi uitat că există o biserică ! Curînd îţi pui în cîrcă pastorul, spuse ea.

— S-ar putea foarte bine întîmpla aşa ceva, acasă aveam obiceiul să merg în fiecare duminică la biserică ; dar aici am fost atît de ameţită şi dezamăgită la început, şi apoi a venit copilul.

Plecară. Erau aproape trei kilometri pînă la biserică ; drumul trecea mai întîi prin sat, apoi de-a lungul ogoarelor şi livezilor şi la urmă străbătea o parte din satul Söderöjess, care se întindea pînă la biserică. Mica bisericuţă de piatră se ridica într-un loc frumos, în mijlocul insulei. Golful lung şi strîmt dintre Västerby şi Langnäs ajungea pînă acolo şi zidurile bisericii se oglindeau în apa care părea un lac. În cimitirul din jurul bisericii creşteau stejari înalţi, şi chiar în spatele zidului împrejmuitor începeau pădurile de brad.

Clopotele sunau ; Katrina fu cuprinsă deodată de un val de cucernicie. Ce ruşine să neglijeze într-o aşa măsură religia ! Ce-ar fi spus mama ei dacă ar fi ştiut asta ?

Beda se opri în pridvor şi salută, în şoaptă, cîteva cunoştinţe. Apoi deschise uşa şi aruncă o privire furişă în biserică. Răsună sunetul orgii, serviciul divin tocmai începea.

Ea şopti Katrinei :

— Vino, nu e nimeni din familia Nordkvist, vom încerca să ne aşezăm într-o bancă liberă.

Katrina o urmă. Intrară cu precauţie, în vîrful picioarelor. Beda înaintă în naos pînă la una din băncile din faţă. Se aşezară pe scaunul lung şi îngust, Beda dădu Katrinei să sugă o cuişoară, deschise cartea de rugăciuni, o aşeză între ele două, apoi intonară cu smerenie cîntarea. Biserica era rece şi umedă, cea mai uşoară tuse trezea ecouri între pereţii de piatră acoperiţi cu tencuială de var. După psalmi preotul înaintă către altar şi celebră serviciul divin cu vocea lui frumoasă ; adunarea

se ridica, răspundea cîntînd „amen", în timp ce orga cînta încet. Preotul părăsi altarul, dispăru în sacristie și credincioșii intonară un alt psalm.

Katrina privea drept înainte, ocupată să cînte, dar Beda o lovi tare cu cotul.

— În numele lui Dumnezeu, Nordkvist este aici, șopti ea. Hai să plecăm, Katrina, căci altfel ne va face mizerii.

Ea se sculă și plecă, Katrina o urmă în silă. În strană, stătea Nordkvist, iar în spatele lui, cei trei fii ai săi plini de prestanță, cu șepcile de studenți în mînă, și o fetiță, cu pălărie de paie peste coadele lungi de păr, legate cu panglici de mătase.

Căpitanul deschisese gărduțul băncii și aștepta nerăbdător ca cele două femei să libereze locul. Umilă, cu mijlocul plecat, Beda se strecură din strană și Katrina o urmă, plină de revoltă.

Găsiră un loc în dosul unui stîlp, dar Katrina se gîndea furioasă că Beda i-a stricat toată slujba. La terminarea liturghiei merse după Beda fără să spună nimic atît timp cît dădură ocol cimitirului, dar pe drumul de înapoiere se întoarse veselă spre soața ei :

— Ce înseamnă prostiile astea ? Nu puteam rămîne în banca unde ne așezaserăm la început ? Ce ne păsa nouă dacă Nordkvist are loc sau nu ?

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, fetițo, asta era banca lui Nordkvist !

— Banca lui Nordkvist ?

— Cum, tu nu știi că băncile din biserică sînt împărțite între proprietari ? Sînt cîteva bănci, în fund, care sînt pentru noi, dar e așa de plicticos cînd nu poți să vezi și să auzi nimic ! Cum era tîrziu, am crezut că nu va veni nimeni din partea lui Nordkvist.

Obrajii Katrinei ardeau ca focul ; izbucni :

— Ah, bine, deci și biserica este împărțită între cei puternici ! Deci nu există nimic pe lume care să nu fie împărțit între cei puternici ? Așa trebuie să fie și în cer : Svensson și Nordkvist la dreapta Tatălui și noi ceilalți pe lîngă ușă, dacă ne-or lăsa cumva să intrăm !

Beda era îngrozită.

— Scumpa mea fetiță, nu vorbi așa, că e cu păcat !

— Atunci lasă-mă să păcătuiesc ! Eu spun că ei pot foarte bine să-și aibă biserica lor și cerul lor, din parte-mi nu-i voi mai deranja ! Ce crezi tu oare, Beda ? Tu ești

o sclavă, asta-i, şi ceea ce e mai rău e că eşti mulţumită că eşti astfel. Uneori cînd e vorba de fleacuri îţi arăţi colţii, dar găseşti că e drept ca Nordkvist să-şi aibă banca lui, iar noi un biet locşor lîngă uşă, dacă putem intra. Eu spun că tu ai tot atîta drept ca Nordkvist să stai în faţă, la biserică sau în altă parte, şi dacă el mănîncă pîine din făină de grîu în fiecare zi a săptămînii, şi tu şi copiii tăi meritaţi să aveţi la fel. După ce ai asudat atîta la cîmp, meriţi puţină linişte, o îmbucătură mai bună şi o bătrîneţe tihnită.

— Da, mă gîndesc uneori la asta. Dar în mod sigur pentru noi nu există un drum care să ne scoată din mizerie, spuse înăbuşit Beda. În vocea ei era atîta disperare încît Katrina îşi simţi inima plină de milă şi grea de o tonă.

ÎNTRE ZIUA Tuturor Sfinţilor şi Crăciun, Katrina se duse la Ekö, pentru melităreа şi dărăcitul inului. Îngheţase neobişnuit de timpuriu şi ea putu să treacă fiordul Torsö pe jos, luîndu-l pe Einar cu ea. Bătrînul Ekvall murise şi fiul său cel mai mare îi luase locul la conducerea fermei. Surorile mai mici intraseră în slujbă, iar mama lor se ocupa de gospodărie, căci fiul lui nu era căsătorit.

Femeile melitău inul în faţa topitoarei. Munca încălzea bustul şi braţele, dar picioarele îngheţau de nemişcare, sub muşcăturile crivăţului. Bătrîna mamă era bolnavă : stătea închisă în casă, dar tînărul Ekvall, un lungan zăpăcit, supraveghea munca. Oamenii spuneau că Johan era fratele lui născut din adulter. Dar Ekvall era un domn bogat, iar Johan nu era decît un biet marinar, calic.

Katrina rămase timp de trei săptămîni în insula Ekö. În ultima după amiază, pe cînd ea se pregătea de plecare, una dintre servitoare îi spuse că văduva căpitanului dorea s-o vadă, pe ea şi pe copilul ei. Katrina luă copilul de mînă şi pătrunse în odaia încăpătoare, curată şi caldă.

— Bună ziua, zise Katrina, făcînd o reverenţă.

Stăpîna, îmbrăcată într-o rochie de mătase strălucitoare, era aşezată pe o canapea moale, plasată în partea cea mai din fund a camerei. Era foarte grasă şi de fiecare dată cînd respira, pieptul ei uriaş se ridica cu greutate.

Faţa ei avea o expresie dureroasă. Făcu semn tinerei femei să se apropie.

— Vino aici, ca să pot vedea băiatul, spuse ea.

Micul efort pe care îl făcu îi provocă o criză de astm şi îşi duse mîna la inimă. Cînd îşi reveni puţin, trase copilul spre ea şi-l privi cu atenţie.

— Aşadar, ăsta e copilul lui Johan ? Dar ce voinic e ! Cum îl cheamă ?

— Einar, răspunse Katrina.

Doamna sună dintr-un clopoţel bine lustruit, ce se afla pe masă. Una dintre servitoare veni în fugă.

— Julanda, du-te şi adu o cutie de biscuiţi.

Cînd servitoarea aduse biscuiţii, doamna luă cutia de tinichea şi puse din ea un pumn de biscuiţi în mînuţele copilului. Ochii albaştri ai acestuia scînteiară de bucurie şi se ascunse sfios după fustele mamei sale, sigur că acolo o să mănînce dulciurile în linişte.

Apoi văduva căpitanului se sculă şi se tîrî cu mare greutate pînă la un scrin ; luă din el o puşculiţă de metal şi o întinse Katrinei.

— Vreau ca băiatul lui Johan să aibă aceasta. Era puşculiţa fiului meu cel mare. A plecat să urmeze Şcoala de navigaţie la Mariehamn, dar nu s-a mai întors niciodată din prima sa călătorie. *Signy* s-a scufundat în largul Mariehamn-ului, în momentul cînd echipajul se pregătea să ancoreze pentru iarnă. Fiul meu cel mare avea şaptesprezece ani. Vreau ca fiul lui Johan să aibă puşculiţa lui.

Katrina nu ştiu ce să răspundă. Murmură doar atît :

— Mulţumesc.

Vru să-l facă şi pe băieţel să mulţumească, dar piciul se împotrivi şi se ascunse după fustele ei.

— Nu-i nimic, spuse bătrîna ; e timid. Aşa sînt copiii bine crescuţi.

La întoarcere Katrina înveli cu grijă copilul şi-l aşeză într-o săniuţă pe care o trăgea după ea pe gheaţă. Se călăuzea după bucăţile de lemn care însemnau calea pe gheaţă. Cînd fu aproape noapte Katrina privi în jurul ei. Cîtă linişte era pretutindeni, cît de mort era totul ! Distingea cu mare greutate conturul unei insuliţe aflate la apus. Semnele plantate pe gheaţă dispăreau în întuneric şi zăpada purtată de vînt acoperea încetul cu încetul drumul ştiut. Copilul era aşa de liniştit încît tînăra femeie se opri şi îl privi : adormise. Porni din nou la

drum, dar de-acum se făcuse noapte de-a binelea. Katrina mergea la întîmplare, călăuzindu-se după instinct; spera să poată nimeri insula Torsö.

Era grozav de obosită. I se părea că se mișcă prin noapte și prin zăpadă într-o lume pustie, care nu se mai termina. Simțea atîrnîndu-i, greu, în buzunar, pușculița care îi amintea de văduva Ekvall și cît fusese ea de mișcată de darul văduvei. Ea crezuse, desigur, că face bine dîndu-i acest obiect, la care ținea, fiului lui Johan. Nu, nu se putea nega asemănarea dintre Johan și fiul lui Ekvall. Ce casă bogată și furmoasă avea Ekvall. Și Johan crescuse în cea mai neagră mizerie. Ce însemna așadar o pușculiță cu cîțiva gologani în ea?

— Ipocrita, ipocrita, murmură Katrina.

Apucă pușculița și voi s-o arunce pe gheață, în noapte. Dar se răzgîndi. Nu! Pușculița aparținea copilului. Poate că într-o zi Einar va avea nevoie de acești bani.

Doamne Sfinte... drumul ăsta nu mai are capăt? Zăpada cădea des și era așa de întuneric încît Katrina de-abia zărea sania, care era doar acolo, în spatele ei. Și era greu, tot mai greu să se tîrască prin zăpada înaltă. Se opri, întinse urechea în întuneric. Ar fi putut aproape să-și închipuie că este în ținutul său, pe o cîmpie înzăpezită, la Österbotten; dar acolo nu s-ar fi pierdut niciodată, căci s-ar fi aflat, cu siguranță, o lumină prietenească ca să-i arate drumul prin întuneric. Noaptea asta era de nepătruns, ca o hrubă. Ah, trebuie să se întoarcă printre oameni, la viață, la lumină. Pustiul ăsta era înfricoșător. Adunîndu-și ultimele puteri, Katrina trase sania cu toată puterea, șchiopătînd prin zăpada înaltă și moale. Gîfîia din cauza sforțării și-i curgea sudoarea șiroaie, în timp ce simțea fiori reci prin tot corpul. Dar trebuia să meargă înainte...

Deodată, ca ieșită din gheață și din întuneric, apăru în fața ei o siluetă de bărbat. Nu văzuse, nici nu auzise pe nimeni apropiindu-se, și de spaimă se feri brusc, clătinîndu-se.

— Tu ești, Katri? spuse bărbatul.

Era vocea lui Johan.

— Eu sînt, Johan. Doamne, ce fericire c-ai venit!

— Unde e puștiul?

— Doarme. Cum de ai știut că voi veni astă-seară?

— Nu știam deloc. Ieri și alaltăieri, am plecat să te caut. Timpul e al dracului de lung cînd ești singur acasă!

Johan luă săniuța și o trase cu o mînă sigură pe zăpadă. Katrina își vîrî mîna în buzunarul hainei soțului ei ca să aibă un sprijin pe drumul primejdios. Sosirea soțului o umpluse de fericire. Lumea nu mai era atît de întunecată, căci soțul ei se gîndea la ea, regreta lipsa ei, îi era sete de prezența ei, Johan plecase deci în căutarea ei, pe gheață, seară de seară... Se simțea rușinată amintindu-și cît de puțin se gîndise în ultima vreme la el.

Mergeau în tăcere. Katrina își amintea din nou de căpitanul Ekvall, de pușculiță, de copilăria însingurată a lui Johan. Ea știa că din acea zi de vară, cînd a pus pentru întîia oară piciorul în insulă, cînd dragostea ei copilărească și admirația ei pentru bărbat s-au frînt așa de dureros, niciodată sentimentele ei față de el nu mai puteau fi aceleași; dar în locul acelor sentimente se născuse o gingășie de mamă, care, cu timpul, s-a arătat a fi mai tare și mai răbdătoare decît dragostea de soție. Mulțumită acelei gingășii, uita greșelile lui Johan și trecea peste slăbiciunile lui. Și pentru că în inima ei îi tăgăduise orice însușire bună, iată că acum orice semn de grijă și de bunătate din partea lui îi venea ca ceva neașteptat și cu atît mai plăcut. Era ca și cum ar fi descoperit niște perle într-o grămadă de gunoaie. De un lucru era acum ea sigură: viața ei și a lui Johan erau unite pentru totdeauna, la bine ca și la rău. Katrina nu știa ce se petrecea în mintea simplă a lui Johan, dar înțelegea că era fericit că o avea din nou lîngă el; cea mai sigură dovadă era că el începu unul din cîntecele lui marinărești. Prin întuneric, Katrina zîmbea. „Iată, acesta e adevăratul Johan", se gîndea.

Aproape fără să bage de seamă străbătuseră drumul de la Baatviken în sat și de acolo la căsuța lor. Katrina, plăcut surprinsă, găsi odăița încălzită și dereticată. Johan încercase, cu stîngăcie, să facă curățenie, pusese masa. În timp ce Katrina culca copilul el făcu cafeaua. Apoi se așezară împreună la cina lor modestă.

Părul creț al lui Johan crescuse mai mult ca de obicei, ochii săi albaștri și copilărești străluceau; fața îi era luminată de un zîmbet naiv. Katrina găsise fericirea,

dăruind fericire. Fără cuvinte, cu un adînc sentiment de pace, cei doi soți se culcară alături.

Katrina și-a amintit mereu de această iarnă ca de perioada cea mai fericită și cea mai bună a vieții ei. Johan se arăta plin de tandrețe și de blîndețe, traiul lor se desfășura în armonie.

Mare parte din iarnă Johan lucră la pînze de corabie pentru căpitanul Nordkvist. Pentru treaba asta trebuia să stea în magazia cea mare a căpitanului ; acolo era cald și uscat și nu era nevoit să-și strice hainele cu vreo muncă de pădurar. Cînd îi aducea mîncarea, Katrina îl găsea aproape întotdeauna trîntit pe pînze, fluierînd sau cîntînd din toată puterea plămînilor. Uneori ea îl lăsa pe micul Einar cu Johan. Nepăsarea copilului față de tată, pe care nu-l văzuse toată vara, nu întîrzie să dispară. Nu trecu mult și el începu să imite pe bătrînii lupi de mare. Și era mereu un băiețaș voinic și grăsuț.

Katrina, în ceea ce o privea, se ducea să scarmene și să toarcă pe la diferiți fermieri. Ea muncea de trei săptămîni, după Crăciun, la familia Seffer, cînd se sărbători căsătoria lui Kalle Seffer. Lua în căsătorie pe fiica economului parohiei din Österby, una din frumusețile ținutului și pentru asta merita să faci trei zile petrecere.

Katrina făcu malț, prepară berea și pregăti fără încetare fripturile. Apoi veni curățenia casei. Niciodată bucătăria joasă a lui Seffer nu a fost așa de măturată și frecată. Bătrînul Seffer explica sătenilor :

— Nu există pe lume o femeie ca această fată din Österbotten ; a schimbat pînă și paiele din grajd.

Țăranii rîdeau și-și făceau cu ochiul. Toată lumea știa că familia Seffer folosea paiele timp de șase luni, în vreme ce ceilalți fermieri le schimbau în fiecare sîmbătă.

Katrina își dădu seama că membrii familiei Seffer aveau tot atîta inimă pe cît erau de murdari. Niciodată, pînă atunci, ea nu primise atîtea bunătăți, prăjituri și carne. Încă multe săptămîni după nuntă, nepoatele lui Seffer urcară pînă la casa Katrinei cu cîte o oală de lapte sau cu o bucată de friptură de vițel. Și Katrina vedea bine că aceste daruri nu erau pentru o muncă pe care ea o făcuse în mod gratuit, ci că ele urmăreau să-i dăruiască și ei, din ceea ce aveau Sefferii mai bun.

În aprilie, cînd tînăra soție aduse pe lume un fiu, bătrînul Seffer fu atît de fericit că a devenit bunic, încît dărui fiului Katrinei cea mai frumoasă oaie din turma lui. El ținea, nimeni nu știa de ce, ca această oaie să fie numai a lui Einar, și lîna ei să-i servească numai lui. Oaia va paște pe insulița lui Seffer, cu restul turmei.

Copilașul împlinea doi ani în luna în care Katrina înțelese că va fi din nou mamă.

Privi lucrurile cu calm și resemnare, mulțumi cerului că cel puțin primul născut a putut primi îngrijiri pe care să nu le împartă cu altcineva. Dar vara fu foarte dură pentru ea și munca îi păru de data asta mai apăsătoare ca oricînd.

VENI VREMEA cositului și a secerișului. Katrina fu nevoită să mînuiască coasa cu toate că brațele o dureau. Pentru că unul din bărbații care lucrau la Nordkvist lipsea, munca lui a fost trecută Bedei. Dar Katrina nu putu răbda s-o vadă pe bătrîna femeie încovoindu-și spinarea țeapănă, cu obrajii arși de febră, oprindu-se din lucru ca să tușească și să scuipe sînge. Îi luă coasa din mînă și o lăsă să facă o muncă mai puțin ticăloasă : să adune spice și să le facă snopi.

Într-o seară, către sfîrșitul lui august, durerile o apucară pe neașteptate și înainte de a putea chema moașa, copilul și veni pe lume. Beda, cuprinsă de o presimțire, se repezise pînă la vecina ei. Copilul era un băiat, o ființă firavă, născută cu șase săptămîni înainte de soroc. Katrina plîngea amar cînd privea corpul verdnic de milă al copilului, fața lui zbîrcită și albăstruie, mică cît un pumn.

— Oh, Doamne, mai bine n-ar trăi ! suspina ea, și Beda gîndea și ea la fel.

Dar îngrijirile mamei făcură exact ce trebuia pentru ca nou-născutul să nu se prăpădească. Preotul veni în aceeași zi să boteze copilul, și cînd Beda întrebă pe Katrina ce nume ar vrea să aibă copilul, Katrina șopti :

— Erik !

În timpul celor șase săptămîni care se scurseră pînă la data cînd copilul ar fi trebuit să vină normal

pe lume, s-ar fi zis că fragila ființă era gata, în fiecare zi, să dispară. Niciodată Katrina n-a plîns atît de mult. „Ce se va alege de tine în lumea asta atît de rea și atît de nepăsătoare ? murmura ea.

Nu avea lapte îndeajuns ca să-l hrănească și fără atenția neobosită a Bedei, nici noul-născut, nici Einar n-ar fi avut ce să mănînce. Inimoasa Beda își trimitea fetele la Eriksson și la Seffer ca să cerșească lapte, încît căpităneasa Eriksdatter întrebă dacă nu mai erau și alții care să le dea.

În toamna aceea, Katrina n-a putut ajuta la treierat și se găsea astfel fără nici o provizie de grîu. În timpul recoltării cartofilor era încă prea slabă ca să poată munci, dealtfel nu putea lăsa copiii singuri. Avea un rînd de cartofi în lanul lui Nordkvist și un altul în aceluia al lui Svensson ; era obligată să-i ajute la scoaterea cartofilor pentru ca să nu-și piardă partea ce i se cuvenea. Dar Beda veghea. Îi ocărî pe căpitanii și pe argații lor, între două accese de tuse, și-i amenință cu săpăliga.

Barosanii fură obligați să lase neatinse brazdele Katrinei. Seara, însoțită de fiicele ei, Beda se duse să scoată cartofii și-i urcă în grămezi pînă la locuința Katrinei, luînd povîrnișul în piept cu sacul în spinare. Văzînd-o, Katrina plînse de recunoștință și o forță pe Beda să ia jumătate de cartofi. Într-adevăr, vecina ei avea și mai puține provizii pentru iarnă decît dînsa.

Într-o zi, cînd toamna era pe sfîrșite, bătrînul Seffer veni la Klinten și-i dădu un sac cu lînă.

— Asta-i lîna copilului. Am cerut femeilor să-ți tundă oaia pentru că tu ești suferindă, o lămuri el.

— Oaia mea ? întrebă mirată Katrina.

— Desigur, cum spunea Eva. Vreau să spun : oaia băiatului. În vara asta oaia lui Einar a făcut un miel pe insuliță. Oaia va sta la noi și în iarna asta, va fi îngrijită, avem destul fîn, mulțumesc lui Dumnezeu, dar mielul va trebui să-l tai de Crăciun.

Katrina ar fi vrut să-i prindă în mîini fața murdară și bărboasă a moșneagului și s-o sărute. Lîna oii și carnea mielului deveneau un dar de neprețuit pentru iarna aspră ce se anunța și gestul bătrînului lumină pentru ea tristele sărbători de Crăciun. Johan al ei nu veni acasă decît după Anul nou.

Cumpărase jucării costisitoare pentru Einar, și Katrinei, deși era fericită văzînd bucuria copilului, i se strînse inima. Pentru că jucăriile nu puteau nici să potolească foamea, nici să apere de frigul iernii. Nu fu mirată auzindu-l pe căpitanul Svensson miorlăindu-se ca de obicei : „Numai Dumnezeu știe că eu, cînd m-am îmbrăcat căpitan pentru prima dată, cu salariul meu și cu jumătate de corabie care o aveam sub picioare, nu eram în stare să cumpăr asemenea jucării pentru copiii mei ! Dar astăzi lumea de jos a ajuns pretențioasă".

Părea că pentru al doilea născut al său soarta nu avea în sacul ei decît amărăciuni, se gîndea Katrina. Nu-și începuse viața tot atît de bine ca cel mare, și tocmai acum, cînd ar fi avut de toată îngrijirea mamei, iată că din nou Katrina era însărcinată și silită, de dragul noii vieți, care creștea în ea, să nu aibă atîta grijă de cealaltă ființă nevinovată !

Cel de-al treilea fiu, Gustav, veni pe lume în luna octombrie, atunci cînd Erik, bolnăvicios și neliniștit din cauza dinților, tocmai împlinea un an.

În timpul verii, apăruse o spărtură în bătrîna carcasă a *Fridei,* navigația se întrerupsese și Johan se înapoiase acasă. Katrina mulțumi cerului că bărbatul era lîngă ea cînd i se născu al treilea copil.

Nimeni nu mai stătu pe gînduri cînd fu vorba să-i împrumute o barcă lui Johan, și de data asta el se duse după moașă, la Langnäs, pe mare. Într-o zi el o întrebă pe Katrina cum aranjase lucrurile cu moașa în anul precedent, cînd el nu era acasă. Katrina îi povesti că n-a avut alt ajutor decît pe cel al Bedei. Omul rămase o clipă tăcut, cu un aer gînditor, apoi povesti soției cum la nașterea primului copil alergase de la fermă la fermă ca să poată împrumuta un cal.

Katrina îl privi uimită.

— Și nu mi-ai spus nimic ! exclamă ea.

— Nu, făcu Johan.

Atunci ea începu să rîdă. Rîdea cu poftă, cum nu mai rîsese de mult timp și lacrimile îi curgeau pe obraji.

— Sărmane Johan, spuse ea, în ziua aceea era mult mai rău pentru tine decît pentru mine, cînd mă gîndesc că tu alergai de la o fermă la alta ca să împrumuți un cal ! Tu ești prea cinstit ! Eu m-aș fi dus la cea mai

apropriată fermă și aș fi luat pur și simplu un cal!

Johan se sperie :

— Dar asta e furt, ei s-ar fi înfuriat!

— Ei bine, i-aș fi lăsat să se înfurie și gata! A fura, Johan, nu înseamnă întotdeauna a face rău, înseamnă uneori a face dreptate, pur și simplu dreptate.

Bărbatul o privi cu un respect și o admirație fără margini. Niciodată nu se îndoise că soția îi era superioară în ceea ce privește curajul fizic și moral.

Venise acasă tocmai la timp pentru treieratul recoltei de primăvară și pentru lucrul la cartofi. Dar el nu era deloc obișnuit cu astfel de munci. Katrina auzea bătaia de joc a țăranilor și știa cît rîdeau ei de cîntecele lui, de povestirile și de glumele lui. Cînd Johan reușea să împrumute o barcă, lua o undiță și pleca, vîslind, cu o mînă sigură, printre insulițe ; întorcîndu-se cu știuci, care erau un ospăț puțin obișnuit în casa lor sărăcăcioasă. Uneori Kalle Seffer îi cerea să-l însoțească la așezarea undițelor ; Seffer făcea rost de barcă, Johan îl ajuta să pună momeala, să așeze și să strîngă năvoadele. Prindeau mai ales moruni și partea de pește care îi revenea lui Johan era pusă la sărat de Katrina, pentru iarnă.

ÎN IARNA URMĂTOARE Elvira Erikdotter urmă catehismul și la venirea primăverii primi prima împărtășanie. În ziua cînd Elvira fu „confirmată", Katrina merse pentru a doua oară la biserică. Căpitanul Eriksson o invită să ia loc în banca dînșii, Katrina avu în felul acesta, în sfîrșit, un loc bun, în partea din față a naosului.

Fetița se pierdu aproape toată în rochia ei lungă, de culoare închisă, și sub vălurile de mătase neagră. Cînd apăru, tare mititică în fruntea grupului celor ce se împărtășeau, te așteptai parcă s-o vezi împiedicîndu-se în trenă. Dar nasul ei în vînt se înălța semeț sub voal. În fața altarului Elvira cîntă cu o voce așa de limpede și de sigură, încît cumetrele din biserică, își împreunară mîinile, suspinau și spuneau că domnișoara Erikdotter cunoaște biblia ca pe apă.

Elvira abia fusese confirmată, cînd Viktor Blom se apucă să-i facă curte, o curte stăruitoare. Katrina se întreba cum va privi treaba asta mica ei prietenă. Ea își

dădu repede seama că Elvira face haz, ca şi cum ar fi fost vorba de un joc copilăresc. Uneori, cînd ea îl socotea pe îndrăgostit pisălog, îl punea repede la punct. Alteori însă, tînăra fată părea foarte măgulită că a atras atenţia acestui om cu mult mai în vîrstă decît dînsa.

Cînd veni vara servitoarele lui Eriksson începură să se culce în hambar, unde căldura era mai puţin înăbuşitoare. Elvira le urmă. Tinerii din parohie veneau adesea să-şi întîlnească ibovnicele, şi Viktor Blom încercă şi el. Se strecurase pe lîngă grilaj, în vîrful picioarelor, ţinîndu-şi pantofii în mînă ca să nu trezească familia adormită. Dar căpităneasa dormea iepureşte.

În timp ce Blom bătea uşurel în peretele şopronului, uşa casei se deschise şi răsună vocea furioasă a „tinerei mame" :

— Viktor Blom, bagă de seamă !

— Ei, hm, cum ? bolborosi tînărul fermier, înspăimîntat.

— Să-ţi fie ruşine ! Elvira e un copil. Şi tu, un om în toată firea, te ţii de dînsa.

Uşa hambarului se deschise şi servitoarele îşi scoaseră nasul să vadă ce este. Sus, în pod, Elvira deschise lucarna şi-şi scoase curioasă căpşorul. Cînd o văzu pe mama ei şi pe Blom, înţelese despre ce era vorba.

— Isuse, Doamne ! strigă ea izbucnind în rîs, Blom se gîndea să se culce cu mine !

— O astfel de mîrşăvie nu e de rîs, bombăni mama. Începînd de azi, vei veni să te culci în casă cu noi, mă-nţelegi ?

Viktor Blom o şterse cu coada între picioare, împroşcat de măscările servitoarelor.

După ce trecură cîteva zile, Blom făcu o nouă încercare, dar mama Eriksson îşi trimise fata să se plimbe timp de cîteva săptămîni. Fratele lui Eriksson, care locuia în insulele Schären, era matelot pe o corabie. Cînd nava unde lucra făcu un scurt popas în doc, spre a se aproviziona cu de-ale gurii pentru călătoria pe care urma să o facă în Suedia, doamna Eriksson îşi urcă fata pe corabie şi o trimise acolo.

Elvira alergă într-un suflet la Katrina.

— Mă duc la Stockholm, povesti ea cu însufleţire. Unchiul spune că e un oraş imens. O să văd o mulţime

de lucruri, poate că o să-l vede chiar pe rege! Cine știe? O să aduc cîte ceva și pentru tine și pentru băieți. Vai, ce fericită sînt!

Apoi fața i se întunecă.

— Trebuie să iau o vacă cu mine; o știi pe bătrîna Krona care nu mai dă lapte. Mama spune s-o iau cu mine, ca s-o vînd. Caraghios să tîrăsc după mine o vacă bătrînă pe străzile Stockholmului, dar n-am încotro; o știi pe mama...

Apoi izbucni în rîs.

— Asta i-o datorez lui Blom!

Elvira se îmbarcă deci cu vaca cu tot și făcu, astfel, prima ei călătorie mai lungă. Cînd se înapoie, după trei săptămîni, înmînă neînduplecatei sale mame banii pe care îi primise pentru vacă, legați, cu grijă, într-o batistă. Celor doi copii mai în vîrstă ai Katrinei, le făcu cadou niște jucărioare, o bucată de zahăr candel, iar Katrina primi o broșă drăguță pe care se grăbi s-o învelească în hîrtie de mătase și s-o ascundă în fundul sertarului de la scrin, ca s-o scoată de acolo numai la ocazii deosebite.

Dar dacă doamna Eriksson sperase că Blom se va potoli după călătoria Elvirei, se înșelase. Abia se înapoiase tînăra fată, că el începu din nou să se țină de capul ei. Și asta după ani de zile. S-ar fi zis că Elvira se juca cu țărănoiul acela ca pisica cu șoarecele. Lumea nu putea să-și dea seama dacă ea era de acord sau, pur și simplu, se distrează pe socoteala bietului om.

Părinții Elvirei, la drept vorbind, nu erau împotriva unei astfel de căsătorii. Viktor Blom era un fermier înstărit, „o partidă bună" și asta era ceva. Însă ei socoteau că Elvira este încă prea tînără ca să se mărite.

Pentru a pune capăt, o dată mai mult, supravegherii pe care era obligată ca să-o impună, doamna Eriksson trimise pe Elvira, pe timp de un an, tocmai la Abo, la o doamnă pe care o cunoștea de mult. Totdeauna practică, ea aranjă ca în acest timp fiica ei să învețe meseria de croitoreasă. Elvira împlinise nouăsprezece ani cînd plecă de acasă, primăvara, și se înapoie de Paște în anul următor.

Katrinei îi era adesea dor de prietena mai mică. Elvira îi scria lungi scrisori pe care Katrina le ascundea ca pe niște comori de preț în fundul sertarului ei. Îi era

teamă ca tînăra fată să nu se înapoieze schimbată datorită şederii la oraş. Dar temerile ei se dovediră fără temei. Doar atît că Elvira devenise o croitoreasă desăvîrşită. Acum nimic nu se mai opunea căsătoriei sale cu Viktor Blom.

Într-o zi Elvira îi spuse Katrinei :

— Viktor Blom vrea să se însoare cu mine... Dar eu nu ştiu ce să fac... E aşa de şters, de fără sare şi piper. Însă e un fermier înstărit. Şi apoi, nu va trebui să plec din acest ţinut. Pe legea mea, nu prea ai pe cine alege printre fermieri şi fiii căpitanului preferă fiice de căpitani !

— Desigur, murmură Katrina drept orice răspuns.

Calculele reci ale tinerei fete o cam zgîndăreau. Ea simţise întotdeauna un val de silă la ideea că acest Viktor Blom ar fi putut s-o ia în căsătorie pe prietena ei. Katrina, în ceea ce o privea, se măritase plină de visuri exaltate şi copilăreşti ; dar ce se alesese pînă la urmă din ele ? Nu, nu trebuie ca Elvira să cadă în aceeaşi greşeală, şi totuşi !

Pe timpul verii, servitoarea lui Eriksson rănindu-se la mînă, Katrina fu chemată să mulgă vacile. Într-o dimineaţă, după ce terminase mulsul, înapoindu-se la fermă cu Elvira prin pădurea Söderöjen, se petrecu un fapt neobişnuit.

Cele două femei duceau pe umeri prăjina de lemn pe care se legăna ciubărul, dar laptele clipocea şi sărea afară din vas, pe-acolo unde capacul nu era bine strîns. Ele lăsară greutatea lîngă un gard şi Katrina se înapoie la marginea pădurii ca să culeagă cîteva ramuri de ienupăr ca să le pună peste lapte, să-l împiedice să se verse. În timp ce căuta printre tufişuri observă amuzată că Elvira încerca să ridice singură găleata pe deasupra gardului.

— Îşi dă toată osteneala, va fi întotdeauna o fată foarte bună, zise ea.

În clipa aceea trei bărbaţi ieşiră în şosea. Deodată unul din ei strigă :

— Hai să ajutăm fata să-şi ducă ciubărul de lapte !

Vocea era limpede şi hotărîtă, cu un puternic accent finlandez. Înainte ca ceilalţi să fi avut timpul să se întoarcă, bărbatul sări într-o clipă şanţul şi gardul împrejmuitor. El luă găleata din mîinile Elvirei şi o puse de

cealaltă parte a barierei, apoi, fără multă vorbă, o apucă pe tînăra fată de talie, o ridică în aer ca pe un fulg, și o așeză lîngă găleată. Elvira rămase proțăpită acolo, cu ochii holbați, roșind și pălind în același timp.

Katrina reveni, deschise capacul găleții și vîrî în spumă ramurile de ienupăr. Dar abia se pregătiră cele două femei să ridice prăjina de lemn și s-o așeze pe umeri că străinul înaintă și spuse pe un ton poruncitor.

— Dați-mi ciubărul !

Și îl duse singur pînă la gardul moșiei lui Eriksson.

Katrina văzu foarte bine stînjeneala Elvirei. Pentru un moment ea părea mută și-l privea pe furiș pe bărbat. Acesta era fără îndoială un marinar ; și vorbea un dialect finlandez. Era înalt și bine legat, în floarea tinereții. Întreaga lui ființă radia sănătate și energie ; era de ajuns să-i vezi părul negru și ondulat, ochii limpezi și de un albastru de oțel, nasul drept, buzele roșii și ferme sub mica-i mustață brună, dinții strălucitori, pielea bronzată, ca să crezi asta. Viața zvîcnea în mișcările umerilor, în gesturi, în mersul său. Se simțea că o astfel de forță nu putea rămîne vreodată nepăsătoare, că-i trebuia în fiecare clipă un prilej să se afirme, că această forță era irezistibilă, aproape ca un uragan. Și cu toate astea, tînărul vorbea greu și chiar părea timid. De fapt, nu e decît un copil, gîndea Katrina, n-are mai mult de douăzeci de ani.

Ajuns la gardul cu zăbrele, el își scoase șapca în semn de rămas bun și se grăbi să-și întîlnească tovarășii la băcănie. Elvira spuse :

— E un băiat îndrăzneț.

Katrina o privi înduioșată pe tînăra fată :

— Da, Elvira, e un băiat îndrăzneț.

Această întîlnire, ca și impresia pe care străinul a făcut-o asupra Elvirei o umplea de bucurie pe Katrina, care, fără entuziasme și fără iluzii, oricare ar fi decepțiile și greutățile care ar putea urma, viața unei tinere e rece și monotonă, stearpă ca o faleză unde n-a răsărit niciodată vreo floare.

Din ziua aceea Elvira n-a mai putut să-l sufere pe Viktor Blom. Îl bruftuluia și îl privea cu atîta dispreț încît nimeni nu se mai îndoia de adevăratele ei sentimente față de dînsul.

COPILUL cel mai mare al Katrinei mergea acum pe nouă ani. Era destul de scund pentru vîrsta lui, dar bine legat, rezistent la foame și la frig. Fața lui mică și rotundă, cu expresia serioasă sub bucla blondă care-i cădea pe frunte, nu era cu adevărat frumoasă, însă Katrina știa că Einar avea ceva mai de preț decît frumusețea : el era om de caracter și avea de pe acum o voință fermă.

Erik, copilul durerii, cum îl numea Katrina în secret, era opus fratelui său ; niciodată, de cînd s-a născut înainte de termen, el n-a fost viguros, sănătos. El a avut toate bolile proprii copiilor, care bîntuiau în ținut, ceea ce-l făcu să devină nervos și susceptibil. Moștenise de la Johan înfățișarea plăpîndă și o figură drăguță. Era tot așa de înalt ca și fratele său mai mare. Katrina își zicea că ar fi putut deveni un băiat frumos dacă ar fi fost sănătos. Dar el avea nevoie de îngrijiri și dragoste fără margini, și ea nu avea nici timpul, nici mijloacele de a-l răsfăța cum ar fi trebuit.

Cel de al treilea copil, Gustav, în vîrstă de cinci ani, nu părea așa zdravăn ca Einar, dar el nu era totuși așa de plăpînd și sensibil ca fratele lui Erik.

Katrina i-a dat la școală pe cei doi copii mai mari și Einar trecuse două examene de catehism. El nu învăța ușor, și Katrina suferea văzîndu-l așezat pe o bancă mică, lîngă fereastră, repetînd într-una lecția ca să și-o bage în cap. Dar Einar dădea dovadă de o stăruință extraordinară și, în ciuda lacrimilor sale gata să se reverse în orice moment, el cu dinții strînși, învăța cu zel, fără să se lase distras de nimic. Odată ce învăța ceva nu mai uita niciodată și cînd se întorcea foarte mîndru de la examen, în carnetul lui figurau numai note bune.

Dar aceste examinări erau un adevărat chin pentru copii. Ea observă că cu multe zile înainte de examen, și după aceea, copiii își pierdeau pofta de mîncare. Se simțeau ca și cum ar trece prin infern atunci cînd erau nevoiți să urmeze pe bătrînul paracliser în odaia unde se făcea examinarea și să răspundă la întrebări. El stătea la o masă rotundă acoperită cu o față dantelată : adevărat Ucigă-l toaca, iar băieții, ca o turmă speriată, se strîngeau într-un colț al odăii cît mai departe de dînsul. În zadar ochii speriați ai copiilor se îndreptau spre ușa încuiată căutînd cu înfrigurare pe mama lor. Ea era departe, într-o altă odaie, unde pastorul verifica modul

cum cei mari cunoșteau versetele din biblie. Foarte des privirile lor erau pironite pe fața omului acela uriaș cu barba albă, ca printr-o minune negul roșu de pe fața lui devenea atît de mare și de grozav încît atmosfera din odăița strîmtă și neaerisită devenea înăbușitoare și copiii simțeau că li se usucă și le crapă buzele. Cînd paracliserul lua carnetele de note și începea să cheme copiii unul cîte unul, acestora le bătea inima de parcă ar fi fost niște păsări speriate. Cu mers de somnambuli ei se apropiau de masă, atrași în mod irezistibil de marele neg roșu și de vocea care le pronunța numele. Și atunci bătrînul tuna : porunca a șaptea ! sau : articolul trei din crez ! sau : ce spune sfînta scriptură despre iad ? sau : ce se va întîmpla în ziua judecății de apoi ? Și copii erau siguri că tocmai bucata cea mai grea din catehism, pe care cu toate străduințele lor nu au reușit să o rețină, tocmai aceasta o cere paracliserul. Să fi fost oare negul acela care îl informa pe paracliser asupra chestiunilor pe care copiii nu le știau prea bine ?

După ce micuții treceau acest purgatoriu, paracliserul le punea notele. Dacă știuseră fără greșeală cele zece porunci le punea în carnet o cruce ; pentru răspunsurile la care copilul s-a încurcat, punea în carnet o jumătate sau chiar un sfert de cruce. Dar cu aceasta suferința copiilor nu s-a terminat. Paracliserul se scula, ieșea din odaie și copiii, timizi, îl urmau în altă încăpere, unde pastorul le cerceta carnetele de note. Și aici, în fața băieților mai mari, pastorul îi striga pe cei mici ; îi lăuda pe cei ce primiseră pentru răspuns o cruce și-i certa pe cei cu jumătate sau un sfert de cruce. Apoi le înmîna carnetele, ca să vadă cu ochii lor acele semne care arătau ca niște urme de coțofană pe zăpadă. Da, totul era o caznă grozavă. Nici dulciurile, nici cafeaua, nici turta dulce, nici notele bune și laudele pastorului în fața întregului sat nu putea să răscumpere suferințele îndurate de copii.

Katrinei nu-i plăceau aceste examinări, și mulți alți părinți care vedeau ce aspru sînt tratați copii aveau o repulsie ascunsă față de paracliser. Dar era inevitabil ca aceste examinări să aibă loc, așa cum era inevitabil ca moartea să încheie viața fiecărui om.

Elvira promisese să-i învețe pe băieți să scrie, dar nu făcuse încă nimic.

În decembrie, cînd cel mai mic dintre copii avea cinci ani, Katrina aduse pe lume un al patrulea copil; o fetiță căreia îi puse numele Sandra, o mică creatură, fragilă și delicată.

Casa devenea din ce în ce mai neîncăpătoare pe măsură ce familia sporea. Cînd, în timpul iernii, Johan era acolo și cînd cele două paturi erau aranjate pentru noapte, în cameră nu mai aveai unde să te miști. De asemenea, era imposibil să păstrezi ordine în cameră căci, deși Katrina curăța, spăla, cîrpea fără încetare, erau în permanență grămezi de haine împrăștiate, de ciorapi și mănuși care se uscau în jurul cuptorului. Johan nu voia să se despartă de vechile sale piese de ceasornicărie, nici de cutiile lui de tinichea care încurcau. Și Katrina nu putea să împiedice copiii să aducă acasă bucăți de scoarță de copac din care își făceau corăbii. Soba umplea toată odaia de fum și, în ciuda varului cu care fusese spoită de Crăciun, devenise tot așa de neagră ca la început. În multe case sobele au fost înlocuite cu mașini cu cărbuni, și Katrina dorea din tot sufletul să aibă și ea una. Dar oamenii săraci nu puteau face așa de repede rost de bani ca să-și poată procura așa ceva. Covoarele de cîrpă se uzau, în țesătura lor se adunau praful și murdăriile.

Cu cîțiva ani înainte, Katrina cumpărase o juncă în speranța că mai tîrziu va avea o vacă. Katrina făcea așa cum făcea și Beda: animalul era trimis să pască la un fermier; în schimb, Katrina îi mulgea acestuia vacile. Beda avea un mic șopron care servea de grajd unde Katrina putea să-și țină vaca în timpul iernii. Ea își procura fîn de pe cîmpurile și livezile unde fermierii socoteau că nu merită să-ți pierzi vremea cu cositul fînului. Mai tîrziu, cînd se răspîndi metoda asolamentelor și cînd fînul crescu mai des și, în același timp, mai bun, fură folosite secerătoarele mecanice. Fură neglijate locurile unde munca se făcea manual, și se dădu voie oamenilor săraci să folosească acest fîn pentru vitele lor.

Pe la sfîrșitul iernii, cînd s-a născut fetița, junca avu primul ei vițel, și Katrina, foarte bucuroasă, putu să mulgă vaca și să dea copiilor lapte proaspăt. Tot în acea vreme Elvira începu să vină mai des în vizită la Katrina. La început, ea venea mai ales pentru

că știa că, fără a spune nimic, prietena ei o înțelegea ; dar mai tîrziu o atrase altceva.

În toamna precedentă, cînd echipajele trecură la hibernat, un marinar străin veni la Torsö și se angajă ca servitor. Era îndrăzneţul băiat care le dusese găleata cu apă. Acest străin, Urho Nieminen, munci la Larson. Nu trebui să treacă prea mult timp pentru ca Elvira și el să devină prieteni, și chiar ceva mai mult.

Adesea oamenii aceștia fără un cămin, care abia înțelegeau suedeza, aveau o proastă reputaţie în arhipelag. Lumea îi știa brutali și beţivi. Pentru acest motiv Urho Nieminen nu fu primit cu entuziasm. Era în înfățișarea frumosului finlandez ceva sălbatic, neîmblînzit, și vorba scurtă, autoritară, șoca urechile căpitanilor. Era poate unul din acei finlandezi cu sînge prea aprins, gata oricînd să scoată cuţitul... Dar curînd Larsson povesti că în viaţa lui n-a văzut un muncitor mai sprinten. El era hărnicia întruchipată și antrena pe tovarășii săi de muncă cu o rîvnă nemiloasă. Și cu toate că nu avea decît douăzeci de ani, el deveni în scurt timp șef de echipă la tăiatul lemnelor în pădure.

Și mirarea a crescut și mai mult cînd oamenii au văzut că finlandezul cît era el de vagabond, nu bea și nu fuma ! El mergea pînă acolo încît refuza aperitivele ce i se ofereau ! Și iată că, cu felul său brusc și franc, a ales simplu pe fiica cea mai mare a unuia dintre cei mai de seamă proprietari : pe Elvira, fiica lui Erik ! Și Elvira părea că încurajează pe noul său admirator.

Urho Nieminen observă foarte repede că Elvira și Katrina erau prietene și că ele se vedeau adesea. Nu-i trebui mult timp ca el să se împrietenească la rîndul lui cu Johan, cu toate că acesta din urmă făcea parte dintre oamenii pe care Urho îi disprețuia. Dar cînd ești prins de dragoste... Coliba deveni foarte repede locul unde tinerii se puteau întîlni, unde se simțeau liberi și fără frică. Johan era inofensiv, Katrina, discretă. Și vederea acestui amor ce se năștea o făcea vioaie. Ea ajunse să-l respecte din ce în ce mai mult pe tînărul servitor, și se convinse repede că el era singurul om care se cuvine micii sale Elvira.

Doamna Eriksson nu era mulţumită, dar ea nu avea dovezi sigure în ceea ce privește legăturile fiicei sale

cu acest vagabond. Marea ei speranță era că va începe navigația din nou și ea număra săptămînile. Era sigură că odată cu plecarea tînărului finlandez din Torsö lucrurile vor intra în făgașul lor obișnuit.

Finlandezul plecă foarte devreme. El era dulgher la bordul vasului *Vera,* pe care-l comanda tînărul căpitan Engman. Ce tristețe s-a lăsat în căsuța lui Johan cînd Elvira și Urho se întîlniră aci pentru ultima oară! Ningea, o zăpadă măruntă, murdară de dezgheț, și în înserarea primăverii, totul părea trist și cenușiu.

Erik era foarte răcit; stătea ghemuit pe vatră, tușea și scîncea, nasul îi curgea. Ceilalți doi băieți se ciorovăiau din cînd în cînd și părinții căutau să-i potolească. Fetița era morocănoasă și trebuia luată în fiecare clipă în brațe și liniștită.

Cei doi tineri, așezați de o parte și de alta a mesei, Urho arunca o privire la ceas. În sfîrșit, se sculă și se duse să strîngă mîna copiilor.

— Acum la revedere, spuse el.

Apoi mîinile Katrinei și ale lui se strînseră cu putere. El o privi drept în ochi.

— Adio, mulțumesc, spuse el simplu.

— Adio, noroc! răspunse grav Katrina.

Elvira ieși cu el și Katrina îi văzu tăind calea de-a dreptul peste stînci pînă la șoseaua dinspe sud. Corabia lui Engman era ancorată la sud de Torsö, de aceea Urho s-a îndreptat spre Langnäs, ca să ajungă mai repede pe bord.

După cîteva minute, Elvira se înapoie; părea că s-a înseninat din nou și obrajii ei deveniră din nou trandafirii. Își luă broderia și spuse cu ochi scînteietori:

— Va reveni la toamnă.

Katrina o bătu prietenește pe umăr.

— Asta e bine, Elvira.

Johan se îmbarcă cu același căpitan ca odinioară, dar pe un vas nou, căci bătrîna *Frida* își încheiase cariera.

Katrina era mulțumită că Johan se poartă atît de bine pe mare, încît același căpitan îl angaja în fiecare an.

Dacă doamna Eriksson și Viktor Blom speraseră că lipsa lui Urho o va face pe Elvira mai înțelegătoare, ei

se înșelară. Nici cu binele, nici cu răul, mama ei nu reuși să-i bage minţile în cap. În toamnă, cînd marinarul se înapoie din nou la Larsson, cei doi tineri își continuară romanul lor de dragoste. Înainte ca Urho să plece din nou pe mare, în primăvara următoare, schimbară inele de logodnă.

Fără ajutorul tatălui ei, Elvira n-ar fi putut niciodată spera că mama ei se va resemna. Dar Erik Eriksson s-a împăcat destul de repede cu gîndul de a nu avea un fermier ca ginere; recunoștea bucuros că o fată tînără preferă pe finlandez lui Viktor Blom.

Acesta era nenorocit la culme și gîngăvea într-una:

— I-i se oferă trifoi și — și ea preferă — u-urzicile!

Doamna Eriksson nu izbutea să-și ascundă disprețul și de mai multe ori în cursul verii spuse pe față, atît bărbatului ei cît și fetei, ce credea ea de toată treaba asta.

— Să fie cel puțin un om cu dare de mînă, un om care știe ce face! zicea ea.

— Dar Urho e un om care știe să se descurce întotdeauna și pe vreme bună și pe vreme rea, răspundea soțul, ținînd-o pe a lui.

— Ei, și la ce-i folosește, dacă nu are altceva decît cămașa de pe el? Cu nimic nu se poate face nimic.

— Eu n-aș spune tocmai așa. Elvira e o fată dezgheţată, plină de însușiri; o vor duce minunat împreună.

Dar femeia nu era deloc de aceeași părere.

— Elvira e o fată dezgheţată, cît e lăsată în voia ei. O cunosc eu mai bine decît orice altul. Dar ca s-o faci să meargă drept e nevoie de asprime, de pilde bune și de cuvîntul lui Dumnezeu. Dacă ar putea face ce vrea ea ar sta cît e ziua de mare cu nasul într-o carte... Căci în privința asta te-a moștenit în totul pe tine! sfîrși ea cu o privire încărcată de imputări pentru soț.

Elvira avea un minunat dar de a îndepărta din viața ei tot ceea ce îi era neplăcut; așa că vorbele mamei îi intrau pe o ureche și îi ieșeau pe cealaltă. Iubea și era fericită. Zestrea care se pregătea o ținea de asemenea ocupată. Ea și Urho aveau de gînd să se căsătorească în iarnă. Își scriau neîntrerupt și Elvira îi arăta Katrinei scrisorile foarte mîndră că el era atît de deștept și că învățase să scrie chiar în limba suedeză.

Katrina nu fu prea fericită în anul acela. În primăvară, căpitanul Svensson ceruse ca Einar să vină să lucreze la cartofi și, mai tîrziu, căpitanul Nordkvist făcu la fel pentru construirea împrejmuirilor.

Părea lucru firesc ca băiatul să ia locul printre ceilalți lucrători. Katrina știa că va veni într-o zi și rîndul băiatului, dar cît de repede a venit! Avea zece ani împliniți, dar cu toate că era robust nu părea să aibă mai mult de opt din cauza staturii sale mici.

Făcea treaba foarte serios și pierdea mult timp cu îndeplinirea obligațiilor sale. Nu se odihnea, și parcurgea brazdele fără întrerupere. Katrina îi da zor să termine lucrul ei ca să-l mai ajute. Dar bagă de seamă că Einar nu primea cu plăcere acest ajutor. Ea știa că fiul ei mai mare e foarte ambițios și că el își făcea cu vîrf și-ndesat datoria, dar i se strîngea inima văzînd sforțările lui, munca lui, și cu cît îl ajuta mai mult, cu atît el depunea o ardoare mai încăpățînată de a-i ajunge din urmă pe ceilalți. Și așa trecu o zi foarte lungă și foarte grea pentru el și cînd se lăsă seara, ghetele lui mari îi atîrnau atît de greu în picioare încît bietul copil se poticnea într-una.

Îl podidiseră lacrimile și întoarse capul ca să nu-l vadă Katrina, dar privirii ei de mamă nu-i scăpa nimic. Își șterse lacrimile cu mîinile pline de lut. În cele din urmă, ajuns la capătul puterilor, se dădu învins; lăsă pe masa lui să-i îngroape restul de cartofi.

Cînd se termină ziua de lucru, pe la opt ceasuri seara, și cînd se înapoiară amîndoi acasă, mînă în mînă, puterile băiatului erau sfîrșite.

Plîngea în tăcere acum și lacrimile îi curgeau în jos pe obrajii murdari, săpînd brazde albe. Katrina își simțea inima strînsă de milă; dar ce putea să facă sau să spună? Viața fiului ei nu-i mai aparținea; adevăratul ei stăpîn o luase și acum aceasta nu era decît începutul unei munci silnice, sortită să dureze toată viața.

Ajunși acasă, Katrina puse apă la încălzit și îi pregăti baia. În timp ce îl spăla el continua să plîngă. În cele din urmă, încleștîndu-și mama de după gît, suspină. Obrajii Katrinei erau muiați de lacrimile copilului; îi mîngîie părul mătăsos și-i spuse:

— Nu plînge, Einar, mămica se va duce să mulgă vaca și o să-ți aducă o oală cu lapte.

— Mamă, n-am putut să fac toată treaba mea... în cîmpul de cartofi..., scîncea Elinar printre suspine.

Katrina zîmbi cu gingășie și sărută fețișoara scăldată în lacrimi :

— Nu te mai gîndi, Einar ; ai făcut foarte bine. Nimeni nu și-a pus cartofii mai drept ca tine. Pun rămășag că la vară, cînd vor răsări, bucățica ta din lan va fi cea mai dreaptă și cea mai frumoasă din toate.

— Crezi cu adevărat, mamă ? întrebă copilul plin de speranțe.

— Cred ? Dar sînt sigură ! Hai vino acum pe scaunul cu legănătoare și acoperă-te bine cu șalul, iar mama se duce să mulgă.

Munca la construirea împrejmuirilor fu și mai grea, căci băiatul nu mai avea ajutorul matern alături. Era singur cu servitorii lui Nordkvist, în pășunea dinspre răsărit, departe de sat. Katrina merse și ea la Norkvist ca să curețe pășunile împreună cu servitoarele de la fermă. În timp ce ea grebla gunoiul din anul trecut, se gîndea mereu la băiat. Avu o tresărire speriată cînd una dintre servitoare, care se găsea aproape de țărm, strigă :

— Katrina ! Katrina ! Uite pe bărbatul tău care pleacă ! Nu-l vezi ?

— Unde, unde ? întrebă Katrina, care aproape nu știa ce spune.

Servitoarea arată spre strîmtoarea unde apa albastră scînteia în lumina soarelui de primăvară.

— Colo jos ; nu vezi corabia *Balder* ? Tocmai dispare în spatele falezelor de la Högskär.

Katrina, cu grebla în mînă, sorbea din ochi zvelta corabie cu pînzele ei albe care se zărea la apus, unde strîmtoarea dintre insulele înverzite se lărgea. Înainta încet sub briza ușoară, apoi pieri. Apa rămase goală și pustie.

Katrina se apucă din nou de lucru, mînuind grebla cu mișcări de automat. Se simțea mîhnită, și iată că o ciudată lîncezeală punea stăpînire pe ea. Johan pleca iarăși pe mare ; pentru toată vara. Plecarea mai întîrziase în acest an, pentru că nava trebuia să se îndrepte spre nord pentru a-și găsi navlu și porturile în Golful Botnic,

sînt închise de gheață pînă primăvara tîrziu. Și iată că azi au plecat... Katrina privi din nou marea. Cu cît mai liberă decît a ei e viața unui bărbat, chiar sărac și nenorocit ca Johan. El putea să-și întindă aripile și să zboare acolo — în larg — departe de aceste insulițe cu grijile lor mărunte.

În ceea ce o privește pe dînsa, e bine, era ținută aici, era prizonieră. Doamne! Dar mai e încă tînără! Oare viața ei s-a și terminat? Da, s-a terminat. Oh! Cum ar mai fi vrut să se îmbarce și să plece spre nord, mereu spre nord, dincolo de aceste insule, în largul mării pînă la Golful Botnic, pînă acasă la ea! Căci, în inima ei, Österbotten rămăsese patria sa. Ba nu, n-ar fi vrut să rămînă acolo, să trăiască din nou la Österbotten, ci doar să-i vadă pe toți cei de acolo și cîmpurile și casele. Deodată inima își opri bătăile. Poate că părinții ei nu mai trăiau. Ce știa ea? De ce, da, de ce nu le scrisese? Acum nu mai îndrăznea, de teamă să nu afle tot ce se petrecuse în acești ani. Nu, trebuia ca legăturile să rămînă rupte, așa cum fusese și viața... Einar! Aproape îl uitase! Cînd se vor întoarce pentru masă, o va lua prin pășunea de la răsărit și va merge să vadă ce va face... Și astfel, iată că în chip firesc gîndurile Katrinei se întoarseră către grijile zilnice și se stingea în ea dorul de întîmplări noi.

Pe pămînt, la picioarele ei, zăceau încă resturile unui cămin. Adună țăciunii stinși, îi duse pe o grămadă de pietre și împrăștie cenușa pentru ca să poată crește iarba; cineva făcuse aici împrejmuiri și avusese nevoie de foc... Einar!

Cînd femeile se îndreptară spre casă, cu grebla pe umăr, Katrina o luă spre pășunea lui Nordkvist, acolo unde bărbații lucrau la împrejmuiri.

Copilul ei era acolo. Sărmanul! Se opri o clipă să-l privească, fără ca el să bage de seamă. Făcuseră focul pe un mic colț de stîncă și stătea acolo, întorcînd pe o parte și alta deasupra flăcării o nuia lungă curățată de coajă. Era puțin vînt, fumul se înălța, și scînteile zburau în toate părțile. Fața și buclele blonde ale băiatului deveneau negre de funingine și Katrina vedea gura lui mică strîmbîndu-se de fiecare dată cînd flăcările se întorceau spre el.

— Nuiele, ceru scurt unul dintre argaţi şi băiatul scoase din foc nuiaua înnegrită de brad şi alergă să i-o ducă. Acesta o luă şi începu s-o înfăşoare în jurul unui ţăruş, dar deodată o desfăcu şi o aruncă cît colo zbierînd.

— Asta e arsă, dă-mi altă nuia.

Copilul se întoarse în fugă spre foc.

Katrina înaintă.

— Bună ziua, Einar, spuse ea.

Băiatul tresări şi, cu ochi strălucitori, îşi înălţă faţa înnegrită.

— Mamă, strigă el bucuros.

— Am venit să văd cum merge treaba. Cum te descurci ?

— Nu ştiu...

— Cum nu ştii ? Merge bine, fără îndoială de vreme ce văd atîtea nuiele gata.

— Uneori se arde cîte una.

— Desigur ! Aşa se întîmplă întotdeauna. Uite, am să-ţi arăt cum se face. Trage la o parte buşteanul acela de colo, şi aşază-te de partea cealaltă; o să-ţi intre mai puţin fum în ochi.

— Aşa-i mult mai bine, mămico !

— Acum eu trebuie să plec ; cine ţi-a dat mănuşile ?

— Căpitanul Nordkvist. Mi-a spus că nu trebuie să-mi ard mîinile ; şi a mai spus că mă descurc bine — vocea i se întunecă puţin — şi a mai spus că eu nu sînt ca tatăl meu.

Katrina tresări.

— A spus asta ? A vrut să spună, desigur, că tu eşti mai serios ; tu ştii cum e tata : el rîde şi glumeşte mereu. Tu şi cu mine sîntem firi mai închise.

— Nu cred c-a vrut să spună asta, mămico !

— Ba da ! Am văzut vasul Balder plecînd azi... Ah ! Trebuie să mă duc. La revedere, Einar !

— La revedere, mămico !

Fetiţa Katrinei avea doi ani. Îi ieşiseră dinţii şi învăţase foarte tîrziu să meargă. Corpul ei micuţ n-avea un aer sănătos : fata avea un pîntece mare şi picioare strîmbe.

Katrina ştia că fetiţa rămăsese aşa pentru că n-a putut s-o hrănească cum trebuie. Alta nu putea fi pricina. În familia ei toţi erau bine făcuţi şi însuşi Johan

chiar dacă avea mersul cam legănat, avea picioarele drepte și sănătoase.

Într-o duminică după masă, în timpul verii, Katrina a dus fetița la piață ; aici se aduna satul ca să se distreze. Cei trei copii erau și ei acolo, jucîndu-se de-a prinselea cu ceilalți copii, într-un loc larg, unde se încrucișau ulițele satului. Katrina se așeză pe un bolovan alături de un grup de femei, și fetița ei începu să alerge. Foarte veselă că poate să se miște în voie și beată de soare, ea veni, clătinîndu-se, pînă în mijlocul pieții unde era cea mai mare înghesuială. În acel moment, Evert, un lucrător al lui Nordkvist, o zări și, rîzînd cu hohote, o arătă cu degetul strigînd :

— Ia uitați-vă la puștoaică ! Ați mai văzut vreodată picioare așa de strîmbe ? Să mă bată Dumnezeu dacă asta nu e mai crăcănată decît Viktor Blom ! Ha-Ha !

Toată lumea rîdea în spatele fetiței Katrinei ; toți o arătau cu degetul, strîmbîndu-se de rîs.

Micuța, neștiind care era cauza veseliei generale, își înălță fața nevinovată și începu să rîdă la unison și să sară. Asta îi făcu pe țărani să rîdă și mai tare.

Katrina simți că-i fierbe sîngele în vine și că i se urcă în obraji două flăcări roșii. Ea scrîșni din dinți și-și strînse pumnii. Nu spuse nici un cuvînt, se ridică, luă fetița și se așeză din nou ținînd fata pe genunchi. Dar micuța se zbătea, voia să se dea jos, dar Katrina ținea brațele strînse tare în jurul trupșorului ei. Cîțiva tineri și mai ales cîteva femei văzură cît de tare a fost rănită Katrina și mulțimea tăcu adînc rușinată.

Pentru că fetița continua să se smucească ca să coboare și la urmă începu să plîngă, Katrina se sculă și plecă, ducînd copilul în brațe. La ieșirea din sat ea o apucă pe o cărare care ducea la Norraakersbacken. Acolo se așeză jos, cu spatele spre pădurea întunecată din Norröjen ; pajiști întinse se deschideau în fața ei pînă la marginea satului.

Puse fetița jos și o lăsă să alerge printre cărăbușii de cîmp și clopoței. Ce nevinovată și fericită era acea vietate și cît de puțin cunoștea cruzimea oamenilor ! O, prea repede va începe să înțeleagă suferințele celor săraci. Își va tîrî toată viața, ca un blestem, picioarele ei arcuite și va suporta și bătaia de joc a celorlalți.

— Mămico, privește pe Sanna ce flori frumoase adună, ciripi fetița, și ea arătă cu mîndrie clopoțeii pe care reușise să-i culeagă și să facă din ei un buchet.

Katrina se forță să-i surîdă și începu să se joace cu ea.

KATRINA își ținea vaca în grajdul lui Svensson. În schimb ea ajută în fiecare zi la muls. Într-o după amiază de toamnă, cînd împreună cu Lisa mînară vacile de la pășunea din pădure, ca să le ducă la trifoi, Katrina o păți rău de tot. Animalele, flămînde de la pășunea slabă din pădure, unde la sfîrșitul verii iarba era roasă aproape pînă la rădăcină, năvăliră ca înnebunite în livada cu trifoi. Alergau prin iarba înaltă și plină de suc, care le ajungea aproape de pîntec și smulgeau împletituri de trifoi bogat, ca și cum zile întregi n-ar fi mestecat nici un fir. Știau cît de bună era pășunea aceea și ce puțin vor rămîne în acel paradis. De fapt nu trecu un sfert de oră și cele două femei veniră să le scoată de acolo.

Dar nu fu ușor să le mîne. Mîncau, mîncau încăpățînate, în timp ce femeile, țipînd cît le ținea gura, înotau prin trifoiul care le uda poalele rochiilor și goneau fără milă sărmanele animale, fiindcă dacă mai păsteau cîteva minute, asta ar fi însemnat moartea pentru ele. Și chiar așa se întîmplă vaca ei, a Katrinei, Bălțata căzu la pămînt, cu burta umflată ca o tobă ; nu mai avură timp nici măcar să cheme pe cineva din sat, care să știe ce să facă într-o asemenea împrejurare, și vaca muri numaidecît.

Astfel, Katrina își pierdu bunul ei cel mai de preț. Se întoarse acasă cu găleata de lapte goală. Era din nou la bunul plac al stăpînilor pentru a putea avea puțin lapte pentru copiii ei. S-a terminat cu untul,... s-a terminat cu smîntîna la cafea, s-a sfîrșit cu laptele prins care le plăcea atît de mult micuților ! Și nici în toamnă nu va avea vițel de tăiat, nu va avea nici carne, nici oase pentru supă.

O doamnă, membră a unei societăți de binefacere din regiune, organizase o colectă pentru a face rost de o altă vacă pentru biata familie Klinten. Katrina află asta de la Beda, după ce listele de subscriere fuseseră trimise în celelalte comune din insulă.

La pomenirea morții soțului ei Beda poftise cîteva femei din satul de sus, la o ceașcă de cafea în casa ei. În acea zi ea obișnuia să adune vecinele și astfel se vorbi atunci de colectă.

— E mană cerească să mai găsești azi oameni de inimă. O să ai o altă vacă de Crăciun, spuse Beda.

— Din partea satului, vrei să spui ? întrebă Katrina cu o voce aspră.

— Desigur ! Toți cei care au îndeajuns își vor da obolul lor, căci toată lumea înțelege, desigur, că e o treabă pentru care merită să-ți dai osteneala. Nordkvist, după cîte se spune, s-a înscris cu cinci mărci și se pare că Svensson va da tot pe atît. O să ai cu ce să-ți cumperi o vacă de toată frumusețea, îți garantez.

Katrina se ridică așa de brusc de pe scaun încît împletitura pe care o avea pe genunchi îi căzu pe jos. Se înălță cît era de mare în scunda cămăruță și femeile o priviră cu mirare. Iată că fata din Österbotten își arăta încă o dată toanele. N-are să fie niciodată una de-ale lor.

Ochii Katrinei sticleau de mînie și glasul îi tremura de indignare :

— Așadar, să las satul să-mi facă pomană o vacă ! Și voi credeți că eu o să primesc ? Niciodată !

— Dar, fată dragă, ce e rușinos în asta ? Nu din vina ta a murit vaca. Mai degrabă mulțumește cerului, Katrina, pentru colectă.

— De ce să mulțumesc cerului ? Pentru că voi avea de aici înainte nume de cerșetoare ? Ei n-aveau voie să facă o colectă fără ca să-mi ceară mai întîi permisiunea. Eu sînt săracă, dar nu sînt o cerșetoare, noi n-am ajuns însă la mila publică, nu uitați asta !

Ea își strînse lucrul și plecă.

Femeile o priviră stupefiate.

— Să vă spun drept, eu nu mai înțeleg nimic, spuse una.

Dar Beda, care cu toate astea cunoștea bine firea vecinei, spuse suspinînd :

— Și totuși ea are dreptate. Nu e un fleac să primești să ți se dea de pomană. Dar pentru oamenii săraci nu e o altă cale. Nu le rămîne decît să îndure suferința și să tacă.

— Da, da, o aprobară celelalte. Katrina o să învețe, desigur, că dacă nu vrea să se umilească în ceea ce o privește pe ea, va trebui s-o facă, în cele din urmă, pentru copiii ei.

Doamna care se ocupa cu circulația listelor de subscripție și cu strîngerea banilor veni la Katrina, care o salută foarte politicos și-i oferi un scaun. Vizitatoarea luă loc lîngă masă. Ea privi curioasă împrejur, vorbi cu copiii și ceru vești despre Johan. Katrina făcu cafea și o servi. În tot acest timp ei i se păru că plicul mare, alb, așezat pe masă lîngă cești, ardea ca un cărbune aprins. Ea știa foarte bine ce era înăuntru.

În cele din urmă, doamna deschise plicul și așeză pe masă listele, bancnotele și banii mărunți. Cînd se întoarse spre Katrina, din ochii ei curgeau lacrimi de îndurare.

— E voia Domnului ca noi să ne ajutăm unul pe altul, atît cît ne stă în putință, și noi nu facem altceva cînd acționăm în felul acesta, decît să încercăm să respectăm legea divină. Nenorocirea ta ne-a întristat pe toți. Noi știm că laptele este lucrul cel mai necesar într-o casă, mai ales cînd ai copii. De aceea noi am pus în circulație, prin sate, cum poate că știi, liste de subscripție și am cerut, în numele lui Iisus, să fii ajutată. Pot să spun, cu mare bucurie, că nimeni din parohie n-a respins sfîntul îndemn al Mîntuitorului. În numele Domnului și cu divina sa binecuvîntare, îți înmînez acum banii. Eu cred că e mai mult decît trebuie pentru ca să cumperi o vacă bună.

Katrina ascultase cu răbdare lungul expozeu al vizitatoarei. Cînd aceasta termină, ea strînse liniștită listele și banii, le așează în plic și puse plicul pe masă :

— Mulțumesc foarte mult, dar eu nu știu să fi cerut să se întocmească liste de subscripție și să fiu ajutată. Vă rog să luați banii înapoi.

Doamna era în culmea mirării.

— Dar, dar, dar ce vrei să spui ? Vrei să mă faci să înțeleg că dumneata nu primești banii ?

— Da, asta vreau.

În vremea asta, în vocea și în privirea Katrinei era ceva care o făcu pe doamna îmbrăcată în haine alese să se simtă mică de tot și rușinată.

Katrina îi înmînă plicul şi o împinse cu o mînă uşoară, dar fermă, spre uşă. Femeia ieşi, tăcută, stupefiată, prin micul vestibul. Cu capul plecat, cu gîndurile răvăşite, ea se opri şi răsuci gînditoare între degete plicul cu listele de subscripţie. Apoi o porni cu paşi hotărîţi pe drumul ce ducea la casa căpitanului Nordkvist. Povesti proprietarului întîmplarea de necrezut. Căpitanul luă banii şi-i promise să se ocupe de această treabă. Cu cugetul uşurat, pioasa doamnă se întoarse acasă.

A doua zi, pe cînd Katrina cobora spre sat — se ducea să secere ovăzul la Nordkvist — fu chemată în biroul căpitanului. Puţin mirată, ea urmă servitoarea prin cîteva odăi foarte frumoase, pînă la micul birou, care inspira respect, cu dulapurile lui înalte pline de cărţi, cu casa de bani masivă şi cu biroul greu. Pe pereţi erau picturi mari şi frumoase, înfăţişînd corăbii cu pînzele întinse. Cînd intră, el îşi ridică nasul de deasupra biroului. Plicul cu listele de subscripţie se afla în faţa lui.

— Aşadar, fata mea, ţi s-au dat bani ca să-ţi cumperi o altă vacă, aşa-i ? începu el.

— Da, răspunse Katrina.

— Şi tu n-ai nevoie de vacă ?

— Ba da.

— Dar ai refuzat să primeşti banii !

— Da.

— De ce ? Tu singură ai spus adineauri că ai nevoie de vacă.

— Da, am nevoie de vacă, dar nu am cerut să mi se dăruiască una.

— Ihm, asta e, găseşti cu cale să nu primeşti o pomană, hai ?

Katrina susţinu, fără să clipească, privirea căpitanului. Înălţă capul.

— Da, aşa găsesc eu cu cale, spuse ea cu mîndrie.

— Tu singură recunoşti.

Tîmplele lui Nordkvist se înroşiră. Şi furia îl cuprindea în aşa măsură încît repetă de mai multe ori la rînd aceste cuvinte. Niciodată Katrina nu-l văzuse pe acest om atît de mîndru pierzîndu-şi sîngele rece. Ea îşi dădea seama că nu se află în faţa căpitanului Svensson, care să se lase dat pe uşă afară. Acest om era un adversar mai periculos, mai stăpîn pe el însuşi,

mai inteligent. Deodată, în ea se deşteptă instinctul luptei şi, înfiptă în mijlocul camerei, cu mîinile încrucişate pe sorţul ei de stambă, îşi înălţă şi mai mult fruntea. Întîlnea, în fine, un adversar de valoare. Se vedea bine.

— Te socoteşti prea sus ca să primeşti pomană, tu care nu eşti decît o sărăntoacă. Doar ştii că bucăţica de stîncă pe care locuieşti este a mea şi a lui Sevensson. Ce ai tu oare ? Un soţ care nu face două parale şi patru plozi nenorociţi. Îţi ţii nasul în sus şi refuzi să primeşti ajutorul parohiei ! Eşti un cap de lemn, o încăpăţînată pe care nu merită s-o ajuţi, dar, pentru copii, te mai întreb o dată : vrei să primeşti banii ?

El întinse plicul Katrinei, dar tînăra femeie nu îl luă.

— Nu, spuse ea, nu primesc banii.

— Bine, foarte bine, spuse el.

Şi adăugă ridicîndu-se.

— N-am nevoie azi de tine la ovăz.

— Cum vrea căpitanul, zise Katrina, cu o mişcare a capului care era aproape o înfruntare.

Apoi se întoarse şi ieşi demnă din cameră. Străbătu bucătăria privind drept înainte, în vreme ce servitorii o urmăreau curioşi cu privirile.

Ţăranii din sat, urmînd exemplul lui Nordkvist, formară un fel de ligă „tăcută" împotriva Katrinei. Ei nu mai apelară la ea nici pentru cosit, nici pentru strînsul recoltei, nici pentru culesul cartofilor, nici pentru tăierea vitelor. Toamna îi păru lungă Katrinei, care n-avea obiceiul să stea inactivă. Se gîndea cu groază la iarna care se apropia : n-o să aibă lapte, pîine, cartofi. Dar ea nu putea să se încovoaie. Ţărăncile şi servitoarele satului, care vedeau în ce încurcătură intrase Katrina, o înţelegeau şi o compătimeau. Aşteptau cu grijă ziua cînd mîndra fată din Österbotten îşi va pleca capul înaintea marelui proprietar şi a puterii lui. Nimeni nu se îndoia că se va ajunge aici.

Dar Katrina îşi urma drumul de una singură. Cînd indignarea din primele zile se potoli, se simţi mai puţin sigură de ea. Nimeni nu şi-ar fi putut închipui ce luptă aprigă se dădea în sufletul acestei femei tăcute. Cînd, întorcîndu-se acasă de la joaca în aer liber, copiii îşi întorceau spre ea privirile înfometate, Katrina

își simțea inima sfîșiată de durere. Va trebui să se plece în fața acelora care aveau toate drepturile asupra ei. La ce-ar folosi să lase lucrurile să treneze? Ea o să ajungă, în cele din urmă, să facă ce voiau ei, era sigur, era inevitabil. În fiecare seară, cînd își culca fetița, i se părea că toate puterile o părăsesc. Se simțea învinsă. „Mîine voi merge la căpitanul Nordkvist", se gîndea.

Dar a doua zi, cînd privea prin fereastră și o vedea pe Beda cu pieptul scofîlcit și cu spatele îndoit plecînd spre sat, își spunea :

„Nu, asta ar vrea el, să mă vadă plecată, cu fața la pămînt, la picioarele lui. Dar să știe el că aici e o femeie care nu se va pleca, chiar dacă e vorba de soarta copiilor ei.

Dar cînd Katrina se culca lîngă mica Sandra — cei trei băieți dormeau în alt pat — și cămăruța era așa de liniștită, încît tic-tac-ul ceasului în întuneric părea o voce — spaima o cuprindea din nou. Plîngea mult ascunzîndu-și fața între perne și vîrîndu-și un colț de cearșaf în gură, de teamă că suspinele ei să nu deștepte copiii. „Sînt mîndră și încăpățînată și n-am dreptul să mă port în chipul acesta copilăresc. Trebuie să-mi înăbuș mîndria de dragul copiilor mei...", se gîndea.

Săptămînile se scurgeau ; cu fiecare zi ei îi venea tot mai greu să se umilească.

— Ar fi trebuit s-o fac pe loc, acum e prea tîrziu, nu mai pot da înapoi.

Timp de cîteva zile lucră la Seffer. Dar acesta avea mai mulți fii adulți și fiice care făceau treburile, și dealtfel proprietatea nu era prea mare, așa că el o tocmise pe Katrina mai mult de milă. Nu trecu mult timp și bătrînul Seffer primi un avertisment de la Nordkvist. Nu mai avu curajul să-i dea de lucru Katrinei.

Dar Sefferii, în ciuda inimii lor bune, erau bine cunoscuți pentru șmecheriile lor, și ceea ce nu puteau face în plină zi făceau în umbră. În timpul nopților întunecoase de toamnă, tînăra soție a lui Kalle Seffer, care împărtășea sentimentele socrilor ei, se strecura pînă la Klinten, cu o oală de lapte și cîteva bucăți de pîine ascunse sub palton. Katrina ducea la ea acasă lîna și inul familiei Seffer, le da la darac și le torcea ; tricota

pentru Sefferi ciorapi și le tăia urzeala la covoare. Și așa, cu ajutorul Sefferilor, Katrina fără să recurgă la Nordkvist avu în cele din urmă o nouă vacă. Bătrînul Seffer însuși, influențat de femeile de pe moșie, bune și generoase, ar fi vrut tare mult să ia una din vacile din grajdul lui și s-o ducă la Klinten, dar nu îndrăzni să meargă atît de departe, de teamă să nu intre în dizgrația celui mai bogat om din parohie. El aranjă lucrurile însă altfel.

Căpitanul Ekvall, ale cărui pămînturi erau separate de Törsö de o jumătate de milă de mare, era singurul căruia nu-i păsa de Nordkvist. El era tot așa de bogat și de puternic ca și dînsul și între ei se ducea lupta care să aibă mai multă trecere în arhipelag. Sefferii intrară numaidecît în acțiune, prin mijloacele cele mai diferite, față de tînărul proprietar. De fiecare dată cînd Ekvall venea să facă cumpărături la Västerby, era invitat de Seffer care îl trata cu cafea, prăjituri și pîine. Fiul lui Seffer făcu nenumărate călătorii în insula Ek. Și conversația se oprea întotdeauna asupra Katrinei, inteligenta și neînțeleasa fată din Österbotten, pe care întreaga parohie o trata în chip atît de rușinos, dar se vorbea mai ales de căpitanul Nordkvist. Toate istorioarele nefavorabile care circulau pe seama lui erau povestite, scoase la iveală, umflate. În cele din urmă căpitanul Ekvall se enervă în așa măsură încît jură că nu există un pungaș mai demn de dispreț în tot Ålandul decît Nordkvist. El voia să dovedească că sărmana femeie n-are nevoie de Nordkvist pentru ca să-și facă rost de o vacă.

Cînd lucrurile ajunseră aici bătrînul Seffer surîse în barbă, dar pînă acum nu-și dăduse toate cărțile pe față :

— Da, dă-i Katrinei o vacă ! Ekvall dă-i o vacă ! Ekvallii au fost cunoscuți întotdeauna ca oameni de ispravă, la dracu, eu știu asta. Dar dă-i mai întîi de lucru. Este o femeie care are simțul onoarei și care vrea să merite ceea ce primește. Dă-i o vacă, Ekvall, dar pune-o mai întîi să-ți facă treabă.

— Desigur, în insula Ek este întotdeauna de lucru, spuse căpitanul.

Într-o zi frumoasă, cu puțin timp înainte de Crăciun, căpitanul Ekvall veni la Klinten. Înainte de a-l fi zărit Katrina, el se și afla în pragul ușii joase și saluta. Crezu în primul moment că este Johan, așa de mult îi semăna.

— Katrina, poți să vii în insula Ek și să rămîi acolo cîtăva vreme? Avem grozav de mult de lucru, spuse el.

— Să vin în insula Ek? Da, dar... copiii: nu-i pot lăsa singuri.

— Cum, nu ți s-a întors bărbatul?

— Nu, îl aștept să vină săptămîna viitoare.

— Ah, bine! Atunci să mă gîndesc să vedem cum să facem.

Da, chiar în clipa aceea sosi bătrînul Seffer, gîfîind, căci urcase repede colina.

— Katrina, Katrina, Ekvall, copii, copii, strigă el incoerent și-și împinse înainte bărbia acoperită cu barbă gri.

— Ce-i cu copiii! i se adresă Ekvall întrebător.

— Uite ce este, Katrina, spuse bătrînul Seffer. Ai putea să-i lași pe cei doi copii mai mari la noi, și să-i iei pe ceilalți cu tine, pînă vine Johan.

— Așa e foarte bine, spuse Ekvall; poți să-i iei cu dumneata pe cei mai mici.

— Dar n-o să te încurce oare copiii? întrebă ea neliniștită pe Seffer.

— Cîtuși de puțin, lasă prostiile! Avem destule odăi și o să-i putem folosi să aducă apă sau lemne...

Așadar, Katrina puse lacătul la ușă și, în timp ce Einar și Erik îl urmau pe Seffer, ceilalți doi, cei mititei, și ea o porniră cu Ekvall spre doc, unde se îmbarcară pentru insula Ekö.

În timpul Crăciunului se produse un dezgheț și Katrina nu putu profita de zilele de sărbătoare pentru a se duce acasă. Se întreba cu oarecare neliniște asupra modului în care copiii petreceau sărbătorile fără ea, dar avea încredere în Seffer.

La o săptămînă după Anul nou, ea află că vasul Balder tocmai sosise. În săptămîna următoare gheața deveni iarăși practicabilă, Johan și copiii făcură surpriza unei vizite și Katrina fu puțin rușinată de faptul că

fericirea de a-și regăsi copiii o copleșea total pe aceea de a-l revedea pe Johan.

Familia care se adună în ziua aceea în cămăruța pe care o locuia Katrina la Ekvall, și copiii mai mici, fu o familie fericită.

Cînd Katrina, către jumătatea lui februarie, se înapoie la Torsö, ducea cu ea, pe gheață, o vacă.

Inima îi tresălta de mîndrie, se simțea ca un războinic care a cîștigat victoria și care se înapoiază triumfător în patrie.

În piață îl întîlni pe Nordkvist. Acesta se opri brusc și o privi pe Katrina și pe vaca ei. Ea băgă de seamă și un ușor surîs îi încreți buzele. Era o plăcere s-o privești așa, în toată puterea și frumusețea ei de femeie împlinită. Broboada aruncată pe umeri lăsa să se vadă părul blond, neted și mătăsos, care strălucea în jurul frunții. Obrajii aveau o strălucire minunată și ochii îi scînteiau. Ea ținea de căpăstru vaca de culoare roșie cu pete albe, care mergea liniștită și potolită. Privirile căpitanului alunecau de la Katrina la vacă și de la vacă la Katrina. Apoi izbucni în rîs, dar nu în felul lui obișnuit, batjocoritor și sardonic, ci mai degrabă cum ar face-o un adevărat sportiv care recunoaște în chip loial victoria adversarului său.

— Pînă la urmă tot ți-ai făcut rost de vacă, spuse el.

— Ei da, răspunse fără ezitare Katrina.

— Ești grozavă, recunoscu el cu admirație.

Se apropie de vacă și o pipăi.

— Da, da, e un animal foarte frumos.

O privi din nou pe Katrina și repetă de mai multe ori :

— Știi grozav să lupți, da, da, grozav, trebuie s-o recunosc.

Și, în vreme ce Katrina dispăru spre vîrful colinei, el repetă privind în urma ei : „Fără îndoială, știe grozav să lupte, asta-i un lucru sigur".

ODATĂ CE CĂPITANUL Nordkvist a recunoscut în mod deschis victoria Katrinei, cîrtelile și cîrdășia îndreptate împotriva ei au rămas fără nici un efect. Nordkvist, gata întotdeauna să-și bată joc de cineva, era to-

tuși, în sinea lui, o fire cinstită, și cînd cineva îi cîștiga stima nu se sfia să arate în mod deschis tuturor acest lucru ; pentru Nordkvist nimic nu era mai de preț decît un muncitor harnic. Nu pierdea nici un prilej să povestească cum soția lui Johan, cu toate că era săracă, a cutezat să-l înfrunte, și cum pînă în cele din urmă a reușit. Și povestind încheia de obicei așa :

— S-o fi văzut ce mîndră era cînd s-a înapoiat cu vaca ei ! Mărturisesc că nu știam pe cin' s-admir mai mult : femeia sau pe vacă ! Și Katrina îmi rîdea în nas, vă rog să mă credeți. Pe cinstea mea, femeia asta e dată naibii !

La sosirea primăverii Katrina reluă lucrul pe insula Ek și rămase acolo mai bine de cîteva săptămîni. Luase cu dînsa pe micuța Sandra, fiindcă îi venea greu să se despartă de fetiță și pentru că aici, la Ek mîncarea bună pe care o primea, îi prindea bine copilului.

Într-o sîmbătă după-amiază, pe la sfîrșitul lui martie, Katrina porni cu fetița acasă. Făcuse adesea drumul între insula Ek și insula Torsö, și-l cunoștea bine. Ekvall o sfătui totuși să fie prevăzătoare, să se ferească de locurile unde sînt crăpături în gheață și curenți, căci acum gheața nu mai era chiar așa de rezistentă. Katrina făgădui, dar nu dădu prea multă atenție faptului ; dezghețul nu-i dăduse pînă atunci de furcă.

Datorită „acțiunii combinate" a soarelui și-a apei, gheața căpătase o culoare albastră-cenușie. În mai multe locuri apa ajungea pînă la glezne și îngreuna mersul. În strîmtoarea dintre insulele Lökö și Torsö, unde i se spusese că sînt curenți, ea văzu cu spaimă, ici colo, mici crăpături care luceau sub razele soarelui. În același timp simți că gheața se înmoaie sub picioarele ei. Speriată, întoarse în loc sania în care se afla micuța Sandra și se îndepărtă, în grabă. Deodată, gheața se sparse, și cu mîinile agățate de speteaza saniei, Katrina se scufundă pînă la brîu în apa înghețată. Sania se dete peste cap și fetița fu aruncată afară cu putere. Katrina lăsă sania și înșfăcă fata. Ridicînd cu o mînă fata, în sus, pentru a o feri de apa înghețată, ea încercă, sprijininu-se pe mîna cealaltă, să iasă din spărtură. Dar de cîte ori era gata-gata să izbutească gheața se rupea din nou și femeia se înfunda, tot mai mult, în spărtura care se lărgea mereu. Cuprinsă de disperare, Katrina se

zbătea ca un animal sălbatic prins în cursă. Orice încercare se dovedea însă zadarnică ; apa topise gheața și Katrina nu găsea nici un punct de sprijin. Fetița scotea, fără încetare, țipete ascuțite. Sleită de puteri, Katrina încetă să se mai zbată. Dumnezeule, ce se va-ntîmpla cu ea ? Picioarele începeau să-i amorțească.

Încercă din nou să se ridice pe gheață, dar mîinile îi erau înțepenite de frig și brațele fără putere, fleșcăite.

— Ajutor ! Ajutor ! Ajutor ! strigă.

Ascultă cîteva clipe ; strigătul ei se înălță din nou peste întinderea pustie și înghețată, adus de ecoul falezelor.

— Ajutor ! Ajutor ! Ajutor !

Atunci, de la mare depărtare, se auzi un strigăt, slab dar distinct, venind parcă dintr-o altă lume :

— Ahoooo !

Katrina ascultă, ținîndu-și respirația, apoi strigă din nou, cu o voce disperată :

— Ajutor ! Ajutor !

— Venim, venim, nu te lăsa ! răspunse o voce bărbătească și profundă în depărtare.

La orizont apăru un punct negru care creștea ; brusc el căpăta o înfățișare omenească ce se apropria.

— Aho ! unde ești ? răsună vocea, mult mai lămurit acum.

— Aici, aici !

Katrina urmărea, fioros de neliniștită, cu privirile, oamenii ce se apropiau. Păreau foarte aproape, dar, ce încet se mișcau ! Oare o să poată rezista pînă la urmă ? Brațul care ținea fetița o durea de parcă ar fi fost frînt și nu-și mai simțea nici picioarele ; s-ar fi zis că o piatră de moară o trăgea la fund.

Oamenii se apropiau în fugă. Katrina, cu ochii împăienjeniți, îi vedea ca prin sită ; n-ar fi putut spune cîți inși erau. În sfîrșit, unul dintre ei îi aruncă o frînghie. Ea o apucă cu mîna amorțită, dar nu avu putere să se ridice. Ca prin ceață văzu pe unul dintre oameni, împingînd înaintea lui o scîndură — sau o cracă, nu-și dădea bine seama — apoi luă copilul și o săltă pe umeri. Pe urmă nu mai simți nimic, pînă în momentul cînd își dădu seama că e culcată într-o sanie iar, la buze, i se ținea un pahar plin cu băutură tare, care mirosea iute.

— Sandra ! murmură ea.

— Copilul ? N-are nimic, nu-ţi face nici o grijă.

— Sandra ! rosti ea din nou, clănţănind din dinţi.

— Adu-l, adu copilul să-l vadă, spuse unul dintre oameni şi cineva reaşeză fetiţa în braţele mamei.

Fetiţa era învelită în veste şi blănuri şi părea că doarme. Pe jumătate leşinată, Katrina îşi dădea seama că salvatorii ei împingeau sania cu toată viteza. Unul dintre ei mergea înainte încercînd rezistenţa gheţii cu ajutorul unui tîrnăcop. Adesea erau nevoiţi să facă ocoluri lungi pentru a ocoli copcile, spărturile ; uneori, crăpăturile erau aşa de largi, încît oamenii erau nevoiţi să culce pe deasupra lor punţi de scînduri.

Salvatorii Katrinei ajunseră la o căsuţă de pescari, unde, cu multă grijă, o poftiră pe Katrina şi pe fetiţă. Femeile le dezbrăcară şi le frecară cu zăpadă mîinile şi picioarele înghemţate. Apoi le dădură niscaiva rufe uscate şi le înveliră în blănuri calde. Micuţa se părea că n-avusese prea mult de suferit.

Oamenii erau înghemţaţi şi sleiţi de puteri, dar, cafeaua fierbinte la care fură poftiţi îi învioră. Şedeau în cerc, în jurul focului, în timp ce ciorapii le erau puşi la uscat.

Cînd Katrina se trezi din starea de buimăceală în care se afla, îl văzu pe Johan aşezat lîngă pat. Cu capul plecat, el se uita cu ochi speriaţi la soţia sa.

— Katrina, murmură el, gîngăvindu-se.

Katrina nu-şi amintea nimic, dar deodată amintirea celor petrecute îi reveni în minte şi, ridicîndu-se pe coate, întrebă neliniştită :

— Unde-i Sandra ?

— Acolo, spuse Johan, şi-şi răsuci capul spre odaia învecinată.

— Cum se simte ?

— Bine, după cît spun ei.

— Doarme ?

Katrina aşteptă răspunsul, dar Johan nu reuşea să spună nici un cuvînt ; îşi privea soţia cu o faţă atît de înspăimîntată, încît pentru o secundă, ea uită de Sandra şi nu se gîndi decît la soţul ei.

— Ce-i, Johan ?

Johan lăsă capul în jos şi un şuvoi de lacrimi îi inundă faţa. Katrina îl apucă de păr şi-l trase spre ea.

— De ce plîngi, Johan ?

El hohoti :

— Da ! dacă tu-tu te-ai fi înecat ...

Şi în ochii lui, scăldaţi în lacrimi, se putea citi marea lui dragoste pentru soţia sa.

— Acum primejdia a trecut.

Dar, tot în aceeaşi clipă, se întoarse cu faţa la perete, cuprinsă de o mare oboseală. Doamne, trebuie să rămînă mereu cea mai puternică ...

— Cînd o să mă mîngîie şi-or să mă susţină şi pe mine alţii ? gîndi ea.

Veni timpul de plecare. Înainte de a mulţumi celor ce-au salvat-o pe Katrina se încredinţă că fetiţa era, într-adevăr, în afară de orice pericol. Sandra i se părea aşa de palidă şi de liniştită, în leagănul în care fusese pusă, încît Katrina simţi că i se strînge inima. Copilul deschise ochii săi albaştri şi-i surîse doar mamei sale.

Katrina reveni la cei ce-o scăpaseră. Erau patru pescari glumeţi şi bărboşi. Răspunseră cu anecdote pipărate la mulţumirile ei. Dealtfel, erau grăbiţi, căci voiau să se înapoieze acasă înainte ca soarele să fi topit cu desăvîrşire gheaţa, aşa că o porniră la drum spunîndu-i Katrinei „Dumnezeu să te păzească" şi „Ai grijă de tine".

Katrina îşi reveni repede, cu toate că n-a putut să uite niciodată clipele acelea îngrozitoare prin care trecuse. Cît priveşte fetiţa, ea a rămas, după baia îngheţată pe care a făcut-o, cu o răceală puternică.

MICUŢA SANDRA nu s-a mai însănătoşit niciodată deplin. Katrina spera că, pe măsură ce primăvara va înainta, soarele o va ajuta pe Sandra şi, de îndată ce socoti că a sosit momentul potrivit, ea lăsă fetiţa pe seama copiilor mai mari (Johan era ocupat cu lucrul în port) iar dînsa se duse să lucreze la familia Eriksson. Era ocupată acolo zi şi noapte, trebăluind pentru nunta Elvirei. Doamna Eriksson, deşi nu era de acord cu alegerea făcută de fiica ei, ţinea totuşi, de vreme ce-şi dăduse consimţămîntul, ca Elvira să aibă zestre şi, pregătirile de nuntă, potrivite rangului şi averii ei.

Pe cînd pregătirile de care vorbim erau în toi Erik veni într-un suflet s-o caute pe Katrina, pentru că soră-sa se îmbolnăvise grav. Cuprinsă de nelinişte, Katri-

na lăsă lucrul baltă și alergă acasă. Acolo îl găsi pe Gustav, cel mai mic dintre băieți, așezat pe un bolovan, la intrare.

— Mămico, mămico, zise el plîngînd, Einar zice că Sandra e gata să moară.

Katrina deschise cu băgare de seamă ușa și privi înăuntru : băiatul cel mare stătea îngenuncheat lîngă pat. El întoarse capul și-și privi mama cu un aer serios.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Katrina în șoaptă, înaintînd în vîrful picioarelor.

Einar răspunse trist.

— Nu știu. Tocmai mă rugam.

Cu ochii pe jumătate închiși, micuța zăcea. Febra îi făcea obrajii roșii ca para focului.

— Sanna ! murmură încet de tot Katrina și dete la o parte părul blond și buclat al fetiței.

Copilul părea că n-o aude.

— Sanna, mică, Sanna, n-o auzi pe mămica ta ?

Katrina se așeză pe marginea patului și șterse spuma ce se adunase pe buzele fetei, din cauza tusei ce-o sufoca. Această tuse care chinuia micul trup al fetiței o chinuia parcă și pe Katrina. După un lung răstimp ochii ei se opriră asupra lui Einar, care, nemișcat pe scaunul său, într-un colț de lîngă cămin, o cerceta cu priviri neliniștite.

— Nu mai sta așa, Einar ; du-te de te joacă cu ceilalți.

Einar ieși cu pași înceți, ca și cum îi părea rău. N-avea poftă de joacă și asta ținu zile în șir. Toate îngrijirile se dovediră zadarnice. La cîteva zile după nuntă, Elvira veni și aduse dulciuri. Privi bolnava și spuse :

— Pentru ce nu chemi doctorul să vadă fetița ?

— Doctorul ? spuse surprinsă Katrina.

— Desigur, de vreme ce nu se vede nici o schimbare în bine.

— Căpitanul Larsson a spus că ar trebui să o ducem pe Sandra la Godby, dar nu știu dacă ea poate să suporte drumul pînă acolo.

— Sigur că nu ! Nu poți duce fetița la Godby ; trebuie ca doctorul să vie aici, s-o vadă !

— De unde bani ? Asta ne-ar costa mai mult decît ar putea suporta punga noastră.

— N-aveți de ales ! Sănătatea, înainte de toate, cum zicea bunica mea.

— Da, e adevărat. Va trebuie să vindem vaca.

— În ceea ce mă privește, spuse Elvira, îl voi conpe Urho să-l însoțească pe Johan pînă la strîmtoare, să-l caute pe medic ; noi vom face rost de barcă. Eu mă duc să rog pe Engman să telefoneze la Godby pentru ca doctorul să se deplaseze pînă la Bomarsund. Urho și Johan o porniră la drum. Bătea un vînt puternic, dar ei erau convinși că în decursul zilei, vîntul se va domoli. Dealtfel, amîndoi erau marinari. În așteptarea lor, Katrina îngrijea de copil. Fie ce-o fi, își spuse ea, gîndindu-se la plata doctorului. Principalul că se știe cum să îngrijească fetița.

Departe de a se potoli, vîntul deveni și mai puternic, Katrina se uita necontenit la ceas și pîndea la fereastră. Știa că Urho și Johan nu se puteau înapoia chiar așa de repede, dar, oricum, starea copilului se înrăutățea.

Elvira intră gîfîind :

— Ce furtună, doamne, ce furtună ! Johan și Urho nu s-au întors încă ?

— Nu, răspunse Katrina.

— Nu s-au întors. Eu am stat tot timpul la fereastră, dar credeam c-au venit și că nu i-am văzut ! Pînă acum ar fi trebuit să fie aici.

Katrina pregăti cafeaua și puse ibricul să stea cald, pe sobă ; timpul trecea și nu venea nimeni.

Deodată ușa se deschise și o pală de vînt năvăli în încăpere. Intră Beda. Reuși cu greu să închidă ușa și umerii ei fură sculturați de un acces de tuse.

— Dar, dragele mele, spuse ea, cînd putu să vorbească, stați așa pe întuneric ? Cum se simte micuța ? N-a venit încă doctorul ?

— Nu, n-a venit.

Elvira se duse la fereastră. Fața ei micuță, plină de viață, se crispase de neliniște și mîinile ei albe strîngeau nervos un colț al feței de masă.

— Ce crezi, Beda ? întrebă ea în cele din urmă.

— Nu știu ce să spun. Fără îndoială că Urho și Johan au ajuns undeva. Dar n-o să poată vedea pe o vreme ca asta.

Încet-încet noaptea trecu, oră după oră, în timp ce vijelia făcea să se cutremure casa. În vale vîntul smul-

gea crăci uscate de mesteacăn care loveau în geamurile întunecate ale casei. Uraganul deschidea uşile şi le izbea ; s-ar fi zis că puterile descătuşate ale răului pustiau lumea. Nu era altceva de făcut decît să aştepţi şi iarăşi să aştepţi.

Katrina rămăsese aşezată pe marginea patului. Slaba licărire de viaţă care mai pîlpîia în trupul fetiţei părea că se datorează ochilor mamei ce-o vegheau fără-ncetare. Beda stătea şi ea chircită pe un scaun, lîngă sobă. Sunetul dogit al tusei ei, horcăitul copilului şi mugetul furtunii erau singurele zgomote care puteau fi auzite în această noapte de groază.

Dar cele două femei fură scoase din toropeala lor de un zgomot de voci ce se auzeau afară. Uşa se deschise şi patru siluete apărură în cadrul ei, în timp ce o rafală de vînt şi un miros de aer de mare pătrunse deodată în cămăruţă.

— Slavă domnului ! spuse Beda.

Buzele Katrinei se agitară, dar nu putură articula altceva decît ; doctorul, doctorul, doctorul !

— Iată-ne şi pe noi, în fine, spuse Johan clănţănind din dinţi.

Era ud pînă la piele.

— Daţi-ne, pentru Dumnezeu, ceva fierbinte, spuse doctorul.

Bău o ceaşcă de cafea fierbinte, apoi se apropie de pat. Tăcut, cercetă cu atenţie copilul. Katrina îi urmărea cu lăcomie toate mişcările.

Beda servi cafea fierbinte celorlalţi doi, care povestiră, în şoaptă, cum a decurs călătoria. Bărcuţa lui Eriksson era gata să eşueze ; în cele din urmă ajunseră la o o insuliţă unde locuia o familie de pescari. Le-a fost împrumutată o barcă, mai sigură, şi, după cîteva clipe de odihnă au plecat, din nou, însoţiţi chiar de pescar. A urmat o traversare lungă şi periculoasă, dar în cele din urmă, ajunseră la destinaţie.

Cînd doctorul termină consultul, se întoarse încet spre Katrina :

— Copilul ăsta n-a fost niciodată pe deplin sănătos.

— Aşa e, recunoscu Katrina.

— Fetiţa n-ar fi putut deveni niciodată robustă şi sănătoasă, continuă el.

Dar Katrina îl întrerupse brusc :

— Domnul doctor vrea să spună că e prea tîrziu ?

Doctorul își drese glasul și răspunse cu gravitate ;

— Nu spun asta ! Dacă ea va trăi pînă poimîine, putem considera că criza a trecut. Cam asta e.

Privirea Katrinei nu părăsea o clipă pe aceea a doctorului ; dar el, nu putu suporta această durere mută ; întoarse capul. Începu să-și aranjeze instrumentele medicale dînd unele sfaturi, grozav de simple, asupra modului cum trebuie îngrijit copilul. Brusc, doctorul fu cuprins de frisoane. Se așeză pe patul celălalt și Katrina înțelese cît era de obosit. Ar fi vrut să-i ofere ceva : un răgaz pentru odihnă, ceva de mîncare, dar se temea ca el să nu respingă, cu dispreț, mîncarea lor și tăcu. Doctorul o scoase din încurcătură :

— Puteți să-mi dați cumva o gustare ? întrebă el.

Katrina se puse imediat pe treabă. Din păcate n-avea mare lucru. Pregăti totuși o supă de făină de secară, cafea și fierse ultimul ou pe care-l pusese deoparte pentru micuță. Apoi aranjă masa cît putu mai bine, cu vesela ei ciobită.

Johan și tînărul pescar plecaseră. Katrina rămase singură cu doctorul care se așeză la masă. Termină repede gustarea aceea. Acum e momentul să vedem cît costă vizita doctorului, gîndi Katrina.

— Ei, domnule doctor, cît vă datorăm ? întrebă ea cu sentimentul unuia care se pregătește să se arunce în apa înghețată.

— Ah, da, da, e adevărat, spuse medicul. Totul face trei mărci.

— Trei mărci ? îngăimă Katrina zăpăcită.

— Da, trei mărci, atîta e tariful, spuse doctorul cu indiferență și-și îmbrăcă pardesiul boțit.

Katrina își reveni și, îndreptîndu-se hotărîtă spre scrin, scoase de acolo trei piese de cîte o marcă, ascunse sub haine. Cînd se înapoie cu banii, ochii îi erau atît de înlăcrimați, încît abia putea să vadă.

— Mulțumesc, spuse doctorul, și băgă banii în buzunarul pantalonilor.

— Mulțumesc și eu, răspunse cu amărăciune femeia.

— Oamenii sînt gata de plecare ? întrebă medicul.

— Da, sînt gata. S-au dus să caute un cal și o trăsură pentru ca să vă ducă pînă la țărmul mării.

— Bine.

Doctorul dădu din nou sfaturi. În timp ce se pregătea să plece, îl văzu pe Einar. Puse mîna pe capul băiatului.

— Tu ești cel mai mare dintre frați? întrebă medicul.

— Da, răspunse copilul, grozav de încurcat că doctorul stătea de vorbă cu el; dar, îndreptîndu-și spatele mușchiulos, îl privi pe medic fără să clipească, silindu-se, din răsputeri, să pară cît mai bărbat.

— Ai să te faci căpitan cînd o să fii mare?

— Da.

— Are o pușculiță în care strînge bani pentru asta, o caniotă de căpitan, interveni Gustav.

— E adevărat? Ai o caniotă de căpitan?

— Da, spuse, pentru a treia oară, Einar.

Se duse să aducă pușculița, grea, de metal, pe care i-o dăduse doamna Ek. O luă de pe scrin și i-o arătă doctorului.

— Pușculița e doar a lui Einar, spuse Gustav.

— Foarte bine. Sper că se umple repede și că tu o să ai bani mulți, spuse medicul.

Se scotoci în buzunar, scoase o monedă de o marcă din cele primite și-i dădu drumul în pușculiță. Einar se înroși tot de bucurie. Îi întinse mîna doctorului și se înclină adînc.

— Mulțumesc foarte mult, spuse el.

Gustav alergă la mamă-sa.

— Mămico, mămico, doctorul a pus o marcă întreagă în pușculița lui Einar.

Johan sosi cu căruța și cu calul.

Katrina ieși cu doctorul.

— Ei, cum e timpul?

— Merge, all right, vîntul se liniștește din ce în ce, răspunse Johan.

Katrina se înapoie la căpătîiul copilului. Către seară, starea micuței se înrăutăți pe neașteptate. Cînd se înapoie Johan, Katrina sta îngenuncheată la picioarele patului.

— Johan, murmură ea.

Bărbatul se apropie în vîrful picioarelor.

— Cheamă copiii să spună noapte bună Sannei și du-i să doarmă la Beda.

Johan aduse băieții la pat și le făcu semn să stea liniștiți. Ei se apropiară speriați, fără zgomot, și priviră fața palidă a surioarei lor care părea de ceară în lumina amurgului. Apoi, ascultători, plecară cu tatăl lor la Beda.

După cîteva clipe, Johan se înapoie și se așeză pe un scaun, la capul patului. Furtuna se potolise de-a binelea. Cerul se colorase în roșu-pal, apoi crepusculul de primăvară șterse ultimele luciri ale soarelui ce apunea. În odaie se lăsase atîta liniște încît Johan auzea respirația abia perceptibilă a copilului. Apoi febra scăzu și mica față deveni albă și transparentă, diafană ca o umbră. După cîteva clipe, Katrina observă că buzele fetiței se mișcau. Se aplecă asupra copilului și ascultă.

— Sanna culege flori, șopti copilul.

O lacrimă se rostogoli din ochii Katrinei pe pat.

— Da, murmură fata, Sanna culege tot timpul flori.

Încă o dată frumoșii ochi albaștri se deschiseră și gura se lumină de un surîs. Apoi capul i se lăsă într-o parte și respirația i se opri. Multă, multă vreme, Katrina rămase îngenuncheată cu brațele în jurul micuței. Johan stătea nemișcat în umbră. În cele din urmă ea întoarse încet capul și-și privi soțul. El se lăsă în genunchi alături de soție, își înclină fruntea și începu să plîngă. În cameră se lăsase un întuneric adînc și vechiul orologiu își oprise și el tic-tacul.

A doua zi dimineața, Katrina dezbrăcă fetița moartă, îi spălă trupul și o îmbrăcă cu o cămașă albă, curată, care îi ajungea pînă la călcîie. Apoi așeză copilul neînsuflețit pe o platformă de scînduri și-l acoperi cu un cearșaf. Copilul rămase acolo pînă cînd fu gata sicriul. Cînd Katrina desfăcu cămașa, înainte de a o înveli pe Sandra, ea sărută, pe rînd, bietele picioruțe strîmbe pe care n-avea să le mai vadă.

Johan se apucă să înjghebeze sicriul pentru Sandra. Nu era deloc o treabă ușoară pentru el. Cumpărase cîteva scînduri de la Seffer, și-a făcut rost de cuie, a împrumutat de la fermele din jur fierăstrău, o bardă, o mistrie și s-a apucat de lucru. Dar după o zi și jumătate de muncă nu izbuti să facă altceva decît să-și taie un deget, să rupă un fierăstrău costisitor și să strice ce-

le mai bune scînduri. Katrina îl convinse s-o lase baltă. Ea strînse materialul și sculele și se gîndi un moment să-i ceară ajutorul lui Urho. Dar acesta, îndemînatec și viguros, ar fi folosit, ca de atîtea ori, prilejul să-și bată joc de Johan. Katrina se răzgîndi ; va face sicriul. Duse scîndurile în crîngul din apropiere și-și alese un loc ascuns în dosul pinilor, unde lucră toată după amiaza. Copiii o căutau pretutindeni. În cele din urmă Einar o găsi. Apăsa cu genunchiul o scîndură sprijinită pe un buștean și lupta din răsputeri s-o taie cu fierăstrăul.

— Ce faci acolo, mămico ?

Ea tresări și-și ridică fruntea care șiroia de sudoare.

— Fac sicriul pentru Sandra, răspunse ea.

— Tu ?

Copilul rămase tăcut. Katrina îi spuse cu un ton sec :

— De ce mai stai aici ? Sper că n-ai să te duci să spui la toată lumea că eu fac sicriul !

Băiatul nu se clinti din loc.

— N-o să spun nimic. Oamenii ar rîde dacă le-aș spune că tata e atît de neîndemînatic încît nu-i în stare să facă o ladă, fără să-l ajuți tu.

Katrina șovăi.

— Nu-l vorbi de rău pe tatăl tău.

— Hm ! făcu Einar.

Pe la vremea cînd se mulg vacile, Katrina se întoarse din crîng ; ea ducea la subțioară sicriul terminat. Îl vopsi cu alb și-l puse să se usuce lîngă scara de la intrare.

Mica Sandra a primit multe flori. Mîinile unui copil viu bat zadarnic la ceea ce se numește poarta inimii persoanelor de vază, dar corpul neînsuflețit al unui copil mort, care nu mai are nevoie de tandrețe, deșteaptă cele mai bune și mai adînci sentimente. Aproape de la toate fermele au fost trimise flori și ramuri înverzite. Elvira dărui toate floricelele ce au mai rămas din buchetul ei de mireasă și Katrina le așeză plîngînd la capul fetiței.

Nu s-a făcut ospăț de înmormîntare, nu s-a servit nici măcar o ceașcă de cafea, pentru simplul motiv că nu exista în casă nici cafea, nici zahăr, nici lapte, nici mirodenii și nici bani pentru cumpărarea lor. La înmormîntare a fost multă lume. Însuși căpitanul Nordkvist a con-

dus trăsura şi, întrucît micuţa a fost înmormîntată într-o sîmbătă după-masă, atunci cînd primăvara strălucea în toată deşertăciunea ei, peste cîmpuri, numeroşi săteni însoţiră cortegiul pînă la biserică.

Trăsura era aşa de bogat împodobită cu cetină de brad, încît micul sicriu alb nu se mai vedea din verdeaţă. Căpitanul Nordkvist stătea pe capră ţinînd frîiele. În capul cortegiului mergeau Katrina şi Johan, unul lîngă altul. Katrina îmbrăcase vechea ei rochie neagră, uzată, şi boneta de catifea. Rochia era prea strîmtă, Katrina nu mai era zveltă ca la vîrsta de douăzeci de ani, cînd părăsise casa părintească. Purta în picioare pantofii de toate zilele cu care făcea treabă la grajd şi la cîmp, şi lustrul abia-abia le mai dădea puţină faţă. Johan n-avea costum negru; pantalonul său bun, de serj şi jacheta lui albastră, de serviciu, nu alcătuiau cîtuşi de puţin o ţinută corespunzătoare pentru cineva care urmează un convoi funebru. Ducea coroanele împletite din ramuri de ienupăr, făcute acasă, şi panglicile lungi de pînză brută pe care Elvira scrisese cu cerneală : „Odihneştete în pace“ şi „Un ultim gînd pentru Sandra de la tatăl şi mama ei“. Johan, încercînd să-şi dea un aer abătut, de circumstanţă, mergea cu paşi mărunţi, înapoia trăsurii. Chipul Katrinei avea o expresie calmă şi tristă.

Groapa pentru fetiţă o săpaseră în „cimitirul nou“, aflat la mare depărtare de biserică. În cimitir nu erau prea multe morminte. Cei bogaţi se luptau să obţină un loc în „vechiul cimitir“, unde, pămîntul negru şi roditor permitea să se însămînţeze flori şi unde stejarii uriaşi ofereau un adăpost împotriva soarelui şi a furtunilor. „Cimitirul nou“ era nisipos, fără verdeaţă şi bătut de toate vînturile. În timpul verii nu rămînea nici urmă de verde în nisipul acela arzător.

Bătrînul paracliser cu barba albă intonă cîntecul morţilor cu vocea sa înspăimîntătoare şi micul Gustav se încleştă plîngînd de fusta mamei sale. Pastorul împrăştie cele trei lopeţi de pămînt peste coşciug şi citi rugăciunea, apoi acoperiră groapa. Nordkvist se înapoie, în mare grabă, cu trăsura plină de băieţi veseli şi de flăcăiandri. Cei ce se înapoiau pe jos îşi luau rămas bun de la Katrina şi Johan, pe măsură ce ajungeau în dreptul fermelor lor. În curînd, tăcuţi şi singuratici, cei doi soţi

urcară singuri pe drumul ce ducea la căsuța lor de pe colină. Copiii fuseseră luați cu trăsura de Nordkvist.

Dintre toți, se părea că Johan resimte cel mai mult lipsa fetiței, acum cînd casa devenise goală și liniștită. Katrina îl găsea adesea încețoșat de tristețe, cu privirile pierdute în gol ; îi pierise cheful de vorbă. În ceea ce o privește, pierderea copilului era egală cu o durere fizică. Fetița era, totuși, așa de fragedă și, trupul ei, părea legat așa de strîns cu acelea al mamei sale !

Dar vremea se scurse ca de obicei și reîncepură muncile cîmpului, Katrina trebui să-i dea pe Einar și pe Erik să lucreze la fermă ; cel mai tînăr dintre fiii ei, Gustav, o însoțea și se juca, în timp ce ea își făcea treburile. Apoi Johan se îmbarcă pentru obișnuita călătorie de vară și, în mijlocul marinarilor zgomotoși și veseli, el o uită, în curînd, pe fetița sa, care trăise atît de puțin.

EINAR avea doisprezece ani — trecuse un an de la moartea Sandrei — cînd îi spuse mamei sale că vrea să se facă marinar.

— Marinar ?! țipă răgușit Katrina.

— Da, spuse el, hotărît. Nu cumva crezi c-am să rămîn aici, ca să mă spetesc lucrînd pentru fermieri ?! Căpitanul Nordkvist mi-a propus, și eu am fost de acord, să mă angajez pe vas, ca ucenic bucătar.

— Căpitanul Nordkvist ? Care Nordkvist ?

— Căpitanul Hjalmar Nordkvist.

— Întocmai cum am bănuit ! N-are altceva de făcut decît să îmbrobodească țînci ca să-i facă marinari ?

— Țînci ! Dar cînd e vorba să lucrez la fermă nu mai sînt țînc. Voi pleca.

— O să vedem noi !

Băiatul, așa de potolit de obicei, bătu furios din picior :

— Ei, bine, vom vedea ! Să știi că eu tot voi pleca, fie că vrei tu, fie că nu !

— Einar, îl rugă Katrina, mai stai măcar un an acasă. Tu crezi că viața de marinar e ușoară și plăcută, dar zău, nu-i așa ! E tare greu pentru un copil ca tine să trăiască împreună cu marinarii ; brutali și grosolani.

— Ce știi tu despre viața de pe vas ?! îi răspunse băiatul cu dispreț. Sînt alții mai tineri ca mine, care

pleacă pe mare. Nici tata n-a fost mai copt cînd s-a îmbarcat.

— Nu-i același lucru ; el n-avea nici părinți, nici casă, ca tine.

— Nici părinți, nici casă ? Eu am casă ? Cocioaba asta nenorocită e casă ?

Cruzimea inconștientă a băiatului o răni pe Katrina. Dar acum n-o interesa durerea ei ; important pentru ea era doar cum să-l facă pe băiat să mai rămînă acasă, măcar un an.

La vremea primăverii între mamă și fiu avură loc scene violente, atît de penibile, încît în cele din urmă Katrina se resemnă și Einar se angajă pe *Edla*, vasul căpitanului Nordkvist.

Katrina își simțise inima grea, căci acuma trebuia să pregătească sacul de călătorie, nu numai pentru soț, ci și pentru fiu. Așeză cu multă grijă în sac un castron smălțuit, nou, o gamelă, un cuțit, o furculiță și o lingură. Împături, cît putu mai bine, rufăria sărăcăcioasă și pantalonul de serj, pe care le cususe chiar ea. Pe lîngă toate astea mai pusese și o pătură subțire. Einar primi de la Nordkvist cîțiva saci din pînză grosolană pe care îi cusu, îi umplu cu paie, și-și făcu o saltea. În sfîrșit, Katrina strecură în sac catehismul lui Luther și rugă pe fiul ei să nu uite cumva să-l citească.

Băiatul, așa de tăcut de obicei, nu înceta să sporovăiască, în timp ce mama sa făcea pregătirile de plecare. Căuta să-și îngroașe vocea, se plimba de-a lungul și de-a latul camerei, și vorbea despre ce-o să facă ei, cu banii pe care are să-i cîștige.

— Mămico, vezi să ai grijă de pușculița mea de căpitan.

În ajunul plecării Katrina îl luă pe băiat la o parte și-i vorbi foarte serios. Poate că el va înțelege bunele ei intenții dar ea se simțea obligată să-l prevină împotriva ispitelor și dezamăgirilor care-l vor întîmpina pe mare și pe care, ea le cunoștea, cu toate că nu navigase niciodată. O neliniștea mai cu seamă viitoarea viață morală a fiului ei.

Îi vorbi despre beție, despre unele rele obiceiuri, despre prieteni vicioși. Einar o asculta cu atenție și Katrina regăsi în ochii lui privirile cuminți de altă dată. Ar fi vrut să-i cuprindă gîtul, să-l sărute ca atunci cînd era

mic, dar lipsa mîngîierilor care ascute, la cei săraci, sensibilitatea lor, și care devenise o obișnuință în comportarea ei față de fiul său mai mare, o opri. Îi puse doar mîna pe umăr și-i spuse :

— Nu uita să ne scrii, știi ce gol lași în urma ta...

În seara din preziua plecării lui Einar se culcară de vreme. Dar numai Johan și cei doi copii mai mici dormiră. Katrina rămase trează. Se simțea tristă, descumpănită. I se părea că viața ei și alor săi îi scapă de sub control și-o poartă după bunul ei plac. Katrina avea impresia că propriul său Eu era de-acum neputincios, depășit.

Un zgomot care se auzi la ușă îi întrerupse șirul cenușiu al gîndurilor. Văzu, la lumina zorilor ce se revărsau, o umbră care se strecura de la ușă la cămin. Era Einar. Cu picioarele goale, în scurta lui cămașă albă, ținea în mînă niște surcele de aprins focul.

— Ce faci acolo, Einar ? spuse Katrina în șoaptă.

El tresări speriat. Apoi se apropie de pat. Picioarele îi erau roșii și umede.

— Ai ieșit așa ? spuse Katrina încet.

— Nu m-a văzut nimeni, răspunse băiatul scuzîndu-se că a ieșit aproape dezbrăcat.

— De ce umbli în miez de noapte în loc să dormi ?

— Nu puteam să dorm. E aproape ora de plecare. Am ieșit să rîșnesc cafea fără să vă trezesc. Acum o să fac focul.

— Dar, copile drag, e prea devreme ! Doar nu plecăm imediat. Încearcă să dormi puțin !

— Nu, mămico, o să întîrziem la vapor.

— Nu e nici o grabă. Gustav doarme așa de bine.

— Mămico, o să-ți scriu din toate porturile în care voi ajunge.

— Asta e bine, Einar. Să nu uiți. Acum îmbracă-te, băiete, să nu răcești.

— Mămico, dacă Sanna ar fi trăit, i-aș fi cumpărat o păpușă mare cînd m-aș fi înapoiat la iarnă.

— Da.

După ce Johan și ceilalți doi băieți se deșteptară și băură cafeaua, coborîră cu toții spre golfuleț. În frunte mergea Johan somnoros, purtînd pe umăr sacul de marinar al lui Einar. Erik și Gustav alergau să țină pasul cu tatăl lor ; Katrina și Einar veneau la cîțiva pași în urma

lor. Mergeau tăcuți ; doar Katrina scotea din cînd în cînd o vorbă. Einar clătina din cap fără să spună vreun cuvînt.

Sosiră la țărm înainte de răsăritul soarelui. Aerul era rece și mușcător. Apa avea reflexe de cărbune și clipocea tainic, lovindu-se de stîlpii debarcaderului. Johan așeză sacul pe ponton și familia se grămădi sub un hangar. Vorbeau încet, ca și cum le-ar fi fost frică de propriile lor voci. Erik și Gustav se strîngeau unul într-altul, cocoțați pe un butoi de untdelemn ; le era frig și le era somn. Einar stătea tot timpul lîngă mama sa.

În timp ce erau cu toții strînși acolo, Johan, spre mirarea tuturor, dădu fiului său cîteva sfaturi :

— Amintește-ți, Einar : dacă o să ai rău de mare, leacul cel mai bun e scrumbia sărată. Mănîncă pînă dă afară din tine și cu asta te faci sănătos. Și mai e un lucru : ferește-te de toate afurisitele alea, de desfrînate din porturi, care nu urmăresc alta decît să-ți mănînce banii. În ceea ce mă privește, eu n-am avut niciodată bani : nu-mi dau seama cum mi se strecurau printre degete. Cu tine însă lucrurile stau altfel : tu vrei să ajungi căpitan. O să fii cel mai vajnic și cel mai bun marinar din Åland, sînt gata să fac prinsoare.

Cîțiva inși apărură din semiobscuritate.

— Ați văzut vasul ? întrebă unul.

— Nu, n-a apărut încă, răspunse Johan.

Tînărul căpitan Nordkvist se apropie :

— Aa, uite pe bucătarul nostru. Cum merge ?

— Mi-e frig, răspunse pe un ton serios Einar.

Deodată, din spatele insulei vecine, răsună clar sirena vaporului. Cei aflați la debarcader tresăriră și se grăbiră spre ponton, încercînd să distingă lanternele de la catarg. Erik și Gustav treziți brusc din ațipire săriră jos de pe butoi.

— Mămico, mămico, uite vine vaporul.

— Vino, acum, se adresă Johan lui Einar ; am să-ți duc sacul pe punte.

— La revedere, mămico, spuse repede Einar. La revedere, Erik ; la revedere, Gustav, la revedere, mămico !

Katrina văzu sub cîrlionții blonzi fața palidă, speriată a fiului ei, mic și singur, așa de mic în mijlocul mulțimii înghesuite pe punte... Vasul o luă spre larg, coti, îi răpi copilul...

Katrina ajunse să se obișnuiască cu gîndul că Einar n-are să se mai întoarcă niciodată, căci plecase la prea mari depărtări. Dar, în fiecare noapte, era cuprinsă de neliniște. După plecarea lui Johan casa devenise și mai liniștită și golul și mai apăsător. Cînd punea masa pentru trei inși în loc de cinci, locurile păreau părăsite.

A doua zi după plecarea fratelui său, micul Gustav întrebă dacă nu cumva poștașul a adus o scrisoare de la Einar. Nu după mult timp Katrina însăși începu să numere zilele pînă la primirea primei scrisori. De acum înainte urmărea și ea cu aceeași neliniște schimbările de vreme și regimul vînturilor, la fel ca și celelalte femei din Åland. De cîte ori nu s-a dus ea la Nordkvist ca să întrebe unde se găsește Edla și dacă el a primit vreo telegramă.

— Pînă acum nu, fata mea, răspundea în mod obișnuit căpitanul.

Dar într-o zi el strigă vestea cea bună.

— Edla este la Norrland.

— Adevărat, au sosit ? strigă Katrina transportată. Știe cumva domnul căpitan cum a decurs călătoria ?

— Nu, fiica mea. Telegrama nu pomenește decît escala și că totul e în regulă. Au avut un timp minunat și vînt bun toată vremea.

— Și unde se duc acum ?

— La Plymouth.

— ?!

— Crezi că poate că asta e în lună ? E în Anglia !

— În Anglia ! Băiețelul ei va merge tocmai acolo ?

Cînd primul plic, acoperit de un scris mare și împodobit cu un timbru străin nemaipomenit, sosi la Klinten, fu o adevărată sărbătoare în căsuța Katrinei.

Katrina răsuci, cu grijă, pe o parte și pe alta, plicul boțit. Se așează pe un scaun, cu Erik și Gustav alături, și citi scrisoarea, simplă și scurtă. Echipajul Edlei a acostat. Călătoria a decurs bine. Au avut vînt bun. Fiul ei a fost puțin chinuit de răul de mare, dar a mîncat scrumbie, așa cum îl sfătuise tăticu, și și-a revenit. A coborît odată pe uscat și și-a cumpărat o șapcă și un cuțit. Viitoarea escală va fi tocmai în Anglia.

Atît spunea scrisoarea, dar Katrina și cei doi copii descifrau lungi capitole printre rînduri. Erik și Katrina se ajutară reciproc să silabisească obișnuitele cuvinte

ale misivei, o citiră amîndoi, cu voce tare, de mai multe ori, pînă cînd o învățară pe dinafară. Apoi, Katrina puse scrisoarea în sertarul scrinului, alături de lucrurile ei de preț.

ÎN VARA ACEEA Katrina munci cu mai multă îndîrjire și stăruință ca oricînd. Seara, cînd se întorcea de la muncă, se încăpățîna să lucreze pentru ea. Voia să-și facă o grădină, aici, pe stînca goală. Visul ei de a avea meri, așa de repede distrus, aproape că pierise. Dar din an în an el se trezea din nou, primăvara, cînd Katrina trecea pe lîngă merii împodobiți cu flori albe sau cînd îi vedea, cu ramurile îndoite sub povara fructelor strălucitoare și zemoase.

Într-o dimineață de toamnă, cînd Katrina se dusese la familia Eriksson pentru treierat — asta s-a întîmplat înainte de căsătoria Elvirei — aceasta îi zise :

— Vino, Katrina, la noi să adunăm merele căzute azi-noapte, pînă nu apucă să le sfîrtece coțofenele.

Katrina se duse cu Elvira în livadă. Era foarte devreme, nu mai mult de ora trei dimineața, și tatăl Eriksson si ceilalți nu erau încă gata să înceapă lucrul. Era liniște și întuneric. Katrina și Elvira, cu picioarele goale, în iarba muiată de rouă, căutau, sub pomi, merele căzute. Era atîta rouă, lucioasă, încît abia puteau să deosebească fructele căzute în iarbă. Adunau fiecare mere și le puneau în șorț. Iarba udă de rouă era așa de rece încît picioarele goale ale Katrinei și Elvirei simțeau mușcătura frigului ca pe o arsură. Dar tinerele femei nu luau asta în seamă ; știau că în curînd vor simți din nou fierbințeala în aerul încins al zilei. În timp ce Katrina aduna fructele, cuvintele pe care le auzise de mult pe meleagurile de acasă, cuvintele care o făcuseră să-și părăsească locurile copilăriei și să plece într-o țară necunoscută, aceste cuvinte îi răsunau din nou în urechi :

— Poți să te plimbi prin livadă în fiecare dimineață și să aduni merele udate de rouă.

Și acum, tocmai asta făcea ! Aduna mere din iarba stropită de rouă. Dar cît de departe e realitatea de vis ! Și cît era această realitate de amară ! Simțea totuși o oarecare dulceață, o oarecare lumină în această amărăciune. Își amintea cu plăcere de această dimineață de

toamnă, încerca să se convingă că fusese, într-adevăr, pentru un scurt răstimp, într-o grădină a paradisului.

Şi iată că voia acum să-şi aibă propria sa grădină cu pomi. Văzuse foarte bine cum o tînără căpităneasă, care locuia ceva mai jos, înspre sat, reuşise să-şi facă o grădiniţă plăcută, chiar pe stîncă. Şi chiar fetele Bedei izbutiseră să strîngă pămînt şi să-şi facă un strat cu flori în faţa ferestrei.

Acum Katrina se gîndea să încerce şi ea să acopere stînca golaşă de lîngă casă cu pămînt roditor şi să semene pe ea verdeaţă.

Pusese întotdeauna deoparte resturile şi cenuşa apoi le răspîndise pe stîncă, în partea de miază-zi a casei. Plantase chiar filimică, dar stratul de pămînt nu era destul de gros ca să ajute arbuştilor şi arborilor să prindă rădăcini. Totuşi, în vara aceea, Katrina şi-a mărit în chip simţitor suprafaţa grădinii.

Căpitanul Nordkvist a pus să se sape un şanţ între diferite ogoare. El a îngăduit Katrinei să ia pămînt de pe rambleele şanţului. Distanţa era mare şi pămîntul umed atîrna greu. Cu toate astea Katrina făcu nenumărate drumuri, cărînd pămînt pentru grădiniţa ei.

Cînd ţăranii o întîlneau pe Katrina tîrînd coşul cu pămînt, o întrebau în glumă cînd socotea că o să aibă prima recoltă de cartofi.

— O să vină şi ziua aia, răspundea ea.

Katrina avea planuri şi mai îndrăzneţe, dar le ţinea deocamdată pentru ea. Răsfăţa pe pervazul ferestrei o cutie de tinichea în care erau răsădiţi cîţiva puieţi stufoşi. Erau puieţi de măr. Cînd puieţii vor fi crescut şi stratul de pămînt din grădina ei va fi îndeajuns de gros, ea va transplanta acolo puieţii. Îşi băteau joc de ea şi de grădina ei ? Le va arăta ea lor ! Şi, în definitiv, pentru care motiv un măr, unul singur, n-ar putea că crească în grădina ei, sub razele calde ale soarelui, la adăpostul căsuţei, dacă va reuşi să aducă destul pămînt şi dacă va avea mereu grijă de pom ? Auzise că mărul cerea un sol foarte bogat, dar cu pomii era la fel ca şi cu oamenii : trebuiau să se acomodeze împrejurărilor.

Katrina văzuse pini şi brazi crescînd pe un covor subţire de muşchi ; pentru că rădăcinile lor nu puteau să se dezvolte în adîncime, le întindeau lateral. Aşa va face şi mărul ei.

Katrina cobora adesea la mica Elvira și observa cu atenție livada ei. Urho și Elvira se instalaseră în căsuța roșie de lîngă drum, unde Katrina văzuse, pentru prima oară, și cu atîta bucurie, meri. Mai erau acolo pruni, cireși, coacăzi. Elvira punea mereu arbori noi, veghind cu multă grijă asupra celorlalți. Dar ea mai avea și alt pogon de griji : născuse un copil la începutul primăverii, iar Urho plecase din nou pe mare.

PRIMA NAVIGAȚIE, de vară, a micului Einar a fost lungă. Johan, care se îmbarcase mai tîrziu, s-a înapoiat cu o lună înaintea lui. Acele zile (fără sfîrșit) fură pentru Katrina zile de așteptare și neliniște. Înțelegea acum neliniștea Bedei în fiecare toamnă, cînd se dezlănțuiau furtunile. Einar se înapoie doar cu cîteva săptămîni înainte de Crăciun. Cînd Katrina îl văzu intrînd, se dete puțin înapoi, crezînd că cel ce venise e un străin. Einar crescuse mult și vocea lui, în schimbare, avea cînd intonații grave și răgușite, cînd accente ascuțite și stridente.

Își cumpărase cîteva haine noi, dar, în același timp, economisise o bună parte din salariul primit, așa că puse banii în pușculiță. Frații săi mai mici fură dezamăgiți că fratele lor nu adusese pentru ei decît o bucată de zahăr candel. Dar el dădu mamei sale cinci mărci, ca „bani de Crăciun".

— O să dau fiecăruia dintre micuți cîte cincizeci de centime, spuse Katrina.

— Nu, mămico, spuse încet și misterios Einar, am adus ceva și pentru ei, dar am să le dau ceea ce am adus numai la Crăciun.

În ajunul Crăciunului, Katrina primi un șorț și un pachet de cafea suedeză ; Johan, o cravată ; Erik și Gustav, fiecare cîte o caschetă și o jucărioară.

Johan povesti la tot satul despre „marele călător".

— Dracu' să mă ia, Einar al nostru este cel mai grozav marinar din tot Ålandul... O să ajungă negreșit căpitan.

Țăranii rîdeau și-și dădeau coate.

Începură să-i spună băiatului „căpitanul Einar". El se simți măgulit, la început, credea că-i o glumă lipsită de răutate. Dar în scurt timp, află de unde pornea farsa.

Într-o după-amiază se întoarse foarte abătut. Katrina vedea bine că băiatul ei e prost dispus, dar nu voia să-l supere şi mai tare făcîndu-i reproşuri. Deodată, el bătu furios din picior şi spuse cu o voce care tremura de indignare :

— Ah, ce grozav te simţi acasă cînd trebuie să-ţi fie ruşine pentru proprii tăi părinţi !

— Ce vrei să spui ?

— Asta vreau să spun ! Caraghiosul de tata a flecărit prin sat şi acum oamenii îşi bat joc de mine şi de familia noastră. Cel puţin să tacă din gură, dacă nu ştie să facă altceva !

— Tata e un flecar şi tu ştii asta prea bine, dar nu vrea să facă nimănui vreun rău. Fiecare avem defectele noastre. Nu e bine ca cineva să fie prea tăcut şi prea închis în sine, spuse Katrina calmă.

Nervozitatea băiatului ajunsese la culme. Lovea furios cu picioarele căminul şi izbucni în plîns ţipînd :

— Tu eşti tăcută, da, dar asta nu-i împiedică pe oameni să-şi bată joc de felul tău de a vorbi, altfel decît ceilalţi, de graiul tău de la Österbotten. Nu poţi intra în rîndul celorlalţi, cînd locuieşti într-o colibă nenorocită ca asta, şi cînd părinţii tăi nu sînt ca ceilalţi... Căpitan, căpitan Einar ! O să le arăt eu lor că o să ajung căpitan şi că o să ies din acest prăpădit bordei din Åland... !

Aceste cuvinte sfîşiau inima Katrinei. Dar mai mult ca orice o răneau reproşurile acelea naive privind graiul ei. Ce să facă ? Einar era răvăşit şi, acum, îşi revărsa tot necazul care-l rosese zile în şir. Katrina încerca să se mîngîie cu speranţa că nici el nu era prea convins de ce spuse, dar în acelaşi timp, îşi dădea seama că, pe măsură ce va creşte, Einar le va găsi tot mai multe defecte, ei şi lui Johan.

În vara următoare Einar se angajă din nou ca ajutor de bucătar. Trimise mamei sale bani de două, trei ori în timpul sezonului şi îi scrise adesea.

Tot în această vară, Katrina plantă trei puieţi de măr pe bucata de pămînt de lîngă casă. Cîtă grijă avea de ei ! Urmărea cu fanatism creşterea fiecărei frunzuliţe, de îndată ce se ivea un mugur pe cracă. Copiii, care urmaseră străduinţele neîntrerupte ale Katrinei ce ţinea să-şi aibă petecul ei de pămînt, se interesau neîntrerupt de

aceşti arbori mititei. Fiecare dintre ei îşi avea copacul său : unul pentru mamă, unul pentru Erik, cel mai mic pentru Gustav. Printre pomi Katrina semănase cartofi. Continua să care pămînt pe locul cu pricina, acoperind stîncile.

În aceeaşi vară Johan veni acasă pe neaşteptate. În timpul unei nopţi întunecoase, în Baltica, un vas german a lovit şubreda navă din Åland, care s-a scufundat în cîteva minute.

Căpitanul, care-l avusese pe Johan la bord, de atîţia ani, şi care condusese cîndva corabia pe care Katrina venise la Åland, îşi pierduse viaţa, împreună cu mai mulţi marinari. Johan şi alţi cîţiva fură pescuiţi de nava germană.

Johan fusese rănit la umăr şi fu schilodit aproape toată vara. Era agitat şi arţăgos, avea o înfăţişare demnă de plîns, atunci cînd nu-şi făcea singur curaj sau cînd vorbea lăcrimos, de căpitanul dispărut. Katrinei îi era milă de el, ştia că de acum înainte el nu se va simţi niciodată în siguranţă pe mare. Se spunea să marinarii ce supravieţuiseră nenoricirii vor trebui să primească despăgubiri de la compania de navigaţie vinovată. Katrina află aşadar cum compania din Åland intentase proces societăţii germane de navigaţie care provocase naufragiul, dar ea nu se pricepea deloc la treburile astea. Ştia prea bine că nici o indemnizaţie nu va acoperi pagubele făcute lui Johan, atît în ceea ce priveşte rănile provocate cît şi pierderea sacului cu lucrurile sale.

În toamnă, cei doi copii mai mici ai Katrinei intrară la şcoala comunală.

Mulţi părinţi care fuseseră vreme îndelungată împotriva şcolii îşi schimbară, pe neaşteptate, părerea, şi îşi trimiseră copiii, deveniţi mari, la şcoală. Ba, unii dintre băieţi merseseră să înveţe carte, din proprie iniţiativă, fără să mai ceară consimţămîntul părinţilor.

Oamenii sărmani, care pînă atunci nu îndrăzniseră să trimită copiii la şcoală, le urmară, încetul cu încetul, exemplul.

În vara ce urmă, Johan fu angajat de tînărul căpitan Engman pe vasul unde Urho era maistru şef. Urho era tot aşa de ţapăn şi plin de rîvnă ca altă dată, ba s-ar putea spune că era şi mai sîrguincios, acum de cînd soţia îi născuse două fete, ceea ce însemna încă trei copii de

hrănit la căsuța roșie. Elvira însă nu mai era așa veselă ca înainte. Cînd corpul e îngreunat din cauza sarcinii și cînd micuțele se agață de fustă și trebuie să ai grijă mereu de ele, voiciunea se cam duce. Și cu toate astea ea continua să fie mîndră și dispreţuitoare, ca și altă dată, iar pentru Elvira Urho rămînea eroul vieții ei.

În vară Erik se răzvrăti împotriva părinților săi. Acest puști de unsprezece ani, cu mersul legănat și cu ochii mari, voia să plece și el pe mare. Cînd, odată vasele ancorate în golf, se auzi tot mai puternic zgomotul ciocanelor, cînd se simți mirosul de gudron și cînd smocuri de cîlți plutiră pe apă, iar marinarii, adunați la prăvălii, începură să-și povestească întîmplările și să facă glume, nostalgia aventurilor bărbătești și dorul de libertate deveniră deodată mult prea puternice pentru fratele mai mic al lui Einar.

Dar Katrina se împotrivi cu hotărîre și de această dată, nu se mai „înmuie". Einar fu de acord cu mama sa și privirea lui deveni atît de întunecată și de serioasă încît hotărîrea Katrinei birui. Ea aruncă o privire scrutătoare spre fiul cel mai mare ; era convinsă că prima călătorie a acestui puști taciturn a însemnat pentru el un lung șir de suferințe ; pe care, desigur, el nu le va recunoaște niciodată.

Într-o zi Erik veni să anunțe, mîndru de succesul său, că s-a angajat.

— Tu, mucosule ?! Cine te-a angajat, întrebă Einar dispreţuitor.

— Lasă gura ! Poate că voi avea un angajament mai bun decît ai avut tu anul trecut.

— Serios, te-ai angajat ? întrebă Katrina.

— Sigur. Mă voi duce săptămîna viitoare la biroul de înregistrări maritime pentru control și, dacă tu nu vrei să mă echipezi, voi pleca fără echipament.

— Cu care căpitan pleci ?

— Cu căpitanul Eriksson de Storby !

— Dar ăsta e cel mai afurisit căpitan din tot Ålandul, strigă Johan.

— Asta o să te dea gata pe tine care nu vrei să te scoli dimineața.

— Nu-mi pasă.

— Angajat sau neangajat, n-ai să pleci. De data asta hotărăsc eu, spuse Katrina și își puse baticul pe cap. Cred că Eriksson e la prăvălie, nu ?

— Da, e acolo. Tocmai am căzut de acord.

— Mă duc să-i vorbesc, spuse Katrina și ieși.

Băiatul alergă după ea.

— Mămico, să nu faci una ca asta. Dacă ai să vorbești cu căpitanul am să-ți rup oasele și am să sparg totul în casă, strigă el.

Dar cum tocmai atunci una dintre fetele Bedei se ivi pe colină, îi fu deodată rușine și se întoarse din drum.

Katrina intră în prăvălie. Mai mulți căpitani și tineri marinari erau înghesuiți acolo ; Nordkvist, a cărui voce răsunătoare domina vorbăria, sta în spatele tejghelei. Căpitanul Eriksson, un om între două vîrste, pîntecos, cu mustață albă ce se desena molatec, pe o față rumenă și buhăită, stătea tolănit pe divan. Katrina se simți jenată, fiind singura femeie printre acești bărbați veseli și zeflemitori. Dar prinse curaj ; copilul ei neștiutor se lăsase păcălit de oamenii aceștia !

— Bună ziua, spuse ea hotărîtă.

— Bună ziua, murmurară cîțiva, dar vorbărețul Nordkvist spuse tare :

— Bună ziua, bună ziua, Katrina.

El intră direct în subiect :

— Fiul tău, după cîte am auzit, a încheiat de curînd un angajament.

Atunci ea vorbi tare, apăsînd pe fiecare cuvînt.

— Da, s-a angajat. Tocmai pentru asta am și venit. Vreau să spun căpitanului Eriksson că fiul meu n-are voie să plece și că el nu poate fi înscris fără consimțămîntul nostru, pentru că el nu-i încă major.

Căpitanul își mișcă pîntecele-i mare și privi cu viclenie pe tînăra femeie, pe sub stufoasele șale sprîncene albe.

— Ce vrea să zică asta ? spuse el.

Un secund tînăr, în spatele Katrinei, își înăbuși rîsul. Căpitanul Nordkvist urmărea scena atent, ca și cum ar fi asistat la un duel. Eriksson repetă nervos :

— Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că băiatul nu are dreptul să se îmbarce !

— Dracu să mă ia ! Iată că intră pe fir bătrînii. Ce-or să facă mucoşii tăi dacă nu vin pe mare ? Eu am angajat băiatul, asta e. Fii mulţumită că l-a angajat cineva !

— Lasă-l să crească. Dacă iei copilul cu dumneata anunţ poliţia.

— Ei drăcie !... E pentru prima oară în viaţa mea că am de-a face cu aşa o toantă. Poate că te angajezi tu în locul puştiului. O să găsesc eu întrebuinţare la bord pentru o femeie !

Nordkvist izbucni în rîs şi ceilalţi îi ţinură isonul. Katrina nici nu clipi. Faţa ei era roşie de furie. Vocea îi deveni metalică :

— Eu credeam că nişte căpitani bine crescuţi sînt capabili să găsească un alt subiect de distracţie decît acela de a jigni pe o femeie singură. Dar dacă aşa se procedează... nu-mi pasă. Am spus ce aveam de spus.

Ieşi demnă din prăvălie. În urma ei se făcu tăcere.

Nordkvist rupse tăcerea :

— Ne-a dat la toţi o lecţie, spuse el. Apoi adăugă :

— E o femeie care ştie grozav să se apere.

— La dracu, făcu căpitanul Eriksson ruşinat.

Şi îşi clătină pîntecele.

— Ascultă Eriksson, continuă Nordkvist, nu poţi lua băiatul împotriva voinţei părinţilor lui, ştii prea bine că lucrul ăsta nu merge.

Eriksson fu nevoit să admită că Nordkvist are dreptate.

Cînd Erik află ce a făcut mama sa, ce-a spus ea, îşi ieşi cu totul din fire.

— Şi totuşi voi pleca. Am să fug, auzi, am să fug ! Dar acum nimeni n-o să mai aibă nevoie de mine, după ce m-ai făcut de rîs în faţa întregii parohii. Toţi băieţii glumesc că eu nu pot pleca nicăieri fără mămica ! Dar ţine minte : n-am să adun nici două spice de grîu pentru vreun fermier în vara asta !

Anul trecu, de bine de rău, dar în primăvara următoare, Erik, aflîndu-se singur cu Katrina, îi spuse pe neaşteptate :

— Mămico, n-ai de gînd să mă laşi să plec nici în vara asta ?

— Vrei să pleci cu orice chip ? întrebă ea cu blîndeţe.

— Da, răspunse el fără șovăială.

Stătea cu coatele sprijinite pe masă, cu bărbia rezemată în mîini. Privea ca și cum era stăpînit de o nemăsurată dorință de evadare, dincolo de colină, dincolo de sat, spre mica pată albastră a golfului, a apei care, după dezghețul recent, scînteia din nou.

Katrina oftă, apoi, îi spuse pentru a-l liniști :

— O să pleci dac-ai să găsești un căpitan bun.

Băiatul se ridică brusc, de parcă ar fi fost înțepat de-un ac, și îndreptă spre mama sa o privire întrebătoare. Apoi își puse șapca pe cap și ieși. Cu mîinile în buzunare și fluierînd un cîntec marinăresc, el o porni spre sat.

Fu angajat de un oarecare căpitan din Langnäs.

Einar făcu a treia călătorie a sa ca ajutor de bucătar, dar Johan nu obținu multă vreme nici un angajament. Către mijlocul verii, cînd cei doi băieți plecară pe mare, iar vasele ridicau ancora, unul după altul, Katrina întrebă :

— Pleci și tu cu căpitanul Engman ?

Johan avu un aer încurcat.

— Nu știu. Nu mi-a spus nimic... Mă duc în sat să văd despre ce e vorba, spuse apoi.

Se înapoie foarte abătut.

— Engman are echipajul complet, n-are nevoie de mine, spuse el.

— Dar n-ai vorbit cu un alt căpitan ?

— Așa trebuia să fac. Ce dracu ! Puștii au putut să se angajeze, iar eu, care am navigat aproape treizeci de ani, sînt nevoit să rămîn pe uscat.

— Ei, o să te angajezi și tu, fii sigur, spuse Katrina ca să-l mîngîie.

Tîrziu, în plină vară, Johan găsi loc pe o navă unde unul din marinari se îmbolnăvise tocmai în momentul plecării.

Katrina și Gustav rămaseră singuri, în căsuța care acum părea prea mare.

Ea-și amintea de primele veri petrecute la Åland, atunci cînd era singură, doar cu Einar. Dar el era mereu cu ea, pe cînd pe Gustav abia îl vedea. Cînd nu lucra la fermieri el pleca în insule. Culegea, de peste tot, ouă de la nenumărate soiuri de păsări și prindea pui de corb pentru stîrpirea cărora comuna plătea prime de cîteva

parale. Își sfîșia hainele cățărîndu-se prin copaci și mînca atît de mult încît Katrina se întreba unde mai încape atîta mîncare ! Gustav așeza cuibare pentru păsările de mare, în insule, împreună cu Ian Eriksson, ajuns acum om în toată firea. Aducea acasă butuci mari de pin, pe care îi ardea astfel încît să-i scobească și să-i înnegrească pe dinăuntru. Pe urmă îi așeza înțepenindu-i în pinii uriași. Mai tîrziu, primăvara, aduna ouă din acești butuci. De fapt Gustav primea cîteva din aceste ouă pentru osteneala sa. Cu toate că ouăle acestor păsări enorme erau de două ori mai mari decît cele de găină, Katrina socotea că ele nu acopereau paguba întîmplată mereu de stricarea hainelor lui Gustav. Dealtfel ea știa că nici Jan nici Gustav nu se gîndeau la cîștigul propriu-zis. Pentru ei totul nu era decît un sport.

Cei doi scobeau și trunchiuri de brad mai mici, pe care le așezau printre crăcile mestecenilor, de-a lungul drumului, în satul de la poalele colinei. Gustav căpătase aprobarea căpitanului Nordkvist, care plantase mestecenii, să așeze cuibare pentru graurii care înveseleau întreg satul. Pentru că Urho, care era un bun tîmplar, avea atîta de lucru încît nu-i mai rămînea timp să se ocupe și de mărunțișuri, i-a revenit lui Gustav sarcina să așeze cuibare pe trunchiurile și crengile bătrînilor meri din grădina Elvirei.

Tinerele soții ale căpitanilor, care erau „văduve" în cea mai mare parte a anului, îi cerură lui Gustav să le facă adăposturi pentru păsările vesele a căror prezență „cîntătoare" era atît de căutată.

Gustav se mai ocupa cu vînătoarea și cu pescuitul. Dar cum n-avea nici barcă, nici echipament, era silit să meargă întotdeauna cu un om din sat care dorea să fie însoțit și avea nevoie de o mînă de ajutor. La vînătoare plecau de obicei pe la miezul nopții, și băiatului îi stîrneau atîta plăcere aceste expediții nocturne încît mama lui nu îndrăznea să i le interzică. Katrina cunoștea „skar"-urile, aceste mici metereze de piatră pe care oamenii le ridicau la marginea insulelor. Își închipuia pe fiul ei lungit în spatele pietrelor rotunde, cu respirația oprită, cu țeava puștii strecurată într-o deschizătură a zidului, pîndind locurile din apa spumegîndă, unde erau așezate momelile pentru păsările marine.

Din cînd în cînd el aducea acasă o parte din vînat și-i plăcea grozav supa cu miros înțepător, gătită din păsări de mare, în care stelele de grăsime străluceau ca aurul.

Einar trimise ceva bani mamei sale și cîteodată expedie cîte o marcă fratelui său, cu stăruitoare îndemnuri la economie. Erik n-a trimis bani, dar le-a expediat un mare număr de cărți poștale, una mai frumoasă decît alta, înfățișînd porturile pe unde trecea.

La sfîrșitul cositului Katrina primi o scrisoare de la Erik, cu totul deosebită de cele de pînă acum. În această scrisoare el dezvăluia adevărata realitate. Se simțise rău toată vara și mîncarea de la bucătăria navei nu-i priise. Căpitanul l-a dus la Aalborg, la un medic. Acesta a recomandat ca băiatul să fie trimis „acasă, la ulciorul cu lapte". Erik mai scria că, de îndată ce se vor îndrepta spre nord, își va lichida angajamentul și se va întoarce acasă.

— Ah, ce mai prost ! Să nu suporte mîncarea de pe vas, care e mult mai bună decît cea de casă ! spuse Gustav cu dispreț.

— Dar pe vapor nu li se dă lapte ; din cauza asta s-a îmbolnăvit Erik, spuse Katrina.

— N-au lapte, dar au macaroane și slănină, ai supă de prune uscate, fasole, piré de mazăre, atîtea bunătăți pe care noi nu le avem acasă.

— Am auzit de la mai mulți marinari că li s-a întîmplat uneori să găsească în mîncare viermi și păianjeni.

— Da, asta pe vasele mari, care fac curse lungi, și se aprovizionează pe cîte un an, dar nu pe aceste coji de nucă de pe Baltica. Dealtfel un bun marinar trebuie să fie în măsură să mănînce orice, chiar șoareci dacă e nevoie.

Cel de-al doilea fiu al Katrinei se înapoie așadar din prima sa călătorie. Era palid și slab și suferea încă de stomac. Katrina făcu sforțări nemaipomenite să păstreze pacea între cei doi băieți. Ei erau de aceeași statură. Gustav îl tachina pe Erik cu privirea la „aventura sa și cearta se transforma întotdeauna în încăierare, prilej în care Gustav se dovedea cel mai voinic. Dealtfel, Erik, și așa descurajat, ajunse în curînd ținta bătăilor de joc ; el deveni timid și ocolea pe ceilalți.

Într-o zi, pe cînd cei doi fraţi se rostogoleau pe podele şi-şi dădeau pumni din toate puterile, Katrina se apropie şi apucă pe Gustav de guler. La început el se apără, lovind cu un braţ în joacă, în timp ce cu celălalt îl ţinea la pămînt pe fratele lui, rîzînd din toată inima. Dar îşi dădu repede seama că mama lui era supărată şi se opri imediat. Ca şi cum ar fi fost încă copil, Katrina îl luă în braţe şi-l duse în vestibul. Aici îi dădu cîteva palme răsunătoare. Apoi îi spuse :

— N-ai să mai intri aici atîta vreme cît n-ai să ştii să te porţi cu fratele tău, şi-i trînti uşa în nas.

ÎN SAT avu loc o căsătorie de seamă. Janne Erikssen a luat în căsătorie pe fiica lui Storby, copil unic al unui proprietar de vas, bucurîndu-se de o sănătate excelentă. Jan, la rîndul lui, era de asemenea singur la părinţi.

Era cea mai rea lună a iernii. Căzuse un strat gros de zăpadă şi gerul era cumplit. Nu mai puţin de cinci femei fuseseră angajate pentru coptul pîinii. Timp de două săptămîni frămîntară şi răsuciră plăcintele. S-a copt la cuptor, zi şi noapte, pîine neagră, pîine de secară, pîine de grîu. Au fost împrumutate plite aproape de la toate fermele satului. Veni apoi rîndul prăjiturilor şi nu s-a făcut nici un fel de economie la unt şi la ouă. Katrina a avut răspunderea fabricării berii şi niciodată n-a umplut atîtea putini cu bere ca acum.

În vremea asta oamenii aduceau fanioane şi steaguri şi ridicau „arborii de mai" de fiecare parte a intrării. Fetele de pe moşie împodobiră camera pentru ceremonie. În ziua de dinaintea căsătoriei sosi şi logodnica. Era o zi frumoasă şi limpede de februarie, domnea un ger aspru.

Veniseră oameni de pretutindeni ca să asiste la sosirea tinerei fete. Se buluciseră cu toţii la intrare.

— Iată mireasa! Iată mireasa!

Fanioanele fluturînde se înălţară în razele metalice ale soarelui de iarnă. Prima pereche se ivi în vîrful movilei ; ceilalţi urmară, unul după altul pînă ce întregul cortegiu, superb, se zări în întregime.

Apoi apăru prima sanie. Caii, focoşi, trecură la pas, cu un mers încet şi demn, cabraţi sub frîul strîns. Mai multe trăsuri, încărcate cu zestrea miresei, încheiau cor-

tegiul. Pentru cei care aveau sarcina să pregătească totul, ziua căsătoriei a început la ora patru dimineața.

Pe la amiazi se porniră să sosească invitații care locuiau ceva mai departe. Sosiră prin urmare nu mai puțin de douăsprezece sănii. Atelajele urcau dinspre golf spre sat, unul cîte unul, cîte două, cîte trei, în sunet de clopoței. De îndată ce musafirii și-au lepădat de pe ei păturile și blănurile, caii au fost duși la grajd ; satul întreg era în fierbere ; curțile fermelor păreau adevărate curți de han.

Veniră și oamenii din arhipelag. Printre ei se numărau pescari și marinari, sosiți din cele mai îndepărtate colțuri. Străbătuseră leghe întregi pe lungile lor bărci, spărgătoare de ghiață sau pe săniuțe. Își schimbară hainele pentru ceremonie, căci frigul îi obligase să se îmbrace cu haine groase de dimie, cu jiletci de piele și cu pîslari din piei de focă și astea nu erau haine potrivite pentru nuntă. Femeile purtau șaluri mari, cu franjuri lungi, care le acopereau capul și umerii și pe care și le înnodau în dreptul taliei. Tot grupul de musafiri era voios.

Fermierii din Åland erau oameni așezați, cărora le plăcea să discute despre agricultură și creșterea vitelor; oamenii din arhipelag nu voiau altceva decît să se distreze cît mai bine și să glumească. Bătrînii pescari rîdeau în barba lor de culoarea promoroacei și fața lor arsă de vînturi se încrețea în nenumărate riduri. Ei se adresau tuturor cu o glumă, fără să uite pe femeile care munceau și care nu-și mai vedeau capul de treabă. În cele din urmă sosiră și locuitorii satului, întîi femeile și tinerii căpitani și proprietari, cărora demnitatea le cerea să apară mai la urmă.

Cînd toți invitații se adunară în ferma unde urma să aibă loc ceremonia, satul păru pustiu. Singurii rămași acasă au fost copiii celor ce munceau cîmpul și ai argaților de la fermă, precum și moșnegii și încă vreo cîteva femei sărmane.

Johan și băieții tremurau în camera lor friguroasă.

— Cîtă vreme o să mai stea mămica la afurisita asta de nuntă ? Niciodată n-am mîncat la timp cît a lipsit ea, se smiorcăi Erik.

— Ai vrea să stai agățat de fustele mămichii, ca de obicei. Și cînd te gîndești că o astfel de curcă plouată a vrut să se facă marinar, îl luă peste picior Gustav.

— Ei ! Stați liniștiți ! Dacă vă bateți cît timp lipsește mămica o să-i spun totul cînd se va întoarce, spuse Johan.

— Așadar ai de gînd să ne pîrăști ! spuse necuviincios Gustav.

Einar stătea tăcut și visător la fereastră de unde se vedeau fanioanele și steguleţele de la nuntă, îi aruncă tatălui său o privire dispreţuitoare.

La fermă sărbătoarea era în toi. După ceremonia căsătoriei lumea se așeză la masă, apoi începu dansul ; fiecare trebuia să danseze cu mirele și cu mireasa. Pînă și bucătăresele își avură partea lor. Katrina tocmai valsa cu fratele Elvirei, sau mai bine zis era purtată de dansator, căci ea era atît de obosită încît nu mai putea urma muzica, cînd răsunară mai multe detunături. Dansatorii tresăriră, dar izbucniră numaidecît în rîs și continuară dansul : tinerii petreceau. Cînd detunăturile încetară se auzi un strigăt puternic :

— Să plece mireasa ! Să plece mireasa ! Să plece mireasa !

Elvira se repezi și smulse pe Janne din brațele Katrinei. Trecu brațul miresei pe sub acela al lui Janne și-i puse să facă piruete spre ușă. Tinerii se puseră în mișcare. Muzicanții îi urmară pînă în capul scării. Domnișoarele de onoare își făcură loc prin mulțime și se așezară de o parte și de alta a mirilor, ținînd cîte o lumînare aprinsă în mîini.

În curte, la poalele scării, stătea mulțimea micilor fermieri din sat și a tinerilor din alte părți : toți cei ce nu fuseseră invitați. Ei priviră în tăcere pe proaspeții căsătoriți. Lumina care răzbătea prin ferestre poleia pe cei ce se găseau în față, dar ceilalți dispăreau în întunericul nopții.

Katrina auzi strigăte afară și se repezi la una din ferestre. Îl văzu pe Gustav cum surîde, sub smocurile sale de păr ciufulit ; haina lui era găurită și pantalonii rupți în genunchi. Erik părea un sloi de gheață. Lîngă el sta Johan cu mîinile în buzunar. Ce slab și palid arăta și era și fără pardesiu pe un frig ca acesta. Dar nici urmă

de Einar. Fără îndoială, rămăsese singur, deoparte, frămîntîndu-şi mintea cu-cine-ştie-ce.

Deoarece miresei îi era frig, perechea se întoarse înapoi şi intră din nou în camera caldă şi luminoasă unde se mînca şi se bea pe întrecute. Muzicanţii îi urmară şi reîncepură melodiile de dans. Cei rămaşi afară mai făcură cîteva urări cu glas puternic, mai traseră cîteva focuri în aer apoi se împrăştiară în noapte.

Pentru Katrina se termină orice bucurie. Nu putea să-şi şteargă din minte chipurile soţului şi fiilor ei, iar de cel de-al patrulea, pe care nu l-a văzut, se neliniştea şi mai mult.

Restul nopţii şi-l petrecu spălînd vasele. Vocile celorlalte femei, muzica şi ecourile vesele ale serbării îi zumzăiau în urechi fără ca să le deosebească. Cînd se făcu dimineaţă nici nu mai ştia ce zi era.

În cea de-a cincea zi întreg satul fu invitat la o cafea. Noua căsătorită primea. Ea întîmpina pe fiecare musafir la uşă şi fiecare îi ura bun venit în sat. Cafeaua s-a servit cu felii de pîine de grîu şi cu prăjituri.

În cele din urmă, Katrina îşi revăzu copiii pe care nu-i mai îmbrăţişase de cîteva zile. Gustav avea, şi acum haina ruptă, dar prinsese ruptura cu un ac de siguranţă. Părul îi era ciufulit şi nu se spălase pe mîini şi pe faţă.

Katrina văzu cu plăcere că Johan şi băieţii savurau cafeaua şi pîinea şi atunci le mai aduse şi alte porţii, pe ascuns. Cînd Katrina ajunse cu farfuria pînă aproape de Johan, el îşi ridică ochii resemnaţi, de cîine credincios, şi o întrebă:

— O să te întorci repede, Katri ?

— Mă întorc mîine, spuse ea.

Cînd Katrina se înapoie acasă, cînd făcu focul şi pregăti masa înconjurată de ai săi, simţi cu o sălbatecă bucurie că viaţa şi-a reluat cursul normal, că lucrurile au reintrat pe făgaşul lor firesc.

CÎTEVA ZILE mai tîrziu a venit cineva la Katrina ca să-i spună că Beda e foarte bolnavă.

Sărmana femeie simţea că i-a sosit ceasul din urmă şi voia să stea pentru ultima oară de vorbă cu prietena ei.

— Katrina, îngăimă ea cu greutate, abia putea fi auzită, nu ţi-am spus niciodată ce fericită am fost că te am ca vecină. Eu n-am prea avut parte de bucurii în viaţă, dar atîtea cît am avut, zău, ţi le datorez ţie. Zilele mele s-au dus şi acu' mă-ntreb la ce-am trăit ? Sărăcie, muncă ticăloasă, asta mi-a fost partea. N-am avut vreme să fiu şi eu, cu adevărat, o fiinţă omenească ; dacă şi copiii mei vor duce aceeaşi viaţă... dar sper, sper... sper că vor fi mulţi oameni... ca tine, că viitorul va fi mai bun.

Puterile îi erau sleite şi Katrina o ajută, cu blîndeţe, să-şi termine gîndul ; ochii muribundei erau plini de lacrimi.

— Şi eu îţi mulţumesc. Tu ai fost prima şi de fapt singura prietenă pe care am avut-o la Åland. Fără tine nimic nu va mai fi niciodată ca înainte.

Bolnava dădu uşor din cap şi o sclipire fugară îi apăru în ochi. Apoi reveni tăcută şi respiraţia îi deveni din ce în ce mai scurtă. Lydia îşi trimisese surorile mai mici şi fetiţa la Katrina. Cele două femei vegheară toată noaptea.

În dimineaţa următoare lupta dintre viaţă şi moarte se termină şi bătrîna, epuizată, îşi găsi în cele din urmă odihna. Katrina şi Lydia răsuflară uşurate. Se grăbiră să închidă ochii moartei şi să-i întindă mîinile şi picioarele mai înainte ca ele să se înţepenească. Beda era uşoară ca un fulg ; moartea nu rămăsese să-i mai ia decît oasele, viaţa îi topise carnea.

Înmormîntarea s-a făcut fără nici un fel de ceremonie. Beda se odihnea într-un sicriu grosolan, cioplit cu barda. Servitorul lui Larsson cără coşciugul pînă la cimitir. El nu curăţase căruţa şi aceasta mirosea a bălegar, cu toate că o acoperiseră cu cetină. Trăsura aluneca pe drumul acoperit de polei şi oamenii care se adunaseră în cortegiu trebuiau să alerge ca să nu rămînă prea în urmă. Le era teamă, în fiecare moment, să nu cadă sicriul. Era un ger muşcător. Pastorul, rebegit de frig, căută să termine cît mai repede slujba, iar bătrînul paracliser, răguşit, cînta mai trist şi mai fals ca niciodată.

De îndată ce coroanele, împletite din ramuri de ienupăr, fură azvîrlite pe mormînt, lumea se grăbi să plece.

Trecînd pe lîngă ferma lui Larsson, fiicele și nepoții Bedei auziră pe căpitan strigînd către servitor :

— Nu arunca ramurile de brad, ne trebuie pentru pus pe trepte.

Beda fusese acoperită cu pămînt și uitată.

ÎN SFÎRȘIT, Einar primi prima împărtășanie. Drumurile deveniseră aproape uscate, prin șanțurile de pe marginea șoselei răsăriseră flori galbene și în livezi, printre trestii, izbucniseră smocuri de iarbă de un verde palid. Curînd se auziră clopotele bisericii răsunînd în aerul luminos. Zidurile vechi, spoite cu var, străluceau în soare.

Cu mult înainte încă de a începe liturghia, biserica se umpluse pînă la refuz. Mulți părinți rămaseră afară, așteptîndu-și copiii să iasă din sacristie.

Pentru Katrina a fost deosebit de grea pregătirea hainelor pentru întreaga familie. Trebuia, în ziua împărtășirii primului născut, să pari și tu că ești cineva. Einar își cumpărase singur hainele, un costum negru din stofă aspră de țară, pe care pusese să i-l facă, anume, mai larg, ca să-l poată folosi apoi cît mai multă vreme. Dintre toți tinerii care se împărtășeau, el era cel mai mic, așa că pășea în frunte. Se împiedică de mai multe ori de pietre și de bulgării de pămînt, stînjenit de pantalonii săi cei mari. Părul îi strălucea în soarele de primăvară și fața îi devenise mai serioasă ca oricînd.

Katrina, Johan și cei doi frați mai mici stăteau în mijlocul mulțimii îngrămădite în biserică. Pereții lăcașului fuseseră împodobiți cu ramuri de ienupăr și cu flori de hîrtie. În jurul cadrului tabloului de la altar și de-a lungul marginii negre a tabloului intitulat „Țarul semnînd actul de garanție a autonomiei religioase a Finlandei“ fuseseră așezate ghirlande de afin. Altarul, la rîndul lui, era decorat cu frunze de mesteacăn. Dar Katrina n-a dat prea mare atenție acestor lucruri. Pentru ea nu mai exista nimic altceva decît micul și gravul omuleț așezat acolo, în față, pe bancă.

La ce se gîndea el oare ? Katrina îl văzu că privește spre golful ce se vedea prin ferestrele bisericii și înțelese că el se gîndea tot timpul la mare.

Ceremonia s-a prelungit supărător de mult. Predica era lungă, psalmii și rugăciunile, numeroase. Katrina nici nu se gîndea să asculte serviciul divin. Doar era așa de plăcut să te lași legănată de sunetele orgii sau de cîntarea preotului. În liniștea care pogorîse, o clipă, se auzi un rîs înăbușit ; Katrina roși pînă în vîrful urechilor, Johan se foi și tuși cu un aer stingherit, Erik se făcu mititel. Katrina vru să se încrunte către Gustav, însă fața proaspătă a băiatului și ochii săi răutăcioși o opriră. Cu cît îl privea mai mult cu atît simțea mai tare nevoia să rîdă și ea. În cele din urmă Katrina fu nevoită să lase capul în jos și să-și muște buzele.

Așadar, Gustav avea în ființa lui ceva care îi va folosi în viață și care făcea din el pe omul care, cum spune proverbul, „rîde mai la urmă și rîde mai bine". Avea simțul umorului și asta îndepărtează supărarea mai bine ca orice. Katrina știa prea bine că și ea avea această însușire, dar nu se prea putea bucura de ea. Totuși, această înclinare spre glumă rămăsese la ea îndeajuns de puternică pentru ca ea să-l înțeleagă și să-l ierte pe poznașul ei băiat.

Cînd Katrina își întoarse capul ca să nu bufnească în rîs, privirile ei întîlniră pe acelea ale căpitanului Nordkvist. El ședea destul de aproape lîngă banca de care se rezemase dînsa. Katrina și-a dat seama că Nordkvist a observat-o, căci ochii lui rotunzi aveau o privire răutăcioasă ; și el, de fapt, își mușca buzele de rîs. Obrajii Katrinei se îmbujorară din nou. Întoarse capul. După cîteva clipe simți o ușoară atingere pe umăr.

— Vino de șezi o clipă, spuse încet Nordkvist.

Și îi făcu loc pe banca lui.

Katrina deveni de îndată serioasă. Fusese o dată gonită din această bancă. Să ia acum loc ? Se prefăcu că n-a înțeles. Căpitanul se sculă, atinse brațul Katrinei și-i arătă banca, dar ea privi drept înainte. Nordkvist mirat și cucerit nu putea să-și ia ochii de la această femeie încăpățînată ; apoi făcu semn altuia să se așeze în locul său. Rămase în picioare pînă la sfîrșitul slujbei și-i păru că între el și Katrina trecea, ca un pod nevăzut, un curent electric.

Katrina şi ai săi se înapoiară acasă în tăcere. Gustav plecase înainte cu Erik ; Einar mergea cu pas săltat, hotărît ; părea, în felul său, sigur de sine, semn că a luat o hotărîre importantă.

Einar s-a îmbarcat, la cîteva zile după confirmare.

JOHAN avu norocul de a fi angajat de un şef de echipaj dintr-un alt sat. Erik aranjase şi el să plece, din nou, pe mare, dar cum îl încercase la începutul primăverii o răceală straşnică şi cum suferea încă de stomac, se lăsă convins să mai rămînă, măcar un timp, acasă. Gustav, la rîndul său, îşi încercă şi el norocul ca marinar.

În scurtă vreme Katrina avu de îngrijit şi de cocoloşit doi bolnavi. Johan se înapoie acasă după prima sa călătorie. Muncile istovitoare de pe vapor erau prea grele pentru sănătatea lui şubredă. Suferea adesea de crampe, de dureri de şale, dinţii şi părul îi cădeau. Cît de bătrîn părea Johan, aşa cum mergea, cu mîinile în buzunar, cu capul vîrît între umerii săi înguşti, cu pantalonii fîlfîindu-i în jurul picioarelor sale subţiri ! Văzîndu-l pe Johan mereu trist, uitînd să cînte, sau să fluiere, ca de obicei, tăcut şi morocănos, Katrina hotărî să-l ducă la un medic. Trecu deci pe la toate fermele, cerînd să i se plătească în bani pentru ceea ce muncise şi, peste cîteva zile, o porniră la drum. Plecară de dimineaţă. Era o zi de toamnă, liniştită şi frumoasă, şi în jurul lor parcă domnea o atmosferă de sărbătoare. Se îmbrăcaseră cu hainele cele mai bune pe care le aveau şi-şi luaseră cu ei destule merinde. S-ar fi zis că plecaseră în excursie. În ciuda faptului că trăise atîta vreme în arhipelag, Katrina nu putea că conducă, aşa cum trebuie, o barcă, dar de îndată ce se urcară în ea Katrina apucă cu hotărîre vîslele.

— Tu nu ştii să vîsleşti, dă-mi mie vîslele, spuse Johan.

— Eşti bolnav şi mergi la doctor, vîslitul e prea greu pentru tine, Johan.

— La dracu ! Am să vîslesc chiar dacă sînt cu un picior în groapă ; dă încoace vîslele !

— Nu, hai să vîslim fiecare cu cîte o lopată.

— All right, cum spune englezul.

Peste cîteva clipe Johan izbucni într-un rîs vesel.

— Zău, vîslim ca niște nătărăi. Noroc că nu ne vede nimeni !

— Vreau să vîslesc, spuse Katrina. Am avut prea puține ocazii să învăț așa ceva ! Dacă am să mă încăpățînez, am să învăț repede.

Ajunseră în apa pustie. Soarele se ridicase pe cer ; se făcuse cald. Fruntea lui Johan începu să lucească de sudoare. Își scoase haina. Katrina, care stătea în partea de dinainte a bărcii, văzu că bărbatul transpirase în așa hal, încît avea cămașa leoarcă.

— Grozav transpiri, Johan, spuse ea ; și mie nu mi se pare că e chiar așa de cald.

— E sănătos să transpiri, spuse Johan cu voce vioaie.

Dar mișcările vîslelor mînuite de el deveneau din ce în ce mai bîjbîite, mai încet, pe măsură ce timpul trecea. Johan respira cu greutate. Katrina se neliniști :

— Johan, dă-mi vîslele.

— Nu, mai pot să vîslesc încă.

— Ohihnește-te, cel puțin, cîteva clipe.

— Ei, dacă ții tu cu orice preț....

Lăsă vîslele și se așeză în spate. Rămase cîteva clipe îndoit, cu o mînă la frunte și cu cealaltă la coastă, ca și cum ar fi simțit dureri. Cînd îl văzu atît de copleșit, Katrina se sperie :

— Cum te simți ? îl întrebă ea.

— Oh, nu prea știu...

— De-acum nu mai ai voie să vîslești.

— Ba o să mai vîslesc după ce-o să mă odihnesc puțin.

— Culcă-te, dacă poți. Trebuie să conduc barca drept înainte ?

— Da. Avem apă în coșul cu mîncare ?

— Avem și puțin lapte într-o sticlă. Bea ce vrei.

Johan rămînea încovoiat. Katrina strîngea din dinți și vîslea din răsputeri. Acum, că vîslea singură, o luă bătrînește. Încercă mai multe feluri de a ține ramele, pînă ce își găsi poziția cea mai bună. De obicei ea se ferise să-și arate nepriceperea în ale marinăriei, dar cu Johan se schimba situația. Era mulțumită să-i fie mai prejos pe acest teren și să-i urmeze îndrumările.

După aproape o oră barca intră în trecătoarea dintre Bomarsund și Prestö. Katrina privi cu lăcomie în jurul ei. Coasta insulei Bomarsund era muntoasă, golașă, doar cîteva cabane cocoțate pe marginea falezei. Dar, mai încolo mai spre interior, acolo unde se vedeau vechile ziduri ale fortăreței, peisajul era mai puțin auster. Cîmpia insulei Prestö era verde și neacoperită de tufișuri, și de-a lungul apei se întindea un zid natural, de piatră, care părea construit de mîna omului.

— Privește, Johan, cît de frumos arată totul.

— Oh, făcu Johan cu un ton disprețuitor, asta nu-i nimic. Dacă ai vedea tu marile orașe; acolo, pe distanțe de leghe și leghe navale stau așezate una lîngă alta astfel, încît catargele lor par o adevărată pădure.

— Oh, multe ai mai văzut tu, Johan! spuse Katrina curioasă.

— Da, multe, ca mulți alții. Pietrele astea, pe care tu le vezi, sînt aici de pe vremea rușilor. Pe atunci Bomarsund era un oraș și Prestö de asemenea.

Legară barca la țărm și o porniră spre mijlocul insulei. Katrina mergea asemenea unui copil, cu nasul în vînt, împiedicîndu-se de pietrele de pe drum.

La o cotitură Katrina îl trase pe Johan de mînecă, privindu-l cu acel aer șăgalnic care dădea feței ei un farmec irezistibil:

— Johan, de acum înainte trebuie să te ocupi de toate treburile noastre, fiindcă eu vreau să fiu o „doamnă". Ai să comanzi trăsura și să plătești. Uite, ține aceste cinci mărci și pune-le în buzunar, o să ne ajungă pentru trăsură.

Johan o privi uimit, dar el luă banii făcînd o strîmbătură de plăcere. Desigur, nu se va da în lături să facă pe „domnul". Veseli ca doi copii, se urcară într-o șaretă înaltă și fără arcuri, care făcea un zgomot de fierărie veche. Ei își răsuceau privirile de o parte și de alta a drumului privind peisajul, îmbătați de sentimentul libertății. Ziua aceasta era pentru ei o adevărată zi de vacanță. Dinspre pădure, de pe cîmpie, din aerul pur al acestei toamne frumoase venea un sunet minunat: sunetul acelor clopoței fermecați pe care numai ei doi erau în măsură să-l audă.

Pe la ora unsprezece trăsura intră în Kastelholm. Plătiră cursa și dădură drumul trăsurii, căci hotărîseră

să facă restul drumului pe jos, pentru a mai economisi niscaiva parale.

Johan și Katrina se tolăniră pe un tăpșan scăldat de soare și își scoaseră merindele. În afară de lapte aveau la ei pîine de secară, scrumbie și cartofi fierți pe care presărară sare. Katrina întinse un strat subțire de unt pe felia de pîine a lui Johan, dar nu și pe a ei. Johan o mîncă cu deosebită poftă, ceea ce nu se mai întîmplase de multă vreme.

Pe la ora două se duseră la medic și luară loc în sala de așteptare. Katrina era nervoasă. Dădu sfaturi lui Johan cum trebuie să se poarte pe timpul vizitei.

— Vorbește cum se cuvine, corect, nu scuipa pe jos. Adu-ți aminte și explică, întocmai, medicului ce simți, că te doare în piept și în restul corpului, pentru că medicul să poată să te lămurească.

În cele din urmă veni și rîndul lui Johan. După cîteva clipe, care îi părură o veșnicie, Katrina fu chemată în cabinetul medicului.

Acesta o întrebă despre obiceiurile, pofta de mîncare a lui Johan și despre o mulțime de alte lucruri. Medicul acesta nu semăna deloc cu doctorul acela simplu care venise pentru Sandra, era un domn rece, care te privea de sus. Dar Katrina își înfrînse zăpăceala și răspunse scurt la întrebări. Află că Johan nu părea să aibă leziuni la plămîni, nici vreo boală anume, ci suferea „de o slăbiciune generalizată". Trebuie să se odihnească, să se hrănească bine și să caute să fie mereu bine dispus.

— Dar ce-i cu tusea lui, întrebă Katrina, e sigur că nu-i atins la plămîni ?

Medicul făcu un gest de nerăbdare.

— Nu, n-are nimic la plămîni. E o copilărie să crezi că, de îndată ce cineva tușește, are tuberculoză.

Spunînd vorbele astea, doctorul se sculă în picioare și făcu semn că : consultația a luat sfîrșit. Katrina ezită, nu era pe deplin mulțumită.

— N-are nevoie de medicamente ? insistă ea.

— Dacă aveți bani, eu pot oricînd să vă prescriu o rețetă, spuse doctorul, acru.

Katrina luă hîrtia pe care medicul așternuse cîteva rînduri de necitit și, după ce plăti, plecă împreună cu

Johan care o aștepta la ușă. Se îndreptară spre farmacie, ca să cumpere medicamentele prescrise de medic.

— Nu-mi place doctorul ăsta, bombăni Katrina.

Intrară în farmacie și dădură rețeta. Farmacistul era un om foarte cumsecade, care vorbea de toate cu toată lumea, despre ploaie, despre timpul frumos, despre pescuit. Katrina îi ceru părerea asupra rețetei.

— E un medicament bun ?

— Da, da, deosebit de bun pentru oamenii slăbiți, fără poftă de mîncare și de putere.

Katrina se liniști. Dar tresări cînd trebui să plătească medicamentul : o bună parte din suma prevăzută pentru călătorie se dusese. Își contiuară drumul prin oraș. Cînd sosiră în fața unei băcănii :

— Mă duc să cumpăr o bucată de turtă dulce pentru Erik, spuse Katrina.

— Nu, Katri, cumpără mai bine o pipă ; sînt niște pipe de turtă dulce grozave aici.

— Am să-ți iau una și ție, care de obicei nu fumezi ; dar n-am să ți-o dau decît după ce sosim acasă.

— Ia o pipă și pentru tine, o să fumăm împreună toți trei, propuse Johan ; era vesel ca un copil.

— Ce-ai zice dacă am lua vaporul la înapoiere ? Am coborî la Bomarsund și de acolo am merge mai departe cu barca.

— Da, Katrina, să luăm vaporul. O să fie „șic" ! Vaporul sosește, mi se pare, pe la ora opt.

Cu puțin înainte de ora opt se auzi sunetul binecunoscut al sirenei vaporului și, deîndată, apăru mica navă care făcea curse în arhipelag și pătrunse în golf.

Ce priveliște minunată să vezi defilînd, prin fața ochilor, țărmul scăldat de razele înclinate ale soarelui. În unele părți, țărmul era jos și întesat cu iarbă, cu golfuri puțin adînci, unde creștea stuful și în care, în timpul zilei, se bălăceau vacile. Seara ele se strîngeau în cireadă și rumegau liniștite, proptite una de alta, în timp ce se lăsa noaptea. Prin alte părți, stîncile goale și întunecate se înălțau la marginea apei ca un zid vertical. Din loc în loc cîte un brad pipernicit își agață rădăcinile de vreo crăpătură stîncoasă. Aici țărmul cobora în terase împădurite ce urmează una alteia, și, ultimii copaci, exuberanții arini, își înmoaie ramu-

rile lor fragede în apa limpede. Mai sus se amestecă pinii și brazii cu cetina mereu verde, cu arborii frunzelor căzătoare, ale căror vîrfuri începeau să împodobească în culorile toamnei și iscau pete strălucitoare în masa de un verde adînc, a coniferelor.

Dar soarele dispăru și se făcu deodată frig. Apa căpătă o culoare verzuie și lugubră, cutîndu-se de mișcări scurte și agitate, de valuri. Jahan și Katrina se așezară la pupă, în partea ocupată cu mărfuri și bagaje.

— Vino, Katri, spuse Johan, să ne urcăm pe puntea de sus ; de acolo vom vedea mai bine.

Se urcară pe puntea „de plimbare", unde doamne distinse, cu pălării mari și domni cu haine frumoase și cu binoclu priveau peisajul. Katrina se simțea stingherită printre ei, cu basmaua ei de bumbac, cu jacheta ei scurtă și încălțămintea grosolană, dar trecu peste toate astea ; ceea ce vedea, o interesa mai mult decît orice altceva. Spre marea ei surprindere zări aici oameni cunoscuți : căpitanul Larsson, care fuma o țigară lungă și se întreținea cu cîțiva domni străini ; tînărul căpitan Engman, care stătea rezemat de bastingaj. Fiindcă se făcea din ce în ce mai frig, pasagerii se strecurară unul după altul, în salon. Johan și Katrina se simțeau acum mai la largul lor, străbăteau puntea de la un capăt la altul, uitîndu-se la toate din jurul lor. Prin hublourile salonului, Johan și Katrina vedeau grupe mici de doamne și domni distinși, așezați în jurul meselor pe care erau cuibărite vaze cu flori. O ospătăriță drăguță, încălțată cu pantofi fini, cu tocuri înalte, le servea cafea și băuturi tari. Salonul avea o înfățișare confortabilă și caldă, cu scaune îmbrăcate în catifea roșie. Domnii fumau țigări și pe măsură ce timpul trecea, fețele căpătau un aer din ce în ce mai bine dispus și obrajii deveneau din ce în ce mai rumeni. Florile și penele cu care erau împodobite pălăriile doamnelor tresăreau într-un ritm din ce în ce mai însuflețit Afară, pe punte, se făcea din ce în ce mai frig și mai trist.

— Sînt două cabine mici, la mijlocul vaporului, hai să mergem acolo, spuse Johan. Cea de colo e cabina pentru doamne, intră-n ea ; eu am să mă vîr în cabina fumătorilor...

Se despărțiră și Katrina se strecură în cabina ocupată de vreo cinci, șase doamne care citeau romane. Încăperea era cam mică, dar călduroasă și banchetele acoperite cu piele erau moi.

După cîteva clipe apăru timonierul șef. Întrebă pe doamne dacă au bilet.

— Eu n-am spuse Katrina.

— Luați bilet de clasa doua sau de clasa treia ? întrebă el.

— Cît e diferența ?

— Două mărci pînă la Bomarsund.

— Dați-mi atunci, vă rog, două bilete la clasa a treia.

Timonierul șef scoase două bilete, le dădu Katrinei și strigă cu o voce aspră :

— Ieși de aici ! Asta-i salon pentru clasa a doua !

Katrina, uluită, își luă bocceluța și se grăbi spre puntea bîntuită de vînt. Găsi acolo pe Johan, zgribulit, cu gîtul vîrît între umeri și cu mîinile adîncite în buzunare. Vîntul lipea pantalonii de picioarele lui subțiri și fața sa căpătase o culoare pămîntie.

Aproape toată puntea era ocupată de saci și de butoaie. Pe una din laturile ei era priponit un ciopor de animale. Pe jos era fîn și paie ; în aer plutea un miros iute de bălegar. Behăiturile dobitoacelor se amestecau cu zgomotul mașinilor. Johan și Katrina se așezară pe sacii cu cartofi și se ghemuiră unul într-altul, ca doi copii. Un abur cald și plăcut, subțire, ieșea din sala mașinilor, dar de pretutindeni năvăleau spre ei curenți de aer rece și aburul cald pierea.

Legănați de gîfiitul monoton și ritmic al vaporului ei ațipiră, cu capul pe umărul celuilalt, pînă cînd fluierul ascuțit al sirenei îi făcu să tresară brusc.

— Unde sîntem acum, Johan ? Sper că n-am mers prea departe ?

— Da de unde ! Tocmai am sosit la Bomarsund.

— E o prostie să fii obligat să te oprești la Bomarsund, cînd vaporul are drum direct spre debarcaderul din Torsö, murmură somnoroasă Katrina.

Dar erau siliți să ducă înapoi barca pe care o împrumutaseră, așa că Johan și Katrina se grăbiră să debarce.

AJUNSERĂ aşadar din nou la Bomarsund. Noaptea îşi întindea tentaculele întunecate de jur împrejur. Luminile roşii şi verzi ale vaporului străluciră un moment, apoi vaporul se topi în întuneric. Johan şi Katrina merseră, pe bîjbîite, prin întuneric, pentru a-şi găsi barca. O îmbrînciră în apă şi Katrina apucă vîslele. Privea cu nelinişte marea neagră ca smoala.

— Uite, pot să vîslesc, spuse ea, dar să mă ia naiba dacă ştiu încotro să vîslesc !

— Cred c-o să fie vreme rea, spuse Johan, dar dacă-i dăm zor, poate vom sosi destul de repede ca să scăpăm de furtună. Mai bine să vîslesc eu.

— Nu, nu. Nu-ţi dau voie să vîsleşti ! Îţi promit c-am să vîslesc aşa cum trebuie, dacă ai să stai liniştit şi dacă-mi arăţi drumul.

— Ei bine ! Atunci mergi aşa, cu vîntul în faţă, pe direcţia nord pînă în bazinul din Torsö.

— Nu, ca să mă faci să înţeleg, arată-mi direcţia cu degetul.

— Vîsleşte puternic şi rar şi întoarece lopata vîslei în aer, ca să tai vîtnul ; asta îţi oboseşte mai puţin braţele.

Pentru Katrina totul era negru şi fără margini. Nu vedea nici apa, nici pămîntul, şi nu-şi putea da seama dacă barca înainta cu adevărat sau nu. I se părea că valurile înspumate puteau ajunge pînă la cer. Stropi sărăţi îi izbeau faţa şi apa urca pe fundul bărcii. Fu nevoită, de mai multe ori, să-şi mute picioarele, căci apa intra în ghete prin găurile lăbărţate ale şireturilor.

— Apasă mai mult pe vîsla stîngă, strigă Johan.

Katrina strînse cu putere din mîna stîngă, îndoindu-şi şi îndrepturi, în ritm, corpul. Dar după cîteva clipe Johan îi strigă din nou :

— Apasă mai mult pe vîsla din stînga.

Deodată Johan se ridică şi, apucă lopeţile, vîsli, din picioare, de cîteva ori cu putere. Faţa lui palidă şi scofîlcită căpătă o expresie neobişnuită. După cîteva clipe se aşeză sleit pe bancă şi Katrina continuă să vîslească cu furie în locul lui.

Mai tîrziu Johan se ridică din nou, dintr-o săritură, apucă iarăşi vîslele şi, dînd la o parte pe Katrina, îndreptă repede barca pe direcţia vîntului. Tocmai

în momentul acesta, un val uriaș ridică barca, o rostogoli spre creastă și o lăsă apoi să cadă în gol. Un munte de apă îi acoperi cu spumă clocotitoare ; Johan, sleit de puteri, căzu peste vîsle, gata-gata să le scape din mînă. Dar adunîndu-și toate puterile mai reuși să le păstreze în mîinile încleștate. Valul uriaș pe care el încercase să-l ocolească se apropia mugind, se ridică asemenea unui zid, se sfărîmă, se reversă ca o cascadă și îngropă sub el barca și pe cei care erau în ea.

Cei doi soți, scăpați ca prin minune, se regăsiră față în față. Katrina se ținea de marginea bărcii. Era udă de sus pînă jos, boneta îi fusese smulsă din cap, părul i se despletise. Johan ținea mereu vîslele strîns, în pumni, și Katrina se mira că acest om atît de slab încerca totuși să înfrunte furtuna. Deodată ea auzi apa izbindu-se cu putere de țărm.

— Johan, strigă ea îngrozită, e uscatul !

Cu nemaipomenite sforțări reușiră apoi să ajungă la un mal acoperit cu pietriș rotunjit de valuri. Săriră din barcă și o traseră repede pe țărm.

În tăcere, aproape fără să-și dea seama, Johan și Katrina se îndreptară, alături, spre miezul insulei. Se așezară pe o muchie stîncoasă. Furtuna se transformase în uragan. Asemenea unor copii părăsiți, cei doi naufragiați tremurau de frig în hainele lor ude. Ploaia, amestecată cu grindină se abătu asupra lor și-i alungă, învățîndu-i să se adăpostească sub copaci. Dădură peste un brad înalt, ale cărui ramuri atîrnau pînă la pămînt și se trîntiră la rădăcina lui pe covorul format din acele de brad. În acest mic adăpost, strîmt și verde, ploaia nu pătrundea printre ramurile stufoase ; doar uruitul ei urieșesc îi înspăimînta. Johan se ghemui strîns lîngă Katrina și ea își încleștă un braț în jurul lui și-și sprijini capul pe pieptul ei. Apoi se învelîră amîndoi cu jacheta ei.

Cînd ploaia încetă, se făcuse de-a binelea ziuă. Johan și Katrina ieșiră din adăpost. Marea se potolise puțin, dar barca lor dispăruse.

— S-au dus și medicamentele odată cu barca, murmură Katrina.

— Aș, porcăria asta tot nu mi-ar fi ajutat la nimic, făcu Johan. Nenorocirea e că am pierdut barca lui Seffer.

Ziua trecea încet. Tăcuți se mișcau prin insulă, poposind ba aici, ba dincolo. N-aveau nici o speranță că vor mai vedea vreun vapor, atîta timp cît marea va fi agitată, căci nici un drum maritim nu trecea pe acolo, iar pescarii nu ieșiseră încă la pescuit.

Cînd se lăsă întunericul se înapoiară la vechiul brad, care-i mai „găzduise". Katrina pregăti un pat de cetini și din ferigă.

— Știi ceva, Johan ? Acum îmi pare rău că nu ești fumător, spuse Katrina. Ai fi avut la tine chibrituri și am fi putut face focul ca să ne încălzim și să ne uscăm hainele.

Ziua următoare trecu și ea și soarele apuse și mai veni o nouă noapte. Dar marea era pustie. Nu se arăta nici o corabie, nici o barcă. Din ce în ce mai descurajați, cei doi stătură tot timpul pe un colț de stîncă, scurtînd orizontul, pînă cînd se lăsă întunericul și nu mai putură distinge nimic. Atunci, chinuiți de foame, se înapoiară la adăpostul lor de sub brad.

Cea de a treia zi fu caldă și însorită. Johan și Katrina încercară să mănînce iarbă și frunze. Și încă o dată soarele dispăru la orizont. Cei doi soți rămaseră multă vreme tăcuți urmărind priveliștea fermecată ce li se deschidea dinaintea ochilor. Insulele și stîncile ce ieșeau din mare se reflectau ca într-un peisaj de vis în apa liniștită, în care luminile amurgului țeseau un covor viu, de purpură, în timp ce întunericul se lăsa pe furiș în spatele pădurii și a falezei înalte. Terasele stîncoase, lustrite de ape, străluceau de parcă erau în flăcări.

Un marinar iubește valurile oceanului

Da, murmurul valurilor...

începu deodată să cînte Johan, cu o voce istovită.

Katrinei i se strînse inima auzindu-l cîntînd astfel.

— Hai, vino să vedem dacă nu găsim niște licheni de mîncat, spuse ea.

Johan o urmă, cîțiva pași apoi se opri ; rîdea.

— Ia te uită cum îmi mai tremură picioarele, șopti.

Katrina simțea că nu mai poate îndura. Scăldat în lumina soarelui ce apunea, cu bustul înclinat, capul plecat, el își arăta stăruitor cu degetul, picioarele subțiri și încovoiate care tremurau ca varga și fața i se schimonosise într-un mod ciudat.

— Termină odată, Johan, termină ! țipă ea.
Dar el continua să stea aplecat și să rîdă.
— Taci, Johan ! Termină !
Johan veni lîngă ea. Cînd cerul trecu de la roșu luminii la umbră, ea scoase un suspin de ușurare. Johan își reluase înfățișarea omenească, devenise, din nou, o ființă în carne și oase, un om ca toți oamenii.

ÎN ZIUA în care Katrina și Johan plecaseră la doctor, Erik asuda de zor la strîngerea recoltei la Svensson. Cînd se făcu seară se duse, împreună cu alți tineri din sat, în golf. Căpitanul Engman, care tocmai cobora de pe vapor, îi spuse că părinții lui fuseseră pe vas. dar că au coborît la Bomarsund. Erik înțelese numaidecît despre ce-i vorba și hotărî să rămînă pe loc și să-i aștepte. Se așeză la capătul debarcaderului. Oamenii se împrăștiară după plecarea vaporului și el rămase singur. Se porni un vînt rece și, în curînd, Erik fu nevoit să se furișeze lîngă magazie.

Timpul trecea și el începu să-și piardă răbdarea. Se urcă pe o stîncă ce domina debarcaderul ca să poată scruta zarea. Docul era sumbru și întunericul devenea tot mai gros deasupra apei agitate. Nori grei și înspăimîntători de furtună acopereau cerul către nord. Și nu se vedea nici o barcă. În cele din urmă, cum întunericul devenise și mai adînc, el înțelese că era zadarnic să-și mai aștepte părinții ; se întoarse și se culcă, singur, în căsuța goală. Dar somnul îi fu adesea tulburat și se deșteptă, deseori, ca să asculte dacă nu cumva se auzeau venind părinții săi.

În dimineața ce urmă Erik plecă foarte devreme spre doc. Bătea încă un vînt puternic și ploua. Bărcile, pline cu apă, se smuceau din parîme și se izbeau una de alta. Era un spectacol jalnic. Erik se întoarse în sat foarte abătut. După o ploaie atît de sălbatecă nu mai era altceva de făcut decît să adune snopii împrăștiați pe cîmpul plin de apă. Lipsit de ocupație și îngrijorat, își folosi timpul cum putu mai bine.

După-amiază își luă inima în dinți și se duse pînă la Nordkvist.

— Ei, cum mai merge, băiatule! strigă căpitanul.
— Mămica și tăticu nu s-au întors încă, spuse el.

Şi Erik privea înainte cu o figură rugătoare pe atotputernicul stăpîn al insulei.

— Nu s-a întors încă ? E adevărat că a fost o vreme afurisită în noaptea trecută şi că vîntul mai bate şi acum. Vor veni, fără îndoială, de îndată ce se va face timp frumos vor veni.

— Dar ei au plecat cu vaporul la Bomarsund ; acolo şi-au lăsat-o.

— Ia te uită ! În cazul ăsta au rămas la Bomarsund, nu ? !

— Nu cred ; socot mai degrabă că au plecat de îndată spre casă.

— Nu se poate, băiete. Tatăl tău e un vechi marinar, desigur că şi el şi-a dat numaidecît seama că se apropie furtuna. Doar n-au plecat cu o bărcuţă în plină noapte ! Mamă-ta avea buzunarele pline aşa că eu cred că ei huzuresc şi acum la hanul din Bomarsund.

— Sînteţi sigur de asta, domnule căpitan?

— Fără îndoială ! Mîine va fi frumos şi părinţii tăi se vor întoarce.

Ceva mai liniştit, Erik se înapoie acasă.

Joi timpul fu liniştit, soarele strălucea printre nori ; băiatul, voios, se apucă să facă curăţenie mare în casă, ca părinţii să găsească, totul în ordine, cînd vor veni. Apoi coborî la ţărm, dar de venit, nu veni nimeni.

La înapoiere îl căută pe Nordkivist.

— Nu s-a întors încă, spuse el.

— Încă nu ? ! strigă căpitanul mirat. Poate că tatăl tău e bolnav tare şi n-au putut să plece încoace. Mamăta, oricum, se descurcă mai greu pe mare decît pe cîmp.

— Dar dacă ar fi vrut, putea să se întoarcă, spuse Erik.

— Da, dacă ar fi vrut, băiete. Uneori face cam ce vrea. Intră în casă ; o să telefonez la Bomarsund ca să văd despre ce-i vorba.

Nu putură vorbi la Bomarsund: stîlpii firelor de telefon fuseseră doborîţi de furtună şi nu fuseseră reparaţi încă.

— Nu putem lua legătura cu Ălandul, spuse căpitanul, dar fii sigur că ai tăi au rămas acolo şi dacă ar fi mers telefonul, ei înşişi ne-ar fi anunţat că au. Du-te şi te culcă. Ai ce mînca acasă ? Tilda, dă-i ceva să mănînce băiatului Katrinei.

Veni ziua de vineri și tot nu primiră nici o veste. Erik se duse din nou pe țărm și cînd văzu o barcă nelegată se sui în ea și plecă în recunoaștere. Își spunea, în sine, că dacă s-ar fi întîmplat vreo nenorocire, ori barca ori resturile ei s-ar vedea aruncate, undeva, de valuri, Dar nu găsi nimic. Cînd trecu prin fața prăvăliei, servitorul lui Nordkvist ieși în prag și-l chemă înăuntru.

— Părinții tăi au plecat cu barca lui Seffer? întrebă Nordkvist.

— Da.

— Da? interveni un pescar. Atunci culoarea albastră cu care era vopsită barca era a lui Seffer, spuse el.

— Care barcă? întrebă Erik.

— A fost găsită o barcă albastră care eșuase, explică Nordkvist. Dar se poate foarte bine să fie și alții care să aibă bărci albastre, adaugă el.

Erik privi fix spre tejghea.

— E barca lor, e sigur, spuse el cu o voce șovăitoare, moale.

Cei de față priviră plini de compătimire pe băiatul uscățiv, îmbrăcat în vesta lui ruptă.

— Liniștește-te, băiatule, îi spuse Nordkvist, o să ne ducem cu bărcile și o să vedem despre ce este vorba.

— Da, da, aprobară ceilalți.

În semn de mîngîiere, cei de față îl bătură pe umăr, cu mîinile lor mari, pe Erik, care își ținea, mereu, capul plecat.

— O pornim numaidecît la drum și o să ți-i aducem ca pe un buchet de flori. În clipa de față se găsesc, fără îndoială, pe o insulă, unde mănîncă zmeură, dacă nu cumva sînt în vizită în arhipelagul din sud, unde mănîncă macaroane și supă de prune uscate.

Dar băiatul nu se liniștea chiar așa de ușor. Nu o dată văzuse el pe cei răpiți de mare întorși de val, pe uscat ca mortăciuni mutilate. Se rezemă de tejghea și începu să plîngă cu sughițuri.

Căpitanul Nordkvist îl încurajă.

— Hai, hai, băiatule, n-are rost să te pierzi cu firea pînă nu știi ce s-a întîmplat. Du-te acasă, întremează-te și odihnește-te. Nici nu știi dacă maică-ta nu e acum acasă.

Adevărul e că nici Nordkvist nu credea în vorbele încurajatoare pe care i le spunea băiatului.

Oamenii plecați în căutarea celor doi se înapoiară noaptea, tîrziu. Tot ce putură afla era că barca eșuată aparținea într-adevăr lui Seffer. În noaptea aceea Erik dormi la căpitanul Nordkvist, pe un pat pregătit în grabă. Niciodată pînă atunci nu se mai culcase pe perne așa de moi și nu avusese cearșafuri așa de bune. Dar era atît de disperat încît nu luă seama la nimic.

Luni dimineață Nordkvist adună oamenii de la ferme și se aduse materialul pentru dragaj. Pleacă cu un mare număr de bărci, fiecare dintre ele înghesuind trei sau patru oameni. Erik ceru voie să plece împreună cu ei și Nordkvist, convins că e mai bine ca băiatul să aibă ceva de făcut decît să-l lase singur, să aștepte încordat, îi dădu voie să meargă laolaltă cu ceilalți. Cei plecați în căutare scotociră toate golfurile și toate trecătorile, dragele se ridicau și se coborau în apă necontenit, dar nu scoaseră la suprafață decît un sac, cîțiva pisoi înecați, o capcană veche și niște crăci.

Timpul era frumos și soarele strălucea bezmetic, oglindindu-se în apa limpede. Oamenii care dragau începeau să devină mai puțin gravi, pe măsură ce munca lor își căpăta înfățișarea ei obișnuită. Din cînd în cînd răsuna cîte un hohot de rîs și în aer se încrucișau chemări de la o barcă la alta.

Oamenii uitaseră de Erik care, tăcut și trist, așezat în partea dinainte a bărcii lui Nordkvist părea o sculptură tăiată în prova vreunei corăbii. El urmărea cu neliniște stîncile țișnind din mare și insulele. Cînd dragele erau scoase din apă, țintuia cu ochii săi mari cablul care se ridica încet, încet, făcînd apa să fiarbă și să capete o culoare închisă, în timp ce încărcătura suia, domol, la suprafață. Dumnezeule, parcă dură o veșnicie! Ce chin!

— Ohoho! se auzi răsunînd pe apă.

— Ohoho! strigă cineva din nou, cu o voce limpede și puternică.

Evert, fiul mai vîrstnic al lui Nordkvist, întoarse brusc barca în partea de unde venea chemarea. În curînd barca lui ajunse într-o trecătoare îngustă. Acolo se afla una dintre dragoare. Oamenii în barcă stăteau în picioare și, clipind des din cauza soarelui care îi izbea drept în

față, priveau spre un recif aflat la cîteva sute de metri spre vest.

— Ați găsit ceva? strigă cineva din cei veniți acolo.

— Se pare că e cineva pe recifu1 Hällören, spuse unul.

— Pe Hällören, pe Hällören !

Oamenii vîsliră, din răsputeri ca să se apropie de recif. Nu înaintară prea mult și văzură două siluete care făceau semne. Da, erau un bărbat și o femeie. Sigur cei pe care-i căutau ! Bărcile despicară și mai grăbit apa. Era mult mai bine să te întorci cu niște oameni vii decît cu un „pachet" ud, pescuit de pe fundul mării !

— Da, da, sînt Katrina și Johan *all right* ... cum spune Johan.

— Pe Hällören nu se află nici fructe, nici ouă, nici pești. Nu-i de mirare, deci, că sînt așa de bucuroși să alerge la țărm. Ho, ho, ho ! Să nu te înec Katrina pînă sosim noi.

— Ia uitați-vă la Johan, parcă-i o stafie !

Statuia de la proră — Erik — se ridică în picioare și începu să se clatine, ca și cum ar fi fost prost fixată de postament ; părea gata să se răstoarne de la un moment la altul. Bărcile au ajuns la mal. Iată-i pe Katrina și pe Johan care vin în fugă spre țărm. Oamenii se reped în întîmpinarea lor. Statuia de la proră, care părea vie un moment, nu se mai putea mișca. Katrina alergă spre barcă. Acum sînt două statui la proră, amîndouă la fel de împietrite, la fel de nemișcate. Statuia mai mică se sprijină de cea mai mare . . .

Johan, împleticindu-se, începu să alerge, dar curînd începu să se clatine și s-ar fi prăbușit la pămînt dacă oamenii nu l-ar fi ținut și nu l-ar fi dus, ca pe un copil, în barcă, unde l-au culcat. Își ridică fața, care avea culoarea pămîntie.

— Katri, Katri, aduceți-o aici, pe Katri, spuse el.

— Katrina-i în barcă.

— Nu, nu, ea a rămas acolo, pe stîncă.

— Hai, culcă-te, nevastă-ta e în barcă.

— Ești acolo Katri ?

— Ce ?

Katrina tresări ca și cum s-ar fi trezit brusc din somn. Așezată în partea de dinainte a bărcii, îl ținea în brațe pe Erik.

— Johan, sînt aici, cu tine, în barcă. Culcă-te, în curînd vom fi acasă.

Apoi se întoarse, dar privirea i se turbură și se prăbuși.

Cînd bărcile cu cei salvați ajunseră în doc, fură primite, cu însuflețire, de o mare mulțime. Cei doi soți deveniseră eroii zilei. Mulțimea îi însoți pînă în sat. Katrina, de bine de rău, putea să meargă, dar Johan nu se putea ține pe picioarele care îi tremurau. Ca să-l ajute, oamenii îl așezară pe o bicicletă, dar abia făcură cîțiva metri cînd se auzi un zgomot de roți de trăsură. Era căpitanul Svensson care venise cu trăsura lui cea nouă, cu arcuri bune, cu jițuri odihnitoare, molatece, îmbrăcate în piele. Se opri lîngă cei doi soți.

— Hai, Katrina, hai Johan, urcați !

Katrina, Johan și Erik se urcară în trăsură. Svensson dădu bice cailor și trăsura o porni în aclamațiile celor de față.

Svensson îi duse pînă la Klinten. Lidia, fiica Bedei, veni în grabă și începu să se ocupe de gospodăria vecinilor ei. După cîteva momente veni și căpitanul Nordkvist, cărînd o ladă cu diverse mărfuri de la prăvălia lui : cafea, prune uscate, macaroane. A venit apoi Post Alma cu felii de pîine proaspătă și cu brînză de la mama Eriksson. Servitoarea lui Larsson veni cu o bucată de slănină, cu cîțiva caltaboși, cu scrumbii afumate. Sora lui Blom a trimis o duzină de ouă, fiul Elvirei a adus un coș cu mere și cu cireșe. Engman a venit cu o pîine. În tot cursul zilei un adevărat fluviu de mîncare, de băutură, de gînduri bune a curs de la fermele satului pînă la căsuța cocoțată pe stînci. Lidia se ocupa de toate. Johan stătea culcat într-unul din paturi, iar Katrina stătea pe jumătate lungită pe celălalt pat la capătul căruia se ghemuise Erik.

Soarele dispăru încet la orizont, clopotele bisericii dădură de veste că a doua zi e duminică. Prin fereastra micuță Katrina privea munții și satul din vale, așa cum o făcuse de atîtea ori, dar de data asta era stăpînită de un sentiment de adîncă pace. Era cît p-aci să moară ; știa acum că viața e bunul ei cel mai de preț. Da, această casă amărîtă, cu vatra plină de funingine și cu covoarele ei roase, cu stînci golașe de jur împrejur, aceste lu-

cruri umile, ea le regăsea cu un sentiment de adîncă fericire...

Timpul trecea. Zilele își reluară mersul lor obișnuit. Johan fu cuprins din nou de melancolie. Uneori, pentru scurtă vreme, se arăta plin de voie bună, devenea vorbăreț, cînta. Katrina muncea pentru doi. Se gîndea la cuvintele medicului, își îngrijea cît putea mai bine soțul și se arăta răbdătoare și voioasă, ori în ce toane ar fi fost Johan.

N-a bănuit niciodată comentariile perfide pe care locuitorii le făceau în legătură cu prietenia pe care căpitanul Nordkvist i-o arăta. Dar Johan, asculta și vedea... Ce-și închipuia el?... Observa o mulțime de lucruri mici, lipsite de miez, de rost, care în ochii lui și ai celorlalți erau dovezi.

Într-o zi, pe cînd Katrina păzea turma pe pășunile din sud, Johan și Seffer cel tînăr trecură pe acolo. Seffer îi spuse lui Johan, dîndu-i cu cotul:

— Ei, ce zici, nevastă-ta are „o companie" foarte aleasă.

Johan o văzu pe soția sa așezată într-o groapă cu trifoi și lucernă, iar lîngă ea căpitanul Nordkvist. Îl auzi pe căpitan spunînd ceva Katrinei, iar pe aceasta izbucnind în hohote de rîs.

Cînd Katrina se întoarse acasă, găsi casa goală. Pregăti mîncarea și așeză tacîmurile. Dar nu veni nimeni. Nu era nimeni pe prag, nu se vedea nimeni înspre sat. Totul era tăcut și liniștit, cum e de obicei în serile de toamnă. Katrina ieși și privi merii. Crescuseră frumos, dar unul din ei începea să se usuce. Aruncînd o privire împrejur zări, în revărsarea serii, o siluetă omenească așezată pe un bolovan în spatele casei.

— Johan, îl strigă Katrina încet.

Se apropie și văzu mișcîndu-se puțin silueta, apoi reluîndu-și felul de a sta ghemuit, copleșit, de mai înainte.

— Ce-i cu tine, Johan, de ce stai așa în aerul ăsta rece, în loc să intri și să cinezi?

Nici urmă de răspuns; doar un murmur nedeslușit.

— Hai, Johan, intră numaidecît!

— Nu, intră tu!

— Ce-i asta, vrei să stai aici toată noaptea?

— O să stau și toată noaptea dacă am poftă. N-am să mai pun piciorul în casă.

— Dar ce ţi-a făcut casa asta ?

— Nu, nu mai am nici un rost aici. Casa-i a lui Nordkvist şi tot ce în ea e făcut de tine. Ce rost mai am eu aici ? Sînt de prisos !

— Ce înseamnă toate prostiile astea ? Casa-i a ta şi niciodată n-am făcut deosebire între ce este al tău şi ce este al meu. Auzi vorbă : eşti de prisos ! Nu ştiu, zău, dacă trebuie să rîd sau să mă supăr, spuse Katrina, din ce în ce mai neliniştită.

Dar Johan îşi plecă şi mai mult capul. Avea o înfăţişare care îţi trezea mila.

— Adineauri te-ai distrat foarte bine, în groapă. cu Nordkvist, făcu Johan cu oarecare perfidie, dar şi cu lacrimi în glas.

— Adică eu n-am dreptul să rîd ? îl întrebă calmă Katrina, dar fierbînd de mînie.

— Ba da, ba da ! N-am nimic împotrivă, dar văd că eu vă cam stingheresc.

— Ne stinghereşti? De ce? Cum?

— Ştii tu prea bine !

— Nu, nu ştiu.

Johan începu să plîngă în hohote.

— Ştiu, nu eram făcut pentru tine, o ştii şi tu prea bine, şi o ştiu şi ceilalţi. Ce sînt eu pe lîngă Nordkvist ?

— Pe lîngă Nordkvist ? spuse agale Katrina şi brusc se lumină. Tu crezi oare că e ceva între Nordkvist şi mine ?

— Nu m-ar mira, din moment ce nu mă mai vrei.

— Crezi că eu m-am purtat ca şi cum nu te mai vreau ? întrebă Katrina pe tonul cel mai împăciuitor.

— Nu, nu, dar de fapt ţie nu-ţi pasă de mine !

— Spune-mi sincer : crezi că a fost ceva între căpitanul Nordkvist şi mine ? spuse ea grav şi-şi lăsă mîna pe umărul soţului ei.

— Oare n-a fost nimic ?

— Îţi voi spune mai tîrziu ; lumea din sat zice că a fost ceva ?

— Da, aşa îmi spun toţi.

Katrina rămase un timp cufundată în gîndurile ei, cu privirea aţintită asupra brăduleţului din spatele casei. Noaptea se lăsase de-a binelea şi luminile satului străluceau, slab, în întuneric. Acum înţelegea limpede rostul anumitor fraze. Înţelegea proasta dispoziţie

a lui Johan şi ura lui pentru Nordkvist. Şi ea, ca o proastă, nu pricepea nimic din bîrfelile care o-nconjurau. Şi de cînd ?... Sărmanul Johan !... Nu e de mirare că era tot timpul descumpănit, abătut, asemenea unui lujer de hamei căruia i-ai scos aracul.

— De cît timp vorbeşte lumea despre asta ? întrebă ea potolit.

— De multă vreme, de astă-primăvară.

Katrina se aşează pe un bolovan, în faţa lui.

— Johan, spuse ea cu blîndeţe, îţi aminteşti cînd s-a născut Einar ? Eram singură, culcată aici ; tu plecaseşi s-o aduci pe moaşă. Atunci nu mă puteam bizui pe nimeni altul decît pe tine. Îţi mai aduci aminte de vremea cînd tu îmi pregăteai tocana de arpacaş şi eu o mîncam, în pat ? Einar dormea tot timpul, era aşa de cuminte. Îţi aduci aminte de iarna aceea cînd coseai velele de la corabie ? Nu voi uita niciodată cum Einar alerga în jurul tău şi se încurca în cutele velelor. În iarna aia noi doi am fost cei mai fericiţi oameni de pe pămînt. Îţi aminteşti de noaptea în care Einar s-a îmbrăcat pentru prima oară şi cînd l-am însoţit pînă la vapor ? Cît părea de mititel, pe punte, printre ceilalţi, nu e aşa ? Cred că n-ai uitat nici ziua în care doamna din insula Ek a dat lui Einar o puşculiţă de căpitan. Dacă în ziua aceea nu ai fi venit, tu pe gheaţă, eu n-aş mai fi ajuns vie acasă. Doamne, cum mai ningea ! Eram ca nebună şi nu vedeam nici la un pas, dar tu mergeai de parcă era ziuă. Nimeni nu se poate întrece cu un marinar cînd e vorba de aşa ceva. Îţi mai aduci aminte, cînd s-a născut Gustav, în toamna aceea, că tu te-ai întors mai devreme ? Eu mulţumesc tot timpul lui Dumnezeu că erai lîngă mine, că nu mai eram singură ca atunci cînd l-am născut pe Erik. Beda, cel-de-sus s-o odihnească, a fost tare bună, n-am ce zice, dar era cu totul altceva să ai pe lîngă tine pe unul dintr-ai tăi. Îţi aminteşti ?... Îţi aduci aminte cînd a murit Sandra ? Cînd totul a fost terminat, cei care ne-au însoţit la cimitir s-au grăbit să se înapoieze la treburile lor, iar tineretul s-a dus să danseze ; era doar sîmbătă seara. Numai tu şi cu mine simţeam că noi n-am fi în stare nici să muncim, nici să dansăm. Am stat toată noaptea treji. La Nordkvist, în seara aceea, a avut loc o aniversare. S-a ţinut un banchet la care au venit doamne simandicoase de la oraş,

care au băut și au jucat cărți. Zău, dacă am vorbi de toate astea, am putea scrie o carte, căci noi am îndurat multe împreună. Cei bogați, cum e Nordkvist, de pildă, n-ar pricepe nimic din toate astea. Ce-am putea să avem comun, Nordkvist și cu mine ? Dar tu și eu, noi amîndoi ne-am petrecut împreună toată tinerețea noastră, avem de acum copii noștri, și sărăcia și munca noastră. Ai văzut pe vapor ; căpitanii și femeile lor stăteau frumos în salon, fumau și-și beau cafeaua, dar pe tine și pe mine ne-au azvîrlit afară. Noi am dormit pe sacii cu cartofi, în cală. Tu crezi că Nordkvist m-a atins vreodată măcar cu un deget ? Nu, nu, Johan, pe el și pe mine ne separă o lume. Nu-ți dai seama ?

Katrina plîngea cu amărăciune, abia putu să pronunțe ultimele cuvinte. Johan o ascultase în tăcere. Lacrimile ce curgeau pe obrajii lui scobiți erau lacrimi de ușurare și de mîngîiere. Se rezemară unul de altul și plînseră împreună.

Cînd Johan și Katrina intrară se făcuse întuneric de-a binelea. Aprinseră o lumînare, se așezară la masă și mîncară din mîncarea de arpacaș care nu se răcise încă. Erik înfulecase ceva și acum dormea. Katrina, tăcută, puse vasele la loc fără să le mai spele. Apoi, soții se dezbrăcară încet ca să nu trezească băiatul și se așezară în pat. Se simțeau de parcă ar fi fost una și aceeași făptură.

ÎN TOAMNĂ Einar și Gustav se întoarseră acasă. Gustav, cel gălăgios, vlăjganul de treisprezece ani, pornit pare să se fi împăcat bine cu viața de marinar și cu greutățile întîmpinate în prima sa călătorie pe mare ; ele nu-i micșoraseră veselia. De cum ajunse acasă și reluă învățătura. Erik, dimpotrivă, pretextă că era de acum prea înaintat în vîrstă și că-i era rușine să mai apară cu ghiozdanul în spate, ca orice mucos.

Einar nu prea sta pe acasă. Găsea de lucru acolo unde nici unul din ceilalți nu izbutea. Retras și tăcut, ca întotdeauna, economisea ban cu ban punîndu-i la pușculiță, pe care o golea adesea pentru a depune banii strînși la bancă. În fiecare săptămînă el dădea Katrinei cîteva mărci. La început ea primi cu satisfacție acest ajutor, Johan

nu mai era în stare să muncească și în afară de asta și fiindcă nu uitase că el avea nevoie de o hrană mai consistentă. Dar, încetul cu încetul, sufletul începu să i se umple de amărăciune. Nu auzea din partea băiatului ei nici un cuvînt mai vesel ; el nu-i împărtășea mamei sale nimic din dorințele, din țelurile sale, își plătea partea lui în casă de parcă ar fi fost un străin. Einar avea șaptesprezece ani ; era vîrsta la care ar fi trebuit să caute prietenia celor tineri de vîrsta lui, dar el fugea de lume, nu știa să danseze, nu fuma, doar (din cînd în cînd) își cumpăra o haină nouă ; de obicei însă purta hainele lui prost croite încă de pe vremea primei cumineciături.

În primăvară Gustav dădu examenul de absolvire al școlii, și arătă mîndru părinților și frații săi certificatul primit. Erik rîse dispreţuitor, dar Einar îl privi cu oarecare invidie pe fratele său care reușise.

— Sînt unii care au tot ce vor în viață ; eu n-am fost niciodată la școală, spuse el cu amărăciune, și ieși din încăpere.

Katrina, buimăcită, îl urmări cu privirile : nu-și închipuise niciodată că va ajunge să se plîngă că n-a fost dat la școală. Cînd fu singură cu Einar, ea îl întrebă, cu mult tact, ca să nu se supere :

— Ai fi vrut într-adevăr să mergi la școală, Einar ?

— Ce te interesează pe tine dacă aș fi vrut sau nu să merg la școală ? Acum e prea tîrziu, răspunse el pe un ton morocănos.

— Păcat, Einar ! Dacă aș fi știut asta ai fi fost dat la școală ca și ceilalți. Dar te-i îmbrăcat așa de timpuriu... și am crezut că pe tine nu te interesează nimic altceva pe lume decît marinăria.

Einar rămase tăcut multă vreme, apoi spuse scurt :

— Nu e nici o ispravă să intri la școala de navigație fără să fi făcut măcar clasele primare.

„A !“ gîndi Katrina, mai liniștită. Abia acum și-a dat seama că visul său de a ajunge mai are nevoie și de altceva decît de bani !

— Einar, spuse ea, după ce se perpeli cîteva zile, ce zici, nu vrei să te duci la școală ? Sînt destui aceia care au început școala tîrziu. Eskil Karlsson din Langnäs avea optsprezece ani împliniți cînd s-a apucat de carte și învățătorul e totuși foarte mulțumit de strădaniile lui.

Poate că aranjăm cu el să faci cursurile seara, singur, ca să nu te simți rău din pricina celorlalți copii.

Einar nu răspunse, privea în jos cu un aer posomorît. Katrina continuă să-i spună cu multă căldură în glas :

— Dacă vrei pot să mă duc să vorbesc cu învățătorul, vrei ?

— Nu, răspunse el aspru. Dacă o să vreau să mă duc la școală o să văd eu însumi de treaba asta. După cîte îmi amintesc m-am ocupat întotdeauna *singur* de cele ce mă priveau.

Katrina avea sentimentul că-i vinovată, pe undeva, deși nu putea să-și dea seama de ce.

Cînd veni primăvara toți trei băieții porniră pe mare și Katrina rămase singură cu Johan.

Golul lăsat de plecarea lor i-ar fi părut de nesuportat dacă soțul ei n-ar fi fost aidoma unui copil, de care trebuie să te ocupi fără încetare.

Lumea se întreba cum poate fi Katrina atît de drăguță și de răbdătoare cu Johan, dar Katrinei i se părea asta o treabă ușoară. Își dădea prea bine seama că dragostea lui Johan pentru ea răsplătea înzecit tot ceea ce făcea ea pentru dînsul.

În iarna ce urmă Erik începu să învețe. Se întoarse de pe mare vesel și sănătos și creștea mereu plin de putere.

Pe timpul iernii Einar luă cărțile lui Gustav și se apucă de învățătură cu rîvnă și încăpățînare. Din cînd în cînd se ducea la școală, seara, și învățătorul îl asculta. Katrina era mulțumită, i se părea că băiatul își găsise, în cele din urmă, un prieten. Ar fi dorit atît de mult să-i cîștige încrederea. Dar ce importanță avea asta ! Pricipalul era că fiul ei cel mare să-și găsească un rost în viață. Einar muncea din răsputeri, fără să-și dăruiască nici o clipă de răgaz. Cînd pleca la pădure lua întotdeauna cu el o carte, și, în timp ce lucra, citea pe furiș lecția din ziua respectivă.

Într-o zi Elvira veni pînă la Katrina. Aceasta observă că Elvira e foarte tulburată, dar, potrivit firii ei pline de înțelegere și bun simț, n-o întrebă nimic. Cele două femei băură cafeaua, priviră merii și vorbiră de micile necazuri zilnice. Apoi tăcură. Deodată Elvira scoase un suspin.

— Da, Urho și-a împlinit dorința„ spuse ea.

10 — c. 299

— Şi ce vrea el acum ? spuse cu blîndeţe Katrina.

— Pleacă în America.

— Habar n-aveam că-i trec prin cap astfel de gînduri.

— De mult se gîndeşte la asta. Tu ştii cum e el: vrea noul, mereu ceva nou ! Dacă nu l-aş împiedica eu, ar fi în stare să meargă cu capul în jos şi cu picioarele în sus.

Urho se alăturase emigranţilor care plecau spre această ţară de soare-apune unde, cum se spune „ se taie aurul cu cuţitul".

Bătrînul Seffer muri. Katrina simţi o mare tristeţe la pieirea acestui om aşa de cumsecade. Fiul său Kalle se trezi deodată săpînul averii. El continuă să locuiască în casa veche şi să păstreze ferma şi vechile ei rînduieli. Păşi pe urmele tatălui său, îmbătrîni, îşi lăsă barbă, şi.. avu purici. Ajunse vestit pentru şmecheriile şi bîrfelile sale, dar se arătă darnic faţă de oamenii săraci.

În toamna ce urmă Einar nu se mai întoarse acasă. Anulase angajarea făcută înainte şi se angajase pe un vas de cursă lungă. Scrisorile sale deveniră apoi din ce în ce mai rare. Dar Katrina ştia un singur lucru : Nordkvist, principalul armator al acestui vas, ducea în fiecare lună la bancă o parte din salariul lui Einar.

— E nemaipomenit de grijuliu băiatul ăsta, îi spunea căpitanul Katrinei. Se lipseşte de orice ca să poată pune un ban deoparte ; cu vremea o să ajungă el însuşi căpitan !

Erik şi Gustav se înapoiară de pe mare în timpul iernii. Gustav se lungise şi mai mult şi acum era aşa de înalt încît trebuia să se aplece ca să intre pe uşă. Katrina se simţea mică şi caraghioasă pe lîngă fiul ei uriaş.

Erik avansa mereu în grad şi din cauza asta, toată atenţia parohiei era îndreptată asupra lui. Devenise un „domn". Avea, oricînd, faţa proaspăt rasă, purta pălărie, ca la oraş, guler tare şi un pardesiu nespus de elegant. Toţi îl priveau cu gura căscată. Katrinei îi fu teamă că băiatul va deveni îngîmfat, dar temerile ei se dovediră neîntemeiate : nimeni nu se arăta mai firesc şi mai glumeţ decît Erik.

Cînd Gustav îl văzu pe frate-său aşa de pus la punct îi strigă în glumă :

— Ia te uită la mucosul nostru! După cîte văd nu arăți prea prăpădit! Ți-ai pus toate zorzoanele pe tine. Ei, drăcovenie, cum ar spune Kalle Seffer, ai pălărie, pantofi de lac și o batistă la buzunar! Du-te deci și te spală! La baie cu tine!

— Tacă-ți fleoanca! Mă-mbrac ca un gentleman! Da, tu crezi c-o să mai port vreodată vechiul meu costum de la împărtășanie, așa cum face bietul de Einar? Haida-de! Cînd munceşti şi cîştigi parale, îţi poţi permite să arăți și tu mai ca lumea. Azi trăiești, dar mîine Dumnezeu știe ce se mai întîmplă. Nu uita!

Cei doi frați erau la urma-urmei foarte bucuroși că se vedeau, dar s-ar fi lăsat mai degrabă jupuiți de vii decît să-și spună unul altuia cîteva cuvinte plăcute. Katrina zîmbea la toate astea fiindcă știa cît de mult țin ei, în fond, unul la altul.

Chiar din prima seară, cînd se culcară în patul lor comun, cei doi își povestiră aventurile. Vocea groasă a lui Gustav răsuna ca un tunet. Erik țipa cu o voce ascuțită ca de fată. Hohoteau într-una de rîs se rostogoleau în pat, care acum era prea îngust pentru ei. Erik adusese multe lucruri pe care le arăta celor din casă și oamenilor din sat care rămăseseră, la vederea lor, pur și simplu buimăciți. În sacul lui încăpător de marinar înghesuise cămăși englezești de mătase, cravate de toate culorile și un costum nou-nouț tăiat dintr-o frumoasă stofă cafeniu-închis, cu pliuri înguste la pantaloni; mai avea o pălărie de fetru bun, pantofi și ciorapi asortați. Îmbrăcămintea era completată de un inel cu sigiliu și de un ceas. Erik nu se ducea niciodată în sat fără să se radă și fără să-și schimbe cămașa. În iarna aceea, Katrina fu nevoită să spele și să calce în fiecare săptămînă.

Numai cu banii nu stătea prea bine Erik. Nu primise un salariu prea mare și, cum se apucase să fumeze țigări scumpe, puținul agonisit se termină repede și Katrina trebuia să-i facă rost de bani de buzunar, fiindcă Erik nu se gîndise să muncească deloc în timpul iernii.

Aproape amenințat, Erik se văzu nevoit să dea lecții de dans lui Gustav. Așa că, sărăcuța căsuță se cutremura din toate încheieturile cînd cei doi vlăjgani se porneau la dans. Îl vîrau pe Johan într-un colț, îi puneau muzicuța la gură și-l forțau să le cînte. Din cînd în

cînd, cei doi băieți rîdeau de răsturnau casa, scoțînd țipete ca pieile roșii, dar de cele mai multe ori ajungeau să se certe și dansul degenera în bătaie.

Încetul cu încetul, Gustav învăță să danseze și, culmea, curînd deveni unul dintre cei mai înflăcărați dansatori. Niciodată Gustav n-a ajuns să fie atît de sigur de el ca Erik, dar, cu toate astea, ajunsese tot așa de cunoscut și prețuit ca și fratele său printre tinerii ținutului. Gustav era beat de tinerețe și de sănătate. Fluiera, cînta din gură, bătea tactul pe capacele cratițelor și pe cele ale găleților de lapte, făcea oameni de zăpadă și punea la cale diferite farse, speriind lumea. Niciodată fetele nu știau ce-or să găsească în grajd dacă pe acolo trecuse Gustav.

Furia tînărului era pe cît de neașteptată, pe atît de violentă. Gustav pusese ceva bani deoparte ca să-și cumpere o pușcă. Își ținea paralele în sertarul de la scrin. Într-o zi observă că lipsea o parte din bani.

— Cine a luat banii ? strigă el.

— Ce vrei să spui ? întrebă Katrina.

— Întreb : cine mi-a furat banii ? Îmi lipsește mai mult de jumătate din sumă.

— Nimeni! Cine să ți-i fi furat ?

— Banii n-au făcut picioare, nu ? Poate i-a luat Erik. El știe să facă pe „domnul", dar de plătit trebuie să plătească alții.

— Erik n-a furat niciodată măcar o para, jur pentru asta.

— Atunci de bună seamă tu ai șterpelit banii.

— Dacă aș fi luat eu banii ți-aș fi spus, tu știi prea bine treaba asta. Mai degrabă i-ai pierdut chiar tu.

— Nu, nu i-am pierdut ! El, el i-a luat spuse la un moment dat Gustav privind spre Johan. Blestematul acela care stă acolo în colț, el a furat banii, sînt sigur.

Cuprins de furie Gustav amenință cu pumnul pe Johan, care tăcea mîlc în colțul de lîngă cămin.

— Nu m-am atins de bani, se apără bietul om.

— Nu te-ai atins ? ! Nu știi decît să minți, asta știi !

— N-am luat banii, o știi prea bine, Katri.

— Lasă-l odată pe tăticu-n pace, spuse Katrina, n-a furat nimic.

— Ba da, știu că el a făcut-o, el nu altul ! De unde are bani să-și cumpere caramele în fiecare zi ? Dă-mi imediat banii ori te omor !

Gustav ridică pumnii amenințător. Johan arăta ca un biet șoarece prins în cursă.

— Katri, strigă el speriat.

Katrina care stătea, ca împietrită, lîngă bufet, se repezi spre soțul ei. Gustav ridică pumnul dar se opri brusc sub privirile mamei sale. Brațele îi căzură pe lîngă corp, umerii i se lăsară în jos și își plecă rușinat capul. Se apropie de fereastră și rămase acolo, întors cu spatele spre odaie. Katrina pregăti în liniște prînzul. Pisica se urcă pe genunchii lui Gustav. În timp ce acesta mîngîia, balana vărgată care torcea, simțea cum se liniștește încetul cu încetul. În cele din urmă își întoarse privirile spre mama sa :

— A fost azi pe aici micul Kalle Seffer ? întrebă el.

— Da, a fost, răspunse Katrina.

— Atunci, el a luat banii; oamenii de teapa lui nu-și pot stăpîni degetele cînd există vreun lucru ce nu le aparține.

— Nu pot să spun nimic. Micul Kalle a venit cu pîine proaspătă și n-a stat nici un minut ; dar dacă Kalle a luat banii, nu e răspunzător el. Sefferii nu fură niciodată de bună voie, cu toate că „îi mănîncă palmele". Sînt prea buni ca să ia ceva ce aparține celor săraci.

Gustav își șterse lacrimile și rămase tăcut. Ceva mai tîrziu se sculă, își puse în buzunar restul de bani și plecă în sat.

După un timp se înapoie ținînd sub fiecare braț cîte un pachet. Fluiera vesel și se grăbi să se așeze la masă. Apoi luă pachetele și le așeză : unul pe farfuria maică-si și celălalt pe aceea a tatălui său.

— Ce înseamnă asta ? întrebă uimit Erik.

— Nu știi adormitule, că mîine e ziua tatei ? spuse Katrina.

Ea desfăcu pachetul și găsi înăuntru o bucată de material pentru bluză.

— Oh, dragul meu Gustav, ți-ai cheltuit toți banii !

Îi întinse băiatului mîna și-i mulțumi. Johan desfăcu și el pachetul primit. Ieși la iveală o cutie în formă de semilună vopsită în culori strălucitoare. Mut de mirare, și-o apropie de ochi.

— Ciocolată ! strigară trei voci, în cor.

Pentru a termina ziua cît mai bine, Katrina făcu niște prăjituri. „Parcă ar fi fost în ajunul Crăciunului" își spuse în gînd fiecare, în timp ce își beau cafeaua. Și se simțeau cu toții ușori și proaspeți, asemenea cerului după furtună.

Într-o zi băieții îi făcură altă surpriză mamei. Ea se dusese la lucru, în sat, și se înapoie abia după amiază, găsindu-l pe Johan cuibărit pe treptele de la intrare.

— O să răcești ! strigă Katrina.

— M-au dat afară băieții !

— Cum așa ? !

— A, nu din cauză că erau furioși, ci pentru că puneau ceva la cale și eu nu trebuia să văd ce tot moșmondesc ei acolo.

— Cred că nu s-au apucat să facă cine știe ce năzbîtii, spuse Katrina.

Vru să intre în casă, dar Gustav o opri. Într-un tîrziu ușa se deschise larg. Înăuntru plutea în aer: praf, fum și un miros de ciment. Katrina văzu un cuptor proaspăt ridicat. Își împreună mîinile.

— Dragii mei copii ! strigă ea.

— Fă focul, Katri, și pregătește cafeaua la soba cea nouă, spuse Johan vesel.

Katrina era încîntată ; cuptorul acela nou-nouț schimba înfățișarea întregii case.

— Nu știu cum să vă mulțumesc, spuse ea copiilor.

Pe măsură ce trecea timpul, renumele lui Erik creștea. Ajunse „la mare preț" chiar la fetele căpitanilor și, în cele din urmă, fu primit pînă și în casa regelui insulei : Nordkvist. Nepoata lui Nordkvist, care vedea de fermă, nu mai era așa de tînără. Îi plăcea de aceea să fie înconjurată de un roi de tineri admiratori. Erik se număra printre cei mai proaspeți favoriți ai ei. De aci înainte, Erik începu să fie invitat pretutindeni, în casele cele mai alese. Și curînd ajunse „vedeta" înaltei societăți din arhipelag. Katrina se întreba cum or să se termine toate astea, iar ceilalți nu se dumireau cum s-a ajuns pînă aici.

La Åland se făcu din nou primăvară. Torsö se deșteptă și începură să răsune lovituri de ciocan ; se auzeau iarăși rîsetele marinarilor pe corăbii ; de după tufișurile de alun răzbăteau cîntece îngînate la acordeon și vioară.

Cînd veni timpul plecării băieților, Katrina simți, din plin, un fel de descurajare și fu cuprinsă de tot felul de temeri. Fără îndoială că Erik se va îmbarca luni, dacă va fi vînt favorabil. De ce nu venea oare ; doar era ultima seară pe care o petrecea acasă ! Dumnezeu știe cîtă vreme o să-și mai poată păstra copiii pe lîngă ea !

Era singură și în jurul ei totul era limpede și liniștit. Păraiele primăverii clocoteau la picioarele stîncilor, o pasăre ciripea. Soarele dispăru, într-un chip ciudat, pierzîndu-se grup de nori, dar cerul își păstra seninul. Katrina nu-și dădu bine seama de ce o încerca dezamăgirea ; doar copiii plecau și se întorceau în fiecare an ; ar fi trebuit să se obișnuiască odată cu asta. Dar mai ales acum i se părea că pe inima ei apasă greutatea tuturor plecărilor. Încet, încet, începură să-i curgă lacrimi pe obraz. Se așeză la masă și-și rezemă capul în mîini.

Erik intră încet, dar ea îl simți. Se sprijinise de peretele din dos, cu mîinile la spate, și o privea pe mama sa. Ea vru să-l întrebe ceva, dar nu se putu hotărî. Erik se așeză tăcut la celălalt capăt al mesei, Katrina își înălță ochii plini de lacrimi și cei doi se priviră gravi.

— De ce plîngi, mămico ? întrebă el, în cele din urmă.

— Nu știu, Erik, ... mă simt așa de tristă cînd mă gîndesc că o să pleci din nou.

Erik nu răspunse. După un timp Katrina continuă :

— Îmi promiți c-ai să-mi scrii des, Erik ?

— Da, o să-ți scriu de cîte ori o să pot, mamă.

— Mulțumesc ... Erik.

— Da ! ...

— Te rog, să nu te angajezi pentru o călătorie prea lungă !

— Fii liniștită, n-am de gînd să mă aranjez pe un vas de cursă lungă, dar am totuși impresia că o să plec într-o călătorie nu prea scurtă.

— Cum așa ? !

— Nu știu, e așa o părere de-a mea... Știi că mărului meu o să-i meargă bine la vară ?

— Mărului tău ? De ce nu ? Dar încă n-au dat mugurii. Dar cum de ți-ai amintit tocmai acum de măr ?

— M-am gîndit și eu așa. Cred c-o să răzbată cu greu pînă la vară.

— Dimpotrivă. Mie mi se pare mai viguros decît ceilalți pomi. Am să-l îngrijesc bine. Poate că la toamnă, cînd o să te întorci, o să ai și mere. Au crescut așa de mari merii ăștia. Acu' ar trebui să facă floare.

— Hai să ne luăm rămas bun, mamă. Căpitanul Engman vrea să fim la bord chiar în noaptea asta, pentru cazul în care vasul va porni în larg mîine dimineață.

— Ți-ai luat rămas bun de la tăticu și de la Gustav?

— O să-i întîlnesc, jos, în sat. La revedere, mămico!

— Dumnezeu să te păzească și să te apare. Erik...

— La revedere...

Erik plecă și Katrina rămase singură, în timp ce în jurul ei se așternea umbra.

A doua zi dimineața îl întrebă pe Gustav ce crede despre faptul că Erik a plecat la corabie încă de cu noaptea.

— Vîntul e foarte nefavorabil, da' cred că se va înteți la răsăritul soarelui și cei de pe vas vor fi gata să ridice ancora dintr-un moment într-altul.

Stăteau toți la fereastră și priveau marea printre copaci.

Deodată Johan strigă :

— Uite-l, pleacă ! Acum !

Katrina și Gustav priviră. Încet, maiestuoasă, asemenea unei lebede albe, nava cu pînze pe care era îmbarcat Erik aluneca ușor ca într-un tablou încadrat într-o ramă de culoare verde-închis. Pe rînd, etrava și prora vasului dispărură în dosul copacilor. Apoi mijlocul navei și, în cele din urmă, vasul întreg nu se mai văzu. Tabloul albastru, viu, al mării, rămase gol în cadrul acela de culoare întunecată.

— Ciudat lucru, murmură Johan. Cînd mi-am luat rămas bun de la Erik aveam impresia că n-o să-l mai revăd niciodată...

— Ai avut doar impresia asta... spuse Katrina. Stătea în fața căminului pregătind gustarea de dimineață. În cenușa vetrei lacrimile ei picurau una cîte una.

LA ÎNCEPUTUL VERII timpul fu secetos. Asta era, desigur, semn de recoltă rea. Încă dinainte de ziua Sfîntului Ioan pajiștile căpătară o culoare aurie sub soarele arzător și oamenii trebuiră să cosească repede

ce mai rămăsese nemistuit de văpaia verii. Timp de săptămîni întregi cartofii nu dădură nici o floare. Guliile rămaseră nedezgropate din pămîntul tare şi pietros. În schimb buruienile crescură din belşug, ca de obicei, şi grîul de primăvară trebui sacrificat. Nordkvist şi Svensson puseră să se coseaască mai multe pogoane de ovăz care se îngălbenise fără să înflorească.

În timpul secetei unul din merii Katrinei se uscă. Ea îngrijise pomul mai mult ca oricînd, se duse să caute apă pentru el pînă în mijlocul satului. Dar mărul se ofili totuşi şi muri. Era tocmai pomul cel mititel pe care băieţii îl botezaseră „mărul lui Erik". Cînd pierdu orice speranţă să-l mai reîntremeze, Katrina îl smulse din rădăcină şi pămîntul recuperat îl presără în jurul celorlalţi doi meri. Nu crezuse niciodată că toţi cei trei meri vor ajunge să crească. Dar cei doi rămaşi dădură flori bogate, lucru ce o bucură nespus pe Katrina. Mai făcuse rost şi de puieţi de cartofi şi pusese pretutindeni flori. Terasa stîncoasă rece căpătase astfel viaţă datorită mîinilor ei îndemînatice.

O veche dorinţă a Katrinei era să-şi zugrăvească căsuţa în roşu. Culoarea cenuşie pe care o avea acum era ceva dezamăgitor, o icoană a sărăciei însăşi, şi atîta vreme cît căsuţa îşi păstra înfăţişarea aceasta, Katrina se simţea ca şi cum purta o greutate uriaşă pe umeri. Ea se aşează la fereastră şi privi copacii acoperiţi cu un voal uşor şi transparent de flori albe, florile strălucitoare de filimică, ce semănau cu nişte pete de soare pe stînci şi-şi închipui cum va arăta căsuţa ei vopsită în roşu, cu ferestre albe şi curate.

Vara trecu, Gustav făcea serviciul la bordul vasului *Arlan* şi treaba mergea bine. Einar a scris şi el, în sfîrşit, din America de Sud unde a debarcat după destule luni. Nu ştia încă în ce direcţie va porni corabia lui, dar conta că se va putea întoarce, la răgazuri nu prea mari, acasă.

Ultima scrisoare a lui Erik venea din Olanda, de unde vasul *Svea* ridicase ancora, îndreptîndu-se spre Finlanda.

Zilele liniştite şi frumoase ale verii se scurgeau molcome deasupra Ålandului şi timpul trecea pe nesimţite. Vasul *Svea* ar fi trebuit să sosească de mult. Katrina ceru veşti de la căpitanul Engman, care era armatorul principal al navei, dar nici acesta nu ştia nimic.

Trecu o lună. O lună și jumătate. Apoi două. Oamenii nu-și ascundeau neliniștea. Bătrînii marinari dădeau tăcuți din cap, cei tineri încercau să găsească pricina dispariției vasului *Svea* în miezul verii celei mai calme.

În sfîrșit, după ce trecuseră luni și luni și cînd dispăruse orice nădejde de a mai vedea nava înapoindu-se, familia Engman luă hotărîrea de a aduce un ultim omagiu victimelor. Vizită familiile celor naufragiați și le anunță că o să facă o slujbă pentru morți. Fu anunțat preotul.

Johan și Katrina au fost și ei rugați să ia parte la slujbă. Mama privea fără încetare marea. Tatăl se închircea mai mult ca oricînd în hainele lui lustruite de tot și-și pierdu și bruma de poftă de mîncare pe care o mai avea. Ochii săi copilărești, plini de mirare, și de spaimă, priveau în ochii Katrinei, ochi uscați și arzători. Dar Katrina nu vedea nimic. Avea privirile îndreptate doar asupra dalei pe care o pusese la sobă Erik și Gustav. Ce frumos, ce bun era Erik. Se făcuse așa de voinic, era așa de sănătos! De ce a trebuit să moară tocmai acum? De ce nu murise mai înainte, cînd nu era decît un copil bolnăvicios, pipernicit, plîngăcios? De ce n-a murit în ziua cînd ea îl ținea în brațe și cînd era așa de mic și de nenorocit încît îi dorea moartea? De ce, de ce? Katrina se încrîncena în durerea ei și nu se mai ducea deloc în sat să lucreze. Îl lăsa pe Johan să se descurce singur. Bătrînul căpitan Engman îi invită să vină la biserică pentru a asista la parastasul lui Erik. Katrina se trezi din starea de toropeală în care trăise pînă atunci. Da, desigur vom merge! Perie hainele lui Johan și pe ale ei și se pregăti să meargă la slujbă.

Era o duminică apăsătoare și cețoasă, de septembrie. Oamenii din parohie se adunară la biserică. Erau mai tăcuți decît oricînd. Katrina și Johan își făcură loc prin mulțime și cineva le arătă o bancă în față. Katrina nu-și mai puse întrebarea a cui era banca.

S-a oficiat la început liturghia obișnuită. Apoi pastorul se urcă în amvon. Rămase un moment tăcut, privind pe cei de față cu un aer grav. Toți își dădeau seama ce va urma. El pomeni numele marinarilor, vîrsta lor, locul de baștină și anunță moartea lor într-un loc și la o dată cunoscută doar de Dumnezeu.

Apoi ținu o predică pe tema : „Marea a înapoiat morții săi".

În fața celor adunați în biserică nu se auzea decît vocea adîncă, tremurătoare, a pastorului și toți cei de față erau adînc mișcați. În fața tragediei, toate deosebirile de origine și de clasă dispăreau. Gîndul morții îi unea pe toți. Suferința amară a Katrinei se topi și ea se simți dintr-o dată descătușată și ușurată. Lîngă ea, Johan și bătrînul căpitan Engman plîngeu în hohote. Înainte de a termina preotul, lacrimile inundau obrajii tuturor. Chiar și fața lui zbîrcită era demult udată de lacrimi.

— Să ne rugăm, spuse el cu glas tremurat. Cei de față se așezară în genunchi. Apoi se cîntă un psalm în care era vorba despre izbînda vieții și a luminii asupra morții. Orga cînta, asistența intonă psalmul, la început încet, apoi din ce în ce mai tare, pînă în momentul cînd cîntecul se înălță și răsună atotputernic sub bolta spoită cu var, unde atîrna o mică corabie cu pînze.

Cînd se termină cîntarea slujba se încheie și oamenii ieșiră din biserică. Ieșind, se opriră în piața din fața bisericii. Dar nu mai avură loc, ca de obicei, discuții zgomotoase și glume. Sătenii strînseră în tăcere mîna celor din familiile îndoliate. Apoi fiecare se îndreptă spre casa lui.

Mulți necunoscuți, bărbați și femei, tineri de „condiție" și doamne cu „pălării" strînseră mîna părinților lui Erik.

Tăcuți, Johan și Katrina porniră și ei spre casă. La culcare, plînseră împreună, în tăcere. Din nou viața îi legă și mai mult unul de altul, amestecîndu-i ca pe două metale.

GUSTAV se înapoie. Dar acum era mai puțin vorbăreț și mult mai liniștit. El și părinții săi vorbiră puțin despre fratele său, a cărui corabie nu se va mai întoarce niciodată în doc.

În tot timpul iernii Gustav lucră ca servitor la Nordkvist. Pe Johan în încerca o răceală și trebui să stea în pat. Îl chinuia, o tuse seacă încăpățînată. „Tusea Bedei" se gîndea Katrina.

Bietul om deveni din ce în ce mai tăcut, din ce în ce mai domol ; părea că, încetul cu încetul, se pregătește să iasă din lume. Stătea în pat, cu trupul lui plăpînd înălțat de perne, și cu privirea lui credincioasă și blîndă fixată asupra Katrinei, tot timpul cît ea se afla prin odaie. Îi plăcea grozav să privească chipurile din cărți și din ziare. Cînd nu era ocupat cu asta se juca cu bețele de chibrit, aranjîndu-le în fel și chip pe pătură. Începuseră să nu-i mai placă dulciurile și mînca atît de puțin, încît trebuia să fie răsfățat, ca un copil, pentru ca să mai înghită ceva.

Mai tîrziu, se întoarse de pe mare și Einar. Nu se schimbase deloc. Doar că era mai bronzat, avea un aer mai bărbătesc și purta o mustăcioară de un blond foarte deschis. Chiar de a doua zi, Einar își găsi de lucru la căpitanul Larsson. Era toată vremea tăcut și se apucă din nou de școală. La puțină vreme de la înapoierea sa Einar se duse la prăvălie și cumpără un asortiment complet de menaj : cratițe pentru gătit și veselă. Cu același aer morocănos ca de obicei, el desfăcu pachetul și așeză pe masă ceea ce abia cumpărase.

— Nu cumva toate astea sînt pentru noi ? întrebă Katrina șovăind.

— Dar pentru cine-ai vrea să fie ? zise el cu ton posac. E vremea să mîncăm și să bem și noi cîte ceva, așa, ca oamenii.

Katrina luă vasele cu un aer resemnat, și le spălă. Nici măcar nu îndrăznea să-i mulțumească fiului ei cel posac.

Pe urmă Einar începu să dea din nou mamei sale o sumă anumită, în fiecare săptămînă ; să cumpere deale gurii și lemne uscate pentru făcut focul. El își hrănea cît putea de bine părinții și le aducea mereu lucruri pe care aceștia nu le putuseră avea niciodată pînă atunci.

Moartea lui Erik sfărîmase energia Katrinei. Acum nu mai muncea cu rîvna de altădată, iar suferința lui Johan, care nu se mai putea da jos din pat, îi cerea să fie mereu pe lîngă el. Katrina se străduia să-l țină întotdeauna curat ; îi făcu niște cămăși noi, cumpără pînză de sac ca să facă alte cearșafuri. Ea voia ca Johan să arate cît mai bine cînd vin vecinii să-l vadă.

Cum să mai găsească, cu atîtea griji, timp să se mai gîndească și la ea însăși ? Rochiile ei erau așa de ponosite încît îi era pur și simplu rușine să se arate cu ele în lume și încălțămintea îi era așa de ruptă încît biata femeie aproape că pășea cu talpa direct pe zăpadă.

Într-o zi Einar veni acasă cu o pereche de pantofi noi, de piele. Luă pantofii cei vechi ai mamă-si, ii aruncă în foc și puse în locul lor, sub pat, pantofii aceia noi. Katrina îi văzu. Da, erau niște pantofi minunați de bună seamă. Dar îi puse la loc sub pat. În locul lor luă la purtare cizmele lui Erik, cărora le tăiase carîmbii.

— De ce nu porți pantofii cei noi ? o întrebă Johan.

— Nu pot, sînt prea frumoși pentru mine, și, pe lîngă asta, nici nu știu bine dacă sînt ai mei. Nimeni nu mi-a spus nimic în privința asta.

— Dar Einar i-a adus pentru tine !

— Atunci ar fi trebuit să mi-o spună ! Nu trebuie să-mi arunce lucrurile cele vechi cum ai arunca niște resturi de mîncare.

Și astfel, timp de mai multe zile, pantofii rămaseră sub pat, ca un reproș mut. Gustav nu observă nimic, dar Johan îi privea fără încetare, fără să vrea, Katrina la fel. Einar se uita și el pe furiș la pantofi. Dar nimeni nu spunea nici un cuvînt.

Katrina suferea tare din pricina afurisitelor de încălțări, mai rele decît cele arse de Einar. Zăpada pătrundea în ele, picioarele nu-i erau niciodată uscate și o jilăveală permanentă și rece ca ghiața îi dădea Katrinei ascuțite dureri reumatice. Johan era chinuit de lupta mută ce se ducea între mamă și fiu.

Într-o zi, îi făcu semn lui Einar să se apropie de pat. Tînărul veni cam în silă.

— Ce mai e ? întrebă nerăbdător.

— Einar, după socoteala ta această încălțăminte nouă ai cumpărat-o pentru mămica ?

— Nu-i limpede ? Pentru cine altcineva ?

— Dar mămica nu știe asta, spuse Johan cu un ton sec.

Vremea se făcea din ce în ce mai rea. Katrina își dădea seama că se va îmbolnăvi dacă va continua să poarte cizmele acelea jigărite și rupte. Lucrul ăsta l-a înțeles foarte bine, într-o după-amiază, pe cînd limpe-

zea rufăria la fîntînă. Brusc întrerupse lucrul și intră în casă. Cei doi băieți erau în odaie. Scoțîndu-și încălțămintea veche, o aruncă în foc; apoi, furioasă, Katrina își îmbrăcă pantofii cei noi, aruncîndu-i în același timp o privire supărată lui Einar.

Gustav băgă de seamă în cele din urmă ce luptă ascunsă se dă între Einar și mamă-sa. Cînd aceasta fu gata să iasă, trîntind ușa, el îi zise fratelui său mai mare:

— Frumos lucru, să te porți cu mama ca și cum ar fi o femeie de nimic!

— Femeia care trăiește din pomană nu face mai multe parale decît o femeie de nimic!

— Tacă-ți gura! strigă Gustav, atît de tare, încît Katrina tresări pe prag. Dacă o să mai spui așa ceva am să te plesnesc, oricît de mare domn te crezi! Stai aici ca un butuc și te ții toată ziua îmbufnat de parcă toată lumea ți-ar fi făcut nu știu ce rău! Cînd nu ești aici parcă se înseninează casa.

Katrina se apucă din nou de lucru. Fierbea încă de supărare, din cauza celor întîmplate, pe urmă fu cuprinsă de neliniște. Gustav avea un mare respect pentru fratele său mai mare, dar Katrina știa că el făcea fără încetare, comparație între Einar și sărmanul Erik, dispărutul. Gustav nu putea să sufere un tovarăș liniștit și botos, cu limba legată ca Einar. Doamne, cît de deosebiți pot fi frații între ei! Se părea că unul moștenise tot ce era luminos și vioi în mamă-sa, iar celălalt tot ce era posomorît și greoi. Gustav avea, pe deasupra, ceva din firea copilăroasă și încrezătoare a lui Johan.

Gustav se duse la maică-sa la fîntînă. Era turburat și furios și, ca o sfidare pentru Einar, vru s-o ajute pe Katrina la limpezitul rufelor în apa înghețată. Apoi izbucni:

— Einar se crede cineva, pentru că are niște gologani la bancă! Dar cu felul lui de-a fi n-o să se împace niciodată cu nimeni.

— Dar muncește din greu, face totul cu temei, spuse cu înțelegere Katrina.

— Cînd e vorba de muncă, da. Dar e un om care nu trăiește decît pentru muncă. Ți-ai ratat viața dacă nu reușești să-ți faci prieteni, să ai și oameni apro-

piaţi. Îţi aminteşti cum dansam cu Erik, ce viaţă duceam ?

Vocea lui Gustav tremură puţin cînd aminti numele fratelui său iubit. Ochii Katrinei se umplură de lacrimi. Gustav privi picioarele mamei sale.

— Sînt pantofi solizi, mămico ; Einar ştie ce cumpără, spuse el.

Katrina înţelese că acest băiat cumsecade care era Gustav uitase repede de ceartă. În bucuria ei îl iertă şi ea pe Einar. Cînd deschiseră uşa, Einar se ridică să plece ; dar Katrina îi strigă veselă :

— Nu pleca ! Mai întîi ne vom bea cu toţii cafeaua. Pantofii pe care mi i-ai cumpărat sînt într-adevăr buni. Trebuie să-ţi mulţumesc pentru ei de o mie de ori, Einar.

Einar se opri zăpăcit, încurcat, apoi se aşeză şi sorbi cafeaua împreună cu ceilalţi. Continuă să se uite în pămînt, cu un aer încruntat, dar acum părea supărat pe el însuşi.

Einar se angajă pe un vapor de cursă lungă. Katrina îl „echipă" cum putu mai bine şi se arătă cu el cît putu de atentă şi de veselă, pentru ca ultimele momente dinaintea plecării să fie senine. Îşi amintea de Erik. Niciodată nu eşti sigur c-ai să-i mai revezi pe cei care pleacă ! În ce-l privea, Einar făcea sforţări să fie îndatoritor, dar tatălui său aproape că nu-i dădu nici o atenţie. La plecare se mulţumi, drept rămas bun, să-i facă doar un mic semn cu capul. Însă, pe cînd o porniseră la drum, îl lăsă buimăcit pe Gustav, care-l însoţea, şi alergă înapoi, spre casă. Intră, se îndreptă spre pat şi îi întinse mîna lui Johan.

— La revedere, tată.

Johan începu să plîngă.

— Eşti drăguţ c-ai venit să-mi întinzi mîna. Cred că n-am să te mai văd niciodată, Einar.

— Crezi c-am să pier cum a pierit Erik ?

— Oh, nu. Dar cînd te vei întoarce eu mă voi odihni în cimitir.

— Nu spune aşa ceva, tată !

— Ba da, ba da ! Şi să ştii că nu-i ceva care mă sperie. Sanna, sora ta cea mică, e şi ea acolo. Sper că vei avea o navă frumoasă cînd vei fi căpitan.

— Mulţumesc. La revedere, tată. Eu...

— La revedere, căpitane !

PUTERILE lui Johan scădeau văzînd cu ochii. Ajunsese să nu mai poată sta nici măcar în capul oaselor. Ochii săi mari căpătaseră o lucire blîndă şi privirea lui tulbure, ca şi cum ar fi măsurat a altă lume.

În căsuţa dintre stînci domnea o mare linişte.

Katrina ofta, împletind ciorapi, pentru Gustav. Îşi amintea de vremea în care cei trei băieţi făceau gălăgie în jurul ei şi cărau scoarţă de copac din care-şi făceau corăbioare.

Johan vorbea atît de puţin încît Katrina se uita speriată la el. Unde era vorbăreţul fără griji şi cîntăreţul cel vesel? Şi totuşi, nu părea nefericit, acolo, în patul său, cu privirea îndreptată spre fereastra prin care se vedea, departe, în vale, pata cenuşie a apei îngheţate încă. Johan părea că se îndepărtase de toate ca şi cum ar fi dobîndit o anumită înţelepciune, o înţelegere a vieţii.

Gustav îşi dădea toată silinţa să-l distreze pe tatăl său, aşa cum ar fi făcut-o cu un frate mai mic. Îi aducea cutiuţe frumos împodobite, îi cumpăra caramele. Johan nu mai mînca de multă vreme bomboane, dar era mulţumit că le vede, că le poate înşira pe pat. Gustav cînta adesea la vioară şi Johan asculta cu nespusă plăcere vechi arii, polci şi valsuri, singurele melodii din repertoriul fiului său.

Nimeni nu cunoştea mai bine animalele şi plantele ca Gustav. El scotea din pămîntul acoperit încă de zăpadă, anemone de pădure, pe care le aşeza într-un loc expus la soare, pe pervazul ferestrei, într-un castron umplut cu apă. Şi în scurtă vreme planta înflorea.

— Florile astea seamănă cu ochii surioarei tale Sanna, spunea Johan. În curînd am să revăd aceşti ochi.

La biserică avu loc o importantă ceremonie de primăvară, pentru marinari. Katrina lăsă acasă pe Johan în grija Lidiei şi îl însoţi pe Gustav. Johan era aşa de slăbit încît abia putea să mai ridice un pahar cu apă.

Biserica era împodobită cu anemone şi cu ramuri de mesteacăn. Un preot — de marină — ţinu predica. În pridvorul bisericii se vindea Prietenul marinarului. Ceremonia a început dis-de-dimineaţă. În pauză, doamnele din Asociaţia misionarilor serviră cafele la casa parohială, pe bani, dar ospătară pe gratis pe toţi mari-

narii. Apoi lumea se înapoie la biserică, unde avu loc împărtășania. În drum, Gustav spuse mamei sale :

— Mămico, vii cu noi la slujba de împărtășanie ?

— Tu te duci ? întrebă mirată Katrina.

— Da, se duc toți marinarii, de ce nu m-aș duce și eu. M-am înscris ieri.

Katrina se gîndi un moment, apoi spuse :

— Merg cu tine, Gustav. Nu m-am mai împărtășit, Dumnezeu știe de cînd.

Mama și fiul se apropiară de altar, laolaltă cu ceilalți marinari, cu soțiile și părinții acestora.

La înapoiere găsiră pe Lidia așezată lîngă Johan și cîntîndu-i. Bolnavul asculta fericit. A doua zi el întrebă :

— Spune, Katri, vrei să-mi cînți puțin ?

— Ce vrei să-ți cînt ?

— Cîntă-mi : „În cer este ceva ce se va da copiilor".

Katrina cîntă. Vocea ei nu era nici așa de puternică, nici așa de limpede ca aceea a Lidiei, dar avea un timbru jos și dulce, care-l zăpăcea pe Johan.

— Katri, spuse el grav, cînd ea termină cîntecul.

— Da...

— Te-ar supăra tare dacă te-ai duce să chemi preotul să mă împărtășească, știi, spuse el cu un aer timid și încurcat, așa se face pentru cei ce trag să moară...

— O să vină preotul, Johan. Dar nu trebuie să vorbești ca și cum ai fi gata să mori.

— Totuși, așa e. Sînt curios să văd cum va fi.

— Ce anume ?

— Să mori.

— Nu poți să vorbești de altceva ? !

— Zău, Katri, e greu cînd ești gata să pleci într-o călătorie de cursă lungă, ca asta, să te gîndești la altceva. Cel puțin anul ăsta n-o să am nevoie de echipament. Mă întreb cine va pleca întîi, Gustav sau eu?

— Tu ai să rămîi aici, unde ești, o știi prea bine.

— Cînd Căpitanul mă va chema acolo sus, va trebui neapărat să plec !

Pastorul veni și, stînd pe un scaun, aproape de pat, spuse o scurtă rugăciune pentru bolnav. Erau de față Lidia și Johanna, fetele Bedei, Janne Eriksson care adusese pe preot cu trăsura, Katrina și Gustav. Micul grup ascultă vocea înceată și înăbușită a pastorului și

apoi cîntă împreună cu el. Katrina înțelese că Johan ar fi dorit să audă cîntecul lui drag și făcu un semn preotului. Intonară cu toții :

„E cineva în cer pe care-l vor vedea copiii.
Acești copii care au murit cinstind pe Domnul,
Vor avea coroane de aur și harpe vor avea,
Vor avea haine albe cum e zăpada.
Vor putea umbla pe drumuri de aur,
Și vor cînta în cor cu îngerii.
Vor vedea mielul pascal care a luat
Asupra lui toate păcatele lor,
Vor putea să-l vadă cum arată..."

Johan asculta în tăcere, cu ochii strălucitori. Pentru el toate astea nu mai erau doar poezie ; pentru sufletul lui simplu și pios, acesta era cerul adevărat care era gata să-și deschidă porțile aurite pentru un călător obosit. Da, tocmai așa : coroane strălucitoare, lire magnifice, haine albe ca zăpada, drumuri de aur și îngeri care zburau împrejur.

Katrina se așezase la căpătîiul lui și-l susținea, pe cînd pastorul îi dădea împărtășania. Ceilalți, cu capetele plecate și mîinile împreunate, se rugau, nemișcați și tăcuți. Cînd se termină cuminecarea pastorul puse mîna pe capul lui Johan și îi ciți :

— Dumnezeu să te binecuvînteze și să te apere...

Katrina începea să se resemneze în fața hotărîrii ferme a soțului ei: el voia să facă o ultimă călătorie pe mare. Era o putere mai mare decît a sa, care îi poruncea să dezlege parîmele și să ridice ancora. Și oricît de mare era iubirea lui Johan pentru ea, el se supunea acestei puteri, căci, căpitanul e căpitan și de el trebuie să asculți.

Toată atenția muribundului era îndreptată spre apropiata sa plecare. Nu se mai plictisea să vorbească despre asta.

— Katri, spuse el într-o zi, de ce n-avem și noi parale să cumpărăm un cavou de familie, așa cum fac cei bogați ?... M-aș simți mult mai bine în mormînt dacă aș ști că ai să fii așezată lîngă mine.

— N-au importanță lucrurile astea, Johan, răspunse blînd Katrina. Dacă va fi să trăim din nou pe lumea cealaltă, ne vom întîlni acolo, iarăși, orice ar fi.

— În ce mă privește, dacă dincolo există un ocean și bărci, eu voi pluti, voi pluti pe apă fără încetare pînă ce te voi regăsi, promise Johan.

— Și eu, spuse Katrina, voi sta de veghe.

— Pînă ce-ai să vezi barca ?

— Da.

— Katri !

— Ce este ?

— Eu voi fi puțin deosebit, acolo, vreau să spun, voi deveni mai voinic. Mai sigur de mine.

Katrina își întoarse fața ca să-și ascundă o lacrimă.

— Mi-ar plăcea mai mult să te revăd așa cum ești, Johan ; altfel cred că nu te-aș mai recunoaște.

— Aș vrea să nu-ți fie rușine de mine.

— Mie nu mi-e rușine de tine, Johan. Eu sînt singura care-ți cunoaște toate însușirile. Și nimeni altul nu are aceste calități, nici eu. Adesea mi-am dorit să fiu de așa bună-credință și tot așa de încrezătoare și curată ca tine.

— Încrezătoare, curată, ca mine ? (Johan ridică capul). Ca mine care am fost cel mai mare mincinos din parohie !

— Poate că oamenii așa cred despre tine. Dar eu, eu care am trăit cu tine peste douăzeci de ani, știu că nu-i adevărat. Tu ești mai sincer decît mulți dintre cei ce nu spun niciodată o minciună.

— Eu am crezut că nu știu să fac nimic altceva decît să fiu mincinos.

Katrina surîse.

— Ai fost un mincinos neîndemînatic, Johan. Sînt singura pe care ai reușit s-o minți.

— Dar altfel nu m-ai fi luat !

— Poate ! Dar dacă ai fi știut să minți ceva mai bine ai fi folosit mai mult. Așa, m-ai luat numai cu ce am avut pe mine.

— Așadar ar fi trebuit să mint mai bine ?

— Nu, nu, spuse Katrina, și surîse iar printre lacrimi. Dacă ai fi mințit mai bine, s-ar fi terminat repede totul între tine și între mine. Tocmai pentru că ai mințit așa de prost te-am îndrăgit și am uitat totul.

Venise începutul lui aprilie și primăvara se înstăpînise. Iarba se făcuse stufoasă și mestecenii dăduseră

muguri. Sturzii se grăbeau să umple cuibarele pregătite de Gustav. În docuri, navele se ghiftuiau de plecare. Johan era așa de bolnav încît nu mai putea închide ochii și respira atît de greu încît fruntea îi era numai broboane de sudoare. Ținea ochii pe jumătate închiși și abia mai putea să vorbească. Katrina stătea lîngă el, zi și noapte, îi dădea să bea, îi ștergea fruntea, Gustav își lăsa uneori lucrul și se întorcea acasă, în timpul zilei. Se așeza, cîteva clipe, tăcut, și se uita atent la părinții săi. Apoi se reîntorcea, pe nesimțite, la lucru.

— Katri, murmură într-o zi Johan.

— Da...

— De acum înainte vom fi trei inși care vor trăi fiecare în legea lui.

— Desigur, Johan.

În ziua a doua de Paști, corabia lui Johan se pierdu dincolo de țărmii întunecați ai morții. Johan deschise pe jumătate ochii și-i aruncă asupra Katrinei o privire grea de nespusă dragoste și recunoștință.

— Adio, Katri, șopti el.

Apoi murmură că vrea să-l vadă pe Gustav și să-i spună doar cîteva vorbe, dar își pierdu deîndată cunoștința.

Mai deschise ochii pentru ultima oară, ca s-o vadă pe Katrina, apoi îi închise pentru totdeauna. Respiră, de vreo două ori, tare și gîfîit, înnecîndu-se, apoi totul se sfîrși.

Katrina și Gustav rămaseră nemișcați și tăcuți. Soarele de după amiază își împrăștia razele pe cuvertura patului.

Katrina se sculă, mîngîie capul soțului ei, apoi îl sărută, murmurînd :

— Mulțumesc, Johan.

— Ce trebuie să fac, mămico ? o întrebă Gustav cu o voce sugrumată.

— Să mă ajuți ! Du-te de adu apă să-l spălăm pe tăticu.

Spălară împreună corpul înțepenit și-l îmbrăcară într-o cămașă curată. Așezară apoi capacul patului pe două scaune și așezară pe el corpul răposatului, pe care-l înveliră într-un cearșaf. Katrina culese o ra-

mură de mușcată și o așeză în mîna mortului. Apoi se întoarse spre Gustav.

— Du-te la vecini și spune-le că tata ne-a părăsit.

Gustav se înapoie cu Lidia și cu surorile ei. Femeile ridicară cearșaful, își luară rămas bun de la Johan, apoi cîntară toate, împreună, un imn religios, lungind mult vocalele.

Gustav și Kalle Seffer făcură sicriul, Katrina pregăti lințoliul. Gustav culese ramuri de ienupăr și de afine roșii din care fură împletite, iute, două coroane: una din partea mamei, cealaltă din partea băieților.

Katrina chemă oamenii din sat să ia cîte o cafea, înainte de îngropăciune. Janne Eriksson însoți sicriul pînă la cimitir. Învățătorul cîntă, cu glasul lui înalt, un imn pentru odihna sufletului lui Johan și în timp ce învățătorul cînta Katrina se întreba dacă soțul ei a ajuns într-adevăr pe țărmul celălalt și dacă a primit, în cele din urmă, cununa de aur.

Cînd ceremonia înmormîntării se sfîrși, oamenii se înapoiară acasă; ca de obicei văzîndu-și fiecare de treburile sale. Katrina se simțea sleită de puteri, sfîrșită ca și cum și-ar fi terminat munca zilnică și acum se pregătea să se odihnească. În adîncul ființei ei simțea o tristețe surdă, de nespus.

Ce se va face de acum-nainte în amurgul fără de sfîrșit? Ca și Beda, uitase bucuria de a se odihni. Nu mai știa cum să-și folosească brațele vînjoase, acum, cînd nimeni parcă nu mai avea nevoie de ele.

KATRINA ședea la fereastră ore întregi, Gustav aducea lemne de foc, apă, făcea curățenie, spăla rufe și mulgea vaca. Într-o zi Katrina văzu printre copaci o navă care ieșea din doc și în aceeași clipă își reveni din starea de toropeală în care se găsea.

— Gustav, cînd pleacă *Arlan?*

— Vasul a și plecat.

— Și tu n-ai plecat cu el?

— Nu.

— Atunci, cînd te-mbarci?

— N-am de gînd să mă îmbarc.

— N-ai de gînd?

— Nu! Stau acasă o vreme.

— O să mă duc la Nordkvist să mă angajez pentru sezonul de vînătoare.

Katrina nu spuse nimic. Îl privea pe Gustav, care stătea aproape de cămin, încrîncenîndu-se să curețe cartofi și ochii i se umplură de lacrimi. Își dădea seama că fiul rămăsese acasă din cauza ei.

Deodată Gustav ridică capul, de parcă ar fi simțit privirile mamei. Degetele lui groase mînuiau, cu neîndemînare, cartofii mărunți și pe frunte îi atîrna, umed, un cîrlionț. Gustav era singura ființă care îi mai rămînea. Semăna cu Johan, abia acum își dădea seama de asta. Băiatul scoase un oftat și-și șterse fruntea cu mîna murdară.

— Curios cum se micșorează familia noastră. Erik și taticu sînt acum alături, spuse el.

— Da.

— Mămico, să știi că i-am scris lui Einar.

— I-ai scris ? Vai ce drăguț ești !

— Vii cu mine, mămico ? Mergem în seara asta la cimitir, să punem flori proaspete pe morminte. Tot cîmpul e plin de ciubotica cucului și pe pîrloaga dinspre sud a răsărit o mare de anemone.

— Da. Mă simt cam obosită, dar cred că-mi va face bine să ies puțin.

Se duseră la cimitir și presărară flori pe morminte. Se înapoiară tîrziu. Soarele dispăruse la orizont. florile își adunau petalele, roua, căzînd, făcea pămîntul să se înfioare. Copacii erau verzi, cu coroane bogate, de frunze și proaspeți, ca primăvara.

Katrina nu reușea să-și potrivească pașii cu aceia ai vlăjganului ei de fiu. El, o lua înainte fără să vrea, și era nevoit să se oprească din timp în timp ca s-o aștepte pe mama sa.

— Du-te, Gustav, spuse în cele din urmă Katrina, nu mă aștepta. Nu știu ce-i cu mine în seara asta de merg așa de greu. Îmi simt picioarele de plumb. Asta din cauză, cred, că am dormit foarte prost în ultima vreme.

— Nu sînt grăbit, nu te chinui să mergi mai repede, răspunse Gustav.

Katrina nu mai era voinică așa cum fusese altă dată. Nu din cauza moliciunii nu voia ea să se scoale dimineața, rămînînd în pat pînă ce Gustav pleca să

mulgă vaca, ci din pricină că se simţea sfîrşită, golită de sînge ; parcă ar fi fost paralizată.

Se sforţă să lucreze la Nordkvist, dar într-o seară Gustav şi Lidia trebuiră s-o aşeze în pat : Katrina delira. Mult timp după ce îi dispăru febra, fu nevoită să rămînă în pat. Ca întotdeauna, cele două familii vecine fură părtaşe şi la bine şi la rău şi Gustav o îngriji cu ajutorul lor pe mama sa, aşa cum ar fi făcut o fetişcană.

Cînd Katrina fu din nou în stare să şadă în capul oaselor, în patul ei, începu să urmărească cu privirea pe fiul ei, în timp ce acesta făcea gospodărie. Observă că faţa lui, atît de proaspătă odinioară, slăbise, că pantalonii deveniră prea largi pe pulpele lui lungi. Katrina socotea cîtă vreme fusese bolnavă şi nevoită să rămînă acasă. În această parte a anului, proviziile de iarnă privind făina şi cartofii se terminaseră de mult, masa se lua de obicei în sat, pe la ferme. Dar băiatul nu putuse lucra. Ce-o fi mîncat el oare toată vremea ?

— Gustav, nu te duci să te angajezi la lucru ? În curînd trebuie să înceapă cositul fînului, spuse Katrina.

Băiatul se apropie surîzînd de pat :

— Am să mă duc neapărat, dar mai întîi să te pui tu pe picioare !

— O să mă scol îndată ; trebuie doar să-mi mai odihnesc picioarele, încă nu mă pot ţine. Dar n-am nevoie de nimic altceva, toată ziua. Dacă ţi se oferă ceva, primeşte.

— Bineînţeles. Spune-mi mămico, crezi că pot să mă duc duminică la sărbătoarea tinerilor ?

— Ce fel de serbare e asta ?

— E sărbătoarea de vară şi se ţine pe Colina Mestecenilor. Crezi că m-aş putea duce la aşa de scurt timp după înmormîntarea tatei ?

— Poţi să te duci după-amiaza, să asculţi cîntecele şi să vezi teatrul, dar nu cred că e potrivit să rămîi la bal.

— All right.

Katrina îşi reveni repede şi îşi reîncepu munca pe la ferme. Rămînea adesea singură, căci Gustav începuse din nou să-şi petreacă vremea cu tinerii din ţinut şi se ducea în fiecare seară să stea de vorbă cu

marinarii care se înapoiau de pe mare, arşi de soare şi cu bărbile sărate.

O altă iarnă se sfîrşi, şi gheţurile începură iarăşi să se topească. Katrina băgă de seamă că fiul ei era agitat şi neliniştit.

— Ce-ai de gînd să faci în vara asta ? îl întrebă ea într-o zi.

— Ce-am de gînd să fac... Nimic, ca şi anul trecut.

— Adică ?

— Svensson vrea să mă ia ca servitor. O să mă tocmesc la el. E mai bine aşa decît să muncesc azi aici, mîine în altă parte, poimîine mai ştiu eu unde...

Katrina nu-i mai spuse nimic. Îşi dădea bine seama că trebuie să-l lase în voia lui pe Gustav. Dar asta însemna că ea să rămînă într-o singurătate înspăimîntătoare. Va putea oare s-o suporte ? Şi el, cît era el de nefericit, cît de ticăloasă şi grea şi nesfîrşită era vara asta pentru el, cînd se vedea legat de valea aceasta îngustă, în timp ce corăbiile plecau, libere, spre depărtări.

— Gustav, de ce nu te angajezi pe o navă ? N-ai nici un viitor rămînînd ca servitor, aici, la fermă.

Chipul tînărului se lumină, dar căută să se ascundă.

— Viitorul meu va fi la fel cu al celorlalţi. Nu mă interesează marea chiar aşa de mult cum crezi.

— Dar aici vara va fi îngrozitor de lungă pentru tine. Şi-afară de asta, la Svensson ţi se va da foarte puţin de mîncare. Dacă aş fi în locul tău, eu m-aş angaja. Nici un căpitan nu ţi-a propus deocamdată să te angajezi ? !

— O, ba da, foarte mulţi chiar. Dar nu vreau să te las, acasă, singură.

— Doar nu sînt un copil mic ! Mă simt sănătoasă, vînjoasă şi încă tînără. Zău, n-am nevoie de o dădacă, de cineva care să mă îngrijească, ca pe un copil.

— Dacă vrei să plec, eu plec. Dar, ca să-ţi spun drept, mie mi-e totuna, zise Gustav, cu o prefăcută nepăsare.

Îşi puse şapca pe cap cu un gest neglijent, şi ieşi. Dar abia dispăru pe uşă că o şi porni în goană spre sat. Katrina îl urmări multă vreme, cu privirile. Fără îndoială că se duce la prăvălie ca să semneze un angajament de îmbarcare...

Seara, abia întors acasă, el povesti cum căpitanul Svanström l-a dus la oficiul de verificare.

Katrina nu mai făcea mîncare decît pentru ea. Cînd se culca, casa devenea tăcută ca un mormînt și tic-tacul vechiului ceasornic răsuna puternic și rar, așa ca și cum ar fi fost obosit să-și tot asculte propria sa voce, și totuși munca îi dădea Katrinei poftă de mîncare și oboseala o făcea să doarmă adînc. Muncea la cîmp, avea grijă de merii și de toate florile ei, aduna lemne de foc și îngrijea cele două morminte, al soțului și al fiicei.

Uneori își lua jerseul și pleca să facă vizite prin vecini. Pentru fetițele Lidiei devenise de mult buna mătușică Katrina. Le împletea ciorapi și mănuși, punea deoparte pentru ele prăjituri și dulciuri și le făcea codițe din părul lor de culoarea inului, plin de rășină și de ace de brad.

Se ducea, uneori, în partea de jos a satului, la Elvira, care locuia singură, numai cu copiii ei. Urho s-a înapoiat din America, dar n-a putut să stea prea mult timp în același loc, după cum bănuise, foarte bine, soția lui. Dar nici acasă nu stătu prea mult. După doi ani pleca din nou. Voise să-și ia cu el întreaga familie, în Lumea Nouă, care convenea de minune întreprinzătorului finlandez, dar Elvira, care moștenise spiritul conservator al mamei Eriksson, refuzase.

Încetul cu încetul vechea generație se dădu de o parte, făcînd loc celei noi. Svensson se pregătea să cedeze exploatarea moșiei ginerelui său; Larsson îmbătrînea și fiul său conducea de fapt ferma. Bătrînul Seffer murise; Engman, la fel, și fiul său mai mic ajunsese stăpînul unei case avute. Familia Eriksson și-a clădit un mic acaret în care se instalară tatăl și mama Eriksson, ocupînd două cămăruțe. Fiicele mai mici, Alma și Ida lucrau la oficiul poștal și la centrala telefonică. Mama-Eriksson tricota fără întrerupere, în camera ei, ciorap după ciorap, mănușă după mănușă: avea mulți nepoței.

Cei tineri au făcut multe schimbări în rînduiala gospodăriei. Au înzestrat fermele cu cositoare și grape mecanice, au instalat, pretutindeni, adevărate mașini de gătit și o mulțime de paturi. Servitorii nu mai dormeau ca înainte, în magazie, de unde aruncau tot felul de glume fetelor care rîdeau pe înfundate. Dormeau

acum în „brutării" și în „etuve". Mulți fermieri au renunțat la vechile și frumoasele dulapuri de veselă, înlocuindu-le cu „bufete", socotite mai moderne.

Înspre toamnă Hjalmar Nordkvist se înapoie pe neașteptate la moșie, iar cînd plecă din nou era de acum însoțit de o tînără „doamnă căpitan". Această întîmplare, fără precedent, a zăpăcit întreg satul. Fiul cel mare al celui mai bogat om din arhipelag să se căsătorească fără nici un fel de pregătiri, fără zaiafet! Nimeni n-a știut nimic despre căsătorie pînă în clipa-n care lucrul acesta a fost anunțat la biserică; cei doi logodnici s-au strecurat la casa parohială ca doi hoți; s-au căsătorit într-o seară și acum iată-i, au și plecat în călătoria de nuntă!

În felul ăsta s-a căsătorit Alma Eriksson cu Hjalmar Nordkvist și acum cei doi pluteau spre Australia, pe vaporul cel nou cumpărat de bătrînul căpitan.

Trecură doi ani. Gustav se întorcea acasă, în fiecare iarnă, mereu același, mîngîios, atent, vesel, cumsecade.

Într-o seară de august, cînd Katrina se întoarse acasă, văzu că iese fum pe coș. Se întreba tocmai cum putuse să fie așa de neatentă și să lase la plecare focul aprins și mulțumea lui Dumnezeu că n-a luat foc casa, dar cînd deschise ușa, văzu că înăuntru pătrunsese cineva: pe pardoseală era o valiză, în sobă era foc și pe plită fierbea ibricul cu cafea. Katrina rămase încremenită de parcă ar fi văzut o fantomă și se cutremură gîndindu-se că asta ar putea fi prevestirea unei noi nenorociri.

— Einar! izbuti ea să îngaime în cele din urmă.

El se ridică. Da, era el, slavă Domnului!

— Bună ziua, spuse Einar, și-i întinse mîna.

— Bună ziua... bună... cum... pentru ce... Nu știam nimic, Einar.

— Mă duc la Școala de Hidrografie.

— Chiar te duci acolo?

— Da, pe la începutul lui septembrie.

— În cazul ăsta, poți rămîne cîteva zile acasă. Cum o mai duci, Einar.

— Bine, mamă.

— Vai cît sînt de fericită că te văd. Te-ai schimbat, ai devenit un adevărat bărbat! Pe lîngă asta, ai

să fii, în curînd major. Mă duc pînă la prăvălie să iau niște tăiței pentru supa de prînz... doar ești un oaspete care vine tare de departe.

Katrina puse masa. Se simțea fericită că își revede fiul, dar, în același timp, era și puțin descumpănită de aerul glacial al lui Einar.

— Ai dus-o bine pe unde-ai fost ?

— Da.

— Vrei încă o bucată de slănină, Einar ? Cum o să faci cu locuința la Mariehamn în iarna asta ?

— Am luat o cameră.

— A, bine ! Te va costa mult ?

— Toate sînt scumpe.

— Multe s-au întîmplat cît ai fost plecat. Tatăl tău a fost fericit că s-a dus ; vreau să știi asta. Dacă-mi dai hainele tale ți le spăl și ți le cîrpesc.

— Mi-am lăsat aproape totul la Mariehamn.

Nu, nu era nimic de făcut. Un zid de nepătruns se ridica între ei. Einar era nu prea înalt, larg în umeri, adus puțin de spate, cu aceeași față bronzată și aceeași mustăcioară de un blond foarte deschis. Era însă rece și nepăsător. Cît zăbovi la mama sa stătu mereu cu nasul în cărți. Tăcut și îndepărtat, străin, nu se ridica de la masa de lucru decît atunci cînd trebuia să-și astîmpere foamea.

Într-o seară, cu cîteva zile înainte de a pleca la oraș, Katrina încercă să-i vorbească fiului ei :

— Einar, vrei să mergi cu mine la cimitir să vezi mormintele ? Eu mă duc din cînd în cînd să ud florile.

Einar ridică fruntea cu aerul nemulțumit pe care îl avea ori de cîte ori îl deranja cineva, dar curînd după aceea fața lui se îmblînzi.

— Cînd vrei să te duci la cimitir ?

— E mai bine să plecăm chiar acum, încă înainte de a se înnopta.

Einar lăsă cartea din mînă și se sculă de pe scaun. Cimitirul se întindea, monton și netulburat, sub bolta stejarilor uriași. Cîteva siluete tăcute se mișcau printre morminte. Katrina își conduse fiul pînă la două dale simple așezate în cimitirul cel nou. Aici era mai multă lumină ; în cimitirul nou nu erau arbori. S-au oprit întîi la mormîntul lui Johan. Katrina se aplecă și smulse cîteva buruieni. Apoi, cu atenție, cu o cutie de ti-

nichea, începu să ia apă dintr-o găleată pe care o adusese sub braț și udă florile. Îl văzu pe Einar că se apucă să smulgă, și el, buruienile de pe mormînt.

— Tătucu a fost bolnav rău ? întrebă el.

— Nu, s-a stins încetul cu încetul, spuse Katrina, ferindu-se să-și privească fiul.

— Știi, urmă ea, că tata n-a fost niciodată prea sănătos, nici zdravăn, așa că nu trebuie să-l judeci la fel ca pe ceilalți. Nu i-a fost deloc frică de moarte, el socotea moartea ca pe lucrul cel mai firesc din lume. După ce s-a dus el am fost foarte bolnavă, dar Gustav s-a purtat cu mine cît se poate de îndatoritor și de cald.

Einar nu-i răspunse. Cînd Katrina se ridică și se îndreptă spre celălalt mormînt rămase o clipă neclintit, în aceeași poziție, înainte de a o urma încet, pînă la mica dală de pe mormîntul Sandrei. Cînd plecară, Einar zise cu o voce surdă, vătuită.

— Sanna, mica mea surioară, ar fi fost mare acum.

— Da. Ar fi trebuit să primească prima împărtășanie în primăvara aceasta.

— Am văzut la oraș în vitrine multe rochii frumoase pentru prima împărtășanie ; ce frumoasă ar fi fost Sandra îmbrăcată așa !

— Desigur... Dar, cum spunea tătucu, e și mai frumos, fără îndoială, să fii înger.

GUSTAV își cumpărase un cățel. Era mîndru de acest mic animal greoi, care, spunea el, va deveni curînd un strașnic cîine de vînătoare. Einar i-a ținut o lungă morală despre cei lipsiți de mijloace care, în loc să facă economii, cheltuiesc o grămadă de bani și cu mîncarea unui animal nefolositor, pentru care, colac peste pupăză, mai trebuie să plătească și impozit. În sinea ei, Katrina îi dădea dreptate lui Einar. Dar, în curînd, prinse și ea tot atîta dragoste ca și Gustav pentru acel neastîmpărat ghemotoc ; moale și păros.

Nici n-a deschis bine ochii cățelul, că Gustav își luă pușca și o puse înaintea botișorului animalului.

— Uite motanul, Burre, uite motanul ! Mușcă, Burre ! repeta Gustav zile întregi ca să deștepte și să dezvolte instinctul de vînătoare al cîinelui.

Cînd cățelul mai crescu, fu deprins cu tot ceea ce trebuie să știe un cîine format: să spună „bună ziua" ridicînd laba, să răspundă cu gesturi cînd e întrebat „Ce spune cîinele?", să caute șapca lui Gustav. În timp ce-l învăța pe cățel toate astea Gustav îi îndopa cu zahăr, spre disperarea Katrinei.

După cîteva luni, micul „ghemotoc" se transformă într-un minunat dulău, cu părul scurt, care înghițea într-o clipă bucata de pîine ce i se dădea. Gustav îl lua acum cu el la vînătoare. Se întorceau de la vînat cu veverițe și cu iepuri. Cam tot la două zile aveau acum la masă mîncare de iepure; uneori Katrina le dădea vînat și vecinilor. Gustav își făcea rost de bani de buzunar vînzînd piei de veveriță. Și reușita vînătorii i-o înlesnea inteligentul, drăgălașul, frumosul Burre. Dacă ar fi fost să-l crezi pe Gustav, n-a mai existat și nici nu va mai fi în istoria lumii un cîine ca Burre. Tînărul Gustav și cîinele erau o singură ființă; dormeau împreună. Katrina rîdea cînd vedea botul cîinelui mișcîndu-se pe pernă alături de capul ciufulit al lui Gustav. Faima lui Burre a ajuns la punctul ei culminant în momentul cînd Gustav, datorită cîinelui a reușit să împuște o vulpe. Se știe că acest vînat nu-i o pradă prea ușoară; doar „domnii" de la oraș care veneau la hanul din Torsö și care cutreierau coclaurile înconjurați de hăitași izbuteau uneori să ucidă o vulpe.

Cînd Gustav se înapoie acasă cu vulpea pe umeri și cu cîinele după el, era așa de fericit încît părea că mai degrabă zboară decît merge. Lepădă vulpea pe podea, în mijlocul odăii, ca să-o poată vedea și admira mai bine. Vestea se răspîndi ca fulgerul în sat și în curînd camera se umplu de vînători. Gustav sta în mijlocul lor, în genunchi și le explica, nu știu a cîta oară, cum Burre a stîrnit vulpea și în ce loc și în ce chip el, Gustav, a tras și cum s-a prăbușit vulpea.

Einar locuia la Mariehamn și urma primele cursuri la Școala de Hidrografie. Se întoarse acasă în vacanța de Crăciun și rămase aici trei săptămîni. În Torsö era deosebită animație, oamenii se invitau unul pe altul și Gustav era bine primit pretutindeni. Dar Einar stătu tot așa de retras ca de obicei, cu nasul vîrît în cărți. Nu se ducea nicărieri, nu răspundea la invitațiile

ce i se făceau, nu se ducea nici măcar la fermele cele mai apropiate.

În sfîrșit, Einar trecu examenul. Căpitanul Nordkvist arătă la toată lumea numele lui Einar care figura în *Gazeta Ălandului*. Katrina era mîndră; spera că Einar se va întoarce acasă. Poate că succesul obținut îl va face mai puțin posomorît...

Dar Einar nu se întoarse acasă. Telefonă mamei sale, la căpitanul Nordkvist, că tocmai urma să se îmbarce (peste două zile) și că nu mai avea timp să treacă pe acasă.

— Dar, dragul meu Einar, n-o să te mai pot vedea deloc ? ! îi spuse Katrina plîngînd.

— Nu. Sînt însă mulțumit că am putut să obțin atît de repede un angajament.

— Sînt fericită, sînt foarte fericită că tu... Ți-am văzut numele înscris în Jurnalul Ălandului.

— Da, bine, mamă. Acum, la revedere.

— La revedere, dragă Einar. Scrie-mi, și Dumnezeu să te păzească.

Gustav se îmbarcă și el pe bordul unui cabotier. Îi venea foarte greu să se despartă de cîinele său și o rugă pe Katrina, de nenumărate ori, să aibă mare grijă de el.

Katrina fu foarte încîntată că, acum, cînd a rămas din nou singură, îl avea măcar pe Burre să-i țină tovărășie. Cîinele o urma peste tot : pe izlaz, la pădure ; o însoțea, de asemenea, în plimbările ei singuratice la cimitir. Noaptea, respirația lui adîncă, din colțul lui de lîngă cămin dădea Katrinei senzația unei prezențe aproape omenești.

Dar cîinele îi făcea și destule necazuri și, încetul cu încetul, acestea sporiră. Vecinii începură, unul după altul, să se plîngă că Burre le „vînează" găinile, le ucide puii, mănîncă ouăle și hrana orătăniilor. Tot satul începu să urască și să prigonească bietul animal ; aruncau după el : apă clocotită, pietre, bețe și cîinele se întorcea acasă cu coada între picioare.

Katrina încercase, nu o dată, să repare, pe cît se poate, pagubele. Dar i s-a dat să înțeleagă că sărăntocii nu trebuie să țină o javră pe care n-au cu ce s-o hrănească...

Katrina, în singurătate și melancolie, mîngîia adesea frumosul cap brun care se odihnea pe genunchii ei.

— Sărmanul Burre, murmura ea. Săracul săracilor.

Un cizmar se dovedi nemaipomenit de crud. El îl înșfăcă pe nenoricitul cîine și-l bătu pînă ce nu mai putu ține ciomagul în mînă.

În sfîrșit, după nenumărate plîngeri și amenințări că va fi dată în judecată, Katrina se duse la hambar și luă un sac din pînză groasă și o frînghie. Apoi chemă cîinele și plecă cu el la plajă. Pe țărm adună cîțiva bolovani pe care îi puse în sac. Se urcă apoi într-o barcă și începu să vîslească voinicește. Cîinele sărise, bucuros în barcă și se așezase în partea din față, la proră, cum avea obiceiul.

Ajunsă la o distanță bunicică de debarcader, Katrina se ridică, luă cîinele de ceafă și-l vîrî în sac, apoi azvîrli sacul în apă...

Satul își regăsi liniștea și nimeni nu mai vorbi de cîinele lui Gustav.

În toamnă, cînd Gustav se înapoie acasă, prima lui întrebare fu cu privire la cîine. Katrina îi răspunse în doi peri și schimbă vorba. Gustav rătăcea fără încetare, căutînd cîinele, chemîndu-l, întrebînd :

— Unde e Burre ?

— Nu știu. A dispărut de cîtăva vreme ; cred că l-a împușcat cineva. Au fost destui care spuneau că o să-l împuște, spuse Katrina întorcînd capul.

— Să-l împuște ? ! strigă Gustav. Cine-i ticălosul care a făcut asta ?

— Doar îmi dau cu presupusul. Se vorbea în sat că șterpelea ouă și pui de găină.

— E o minciună nerușinată. Nimeni n-avea dreptul să-l împuște. Fir-ar să fie, am să-l caut pe cel ce a făcut asta și o să vedem ce se va-ntîmpla atunci.

— Nu cred că ai să-l găsești.

— Doamne, Dumnezeule ! Auzi, să ucizi cîinii altora! Isteț cum era, cel mai bun cîine de vînătoare din Åland ! Nu poate omul să aibă niciodată ceea ce iubește.

Gustav era nenorocit, furios. El bănuia ba pe unul, ba pe altul. Mereu vorbea de cîine și înjura grozav, cu vocea înlăcrimată.

— Gustav, eu l-am ucis pe Burre ; l-am înecat, mă simțeam ca și cum asasinez un om, spuse liniștită, într-o zi, Katrina fără să-și ridice ochii de la vîrtelniță.

— Tu ? țipă el.

— Da.

Timp de mai multe zile Gustav pleca și revenea ca un străin. Se așeza țeapăn la masă, înghițea cîteva îmbucături și ieșea repede din odaie. Mama și fiul nu schimbară nici un cuvînt. Într-o zi, Gustav veni acasă și începu să-și pregătească sacul de marinar. Își așeză în sac hainele cu gesturi bruște și grăbite. Katrina îl privea tăcută, cu înfățișarea umilă, înțelegîndu-și greșeala, și-și privea fiul.

— Ce cauți, Gusta ?

— Fularul meu cel nou.

— E după sobă la uscat. Tocmai l-am spălat. Unde pleci, Gusta ? îl alintă ea.

— Plec.

El smulse fularul, îl aruncă în sac și legă sacul.

— Cel puțin să-mi fi spus, de la început adevărul, mîrîi el scurt.

— Da, murmură Katrina. Unde te duci, Gusta ?

— Plec, ți-am mai spus-o.

Își luă sacul în spate și plecă, trîntind ușa. Katrina se așeză pe un scaun, lîngă fereastră și începu să plîngă.

Cîteva zile mai tîrziu află că Gustav se tocmise ca servitor pe timpul iernii la un fermier din Storby.

Seară de seară, duminică de duminică, Katrina rămase singură, așteptînd și sperînd că fiul ei va reveni. Dar el nu se întoarse.

Iarna fu lungă și grea. Katrina spera că Gustav se va înapoia acasă în ajunul Crăciunului. De aceea împodobise pomul de Crăciun, cît putuse de frumos, pregătise daruri, făcuse prăjituri și figurine de aluat, cu ochi din stafide. Pregătise tradiționalul pește murat și orezul cu migdale. Apoi se puse să-și aștepte fiul. Acum e Crăciunul, el o va ierta și se va întoarce acasă. Katrina se așeză pe prag și ascultă. Era o minunată noapte de Crăciun. Cerul era înalt și adînc și stelele păreau stivuite una peste alta așa de multe și de apropiate erau. Pe munți zăpada scînteia pură, fără nici o pată. Jos, în sat, se zăreau mai multe lumini ca de obi-

cei. Era Crăciunul, în toate căminele în afară de al ei. Chiar căsuța Bedei era luminată de parcă ar fi fost un palat. Vedea înăuntru lumînările de la pomul de Crăciun și siluetele copiilor care alergau și săreau. Lidia o chemase să petreacă seara împreună, dar ea o refuzase, spunînd-i că îl așteaptă pe Gustav. Cîtă tăcere era pretutindeni, cît de limpede și frumos era totul! Într-adevăr aici era cel mai frumos colț în care ar putea locui cineva la Torsö. Katrina zărea de aici, de sus, fiecare fermă, întreaga vale, pînă la golf. Și cum mai străluceau stelele! Iată Ursa Mare, așa cum i s-a spus. Cei Trei Magi se vedeau în toată strălucirea lor. Nu știa prea bine care-i steaua Venus, dar știa unde-i Steaua polară, aceea care se vedea departe spre nord. Ar mai trebui să fie acolo și o altă stea, mare, scînteietoare, Steaua Crăciunului. Unde era ea oare?

„Iată vă binevestesc vouă bucuria mea, care va fi pentru tot poporul, că în orașul lui David, astăzi vouă s-a născut un Mîntuitor, care este Hristos, Domnul".

Katrina intră în casă. Aprinse candela și deschise Biblia. Citi multă vreme, verset după verset. Se simțea ca și cum o mînă dulce, liniștitoare, i-ar fi trecut mîna prin păr. Tîrziu, închise cartea și aprinse lampa aflată pe etajeră. Va arde toată noaptea. În vremea copilăriei sale lămpile stăteau tot timpul aprinse în noaptea de Crăciun. În cele din urmă Katrina se culcă. A doua zi se sculă pe la ora patru dimineața și se grăbi să stingă lampa. Apoi se îmbrăcă, se duse să mulgă vaca, bău cafea și-și puse hainele pe care le îmbrăca atunci cînd se ducea la biserică. Porni împreună cu familia Bedei și în drum spre biserică un mic grup, se uni curînd cu ei. Veneau oamenii de la fiecare fermă. Fermierii își duceau familiile în sănii și în aer răsuna clinchetul cristalin al clopoțeilor. Fiecare conac, ba chiar și cea mai săracă colibă, erau luminate. La ferestre candelele aprinse străluceau blînd. În case se vedeau pomii de Crăciun încărcați de lumini. Și grajdurile erau luminate, căci cei care rămîneau acasă aveau grijă de animale și le dădeau o rație în plus; doar era sărbătoare.

Stelele străluceau încă pe cer și zăpada se întindea imaculată peste cîmpuri și livezi. Copacii întunecați ai pădurii din Söderöjen păreau cufundați într-un somn de

vrajă şi ramurile lor se îndoiau sub greutatea zăpezii. Oamenii care se îndreptau încet spre biserică auzeau uneori zgomotul uşor al zăpezii ce cădea de pe ramura unui copac, lăsînd craca, uşurată brusc, să se ridice din nou.

Clopotele sunau şi glasul lor se amesteca cu acela al clopoţeilor, pierzîndu-se departe în tăcerea nopţii de iarnă. Era ca şi cum întregul spaţiu ar fi fost umplut de un singur cîntec, vechiul şi veşnicul cîntec : „Pace pe pămînt".

A doua zi oamenii începură să se invite, unii pe alţii, pe la ferme şi Katrina se bucura căci vremea trece mai repede în timpul sărbătorilor. Cu toate necazurile pe care le-ndurase, nu se simţea nefericită. Acest Crăciun a fost, în felul lui, frumos şi de neuitat. El a purificat-o, într-un fel a înălţat-o.

Urmară luni lungi de iarnă. Cu cît se apropia mai mult primăvara, cu atît Katrina era mai roasă de lipsa fiului ei. Nu va veni oare deloc pe acasă înainte de a se îmbarca ? Împletea ciorapi, mănuşi, fulare, lenjerie de corp cu o rîvnă şi o grijă mai mare ca oricînd.

Din cînd în cînd îl văzuse, în treacăt. Stătea ascunsă în spatele bisericii şi privea cum el, surîzător, cocoţat pe capră, îşi ducea cu sania stăpînii la liturghie. L-a văzut, de asemenea, în sat, înapoindu-se de la prăvălie, cu un sac de alimente în spinare, de-ale gurii cumpărate pentru oamenii din Storby. Dar ea n-a îndrăznit să-i iasă înainte şi să-i vorbească.

Acum zăpada s-a topit şi gheţurile au început să plutească. Katrina află, din întîmplare, că Gustav urma să se îmbarce pe vasul Venus, ancorat în portul Mariehamn. Ii pregăti coletul cu îmbrăcăminte. De cum apuse soarele se îndreptă spre Storby şi se aşeză pe un bolovan, la o oarecare distanţă de biserică ; aşteptă ; în fine cineva se apropie. Katrina se ridică în picioare şi îşi duse mîna la inima care bătea să se spargă. Se ascunse după un copac. Zgomotul paşilor se auzea tot mai desluşit ; era un bărbat, unul singur. Slavă Domnului ! Dar Gustav era acela care se apropia cu mersul greoi ? Da, da, era el cu sacul lui de marinar pe umăr. Katrina se apropie încet.

— Gustav ! spuse ea încet.

El tresări.

— Tu eşti, mămico ? întrebă el.

— Da. Pleci acum ? Pot să te însoţesc puţin ?

— Da. De ce nu te-ai culcat încă pînă la ora asta ? murmură el şovăitor.

Katrina abia se stăpîni să nu izbucnească în hohote de plîns. Nu, n-o să-l plictisească cu lacrimile ei, nu era momentul.

— Nu puteam îndura ca tu să pleci fără ca să-ţi vorbesc. Poţi să mă ierţi c-am ucis ciinele, Gusta ?

— Pot. Am şi uitat asta.

— Eşti sigur ? În ceea ce mă priveşte eu nu voi uita niciodată. Am făcut un lucru atît de îngrozitor şi pe deasupra am şi minţit. Am un caracter tare afurisit cînd sînt fricoasă...

— Oh, da sîntem la fel amîndoi. A fost o prostie din partea mea să-ţi las pe cap un ciine pe care să-l hrăneşti.

— Nu ţi-am putut spune adevărul imediat. Mi-e ruşine de asta mai mult decît de orice.

— Să nu mai vorbim despre asta. Să ştii că m-am gîndit să viu pe-acasă înainte de a pleca, dar mi-a fost teamă să nu crezi că am venit anume pentru haine.

— Oh, Gusta, nu trebuia să te gîndeşti nici un moment la aşa ceva. În ce stare se află hainele tale ?

— Nu prea grozavă. Eu nu ştiu nici să cîrpesc, nici să ţes. Ar fi trebuit să-mi cumpăr nişte haine de lucru înainte de plecare. Dar de ciorapi, aşa cum ştii tu să împleteşti, n-am cum să-mi fac rost.

— Am ceva mărunţişuri pentru tine în pachetul ăsta.

— Vai, mamă, de ce-ai făcut asta ?

— N-am avut ce face în tot timpul iernii. Te-ai simţit bine la Storby ?

— Da. Oamenii de aici sînt cumsecade. Nu sînt prea mulţi „mari căpitani". Toată lumea mînca împreună.

— Adevărat ?

— Da. Mîncarea nu e prea grozavă, dar cartofi, scrumbie, slănină, unt găseşti cît doreşti.

Ajunseră la drumul de pe coastă. Gustav începu să arunce priviri neliniştite, căutînd să pătrundă întunericul din jur. În cele din urmă spuse :

— Mămico, e cineva care va veni aici să-şi ia rămas bun de la mine ; poate că a şi sosit, dar n-are rost să se apropie dacă nu sînt singur.

— Vrei, deci, să plec ?

— Nu, nu, am zis şi eu aşa ; sper că nu mi-o iei în nume de rău ?

— Deloc... Sînt mulţumită că ai pe cineva care să vină să-şi ia rămas bun de la tine. Micul meu Gusta...

— Micul meu Gusta, tu-mi spui micul tău Gusta...

— Da... Katrina începu să rîdă — nu e chiar aşa de multă vreme de cînd erai ca un pachetel, cu ochii închişi ca un pisoi. Nu e cazul să las pe prietena ta să aştepte ascunsă după tufiş. Vreau să-ţi spun la revedere.

— Da, dacă vrei. Ştii cine-i fata ? E Saga, de la cooperativă.

— Saga de la cooperativă ! Scumpul meu Gustav văd că te descurci bine !

— E o fată tînără care rîde tot timpul şi-i mereu voioasă. La treabă e întotdeauna în frunte. Dar nu-ţi permite prea multe. Şi altceva. Nu umblă cu oricine, lămuri cu mîndrie Gustav.

— Da, e o fată foarte drăgălaşă. E bine că ai o astfel de fată. O să-mi scrii, Gusta ?

— Desigur. Îţi voi scrie. Ai grijă de tine, mămico, şi nu mai munci atîta. Acum îţi e mai bine ? Vreau să spun... sănătatea.

— Destul de bine. Dar nu mai am douăzeci de ani. Şi acum la revedere, fiule, ai grijă de tine şi Dumnezeu să te ocrotească. Dintr-o dată mă simt de o mie de ori mai fericită.

— Şi eu la fel. La revedere, mămico, şi ai grijă de tine.

— Da, da. La revedere.

KATRINA se înapoie acasă cu paşi sprinteni. Nu se mai sinchisea de singurătate, acum cînd între ea şi Gustav nu mai exista nici urmă de supărare. Aşadar, toată iarna făcuse vizite Sagăi şi ea, Katrina, nu ştiuse nimic ! Probabil că lucrurile se petrecuseră în mare taină. Mare lucru ca Gustav să aibă ca prietenă o fată atît de

drăguță... Nu că el n-ar fi fost demn de așa ceva, dar felul său deschis de a fi putea fi înțeles în mod greșit. și părea de necrezut că o fată tînără descoperea dintr-o dată aurul curat ascuns sub crusta uneori grosolană.

Cu un an în urmă, cînd fusese înființată cooperativa, direcția acesteia ceruse învățătorului să propună o funcționară pentru cooperativă. Saga Urström era cea mai înzestrată dintre eleve. O astfel de alegere născuse, de îndată, un sentiment de respect pentru fată din partea oamenilor din parohie. De multă vreme Katrina își făcea cumpărăturile la noua prăvălie, de mai multă vreme, numai pentru plăcerea de a fi servită de către tînăra aceea îndatoritoare, care rîdea mereu. Se săturase de vînzătorul uricios, care bombănea mereu, de la vechea prăvălie. Pe lîngă asta, noua prăvălie era mai curată și mai bine garnisită. Dar oamenii care voiau să capete de lucru și să fie bine văzuți de Nordkvist nu îndrăzneau încă să se ducă la noua cooperativă.

Și cînd te gîndești că Gustav îi era atît de apropiat Sagăi.

În timpul verii s-a văzut foarte limpede că Saga era prietena fiului Katrinei. Se arăta întotdeauna mulțumită și amabilă cînd Katrina venea la magazin și-i spunea adesea: „Salutări de la Gusta". Katrina nu primea chiar așa de dese scrisori de la fiul ei ca Saga; dar lucrul ăsta n-o supăra: era în firea lucrurilor să fie așa. Saga Urström era fiica unui căpitan de vas din Storby. Era durdulie, avea brațe rotunde, mîini și picioare mici. Fața ei, cu nasul drept și scurt, era încadrată de plete castanii; ochii căprui scînteiau și se spunea că e periculos pentru un bărbat să-i privească prea îndelungat.

În toamnă Gustav își recăpătă verva sa obișnuită, ceea ce-i dovedea Katrinei că totul mergea bine. Locuia la mama sa dar lucra în sat. Einar scria rar, dar continua să trimită bani căpitanului Nordkvist, care se ocupa de afacerile lui.

Pentru Gustav iarna aceea trecu asemenea unui vis. Vîna, pescuia, cînta din gură, cînta la vioară și dansa. La toate balurile, fie ele cît de îndepărtate era de față. Pentru el era o jucărie să facă în săniuță, opt, zece kilometri pe ghiață. Și cînd mica Saga ședea pe scăunelul săniuței, treaba mergea și mai bine. Saga avea tocmai greutatea necesară „lestului". Toată lumea știa de

legătura dintre Gustav și Saga. Era cu neputință ca lucrul să fie ținut secret; rîsul tineresc al lui Gustav era prea puternic și cel al Sagăi prea viu și prea aprins!

Katrina ar fi vrut foarte mult să invite pe Saga la ea, într-o duminică, dar nu îndrăznea. Poate că fata cea drăguță ar fi strîmbat din nas la vederea strîmtei căsuțe cenușii. Casa ei de la Storby se ridica pe o înălțime stîncoasă și nu era grozav de înaltă, dar tatăl fetei strînsese bani și familia era destul de înstărită. Faima bună a Sagăi o făcea să fie primită în casele căpitanilor.

Pînă una-alta, Gustav o însoțea în fiecare seară cînd era frig și în nopțile întunecate, cînd oamenii erau cuprinși de spaimă, trecînd pe lîngă cimitir.

Apoi Gustav plecă și Katrina rămase din nou singură în cămăruța ei. La rîndul ei Saga deveni din ce în ce mai ocupată cu cooperativa care începuse să fie tot mai căutată de oamenii din sat, spre paguba prăvăliei căpitanului Nordkvist.

În timpul secerișului și al treieratului, Saga avu mai mult timp liber și-și făcu unele lucruri numai pentru ea: tivi cearceafuri, brodă fețe de pernă, fețe de masă, huse de fotolii, și le arăta Katrinei. Roșea cînd își întindea pe tejghea cele lucrate de dînsa: erau doar visuri și planuri de viitor.

Einar se înapoie ca să reînceapă cursurile la Mariehamn și să devină secund de vas. Gustav își reluă obiceiurile sale, însoțindu-și prietena în fiecare seară pînă la Storby, bineînțeles, după ce ea închidea prăvălia.

La vremea vacanței de Crăciun Einar veni acasă. Era și mai închis în sine și mai tăcut și mai jerpelit ca oricînd. Nu-și scotea o clipă nasul din cărți.

Cînd sărbătorile Crăciunului luară sfîrșit Gustav părea c-a devenit și el ceva mai serios. Într-o zi, înapoindu-se acasă, își pipăi, mîndru, buzunarul:

— Sînt bogat acum, fac milionul.

— Cum așa? spuse rîzînd Katrina.

— Rîzi, rîzi. Uite, am un cont la bancă... Cum e turcul și pistolul. N-am decît cinci mărci, dar o să fac în curînd mai mult. Mă întreb cît ar costa ca să urmez Școala de navigație. Tu știi, mămico?

— Nu, dar știu că deși Einar a făcut toată vremea economii, tot cred că are datorii. După cîte am aflat eu,

căpitanul Nordkvist l-a împrumutat odată cu o sută de mărci.

— O să recîștige repede acești bani, mai ales dacă va fi angajat cu un salariu frumos. Cum ar suna asta : căpitanul Gusta ?

— Ar suna foarte frumos urechilor mele !

— Căpitanul și doamna căpitan. Dar nu, nu voi aștepta să ajung căpitan. Dacă voi reuși la examenul de secund, voi fi mulțumit. Voi cîștiga mai mult așa și, pînă la urmă aș putea poate deveni patronul unei mici nave.

— Da, da. Omul trebuie să încerce orice dacă vrea să devină cineva. Poate și tu să reușești, tot așa de bine ca și alții.

Încetul cu încetul Saga își luă inima-n dinți și făcu cîteva scurte vizite Katrinei. Venea la brațul lui Gustav, duminica după-amiază, după ce se plimpau prin clocauri. Sagăi, care stătea închisă toată săptămîna în prăvălie, îi plăcea să se plimbe duminica prin pădure și pe cîmp, și lucrul ăsta era tocmai pe placul lui Gustav. Soseau, amîndoi, cu ochii strălucitori, cu obrajii rumeni, cu o mare poftă de mîncare. Și Katrina făcea tot ce putea ca s-o primească cît mai bine pe Saga. După masă tinerii se așezau pe pat și se tachinau, dar fata îl ținea pe Gustav la distanță. Cînd plecau el încerca s-o strîngă în brațe dar ea sărea la o parte, sprintenă ca o veveriță.

În anul acela Gustav nu se grăbi să se angajeze. Aștepta, se interesă în dreapta și-n stînga și făcu ce-i fu cu putință pentru a obține salariul cel mai bun. Katrina era încîntată că fiul ei a devenit mai chibzuit și mai puțin nepăsător. Tocmai în timpul ăla Einar se întoarse de la Mariehamn cu titlul de secund de vas. Stătu acasă cîteva săptămîni înainte de a pleca pe mare, cu nava sa. Gusta nu se îmbarcase încă și pentru a profita puțin de timpul pe care îl mai avea la dispoziție, Saga venea adesea la el. Prezența lui Einar le stinghera însă veselia. Se înfundau în cîte-un colț al camerei și rîsele lor scădeau pînă la șușoteli. Saga, acum că despărțirea se apropiase, era mai puțin rece. Ținea îndelung mîna în aceea a lui Gustav, ochii ei bruni, cu reflexe aurii erau acum plini de făgăduieli. Einar privea, pe furiș, pe deasupra cărților sale pe cei doi tineri, cu un amestec de dispreț, de curiozitate dar și de gelozie.

— Einar, spuse Katrina într-o zi, nu vrei să inviți pe nimeni pe la noi înainte de plecare? Acum că ești secund și că ai fost plecat atîta timp, ar fi hazos pentru tine să inviți cîțiva tineri aici.

— Fleacuri! Cum ar putea niște sărăntoci ca noi să invite niște oameni de lume? Să ne gîndim mai bine ce vom mînca mîine.

— Oricît de sărac ar fi cineva, trebuie să mai uite de sărăcie și să-și permită, din cînd în cînd, cîte un pic de veselie.

— Eu cred că avem și așa destule distracții în căsuța asta. Unii oameni uită că înainte de a te căsători și a aduce copii pe lume, trebuie să ai un acoperiș deasupra capului.

— Cine nu îndrăznește nimic nu are nimic! Gustav va ști să poarte-n circă greutatea unei familii, cînd va avea una. Dar să mai știi ceva, sînt unii atît de grăbiți să-și asigure un acoperiș deasupra capului, încît nu mai au timp să trăiască. Trebuie păstrată o măsură în toate. Tu ești un om tînăr și nu trebuie să trăiești ca un nătăfleț, ca un schimnic, ca un om fără sînge.

— Asta-i tot ce-ai avut să-mi spui?

— Aș vrea să-ți spun multe, dar tac; nu vreau să-ți vorbesc degeaba, ca unei sobe!

Cînd Gustav și Saga coborîră în fugă povîrnișul spre sat, mînă în mînă, Einar îi urmări cu privire prin fereastră. Katrinei îi păru rău pentru cuvintele aspre pe care i le-a spus; trăsăturile sale întunecate și umerii săi gîrboviți păreau copleșiți de o greutate imensă și Katrinei îi venea să-i plîngă de milă.

— Einar, căpitanul Nordkvist te laudă grozav. Spune că ești cineva.

— ...

— Da, da. Mai ai destul pînă să împlinești treizeci de ani și ai reușit pînă acum să-ți iei două examene grele. Tu ești la vîrsta cea mai frumoasă și ai toată viața înaintea ta.

Cum se făcu seară, Einar își luă șapca și ieși. Dinspre colină răsunau cîntece. Tinerii din ținut dansau acolo, pe colină. Pămîntul dintre copaci era bătătorit și uscat și picioarele dansatorilor îl întăriseră de parcă ar fi fost parchet.

Einar se așeză în spatele unui tufiș și privi. Se hotărîse să intre în horă ; dar nu era deloc lucru ușor : o să se mire toți, poate or să rîdă pe socoteala lui. Nu era cine știe ce treabă grea să urmezi ritmul, să ții mîinile vecinilor și să te învîrți în cerc prosteşte, așa cum fac și ceilalți. Nu-i nevoie nici măcar să cînți, dar primul pas e cel mai greu. Dacă are să mai vină cineva, își spuse Einar, am să mă strecor laolaltă cu el. Ar fi trebuit de mult să vină să danseze, atunci nu s-ar mai fi simțit atît de străin. Nu-i prețuise, cîtuși de puțin pe oamenii aceștia, dar ei erau unicul mijloc prin care putea să intre în legătură cu ceilalți oameni, cu femeile. Vorbele mamei sale atinseseră una din corzile sensibile ale ființei lui pe care ea nici n-o bănuia. Era conștient, adesea, că e un adevărat nătărău : se mișca așa de departe de oameni încît adesea îi era teamă că n-o să mai găsească vreodată drumul pentru a se întoarce la ei.

Vino, vino, vom merge în Åland,

Logodnica mea, împreună.

Vom cînta și vom fi veseli

Opt zile vom dansa-n șir,

Logodnica mea, împreună...

Cineva coborî în mare grabă povîrnișul din fața lui. Erau Gustav și Saga. Renunțaseră la dans și acum plecau în fugă, ținîndu-se de mînă. O fată ca Saga, așa ceva îi trebuia lui. I s-ar potrivi mai bine lui decît lui Gustav ! Dar el n-avea nimic care s-o atragă...

Hai, acum e momentul să intre în horă ! Unu, doi. Așteptă să se înceapă un nou cîntec. Prin fața lui trecură, grăbiți, o altă pereche. Încă una. Și acum vreo patru, cinci fete coborîră pe cărare, sărind, poticnindu-se și vorbind foarte tare.

A-nceput oare lumea să plece acasă ? Și totuși va intra în horă, n-o să se dea bătut.

Acum pot fi mulțumit
Acum o am pe cea care o iubesc mai mult
Decît pe orice fată.

Cîteva voci răzlețe reluară refrenul, apoi cîntecul muri.

Einar se ridică de jos, își întinse picioarele înțepenite și se înapoie agale spre casă. Cînd ajunse în dreptul fermei lui Svensson, auzi pași înapoia lui. Se întoarse și-l zări pe Gustav.

— Unde-i Saga ? întrebă el scurt. Un surîs lumină fața lui Gustav :

— E acasă. Doarme neîntoarsă. Nu mi-a trebuit mult timp să mă înapoiez de la Storby. Dracul să mă ia am făcut de atîtea ori drumul acesta încît și cismele mele ar nimeri singure drumul ! Unde-ai fost ?

— Pe plajă.

— Și tu vii de acolo ? Minți, căpitane, te-am văzut în dosul alunului.

— Ce te privește unde mă duc eu ? scrîșni brusc Einar.

Gustav începu să rîdă.

— Nu, nu mă privește... Haide, vom merge la Åland, prietena mea și eu, Saga și cu mine. E o fată foarte foarte „bine', cea mai drăguță fată din tot Åland-ul.

— Ține-ți gura !

— Tu să te dai bine pe lîngă sora ei, aia care-i croitoreasă. Ea crede, auzi, că tu ai o înfățișare grozav de distinsă — sau cam așa ceva. Amîndouă surorile știu o mulțime de cuvinte „alese" fiindcă citesc mult.

— Cui i-a spus ea asta ?

— Sagăi. Sînt foarte curioase în ceea ce te privește, pentru că pe tine nu prea te interesează fetele. Ar trebui să ai și tu o prietenă. Am să-ți caut eu una.

— Tu, ocupă-te de treburile tale. Nu ți-am cerut nimic !

Cei doi frați ajunseră acasă, Einar deschise ușa, dar Gustav îl opri.

— St, st, scoate-ți pantofii, că mama doarme.

Einar încruntă sprîncenele, dar se supuse. Cu pantofii în mînă, intrară cu grijă și se dezbrăcară pe întuneric. Einar mormăia : nu era obișnuit cu întunericul și mereu se izbea de scaune și de masă. Dar după ce se culcă rămase multă vreme treaz și se tot gîndi. Dacă oamenii nu puteau să-l sufere, asta era din vina sa.

Uite ochii mamei scînteiau ori de cîte ori îl vedeau pe Gustav. Dragostea nu se cumpără cu bani.

După plecarea marinarilor, Saga Urström își reluă, ca și în anul ce trecuse, lucrul de mînă. Dar în vreme ce lucra, îi treceau prin minte fel de fel de gînduri. Vedea cum soțiile marinarilor, îmbrăcate în rochii boțite, decolorate, cu mîinile crăpate, răsuceau între degete cele cîteva parale pe care le aveau înainte de a alege ceva care costă mai ieftin : zahăr sau griș, farfurii adînci sau sosiere. Vorbeau mult și cu stîngăcie, își certau plozii care priveau cu ochi mari, înfometați, minunățiile de neatins pentru ei, de pe tejghea.

Va fi și ea oare cîndva, cu femeile acestea. Oare copiii ei vor arăta la fel cu acești mici sălbatici, în zdrențe ? Nu va ieși niciodată din această vale îngustă, ca să vadă cum arată restul lumii ? Nu, nu ! Avea aici de toate : cuie, dron, sfoară pentru făcut plase, făină și legume uscate. Să lase toate astea pentru o căsuță cenușie și să-și irosească viața muncind la cîmp ? Nu, nu putea, trebuie să facă ceva ca să scape de o soartă atît de vitregă.

Căpitanul Malm era fiul cel mai mare al unui mic fermier de lîngă golf. Era în vîrstă, cu părul aproape alb. Nu era un om rău ; avea o figură ștearsă și picioarele în formă de X. A fost multă vreme căpitan, și-a primit partea sa de cîștig de la numeroase navluri avantajoase așa încît lumea îl credea înstărit. Avea obiceiul să-și petreacă zilele de iarnă la prăvălie. În toamna asta se întoarse foarte devreme din călătoriile lui pe mare și zilnic, începînd de la prînz era la prăvălie, unde stătea pînă la ora închiderii. Nimeni n-a fost surprins văzîndu-l că frecventează din ce în ce mai des noua prăvălie care oferea mai multe distracții decît cea veche.

Dar cînd familia Seffer îi întîlni, într-o noapte cu clar de lună, pe Saga și pe căpitanul Malm mergînd împreună pe drum, bîrfelile începură să se lățească. Oamenii au început să-i pîndească, să tragă cu urechea, să discute, să-i bănuiască.

— Flecăreli, spuse Katrina, cînd i se șoptiră la ureche cele de mai sus.

Își amintea de toate poveștile pe care cei din sat le născociseră altă dată la adresa ei și-a lui Nordkvist. Dar într-o seară ea îi întîlni pe drumul ce duce la cimitir pe Saga și pe Malm, mergînd braț la braț. Amîndoi pă-

rură stînjeniți și fata roși ca focul. Katrina îi urmări cu privirea pînă ce dispăru în întunericul nopții de toamnă.

— N-aș fi crezut niciodată că Saga ar putea fi astfel ; e o neînțelegere la mijloc, își spuse ea, de mii de ori.

Katrina nădăjduia că totul se va termina înainte de venirea lui Gustav.

Într-o după-amiază de noiembrie Gustav debarcă și se îndreptă spre sat, cu sacul lui de marinar pe umăr. Ajuns în fața cooperativei, puse sacul jos și se repezi înăuntru cu atît elan încît mica sacră se cutremură.

— Hei, Saga ! strigă el.

Ea ridică ochii, dar rămase nemișcată.

— Te-ai întors, Gusta ! Bine-ai venit !

El se repezi spre tejghea și s-ar fi zis că se pregătește s-o strîngă la piept cu foc, dar puterea pe care o avea ea să-l țină la distanță îl opri și de astă dată. Rămase așadar liniștit, rezemat de tejghea, privind fața tinerei fete. Gustav era prea bucuros că o revede pentru ca să observe că surîsul Sagăi era forțat. Îi strînse mîna din toată inima. Apoi îi făcu cu ochiul.

— Închideți la ora obișnuită ?

Tînăra fată roși și spuse cu o voce șovăitoare :

— Da, Gusta, însă eu mă duc la... mă duc la familia Seffer în seara asta ca să cos ceva și nu știu cînd o să mă înapoiez.

Gustav rîse.

— Celui ce așteaptă un lucru plăcut nu i se pare niciodată că așteaptă prea mult. Coase cît vrei și cînd ai să ieși, o să vezi că Gusta te așteaptă în holișorul familiei Seffer.

— Nu, Gusta, va fi foarte tîrziu. La drept vorbind nici nu știu cînd o să terminăm. Nu trebuie să mă aștepți... poate că am să dorm la familia Seffer.

— O să fiu totuși acolo, pentru mai multă siguranță. N-ai decît să vii pe la ora zece și să-mi spui dacă se duce acasă sau rămîi acolo peste noapte.

— N-o să am curajul, Gusta. Vreau ca tu să rămîi în seara asta acasă, cu mama ta.

— Așadar în seara asta nu pot să te văd deloc ?

— În seara asta nu, să lăsăm pe altă dată.

Gustav oftă, dar surîse totuși.

— Bine. Dar să știi că mîine dimineață, cînd vei veni să deschizi prăvălia ai să mă găsești pe prag, așteptîndu-te.

Se uită atent în jurul lui apoi, aplecîndu-se pe tejghea, șopti repede, înroșindu-se :

— Pot căpăta o sărutare ?

Ea se trase înapoi și-i spuse cu un rîs nehotărît :

— Lasă prostiile, Gusta.

Gustav își puse șapca pe cap și-i spuse Sagăi surîzînd :

— La revedere, bruneto. Am ceva pentru tine în sac. Un dar. Am să ți-l aduc mîine dimineață.

— Dar ți-am mai spus, Gusta, că nu trebuie să-mi dăruiești nimic. Nu e bine.

— Spui prostii ! Astă primăvară nu ziceai așa. Și pe urmă cui să-i fac daruri dacă nu prietenei mele ?

— Nu sîntem logodiți, între noi nu e nimic, așa că nu e bine ...

— Logodiți, ai spus ?

Se apropie din nou de tejghea, făcîndu-i strengărește cu ochiul :

— Așteaptă puțin și-ai să vezi ce-am eu în sac, un lucru mititel, rotund și care lucește.

— Ești nebun, strigă Saga cu o bucurie prefăcută. În ochii ei adînci apăruse o lucire de spaimă.

— Mai rău decît atît. Așteaptă să vezi.

— Gusta !

— Ce este ? ...

— Promite-mi ceva.

— Orice vrei !

— Nu-mi aduce nimic, mîine dimineață, cînd vii aici.

— De ce nu ? Tu ești așa de ...

— Mi-ai promis, Gusta.

— All right. Bine, la revedere.

Gustav își puse sacul pe umeri și o porni spre casă făcînd semne voioase Sagăi, care îl urmărea cu privirile de la geamul prăvăliei.

— Ai văzut-o pe Saga ? întrebă cu teamă Katrina, în timp ce Gustav sorbea cu multă poftă cafeaua.

— Tu ce crezi ? spuse el rîzînd. Îți închipui că puteam trece prin fața prăvăliei fără s-o văd ? Saga e o

adevărată femeie! Să mă ia dracul dacă nu e cea mai bună fată din tot Åland-ul.

Katrina surise cu o blîndă tristeţe.

— Semeni în familie, după cîte văd — aşa obişnuia şi tatăl tău să spună odinioară. Aţi stat de vorbă?

— Ha, ha! Ar fi trebuit oare să stăm aşa, holbîndu-ne unul la altul, fără să ne spunem nimic? Sigur că am vorbit, mămico, şi ea e pe cît de chibzuită pe atît de drăguţă. Ştie să se facă respectată!

— Mie-mi pare că uneori ştie prea mult să se facă respectată, dar alte ori nu prea.

— Ai grijă, mamă, nu vorbi de rău pe iubita mea! Acum mă duc să văd cum stau lucrurile la bancă. Am făcut destule economii în vara asta.

— Asta-i bine. Te întîlneşti cu Saga în seara asta?

— Nu. Se duce la familia Seffer, unde are de cusut şi doarme acolo.

— La familia Seffer pentru cusut? Nostimă treabă...

Zi de zi, Saga găsea noi motive pentru a-l împiedica pe Gusta s-o conducă acasă la terminarea lucrului şi el începuse să se neliniştească. Nu înţelegea nimic din „nu"-urile ei. El nu ştia încă că de un timp căpitanul Malm îi luase locul pe lîngă Saga. Katrina se frămînta şi nu ştia dacă e bine să-i vorbească băiatului sau să lase lucrurile să meargă înainte. Sperase că Saga însăşi va pune lucrurile la punct, dar tînăra fată părea că ocoleşte orice explicaţie.

Într-o zi Gustav veni acasă foarte abătut. Rămase multă vreme tăcut cu capul plecat. Apoi spuse:

— E mereu la fel în insuliţa asta: oamenii clevetesc şi născocesc tot felul de poveşti.

— Ştii prea bine că ăsta le e obiceiul.

— Ai auzit şi tu ceva?

Îi aruncă mamei sale o privire scrutătoare.

— Da, răspunse blînd Katrina.

— Şi de ce nu mi-ai spus nimic? întrebă el brusc.

— Stăteam în cumpănă dacă trebuie să-ţi spun sau nu. Aşteptam ca ea însăşi să-ţi explice cum stau lucrurile.

— Ea însăşi! Şi tu crezi bîrfelile care umblă pe seama ei?

— Nu sînt chiar aşa lipsite de temei, Gusta. Dar credeam că se va schimba la înapoierea ta.

Gustav se sculă, bătu cu pumnul în masă şi strigă mînios :

— E o minciună nerușinată. Totul ! Ţi-o spun eu ! Născociri pe care le împrăştie pretutindeni cumetrele la cafea. Am să mă duc la prăvălie, s-o întreb chiar pe Saga şi atunci o vedeţi, tu şi celelalte cumetre !

Şi Gustav plecă val-vîrtej spre sat.

— Dumnezeu să ne ajute ca să nu facă Gustav cine ştie ce faptă necugetată ! murmură Katrina.

Gustav intră în prăvălie. Încăperea plină de lume şi căpitanul Malm stătea pe o bancă. Gustav se aşeză într-un colţ, aproape de tejghea, bătînd nervos darabana. Privirile lui fugeau, într-una, de la Saga la bărbatul încărunţit. Căpitanul purta o discuţie însufleţită cu ceilalţi muşterii. Deodată Malm se adresă tinerei fete cu un ton familiar, puţin obraznic chiar :

— Ascultă, bruneto, azi nu ne dai ţigări ?

Apoi, fără să mai aştepte răspunsul fetei, se sculă, luă un pachet de ţigări, întinse braţul şi mîngîie pe obraji pe Saga ca şi cum ar fi vrut să-şi afişeze drepturile lui asupra ei. Cu o expresie de prefăcută indiferenţă, pe care o contrazicea însă faţa lui mulţumită, se înapoie la ceilalţi clienţi şi dădu la fiecare cîte o ţigară.

Gustav se repezi spre uşă. Ajuns afară începu să alerge prin zăpadă şi nu-şi veni în fire decît atunci cînd ajunse la jumătatea drumului spre Storby, unde, după vechiul obicei, îl purtară paşii.

Făcu cale întoarsă, cu mîinile înfundate în buzunare şi cu dinţii strînşi.

— Doamne, Dumnezeule ! Doamne, Dumnezeule ! spunea el fără să-şi dea seama ce spune.

Deodată răsăriră două forme omeneşti din întinderea albă a zăpezii. El sări în sus ca străpuns de glonţ. Era Saga şi Malm. Acesta ţinea pe Saga de talie şi o ajuta să meargă pe drumul troienit. Gustav se strecură în urma lor hotărît să-i ucidă.

Cei doi mergeau înainte pe cîmpul acoperit de zăpadă, fără să bănuiască că sînt urmăriţi. Malm vorbea puţin. La urechile lui Gustav ajungea doar un murmur uşor. Îi urmărea cu mare băgare de seamă, asemenea unui indian pornit la luptă. Apoi, deodată, porni la galop în direcţia opusă. Nu-şi dădea singur seama de ce. Mergea, mergea, orbit de zăpada care-l iz-

bea în față. În cele din urmă ajunse în piața satului. Cineva venea spre el ; era Katrina. Era cu capul dezgolit, înspăimîntată, doar cu un șal aruncat pe umeri !

— Gusta !

El nu răspunse. O luă cu pași mari înainte și Katrina îl urmă. Ușa casei lor era deschisă și lampa ardea încă. Gustav se scutură de zăpadă în fața căminului și începu numaidecît să se dezbrace, cu gesturi iuți. Katrina intră în casă, abia trăgîndu-și răsuflarea, și se grăbi să pregătească patul pentru culcare. Rămase cu cearceafurile în mînă privind cum fiul ei își scoate cizmele.

— Simțeam eu că ceva nu e în regulă. M-am rugat atîta celui de sus, încît credeam la un moment dat că am înnebunit, spuse ea în felul ei blînd și liniștit.

Gustav nu răspunse. Se trînti pe pat și-și trase cuvertura peste cap. Katrina stinse lampa și se culcă în patul celălalt.

A DOUA ZI Gustav rătăci prin pădurea din Söderöjen. Nu căuta vînat, ci mergea, mergea fără nici o țintă, printre bălțile înghețate, printre bolovanii și copacii îngreunați de zăpadă, printre stînci. O clipă se opri, duse pușca la umăr și ochi trunchiul unui copac. Încercă, cu mare plăcere, să-și imagineze că în bătaia puștii lui se află căpitanul Malm. Dar cînd simți patul rece al armei lipit de obraz, i se păru deodată că acel copac se preschimbă și ia înfățișarea a două ființe omenești care se îmbrățișau așa de strîns încît păreau un singur trup. Halucinația se încețoșă, lăsă pușca în jos și-și șterse cu dosul mîinii lacrimile care-i izvorau din ochi.

— Doamne, Dumnezeule ! oftă el, exasperat de propria lui slăbiciune.

Se făcuse noapte cînd se înapoie acasă. Înghiți în grabă arpacașul pe care i-l ținuse cald Katrina și se aruncă în pat, ca și în seara de dinainte, fără să rostească măcar un singur cuvînt.

În zilele următoare rătăci din nou prin pădure. Apoi se apucă de lucru. Dar acum nu-și mai punea după-amiaza hainele cele bune pentru a se duce în sat. Dacă trebuia să cumpere ceva, se ducea la vechea prăvălie.

Katrina îl pîndi, cu neliniște, pe fiul ei, în momentul cînd află de logodna Sagăi. Într-o zi el izbucni :

— Nu găsește omul, pe insula asta nenorocită, destul rachiu ca să se poată îmbăta și el cînd are poftă !

— N-o să izbutești decît să te faci și mai nenorocit dacă începi cu lucruri de astea.

— Mai nenorocit ! ? Cine-a spus că sînt nenorocit ? N-o să mă pierd nicidată cu firea din pricina vreunei muieri. Titluri de căpitani, asta caută ele ! Odată ce-au găsit așa ceva se strîng în brațe cu orice zaharisit.

— Dragă Gusta, nu fii răutăcios ! Sîtem cu toții oameni și avem fiecare defectele și calitățile noastre. Nu trebuie să te mire că domnul căpitan Malm încearcă să găsească puțină fericire tocmai acum, la bătrînețe.

Gustav rîse verde :

— Adevărat ; Malm ăsta ar fi un mare tîmpit dacă n-ar lua ceea ce poate lua.

După un timp Gustav începu să petreacă din nou, cu tinerii din ținut. Dar în locul veseliei lui de altă dată, așa de firești și de curate, apăruse de-acum ceva fals echilibrat, ceva cinic. Era neobosit și cu toane. Nopțile lui erau agitate. Se simțea nemulțumit, înșelat în așteptările lui, cînd se întorcea de la baluri. Nu-i era de ajuns faptul că se întorcea acasă la miezul nopții, după ce dansase toată seara. Voia mai mult. Îi lipsea ceva. Glasurile fetelor rîsetele lor înfundate, șușotelile lor îi răscoleau simțurile. Vedea acum c-o dureroasă limpezime lucruri cărora altă dată nu le acordase nici o atenție. Vedea, în timpul dansului, cum se rotunjesc busturile sub corsaj și cum palpită sînii sub țesătura subțire a bluzelor.

Cînd o femeie mergea pe drum înaintea lui el observa, cu lăcomie, cum îi unduiau șoldurile. Vedea pielea fină și albă a cefei în locul unde, sub coc, puful se ondula în bucle. Și apoi, fetele aveau buze. Buze fine, strînse, mici, roșii ca cireșele, sau mari, groase, cărnoase. Și toate astea îl chinuiau ca un coșmar, fără încetare, îl făceau să asude.

Elmer, de pe colină, care avea aceeași vîrstă cu Gustav, îl însoțea adesea pînă în sat, în căutarea plăcerilor nocturne. Cei doi își făceau uneori drum pînă la familia Larsson și petreceau aici, cîteva clipe cu servitoarele de acolo, înainte de a se înapoia acasă.

Fetele săreau din pat, cu picioarele goale. Una îmbrăca o rochie peste cămaşa de noapte, alta îşi lua pe umeri un palton. Tinerii se aşezau pe marginea patului şi tachinau pe cele două servitoare care stăteau treze. Ele aveau răspunsuri întotdeauna gata şi era greu să le înfunde cineva. Toate astea erau foarte vesele şi aşa, Gustav îşi uita toate decepţiile suferite. Întrucît una dintre servitoare era sora lui Elmer şi cum toţi patru crescuseră împreună, între ei era doar o prietenie nevinovată, ca între fraţi şi surori.

Dar mai era încă cineva. Cea de a treia, servitoarea lui Larson, care dormea în celălalt colţ al odăii. Nimeni nu-i dădea nici o atenţie. Se numea Serafia şi era fiica unui pescar.

Cînd Serafia plecase din insula unde locuia pentru a primi aşa cum se cuvenea prima împărtăşanie, lumea văzuse o fiinţă foarte ciudată. Corpul fetei încetase să mai crească, în afară de mîini şi de umeri. Lungile ei braţe diforme aproape că-i ajungeau pînă la genunchi. Capul, cu păr negru zburlit şi cu fruntea îngustă, se înclinau înainte, cu un aer buimac şi prostănac.

Ea nu se vizita cu nimeni, vorbea greu, dar pielea îi era fragedă şi curată, ochii negri şi strălucitori, buzele roşii şi cărnoase. Muncea la fel ca şi celelalte servitoare şi le întovărăşea la baluri. Cînd celelalte dansau ea stătea într-un colţ, în spatele fetelor urîte şi sărace pe care băieţii nu le invitau decît cu totul şi cu totul întîmplător la dans. Serafia nu ştia să danseze pentru că niciodată n-avusese prilejul să înveţe. Cînd se înteţeau hore intra şi ea printre ceilalţi. Dar nu-i da nimeni atenţie nici un băiat n-o invita să danseze cu ea în mijlocul cercului. Era ca o surghiunită, tovarăşele şi tovarăşii de muncă nici nu se uitau la ea, servitoarele de la fermă refuzau să doarmă în acelaşi pat cu ea.

Într-o seară Gustav se întoarse singur în sat. Se simţea nemulţumit, ca de obicei şi n-avea deloc poftă să se ducă la culcare. Ajuns în faţa casei lui Larsson se opri. Se hotărî să intre să stea puţin de vorbă cu fetele. Nu-l interesă faptul că Elmer nu-i de faţă. Străbătu aşadar curtea cu paşi mari dar uită să dea semnalul bătînd în geam. Deschise uşa şi intră în camera servitoarelor. Spre marea lui dezamăgire nu le găsi. Doar Serafia era culcată în patul unde dormeau ele de obicei. Stătea în

capul oaselor, avînd cuvertura trasă pînă sub bărbie. Părul ei scurt și negru părea o coamă de cal. Ochii ei mari, întunecați scînteiau, ca două crăpături negre, sub pleoapele lăsate.

— Unde sînt fetele ? întrebă scurt Gustav.

— Ple-plecate, se gîngăvi Serafia.

Gustav se strîmbă nemulțumit și se întoarse să plece, dar își schimbă gîndul și se așeză pe un scaun, aproape de ușă. Era hotărît să nu se înapoieze acasă și se puse deci să le aștepte pe cele două servitoare.

După cîtva timp el ridică fruntea și întrebă supărat:

— Unde naiba s-au dus ?

Serafia mormăi ceva și Gustav nu înțelese nimic. Era furios pe toată lumea. Dar nu se va da bătut ; dacă nu poate vorbi cu cele două fete are să stea de vorbă măcar cu Serafia ! Fata tremura ușor. Gustav se uită la ea așa cum te uiți la un mort. „E inspăimîntătoare", gîndi și întoarse indispus capul. Apoi o privi din nou. Buzele ei roșii și umede străluceau.

— Noapte bună, spuse el scurt și ieși.

Serafia tresări și murmură ceva de neînțeles.

— Servitoarele lui Larsson s-au mutat din locuința lor, spuse într-o seară Elmer, cîteva zile mai tîrziu, pe cînd treceau pe lîngă fermă.

— S-au mutat ? De ce ?

— Spuneau că în vechea locuință e prea frig iarna ; și pe lîngă asta nu voiau să doarmă la un loc cu Serafia. S-au aciuat în camera de iarnă.

La cîteva zile avu loc la școală o serbare a tinerilor. S-a pălăvrăgit, s-a cîntat, s-a băut cafea și chiar s-a dansat la sfîrșit. Căpitanul Malm și Saga veniseră și ei acolo. Saga făcea parte din cor și juca în piesa de teatru. La plecare fiecare își luă fata și o puse în săniuță. Căpitanul Malm o luă pe Saga. Rîdeau amîndoi și păreau foarte bine dispuși în momentul cînd săniuța trecu, în plină viteză, pe lîngă Gustav. În curînd dispărură toate perechile. Gustav plecă și el cu mîinile în buzunar. Era un frumos clar de lună, și lui i se părea că noaptea însăși îndeamnă la nu-știu-ce aventuri. Gustav ajunse în sat și se îndreptă spre casă începînd să urce colina. Mergea cu pași grei și înceți. N-avea poftă deloc să se ducă acasă, dar se făcuse tîrziu : în sat luminile erau stinse. În dreptul grilajului lui Larsson se opri.

Luna strălucea așa de puternic încît umbrele albastre al casei și ale copacilor se așterneau clare pe zăpadă. Cît de liniștită și de ciudată părea dependința casei! Părea o ființă omenească gata să doarmă. Părăsi drumul și se apropie de căsuța roșie. Înconjură casa, ciocăni la fereastră, apoi intră. Se așeză pe marginea patului unde Serafia, în capul oaselor ca de obicei, dormita.

— Bună ziua, spuse Gustav.

— Bună ziua, spuse ea cu un rîs înăbușit, vizibil amuzată de faptul că el îi spune „bună ziua" în plină noapte.

— N-ai fost la bal ?

— N-nu.

Gustav o privi prin penumbra care domnea în încăpere. Ochii ei luceau ca doi cărbuni, buzele păreau o dîră de sînge și părul ei negru, care-i înconjura fruntea îngustă, se pierdea în întuneric. Totul părea ireal în lumina ciudată pe care luna o răspîndea în odaie, prin fereastra mică. Iar lumea din afară era cuprinsă de somn. Auzea răsuflarea adîncă și grea a fetei.

— Vii să dansezi, mîine ?

Era o voce pe care Gustav n-o cunoștea. El să fi fost acela care a vorbit ?

Fata începu să rîdă încet și-și plecă brusc bustul înainte. Sub cămașa care i se deschise la gît, Gustav întrevăzu gîtul Serafiei și simți cum sîngele începe să fiarbă în vine și să-i zvîcnească în tîmple. Uită că fata e difformă. Nu văzu decît gîtul alb și viguros care lucea în întuneric. Era gîtul unei femei, o femeie pe care trupul lui tînăr și impetuos o dorea cu putere.

Fără să-și ia ochii de la fată, nedîndu-și bine seama de ce face, Gustav își scoase cizmele și se strecură în pat. Ea se trase într-un colț, spre perete, dar cînd el o strînse în brațe nu i se împotrivi. Doar rîsul ei gros, înăbușit, timid, răsună, pe jumătate ezitînd, în odaia cufundată în întuneric.

Cînd Gustav o văzu pe Serafia în plină zi, mergînd pe drum împreună cu celelalte fete, o privi cu un sentiment de rușine. Totul n-a fost decît un vis, așa ceva nu s-a petrecut niciodată! Dar la puțină vreme după aia, pe cînd trecea tîrziu noaptea pe lîngă proprietatea lui Larsson, irealul apăru din nou și realul se șterse.

El traversă curtea pînă la clădirea roșie, deschise și intră în odaie.

Katrina băgă de seamă că s-a petrecut ceva cu fiul ei. Dar nu putea să înțeleagă ce anume. În orice caz Gustav avea de la un timp încoace un aer mai puțin agitat. Dormea bine și-i revenise pofta de mîncare.

— Se vede că a uitat ce a fost, gîndi ea. Slavă Domnului, totul se repară atîta vreme cît ești tînăr.

EINAR s-a întors acasă după Crăciun. Era acum căpitan-secund și oamenii din sat începeau să-l respecte.

În iarna aceea continuă să învețe dar și munci totodată, nepierzînd nici un prilej să cîștige bani.

— Auzi treabă, spuneau oamenii între ei, să fii secund pe vas și să nu-ți îngădui un repaus de cîteva luni pe iarnă!

Dar Katrina înțelese că fiul ei avea încă datorii și că asta îl făcea morocănos.

Einar nu pomeni nimic de ruptura care a intervenit între Gustav și Saga. Dar după aerul cu care îl privea pe fratele său mai mic, mama lor vedea bine că el își ascunde mila sub înfățișarea tăcută și aspră.

În vară Gustav părea însănătoșit. El se aruncă, cu o ardoare reînoită în vîrtejul distracțiilor care i se ofereau. Katrina era amărîtă de singurătatea în care se menținea Einar.

— Gustav, spuse ea într-o zi, încearcă să-l atragi pe fratele tău la balurile tineretului. Ajută-l să-și găsească o fată, învață-l să danseze.

— Pe tîmpit-ul ăsta! strigă Gustav. Mi-e rușine să-l iau cu mine. Habar n-are ce să facă atunci cînd e lîngă o femeie.

— Crezi că-i firesc așa ceva pentru un om care se apropie de vîrsta de treizeci de ani? Gîndește-te că e fratele tău! Adu-ți aminte cum te-a ajutat Erik pe tine.

— N-avea încotro, fiindcă eu stăruiam; dar lui Einar nu-i pasă de așa ceva.

— Încearcă să-l convingi. Cum o să ajungă oare să se însoare? Doar n-o rămîne burlac toată viața!

— Să se însoare!? Așteaptă să ajungă căpitan și ai să vezi cum o să alerge toate femeile după el! Toate vor să fie „doamna căpitan", spuse Gustav cu amărăciune.

Saga plecă de la cooperativă. Nunta ei cu căpitanul Malm se făcu fără nici o ceremonie, potrivit noilor obiceiuri.

Căpitanul și-a construit o mică vilă, albă, în josul satului, spre coastă, cu o verandă mare împrejur și o grădină. Vila purta numele de „Sagaro".

Einar și Gustav plecară. Spre sfîrșitul verii se iscă un nou scandal.

Era vorba de Serafia, servitoarea familiei Larsson. Bănuiala se prefăcu repede în siguranța faptului împlinit și toți se întreabau cine era vinovat că Serafia rămăsese însărcinată. Căpitanul Larsson nu scăpă de bîrfe: era acuzat că a lăsat servitoarea să doarmă singură. Curînd se află că Gustav făcea vizite fetei. Și acum a plecat pe mare ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic! Toți cei din parohie erau indignați. Cîțiva luară apărarea celui plecat și pretinseră că Gustav nu era singurul care a fost la fată. Dar cum era cel mai sărac, ponoasele căzuseră pe capul lui.

Katrina află și ea despre treburile astea. La început se supără grozav. Dar gîndindu-se mai bine își aduse aminte de purtarea lui Gustav din iarna trecută. Începu să urmărească modul în care Serafia își apleca, în timpul muncii la cîmp, trupul ei gros și scurt. În ceea ce o privea pe Serafia, ea nu spunea nimic și lumea se întreba dacă își dă seama cu adevărat de situația în care se află.

Într-o seară după ce și-a terminat lucrul, Katrina se strecură cu băgare de seamă, ca să nu fie văzută, pînă în cămăruța unde locuia Serafia. Fata stătea pe pat și începea să se dezbrace.

Katrina o întrebă:

— Lumea spune că Gustav e tatăl copilului, e-adevărat?

— Sa-s-ar putea, răspunse Serafia.

Katrina se uită la ea lung, neștiind ce să mai creadă.

— Tu singură nu știi?!

— N-nu.

— Ai mai „umblat“ și cu alți băieți ?

— Po-poftim ?

Katrina era gata să renunțe ; se simțea stăpînită, în același timp, de milă dar și de nerăbdare.

— Gusta obișnuia să vină noaptea aici ? începu ea pe un ton puțin răstit.

— Uneori.

— Cine altcineva mai obișnuia să vină aici ?

— Ni-nimeni.

Katrina plecă cu inima grea. Aflase mai multe decît ar fi voit să afle.

Timp de cîteva săptămîni Katrina se gîndi necontenit la ceea ce aflase, în vreme ce se ducea la muncă. Nu putea să-și acuze fiul, fiindcă știa cum de a ajuns în această situație. Dar cum se va purta el oare ? Ca un om lipsit de onoare ? Sau poate că nici nu se gîndea să se mai întoarcă acasă ! Vai, doamne, ce-a ajuns băiatul ei, atît de vesel și de blînd, așa de ușor de condus ? Fata nu mai putea să continue lucrul. Trebuia să renunțe cel puțin la muncile prea obositoare. Da, da, era de datoria ei, a Katrinei, să facă ceva ca mamă.

Între timp sosi o scrisoare de la Gustav, care lămuri lucrurile.

„Am auzit flecăreli printre marinari, scria Gustav. Cineva a primit o scrisoare de acasă. Dar tu înțelegi despre ce este vorba. Nu știu ce trebuie să fac. Greșeala e a mea ! Dacă tu spui că e bine așa, am să mă întorc să mă căsătoresc cu ea. Însă după aceea am să plec pentru totdeauna, pentru că niciodată nu vom putea trăi împreună ca soț și soție. Totul depinde de ceea ce ai să-mi spui tu ! Ea n-are, desigur pe nimeni să se ocupe de ea și nici un loc unde să se retragă. Îți trimit o procură ca să poți să scoți banii pe care îi am la bancă...“

Katrina plînse și de supărare și de ușurare. Acum avea libertatea de a acționa și ea va acționa. De vreme ce fiul ei, care era tînăr și lipsit de experiență, își înalța capul, ca un om adevărat care-i recunoștea greșeala, nici ea nu putea fi o lașă.

Într-o zi Katrina fu chemată la căpitanul Nordkvist.

Căpitanul se simțea rău și stătea culcat în pat. Katrina intră în dormitor. Căpitanul — rezemat de

un maldăr de perne albe ca zăpada. Capul lui, cu părul alb, se sprijinea pe o pernă. O primi pe Katrina cu o liniște și o blîndețe care nu-i erau obișnuite firii sale. Îi făcu semn să se apropie :

— Spune-mi, fata mea, începu el cu o voce nesigură (avusese un atac de apoplexie), știi ce-i cu servitoarea lui Larsson, sărmana aia de fiică a lui Storskär ?

Katrina era pregătită pentru orice.

— Da, răspunse ea simplu.

— S-ar părea că fiul tău e tatăl copilului. Știi ceva în legătură cu asta ?

— Fiul meu e răspunzător pentru ce a făcut. Și comuna nu trebuie să-și facă griji în ceea ce privește întreținerea copilului. Gustav se va ocupa el singur de cele ce-l privesc, spuse Katrina înțepat.

Dar înțelese numaidecît că Nordkvist n-o chemase pentru a o amenința sau pedepsi, ci pentru că dorea s-o ajute, să o sfătuiască, să aranjeze lucrurile cum e mai bine, atît pentru fată, cît și pentru băiat. Katrina se destinse.

— Gustav e de vină, deși nu se gîndea la ceva rău, cum să spun... Pentru el perioada de iarnă a fost deosebit de grea și-mi dau seama că a făcut toate astea din slăbiciune și pentru că era prea amărît. Cu ajutorul lui Dumnezeu vom face tot ce ne stă în putință și pentru fată și pentru copilul ei.

— Da, va fi mult mai bine ca băiatul să-și recunoască greșeala pe față. Altminteri va suferi și mai mult mai tîrziu.

— Desigur, căpitane, Gusta, slavă Domnului, a scris el însuși, și-a recunoscut totul ; n-a încercat să scape de răspundere. El vrea să se însoare cu fata, dacă e nevoie, dar nădăjduiește că nu va fi nevoie de așa ceva.

— Într-adevăr, ar fi trist ca s-o ia de soție pe această fată sărmană. Un băiat ca el, care știe să se descurce așa de bine în viață ! Dar un lucru e hotărît ; va lua copilul în grija lui.

— Da, da, căpitane, îl va lua. Și atîta vreme cît va lipsi el, o am eu grijă de copil.

— Foarte bine, dumnezeu să te binecuvînteze, fiica mea !

Serafia veni să locuiască la Katrina. Nu reuşi niciodată să scape de timiditate, dar se strădui să arate, în felul ei, că doreşte să fie de folos Katrinei. Mulgea vaca dimineaţa şi seara, cu rîvnă, aducea lemne şi apă, spăla vasele.

În decembrie veni pe lume copilul : era o fetiţă, care, spre marea uşurinţă a Katrinei, era bine făcută şi părea să se dezvolte normal. Primi numele de Margareta-Johanna.

După Crăciun, cînd Serafia se întremă pe deplin, Katrina o duse la presbiteriu pentru ca să boteze copilul. Ea puse să se scrie cele două nume pe o bucată de hîrtie, pe care o dădu pastorului. Acesta întrebă ce nume de familie va purta fetiţa şi Katrina se simţi în mare încurcătură.

„Gustav e răspunzător, gîndi ea, dar n-are neapărat nevoie să-şi lege numele de acela al fetei".

Însă cînd îşi aruncă privirile asupra micuţei fiinţe fără apărare pe care o ţinea în braţe, îndoiala îi dispăru. De ce trebuia ca greşelile altora să apese asupra umerilor acestora plăpînzi ? Fetiţa asta nevinovată, de ce să intre în viaţă, lipsită de sprijinul uriaş pe care îl dă un nume de familie, numele tatălui ?

— Margareta-Johanna Gustavsdotter [1] spuse Katrina cu gravitate.

— Atunci, Gustavsson. Dotter nu se mai foloseşte, răspunse pastorul. Bine, Gustavsson.

Serafia se descurca destul de bine în treburile pe care le avea de făcut, cu toate că nu se pricepea deloc la lucrări mai delicate. Vedea ce era de făcut şi făcea totul cu foarte multă bunăvoinţă. Dar cînd era vorba de copil, Katrina nu-şi mai putea veni în fire de mirare. Serafia se purta ca şi cînd fetiţa nici n-ar fi existat. Katrina lăsă uneori, intenţionat, copilul să plîngă cîteva minute, aşteptînd ca mama să se ducă la faţă. Dar Serafia nici nu se mişca.

Serafiei îi plăcea să citească. Citea pe nerăsuflate cărţile şi ziarele rămase de la băieţii Katrinei. La rîndul ei, Katrina o încuraja.

---

[1] Gustavsdotter : fiica lui Gustav (n. tr.)

— Văd că fata are cap, își spune ea în sinea ei. Numai împrejurările vitrege care au intervenit în copilăria ei au făcut din ea ce-i acum.

În iarna aceea Gustav nu se întoarse deloc acasă. Katrina înțelese motivul pentru care se tocmise pe un vapor de cursă lungă, pentru prima dată în viața lui. Se întreba, cu melancolie, cît timp va mai trece pînă ce va avea curajul să se înapoieze. Gustav trimitea bani atît de regulat pe cît îi permiteau escalele pe care le făcea vaporul pe care se îmbarcase.

Einar se întoarse acasă la puțin timp după Anul Nou. Katrina se temuse de înapoierea fiului ei. mai vîrstnic, dar, spre marea ei mirare, el se purta ca și cum nimic nu se întîmplase și nu păru uimit deloc de prezența în casă a Serafiei și a copilului. Katrina îl observă îndeaproape. Nu mai era așa de aprig ca altă dată și părea mai puțin trist, mai puțin amărît, ca și cum și-ar fi potolit revolta din tinerețe, asupra lumii. Katrina se întristă la gîndul că fiul ei depusese armele și se predase. Desigur, voia să-și continue ascensiunea și să ajungă căpitan, dar, cînd așezat la fereastră privea spre apus, acolo unde norii se colorează în roșu-purpuriu după amurgul soarelui, în timp ce zăpada se acoperă de pete trandafirii, putea vedea că Einar se schimbase. Tînjea spre altă zări, spre înălțimi mai îndepărtate, unde se ajunge mult mai greu...

Pentru prima oară Einar răspunse invitației făcute de cei din sat. La întîlnirea lor stătea, și acum, tăcut, într-un colț, dar cel puțin era... acolo. Îl vizita adesea pe căpitanul Nordkvist și Katrina știa că devenea vorbăreț la patul bătrînului căruia îi povestea despre treburile și planurile sale. Căpitanul spunea din cînd în cînd :

— Da, da, fiule, te-ai descurcat bine.

Cînd mica Greta împlini un an și jumătate, Katrina găsi de lucru pentru Serafia, în insula Ek.

Biata fată își pregăti coșul și Katrina vru să pună în el cîteva șorțuri noi. Văzu atunci un lucru care îi tăie glasul : Serafia avea sub hainele din coș o fotografie a lui Gustav. Această fotografie fusese, odinioară, pe scrin, dar dispăruse de mult, și Katrina o regretase. Îi plăcea în mod deosebit acest portret în care Gustav părea că-i viu : se afla pe puntea vasului,

printre pînzele albe, cu mînecile suflecate pînă la coate, cu mușchii jucînd.

Sărmana fată ! Katrina simți că-i pare tare rău că n-a fost întotdeauna răbdătoare și prietenoasă față de ea. Dar își revărsa toată tandrețea asupra micuței, așa cum nu mai făcuse de la plecarea dintre cei vii a lui Johan.

MAREA tocmai își lepădase mantaua de gheață, cînd Einar se înapoie de la Mariehamn cu noul său grad, acela de căpitan. Unul din vasele lui Nordkvist aștepta în doc ca el să-i preia comanda.

Katrina nu-și putea stăpîni un sentiment de mîndrie cînd își privea fiul. Era ca și cum toate străduințele ei și toate speranțele familiei întregi se adunaseră în el : căpitanul Einar ! Asupra ei se răsfrîngea, de o vreme, respectul tuturor, pentru titlul fiului ei, dar știa mai bine decît oricine cît l-a costat acest examen pe fiul ei, cel care, atunci cînd a început să navigheze nu era decît ajutor de bucătar.

Tînărul primi noul grad cu seriozitate și stăpînirea de sine pe care o punea în toate. Abia îndrăznea să-și părăsească nava, fie și pentru cîteva minute, cînd oamenii săi erau la bord, deși, anii de ucenicie petrecuți pe mare erau în măsură să-i dea o siguranță deplină.

Katrina îl vedea alergînd de acasă la prăvălie, de la prăvălie la casa lui Nordkvist și de acolo la vas. Ea rămînea în umbră, temîndu-se să nu-l încurce, se uita la el cu respect și admirație și-i urmărea expresia foarte tinerească în timp ce el se grăbea din răsputeri, cu părul zbîrlit și cu obrajii rumeni... Dar seara rămînea acasă și citea *Gazeta Åland-ului,* instalat în șezlong.

Fetița, care începea să meargă clătinîndu-se pe piciorușe, cuprindea uneori genunchii lui Einar cu brațele ei micuțe, apoi începea să-l privească lung de sub ziar, izbucnind într-un rîs fermecător. El strîngea atunci genunchii și-și apropia și mai mult ziarul de față. Katrina se grăbea să ia copilul, de teamă ca micuța să nu-l supere pe Einar și să-l facă să-și dea drumul la furia pe care, credea ea, și-o stăpînea cu greu.

Dar într-o duminică, intrînd pe neașteptate în odaie, văzu o scenă care îi risipi toate temerile. Einar, în picioare în mijlocul camerei, o ridica pe micuța deasupra capului strigînd vesel „hopa". Fetița rîdea mai-mai să-și piardă răsuflarea; cînd ajungea jos striga „î'că, î'că". Katrina ieși încet și dete o raită prin grădină. Era fericită, așa de fericită cum nu fusese de mult.

— Einar, spuse ea într-o zi, foarte prevăzătoare, nu vrei să-ți inviți cîțiva prieteni ca să luați împreună o cafea înainte de plecarea ta? Tu ești stăpînul casei acum și noi sîntem obligați să facem invitații de ziua ta, deși pînă acum n-am făcut, niciodată, așa ceva.

Vechea furie a lui Einar se ivi din nou, dar după cîteva clipe fața lui se îmblînzi și spuse:

— Bine, mamă, dacă vrei tu.

Era o aprobare mai categorică decît ar fi îndrăznit să spere mama sa, și ea se grăbi să facă prăjituri, mîncare, să pregătească totul pentru invitația care, își dădea seama, avea să sporească prestigiul fiului ei față de oamenii parohiei. Trebuia ca invitația să fie făcută în două rînduri, fiindcă mica odaie nu-i va cuprinde pe toți deodată.

Katrina era în culmea fericirii văzînd că Einar își ia rolul în serios, îi primea pe invitați de la ușă și îi poftea să ia loc. Cumpărase țigări, pe care le oferea bărbaților. Printre tineri se simțea străim; se așeză la taifas cu oamenii mai în vîrstă și toți îl ascultau cu respect, încruntîndu-și frunțile.

În săptămîna ce urmă o porni în prima sa călătorie, cu rang de căpitan, și era foarte mîndru.

Căpitanul Malm se înapoie din lunga lui călătorie de nuntă și se instală în noua lui vilă.

Saga debarcase undeva în Suedia și se înapoie singură acasă, la vremea cositului. Într-o zi, cînd Katrina se ducea la doc, ținînd de mînă pe mica Greta, o întîlni pe tînăra doamnă. Saga se opri, încercă să-și ia o înfățișare degajată și îi întinse mîna:

— Bună ziua, mătușă Katrina, ce mai faci? spuse ea.

— Bine, răspunse sec cealaltă.

Privi cu atenție pe tînăra femeie în timp ce aceasta „stătea de vorbă" cu Greta. Era îmbrăcată într-o rochie ușoară, de culoare deschisă; purta pantofi albi și

ținea în mînă o umbrelă și un prosop de baie. Părea o vilegiaturistă în timpul verii. O soră mai mică, care îi ținea compania în vila ei singuratică, era împreună cu ea. Dar, în ciuda bogăției toaletei sale, Saga avea un aer nefericit. Slăbise mult, fața ei era palidă și în locul vioiciunii ei de odinioară apăruse o nervozitate bolnăvicioasă ; lucrul ăsta sărea în ochi.

— Cum a fost călătoria pe mare, Saga ? întrebă Katrina, așa, ca să spună ceva. Era încurcată, nu știa cum trebuie să se adreseze tinerei femei. „Doamnă căpitan" i se părea prea ceremonios, totuși, nu îndrăznea s-o tutuiască. Alese o cale de mijloc, îi spuse pe nume :

— Vai, cît am fost de bolnavă ! N-am obișnuința marinarilor, spuse Saga rîzînd. Mi-a fost rău tot timpul.

Încerca să vorbească o suedeză elegantă. Apoi se aplecă spre fetiță și începu să se joace cu ea. Micuța, fără nici o sfială, o trăgea pe Saga de păr.

— Unde-i acum Gustav ? întrebă ea, întorcîndu-se cu spatele la Katrina.

— E plecat pe mare.

Și pe un ton voit rece, mama adugă cu viclenie :

— În curînd se va duce să urmeze Școala de Navigație. Spera să ajungă căpitan cu timpul.

— Ia te uită ! spuse Saga fără să-și ia ochii de la copil. Apoi izbucni într-un rîs puternic și spuse surorii sale, trăgînd-o de mînă :

— Haide, haide, e vremea să mergem acasă.

După cîțiva pași se întoarse și strigă Katrinei :

— Vino pe la noi, într-o zi, și ad-o și pe mititica !

Dar Katrina nu se duse la vila „Sagaro" decît atunci cînd mai erau invitați și alții. Saga găsea diferite prilejuri ca să atragă oamenii la ea, ca și cum ar fi căutat pretexte ca să nu rămînă singură în casa cea nouă, care era împopoțanată cu tot felul de lucruri pe care nu le întîlnești la țară : covoare moi care se înfundau picioarele, mobile lustruite, oglinzi mari, picturi în ulei, lămpi lucrate cu artă, vaze de cristal, palmieri înalți în hîrdaie minunat împodobite. Pe lîngă toate astea micile prăjituri făcute de Saga erau așa de fragede încît se topeau în gură.

Tînăra căpitănească părea că vrea să recîștige bunăvoința Katrinei și mai ales pe cea a fetiței. Venea, valvîrtej la căsuță, privea florile, se interesa de meri. Ade-

sea, cînd Katrina lăsă fetița să alerge singură pe afară, în timp ce ea o supraveghea de la fereastră, o vedea venind pe Saga care, convinsă că n-o vede nimeni, dăruia micuței jucării și nenumărate bomboane.

În toamnă s-a abătut doliul asupra parohiei : a murit căpitanul Nordkvist. El fu plîns, din toată inima, și de săraci și de bogați, căci oamenii uitară orgoliul lui, disprețuitor, din tinerețe, mai ales că experiența și blîndețea bătrîneții făcuseră din el un adevărat șef și un sfetnic.

Numeroși copii și membri ai familiei sale, veniți de pretutindeni, se adunară pentru înmormîntare. Coroanele se îngrămădeau pe vastul cavou al familiei, a cărui marmură neagră, avînd înscris numele căpitanului, sclipea sub bolta stejarilor. O mulțime compactă asculta, fără a înțelege mare lucru, necrologul „Consilierului naval". Nordkvist primise acest titlu cîndva, de la însuși șeful statului, dar pentru oamenii locului el fusese „căpitanul". Mai tîrziu, cînd costisitoarele coroane își pierdură podoabele și se veștejiră, oamenii veniră, pe ascuns, să depună un mic buchet de flori de cîmp pe mormîntul lui.

Cînd Einar se întoarse acasă o rugă pe mama sa să cheme pe armatori. Katrina rămase ca lovită de paralizie. Un banchet pentru încheierea socotelilor ! Tot ce visa ea în materie de invitați era depășit ! Da, da, fiecare nou post de încredere atrăgea după sine noi obligații. Dar cum va reuși să aranjeze o astfel de recepție, la care lua parte crema înaltei societăți ?

— Vor trebui să ia lucrurile așa cum sînt, sau dacă nu, să stea acasă. Dar nu vor face asta din moment ce-i vorba de bani, îi spuse Einar cu un ton sfidător.

Katrina răspunse :

— Vom face tot ce-i cu putință, dar nu mai mult. Dacă lor nu le place să vină să împartă cîștigurile pe care voi le-ați scos cu riscul vieții voastre, ei bine, pot să se supere cît or vrea !

În sfîrșit, Katrina aranjă totul pentru marele eveniment : pregăti gustările, acoperi pereții cu tapete noi de hîrtie, apoi soba cu var, făcu jeleu de cireșe și ouă de pasăre.

Einar deschise geamantanul și, spre surpriza mamei sale, scoase din el mai multe sticle de băuturi, ce

purtau diferite etichete și două duzini de pahare de diferite forme și mărimi. Katrina holbă ochii citind etichetele : whisky, coniac, porto brandy, gin.

— Einar, ai obiceiul să bei de-alde astea ? îngăimă ea, înspăimîntată.

El răsuci, cu dispreț, între degete o sticlă și spuse :

— Porcării de astea ? Atunci n-aș mai fi unde sînt azi ! Dar e mai bine să le astup invitaților gura de la început !

Armatorii și soțiile lor veniră în sănii. Capete curioase se îngrămădiră la ferestruicile caselor joase cînd vehiculele ușoare și cei ce se găseau în ele, înfășurați în blănuri, trecură în toată viteza spre colină. Bogații armatori nu mai fuseseră văzuți niciodată întîlnindu-se așa de departe pe colina stîncoasă, pentru a lua parte la o masă „de afaceri". Toți vecinii Katrinei luară parte, după puterile lor, la pregătirea ceremoniei, căci fiecare îi împrumutase cîte ceva : tacîmuri, farfurii, și toți erau gata să dea o mînă de ajutor într-o astfel de situație deosebită.

La început, Katrina oferi cafea cu biscuiți și Einar servi „schnaps" domnilor și doamnelor. Apoi începu conversația o conversație de societate aleasă, unde fiecare se întrecea să-și afișeze inteligența și educația sa perfectă. După aceea, s-a servit jeleu de cireșe, peste care s-a pus cremă bătută și prăjituri. Katrina se simți nespus de măgulită cînd doamnele o rugau să le dea rețeta pentru jeleu și prăjituri.

La masă se vorbi de afaceri. Domnii se strînseră în jurul noului birou al lui Einar și cărțile și rapoartele începură să „umble". În timpul acesta doamnele flecăreau.

Era limpede însă că afacerile se încheiau, așa cum le convenea tuturor. Cînd părăsiră biroul, care aproape nu se mai vedea de nori de tutun, domnea o veselie nestăvilită și toți cei de față se așezară la masă pentru cină. Era o masă ușoară, compusă din ceai și din pîine prăjită, cu unt, dar sticlele lui Einar umpleau toată masa. Încet, încet, pe măsură ce timpul trecea, tonul convorbirilor se însuflețea și paharele se umpleau din nou. Cînd terminară, doamnele începură să caște ducîndu-și mîna la gură. În cele din urmă căpităneasa

Nordkvist se ridică prima și spuse cu un surîs plin de tîlc :

— Domnii, se pare, mai au multe de discutat. E mai bine, poate ca noi, femeile să ne retragem. Ce spuneți, doamnelor ?

Femeile se sculară cu un zîmbet de ușurare și se pregătiră într-o clipă de plecare. Bărbații se ridicară și ei brusc, înclinîndu-se și scuzîndu-se, și-și însoțiră soțiile pînă la ușă. Apoi reluară discuțiile cu privire la afaceri și se puseră din nou pe băut. Sticlele goale se rostogoleau sub masă și cioburile de pahare se răspîndeau pe parchet. Pe frumoasa față de masă a Katrinei apăruseră, de cîteva ceasuri, pete multicolore făcute de lichiorurile vărsate, iar scrumul și mucurile de țigară căscaseră găuri mari în inul feței de masă. Acum nimeni nu se mai gîndea să dea dovezi de bună creștere sau spirit, ci se povesteau anecdote porcoase și se făceau glume pipărate.

Katrina căută să pună la loc sigur cît mai multe lucruri și spălă vesela. Dar timpul trecea și invitații continuau să bea. Apoi, Katrina auzi numele soțului ei „Johan spunea" „Johan făcea", „Vă amintiți de Johan ?" Și de asemenea : „fiul lui Johan", „cel mai bun marinar din Åland", „căpitanul Einar", „să mă ia dracu, dacă el nu va fi căpitan".

— Mamă, du-te de aici, îi spuse Einar. Du-te la Lidia.

Katrina ascultă de glasul stăruitor și poruncitor al fiului ei plecă asemenea unei somnambule. El o luă de braț și o conduse afară din odaie. Lampa era gata să se stingă și flacăra ei tremura în bătaia vîntului. Katrina îl urmă, fără să vrea. Bătură la poarta vecinilor. Lidia, în fustă, cu cozile pe spate, le deschise.

— Las-o pe mama să doarmă la dumneata, spuse Einar.

— Ce-i ? Ce s-a întîmplat, strigă Lidia.

— Nimic, nimic ; invitații noștri s-au îmbătat. Ah, ticăloșii !

— S-au îmbătat ! Doamne, ferește ! intră, intră, tanti Katrina. Ai să dormi în patul copiilor. Pe ei o să-i culc cu mine.

A doua zi dimineața Katrina îl găsi pe Einar posomorît plimbîndu-se prin cameră și bombănind. Fă-

cuse puțină ordine în odaia lui după urgia de astă-noapte, dar casa avea încă o înfățișare străină, de parcă fusese lăsată-n părăsire. Pereții erau pătați de alcool și de scrum de țigară. Katrina aruncă o privire speriată spre fața întunecată a fiului ei. Părea îmbătrînit cu cîțiva ani. După o lungă tăcere el izbucni, cu amărăciune :

— Își închipuie cineva că poate ajunge sus, muncind, că poate scăpa, în felul ăsta, de sărăcie ! S-au purtat ca niște porci. Nu, nu cei ce-au intrat odată-n groapă nu vor mai ieși de acolo în vecie. E un imbecil cel ce crede altfel.

Katrina asculta în tăcere.

— De ce le-ai dat să bea ? întrebă ea tristă.

— De ce ? Ei bine, vezi acum cît sînt eu de zgîrcit și de hapsîn ? Credeam c-am făcut totul pentru ca ei să n-aibă de ce să se plîngă. În nici un caz n-aveau voie să se poarte ca niște porci.

— Nu, desigur. Dacă trăia bătrînul căpitan n-ar fi îndrăznit niciodată să se poarte așa.

— Dacă se va auzi despre asta în sat, tot noi o să fim trași la răspundere, și la anul o să tot caut pînă-o să găsesc vas. Nu țin cîtuși de puțin să cîștig bani pentru ei ! Dacă voi putea obține o corabie, din altă parte, m-aș lipsi pur și simplu de rablele lor de vase, de blestematele și mîndrele lor vase.

Continuă să se plimbe prin odaie :

— Vorbesc de Johan, cel mai bun dintre marinarii din Åland ; numele lui ne urmărește peste tot.

Pe urmă Einar se repezi afară și nu mai fu văzut aproape toată ziua. Katrina munci de zor ca să se curețe casa și să pună totul în ordine.

Plîngea, adunînd cioburile cestilor și farfuriilor împrumutate de la vecini. Erau și unele lucruri care reprezentau amintiri scumpe, pentru Katrina ; printre ele era și fața de masă, frumoasa față de masă, pe care Erik i-o făcuse cadou în ultima toamnă cînd nu s-a mai întors acasă ! Cînd termină, casa era rece ca ghiața. Ferestrele și ușile rămăseseră deschise toată ziua.

Einar se ocupă toată iarna de afaceri. Scria scrisori, se ducea la centrala telefonică și cerea știri, făcu mai multe călătorii. În sfîrșit, își acordă un repaus și păru mulțumit.

— În sfîrșit, am terminat cu prostimea, spuse el într-o zi. N-au decît să-și caute un Johansson care să se plece în fața lor. În ceea ce mă privește, am primit comanda unui vas la Mariehamn.

La cîteva zile după asta, Lydia îi spuse Katrinei, surîzînd, fără nici o urmă de răutate :

— Vasăzică Einar și-a schimbat numele.

— Și-a schimbat numele ? spuse Katrina fără să înțeleagă.

— Da, nu știai ? ! Scrie în *Gazeta Ålandului* de azi.

— Nu se poate !

— Ba da ! Na, uite : *„Numele meu, care era pînă acum Johansson devine, începînd de azi, Nordman. Einar Nordman, căpitan de cursă lungă.* E scris negru pe alb, tanti Katrina. Nordman e un nume frumos.

Katrina nu spuse nimic. Luă ziarul și citi, din nou, scurta știre. Lidia văzu că femeia e jignită și nu mai aduse vorba de asta. Dar supărarea Katrinei era nesfîrșit de mare : își dădea seama că Einar încerca de acum să rupă și cea din urmă legătură cu părinții săi. Numele te însoțește pretutindeni, spuse Einar. Doamne Dumnezeule, și așa pe rînd, își va pierde oare toți copiii ? !

ÎN FRUMOASA VILĂ a Căpitănesei Malm totul era singuratic și tăcut. Soțul ei venea s-o vadă doar din cînd în cînd. De fiecare dată hotăra să rămînă definitiv acasă, dar, de fiecare dată o pornea din nou pe drumul mării. Zîmbetul Sagăi se stinsese și, cu toate că nu avea decît douăzeci de ani, își pierduse însuflețirea tinereții. Uneori, de sărbători, unde chiar cei căsătoriți nu se dădeau în lături de la un dans îndrăgit, se părea că-și recapătă ceva din veselia ei de altă dată, dar mica flacără se stingea repede. Singură fiica lui Gustav reușea să facă să strălucească ochii mari și triști ai Sagăi. Greta domnea în casa cea frumoasă, smulgea frunzele de palmier, răsturna vazele, desena pe fețele de masă, și primea, în loc de pedeapsă, sărutări. Saga aranjase o cameră unde să se joace fetița și acolo erau o puzderie de jucării din cele mai rare, ca pentru o mică prințesă.

Supărarea Katrinei se preschimbă, în înţelegere, în simpatie... Cele două femei se vedeau adesea ; aveau multe să-şi spună cu privire la Greta. Dar despre trecut, despre trecutul care-l legase pe Gustav de Saga, nu vorbeau niciodată. Era un subiect de corversaţie închis

De fapt Katrinei îi era milă de această tînără tristă şi, pe măsură ce timpul trecea, o preţuia tot mai mult. Saga nu-i ascundea urmările greşelii ei.

Singuratică, lupta şi suporta, fără să plîngă, povara pe care viaţa o aruncase pe umerii ei. Nimeni n-a auzit vreodată ceva despre cea mai mică ceartă între Saga şi Malm. Dimpotrivă, cei doi soţi îşi vorbeau prietenește. Dar de fiecare dată cînd Malm era acasă, se vedea ceva nervos, şovăitor, descumpănit în întreaga fiinţă a Sagăi ; o expresie de spaimă se putea citi în ochii ei atît de blînzi de obicei. Iar Malm părea că are picioarele aduse din ce în ce mai mult în formă de X, părul i se făcuse alb ca zăpada şi bătrîneţea săpase riduri adînci pe chipul lui.

Katrina nu simţise pentru nimeni, nicodată, o milă atît de puternică, ca pentru căpitanul Malm. Nici pentru Johan, nici pentru Serafia. Din întreaga fiinţă a acestui om părea că izbucneşte un vaiet sfîşietor. „Prea tîrziu !“ Ziua lui fusese lungă şi penibilă şi cînd se prezentase să-şi primească plata, dar găsise uşa închisă. Nenorocitul ! Prea tîrziu ! Oare aceeaşi soartă va avea şi Einar, se întreba Katrina, şi ea se rugă ca fiul ei să fie cruţat de o atare nenorocire.

Soţia căpitanului Malm nu era singura care o răsfăţa pe mica Greta. Unchiul fetei, Einar, renunţase la economii numai ce să-i poată face cadouri micuţei. Din fiecare port pe unde trecea nava sa soseau pachete cu jucării, rochiţe, pantofiori, panglici de mătase, şi toate astea erau aşa de frumoase încît Katrina nici nu-ndrăznea să le atingă. Or, neastîmpăratei Greta i-ar fi trebuit mai degrabă haine de piele, ca să poată rezista ! Ea se căţăra în copaci, pe garduri, intra pînă la brîu în apa murdară a mlaştinilor, se dădea de-a dura pe stînci şi-şi făcea rochiile zdrenţe.

Dar Saga se ocupa de fetiţă, o spăla, îi descurca părul încîlcit, o îmbrăca în rochii frumoase, de mătase, şi punea funde roşii în buclele ei brune. Puţini copii erau

atît de cocoloşiţi, de îngrijiţi şi de alintaţi ca fiica sărmanei Serafia. Katrina era mulţumită în ceea ce o privea pe fată, pe Saga şi pe Einar, dar uneori, i se părea că ea însăşi e în afara lor ; rolul cel mai umilitor îi era rezervat ei ; ea singură, trebuia să certe şi să pedepsească fetiţa.

Într-o zi, pe la sfîrşitul toamnei, Greta se înapoie în fugă acasă, cu o mină nenorocită.

— Bunico, tanti Saga plînge într-una, spuse ea.

— Ai fost rea cu ea ? întrebă aspru Katrina.

— Nuu ! A vorbit la telefon şi după aceea a început să plîngă şi n-am putut deloc s-o fac să înceteze !

— Cu cine-a vorbit ?

— Nu ştiu. Dar se pare că-i vorbea cineva de la Marieham.

Katrina îşi puse deîndată basmaua şi plecă. O găsi pe tînăra căpităneasă în dormitor, îngenuncheată în faţa sertarului deschis al comodei, citind scrisori vechi. Era palidă şi abătută şi lacrimile abia se uscaseră pe faţa ei. Katrina intră încet.

— Saga ! Ce s-a întîmplat ? întrebă.

Saga se rezemă cu coatele de sertar, lăsă capul în jos şi-şi întoarse faţa. Scrisorile erau răspîndite în poală.

— A sosit o telegramă de la Vega... Malm a murit.

— Nu se poate ! spuse Katrina consternată. Înţelese cu greu ultimele cuvinte ale Sagăi, abia şoptite.

— Ba da, În America de Sud...

— Naufragiu ?

— Nu. S-a îmbolnăvit, a fost operat şi apoi a murit.

— Vino la noi, Saga, şi rămîi aci la noapte.

— Nu, mulţumesc, eu cred... e mai bine să rămîn singură.

Vocea ei slabă deveni deodată mai puternică şi mai îndurerată.

— Dacă totul ar fi fost aşa cum trebuia să fie, Malm n-ar fi trebuit să plece niciodată. Era prea bolnav ca să mai facă nişte călătorii aşa de lungi ! Cît de puţin i-a dat viaţa. Iar eu, în schimb, am avut totul !

— Totul, în afară de fericire. La fel a fost şi cu Malm. A primit tinereţea ta, dar fericirea nu ! Dar chiar aşa, Saga, eu ştiu prea bine, ne putem împăca cu soarta dacă noi ştim să ne păstrăm înţelepciunea. Malm n-a găsit ce căuta, dar, în mod sigur, a găsit mai bine şi

mai mult chiar decît merita ! Ai făcut tot ce-ai putut ; nimeni nu ar fi putut face mai mult. Şi ai fost fericită, aici în casa ta, fie că eşti sigură de asta sau nu. Cu vremea vei vedea că cel mai des îţi vei aminti de clipele grele.

— Da, se poate. Şi ce să fac acum, tanti Katrina ?

— Înainte de toate, fă-ţi ultima datorie faţă de Malm. Îl vor aduce aici ?

— Nu, nu, e prea departe. Cred că l-au şi îngropat.

— Atunci trebuie să comanzi o slujbă, pentru morţi la biserică, să dai un anunţ de deces, să inviţi oamenii din sat. Toate acestea le vei face singură ! Acestea sînt singurele lucruri pe care le poţi face. Ştiu c-ai să poţi, dacă vrei ! Eu trebuie să plec acum acasă. Vino cînd vrei pe la noi, dar nu uita să faci ceea ce e de datoria ta. Şi roagă-te lui Dumnezeu să-ţi dea putere. La revedere, copila mea. Vino la noi, cînd vrei.

În anul următor, Greta îşi pierdu mama, dar evenimentul n-o impresionă pe micuţă, căci nu ştia nimic. Serafia fusese toată vremea în serviciu în insula Ek. Cînd pe insulă izbucni gripa spaniolă, Serafia fu printre primele victime. Căzu brusc bolnavă şi Katrina, care se grăbi să vină s-o vadă cu copilul, sosi prea tîrziu. Serafia era culcată în sicriu, neschimbată, aşa cum fusese întotdeauna. Era înconjurată de flori şi faţa ei avea o expresie de pace. Oamenii locului au căutat să-i uşureze ultimele clipe şi să-i plătească cheltuielile de înmormîntare. După ceremonie, Katrina luă puţinele lucruri rămase de la sărmana fată şi aşeză fotografia lui Gustav la locul ei, pe scrin. Era mulţumită că lăsase pe scrin şi fotografia Serafiei, atîta vreme cît acesta trăise.

În primăvara următoare Finlanda fu declarată ţară liberă, scăpată de jugul străin, aşa cum năzuise timp de peste o sută de ani. Dar asta nu însemna că viaţa de toate zilele şi-a reluat imediat cursul normal în insulele Åland. În timpul celor cîteva sute de ani care se scurseseră de la revolta ţăranilor din Åland şi sosirea voluntarilor suedezi, se formase o legătură patriotică alcătuită din dragostea pentru limba maternă, pentru obiceiurile strămoşeşti închegate din amintiri, admiraţie, reverii sentimentale şi, mai ales, interese

economice. Problema Ălandu-lui întreținea agitația, în spirite și învrăjbirea în sînul oamenilor simpli din Torsö și al autorităților insulei, căci acestea din urmă erau împotriva alipirii ținutului la Suedia.

O femeie bătrînă și sleită de puteri, cum era Katrina, nu se ocupa de astfel de lucruri. Ea era doar mătușa Katrina și atît. Da, desigur vorbea suedeză și nădăjduia să vorbească pînă la moarte această limbă. Dar, pe de altă parte, se născuse și crescuse în Finlanda, deși după atîta timp, aproape c-o uitase.

ÎNTR-O ZI de primăvară, cînd se întorcea din sat, Einar găsi pe Saga și pe Greta jucîndu-se împreună, aproape de casă. Se munceau să construiască, din pietricele, o mică fermă și rîdeau. Cînd fetița îl zări pe Einar, întinse brațele spre ei și-l strigă. Einar înaintă spre ea. Fata îl cuprinse de după gît și-l sărută cu multă căldură, ca de obicei. Apoi se repezi spre Saga și-o îmbrățișă. Acum descoperise un joc de toată frumusețea : alerga de la Saga la Einar și de la Einar la Saga și-i săruta pe obraz. Einar și Saga stăteau pe vine de o parte de alta a fetiței și, în timp ce sărutările mergeau de la unul la altul, ochii lor se întîlniră și roșiră.

— Acum, sărutați-vă și voi ! porunci micul tiran cînd se sătură de joc.

Saga începu să rîdă, dar cînd văzu privirea lui Einar, gravă și tandră, oprindu-se asupra ei, se zăpăci și întoarse capul. Se simțea străbătută de un fior de frică și de uimire. Niciodată n-ar fi crezut că Einar ar putea privi în felul acesta o femeie. Ridică prevăzătoare ochii și văzu că el o privea înainte.

— Acum, sărutați-vă și voi doi ! comandă Greta.

Einar privi capul Sagăi, plecat cu timiditate. Această timiditate născu în el o putere necunoscută pînă atunci, care îl făcea să se simtă sigur de reușită. Deodată simți în el o putere pe care o uitase, o putere de care îi plăcea să se folosească.

Cînd Einar se înapoie, în toamna următoare, Greta fu pretextul firesc pentru a se vedea adesea cu Saga, fapt care nu întîrzie să dea naștere la diverse clevetiri. Căpitanul Nordman și căpităneasa Malm ? De ce nu ? ! Dar lumea nu credea că Einar are curajul

să se uite în ochii unei femei. Dar ce se va întîmpla dacă se va întoarce Gustav ?

Da, Einar îndrăznise s-o privească în ochi pe Saga şi chiar să-i vorbească despre tot felul de lucruri, în afară de acela pe care îl avea în inimă. Dar nu-l oprea numai timiditatea. Şi el, ca şi ceilalţi, se întreba dacă vechea legătură dintre Saga şi Gustav fusese într-adevăr uitată. De mai multe ori o întrebase pe mamă-sa dacă Gustav nu are de gînd să vină, în curînd, acasă.

— El ştie că Malm a murit ? întrebă Einar.

— Da, i-am scris eu însămi.

— Atunci, ce mai aşteaptă ? ! De ce nu se întoarce ?

— Nu ştiu ! Cred că ar putea veni să mă mai vadă, măcar o dată, cît mai sînt în viaţă şi bineînţeles să-şi vadă şi copila.

— Scrie-i să se întoarcă ! Corabia lui va ajunge în curînd în Anglia. Mai bine să dea o raită pe aici, decît să-şi risipească banii prin porturi. Scrie-i din nou că Malm a murit !

— Vrei să spui că Gustav are să se întoarcă din cauza Sagăi ? Nu ! N-are să mai fie nimic între Gustav şi Saga. Erau nişte copii atunci cînd... Şi de atunci s-au mai întîmplat atîtea...

— Se spune că dragostea veche nu ruginește niciodată.

— Se poate, dar ea moare dacă nu-i împrospătată, mai ales că era mai mult focul tinereţii decît al dragostei.

— Ar putea ca dragostea să reînvie.

— Nu, dacă în locul ei a apărut altceva.

— Cum ar putea fi cineva sigur de asta ?

Într-o zi Greta spuse Katrinei :

— Bunico, bunico, Einar a sărutat-o pe tanti Saga !

— Ce fel de poveste mai e şi asta ? întrebă cu asprime Katrina. Dar apoi adăugă :

— Cînd a făcut asta ?

— Azi după-amiază. Am construit cu toţii o casă de zăpadă şi după aia ei s-au aşezat pe o grămadă de zăpadă, şi eu am făcut bulgări de zăpadă şi m-am aşezat în spatele lor. Şi după aceea, s-au sărutat. Şi apoi. bunico, tanti Saga era roşie, şi-a început să plîngă şi Einar era grozav de supărat.

— E ruşine să te ascunzi şi să tragi cu urechea ! Să nu vorbeşti nimănui despre asta !

Amintirea lui Gustav îl chinuia pe Einar. Deşi Saga îi vorbea într-una de iubirea ei, el voia dovada, oricît ar fi costat, chiar dacă ar fi pierdut prin asta orice nădejde de fericire.

— Dacă ne căsătorim, spunea el Sagăi, Gustav ne va urî pe amîndoi. Va socoti că i-am furat un bun care i se cuvenea doar lui.

— Şi eu, eu n-am nici o cuvînt de spus ?

— Tu ? ! ştii prea bine că totul depinde de tine. Dar lasă-l pe Gustav să vină şi să-şi încerce norocul. Dacă noi ne vom căsători înainte ca fratele meu să se fi întors, nu voi avea, îţi jur, nici o clipă de linişte. Mă voi gîndi mereu la ce se va-ntîmpla cînd se va înapoia.

— Eşti gelos ?

— Sînt. Ei bine, sînt.

— Şi dacă el nu se mai întoarce ? Va trebui să ne irosim cei mai frumoşi ani aşteptîndu-l ? !

— Gustav se va întoarce în primăvara asta. Eu voi pleca în vară şi veţi rămîne singuri. Voi doi. Mă voi chinui grozav, dar prefer ca lucrul ăsta să se întîmple, mai bine, acum, decît după aceea, şi poate, pentru toată viaţa. Aşadar vei alege.

Katrina scrise în mai multe rînduri lui Gustav, rugîndu-l să se întoarcă acasă, dar fără să-i arate de ce dorea atît de mult asta. Strecurase, doar aşa, în trecere, într-o scrisoare, că Saga era văduvă şi locuia singură şi c-o iubea pe Greta, ca şi cum aceasta ar fi fost adevăratul ei copil. Gustav n-a răspuns nimic la scrisori şi Katrina nu mai avea nici o nădejde că fiul ei se va întoarce. Dar, într-o zi, pe la sfîrşitul primăverii, Katrina primi un telefon de la Gustav. Fu atît de emoţionată încît simţi că i se opreşte inima.

— Bună ziua, mamă ! spuse Gustav de la capătul firului.

— Bună ziua, fiul meu, spuse Katrina, gata, gata să izbucnească în plîns.

— Vrei într-adevăr să vin acasă ?

— Scumpul meu băiat ! . . .

— O să vin negreşit, o să viu cu „cursa poştei". Eşti bolnavă, mămico ?

— Nu, dar sînt tare bătrînă, doar știi asta. Aș putea să fiu chemată Dincolo, dintr-o clipă într-alta și-aș vrea să te mai văd înainte.

— Ba nu ești chiar așa de bătrînă ! Cum o duce căpităneasa Malm ?

— Saga,vrei să spui ? E sănătos. Mica Greta la fel. E grozav de descurcăreață, dar e sălbatică, aproape ca un băiat ; mai rea ca tine cînd erai mic...

— Fratele meu e acasă ? Cînd pleacă ?

— Peste cîteva săptămîni.

— Ei bine, am să dau o raită pe acolo, ca să văd cum mai trăiți în bătrînul Torsö. Dar nu voi sta mult.

— Vino întîi acasă, și pe urmă o să mai vorbim despre plecare.

— All right ! Pînă atunci, la revedere.

Gustav se înapoie cu sacul la spinare și cu șapca pe ceafă. Era ars de soare (mai slăbise puțin) dar lat în spate și mușchiulos. Dealtfel nu se schimbase deloc. Katrina îi cusu hainele, ca de obicei. El n-avea în sacul său de hoinar decît vreo cîteva haine vechi foarte roase. Mamă-sa îl întrebă într-o zi :

— Cînd o să-ți aduci geamantanul, Gusta ?

— Geamantanul ?

— Da. N-ai nici o ladă de marinar sau vreo valiză ?

— Nu, ce să fac eu cu un geamantan gol ? Te așteptai să-ți vină acasă un Cresus ?

— Nu, dar credeam că ai măcar un geamantan.

— Well ; ei bine, te-ai înșelat.

Gustav salută pe fratele său.

— Bună ziua, căpitane. Ești cineva acuma. Ei drăcie, te ții bine, cum spunea bătrînul Nordkvist. Eu n-am ajuns nimic, dar sînt încă tînăr și pot deveni secund, căci am destulă practică marinărească. Ați văzut-o pe Saga ?

— E afară, se joacă cu Greta.

— E fată bună, deci ?

— Nu cunosc altceva mai bun.

Katrina era foarte îndurerată că Gustav nu arăta nici un atașament pentru fetița lui. O ocolea și nu vorbea cu ea. Einar și Saga aveau grijă să nu apară niciodată singuri, împreună și Saga se ocupa în permanență de fetiță. La cîteva săptămîni de la plecarea lui Einar, Gustav spuse, fără nici o introducere, mamei sale :

— Pentru ce nu s-a căsătorit Einar înainte de plecare ?

— Să se însoare ! Cu cine ? zise Katrina uimită.

— Auzi întrebare, cu Saga !

— O, nu, cine ți-a spus că ei trebuie să se căsătorească ?

— Am și eu urechi.

— Atunci înseamnă că ai urechi mai bune decît toți ceilalți !

— Dumnezeule ! Nu știu pentru ce mi-ați cerut să mă întorc acasă : ca să dansez la nuntă, dacă am înțeles eu bine ! Well ! Atunci să facă bine să se grăbească căci vreau s-o pornesc din nou la drum. Insulița asta nu-i pentru mine ! Trebuie să plec, departe, în lume peste tot unde e într-adevăr viață și mișcare. Sînt sătul de toate aceste bătrîne ramolite care-și rumegă rugăciunile. La fel ca ele e și Saga. O credeam mai cu cap. Da' ea umblă cu Einar, un bătrîn mic burghez ca și ea.

— Ție nu ți-ar plăcea să ai un colțișor liniștit și un bun al tău ? Un loc în lume unde să poți veni să te odihnești după ce ai înfruntat atîtea furtuni ? Eu nu mai am mult de trăit, și ...

— Un colț liniștit ? Așa ceva nu-i pentru mine ! Eu vreau să fiu liber, să am cîte o femeiușcă în fiecare port ; asta înseamnă să fii, de fapt, marinar. Dar aici, în Torsö, nu sînt femeile care-mi plac mie. Nu le pot găsi nici chiar pe bani. Uite, nici Saga, măcar.

— Și ce găsești tu rău la Saga ?

— Nu știe să trăiască, n-are gust. Nu-mi dau seama cum a putut să-mi placă altă dată ! Dar pe atunci eram tînăr de tot, e adevărat. Mai tîrziu însă am început să văd mai bine lucrurile.

Katrina se supără :

— Atunci șterge-o de aici și du-te acolo unde crezi tu că te simți așa de bine ! Ești un fanfaron ! Numai gura-i de tine !

O expresie fugară, de durere, apăru pe fața lui Gustav. Deschise gura să răspundă, dar tăcu și ieși din odaie.

Și astfel trecu vara. Gustav nu pierdea nici o ocazie să-și arate disprețul pentru Saga și pentru oamenii din Torsö. Nici Katrina, nici Saga nu mai aveau vreo îndoială că sentimentele de altădată muriseră. Saga se bucura, dar Katrina nu se putea împăca nici o clipă

cu felul de a fi, lipsit de respect, al fiului ei. Ea observa că sub această suprafață zgomotoasă nu era decît un gol, un imens gol. Ambițiile pe care le avusese la început dispăruseră. Lipsit de griji, își petrecea tot timpul lenevind și-o lăsa pe bătrîna lui mamă să-l hrănească, așa cum putea ea. Era invitat să participe la vînătoare sau la pescuit, dar refuza totul, căscînd plictisit. Pușca de vînătoare n-avea decît să ruginească în cui. La fel: undița și celelalte unelte. La strînsul fînului i s-a oferit în mai multe rînduri de lucru, dar el răspundea:

— N-am poftă.

Katrina era mîhnoasă și în același timp îndurerată. Vedea cum fiul ei își risipise cei mai buni ani ai tinereții. După șapte ani de muncă neîntreruptă nu strînsese nimic. Fusese dus de valurile vieții ca o corabie care plutește fără cîrmă, la întîmplare, pe ocean.

Sărbătoarea tradițională de la Colina Mesteacănilor, fu mai însuflețită ca oricînd, căci bărcile cu motor aduceau acolo puzderie de lume din întregul arhipelag.

A doua zi dimineață Gustav nu se întoarse acasă. Katrina află din vecini ce s-a întîmplat:

— Se pare că tinerii s-au îmbătat, s-au bătut și că s-a iscat un adevărat tărăboi. Gustav era beat criță. Servitoarele lui Larsson l-au zărit în șanțul cîmpului de la răsărit, cînd s-au dus să mulgă vacile, dimineața. Niște bărbați, din altă parte, au tăbărît pe el cu pumnii, pînă l-au culcat la pămînt, lat.

Auzind toate acestea, Katrina căzu pe un scaun. Necazurile ei, cîte fuseseră, nu erau nimic pe lîngă cel de acum. Rămase așa, lîngă fereastră, și-și frînse bătrînele ei mîini, istovite. În zadar încercă să se roage: parcă o apăsa o piatră pe inimă. Apoi se înfurie: el n-a venit acasă decît să acopere de rușine capul ei de femeie bătrînă!

Se făcu seară și Gustav tot nu apăruse. Katrina începu să se zbuciume. Dac-o fi tot acolo, în groapă, sîngerînd? Era totuși fiul ei, fiul ei cel mai mic și cel mai iubit! Își puse basmaua pe cap și porni spre cîmpul de la răsărit. Cineva alerga în urma ei: era fiica lui Seffer:

— Tanti Katrina îl caută pe Gustav?

— Da.

— Merg să te ajut.

În cele din urmă, cele două femei îl găsiră, culcat cu fața în mirișteа țepoasă, cu hainele zdrențuite, cu un picior gol. Fața îi era umflată, în părul și pe fața sa se vedeau dîre de noroi și sînge închegat.

— Mă duc pînă la casa parohială, să împrumut un cărucior, spuse încet fata lui Seffer.

Katrina se așeză lîngă fiul ei. Încercă și de data asta să se roage, dar rugăciunea nu-i risipi amărăciunea. Se sculă, muie în apă colțul batistei și începu să spele fața însîngerată. Gustav se mișcă și gemu, dar nu-și reveni din leșin. Fiica lui Seffer aduse căruciorul și cele două femei îl așezară, cu greutate. pe bărbatul acela tînăr, mătăholos și greu.

— Afurisiții ăștia de finlandezi au adus aici băutura ; ar trebui băgați toți la închisoare, spuse furioasă tînăra fată.

Cînd ajunseră aproape de casa lui Svensson cele două femei întîlniră pe Janne Eriksson. El se opri și clătină din cap :

— Ticăloșii ăia din district au introdus aici băuturile alcoolice ; ar trebui închiși cu toții, scrîșni el.

În sat, căpităneasa Engman zări pe Katrina și pe fata lui Seffer. Și ea clătină din cap și le spuse pe un ton plîngăreț :

— Blestemații ăștia de străini au adus aici rachiul ; trebuie să li se taie gîtul, la toți !

La vila „Sagaro“ tînăra văduvă culegea flori în grădină. Era greu de tras căruciorul în locul ăla, căci panta era tare înclinată. Dar în loc să le ajute, Saga se strecură în spatele casei, ca și cum nu văzuse nimic. Katrina îi fu recunoscătoare, în sinea ei, pentru asta. Saga socotise că modul cel mai potrivit de a o ajuta pe bătrînă era tocmai acesta.

Cele două femei îl așezară apoi pe tînăr în patul lui și-l îngrijiră cît putură mai bine. Gustav boli vreo patru zile. Apoi se sculă, rușinat și morocănos. Katrina nu-i zise nimic, dar într-o zi Greta strigă foarte veselă :

— Birgit, cea de la familia Larsson, spune că Gusta a fost beat ca un porc la serbare.

— Tacă-ți gura ! strigă furios Gustav și o clipă se părea că va lovi fetița. Dar lăsă mîna în jos și fața lui se încreți din nou de durere.

La început Gustav evită s-o întîlnească pe Saga; dar după un timp nu se mai sinchisi. Dimpotrivă, o privea în ochi, cu obrăznicie și se lăuda față de ea în mod zgomotos și grosolan.

Einar se întoarse la Törsö pe la începutul toamnei. El cercetă cu atenție pe Gustav și Saga și temerile sale se risipiră repede.

Gustav se angajă pe o navă de cursă lungă. Înainte de plecare, el căută pe Greta, care se juca singură, în spatele casei. Se așeză pe un bolovan și trase spre el pe fetiță.

— Tu știi că eu sînt tatăl tău? o întrebă el.

Fetița dădu cu sfială din cap.

— Cum o iubești tu pe tanti Saga? urmă Gustav.

— Așa; fetița întinse brațele cît putu de mult.

— Cum îl iubești pe Einar?

Același gest.

— Atunci află că trebuie să asculți de amîndoi și să fii o fetiță foarte cuminte. Îmi promiți asta?

— Da.

— Nu vrei să mă săruți înainte să plec?

Fetița se aplecă și-l strînse în brațe. Era o strînsoare moale și asudată. Pe urmă, fetița îi dădu lui Gustav o ușoară sărutare pe obraz. El o strînse ușor în brațe, în vreme ce ochii săi priveau micii brazii din depărtare.

— Vrei să faci ceva pentru mine? o întrebă el, vorbind rar.

— Da.

— Asta-i un secret numai al nostru. Nu-l spune la nimeni!

— Nu!

Gustav strînse fetița în brațe mai tare și-o sărută de mai multe ori, cu patimă.

— Roagă-te lui Dumnezeu pentru mine în fiecare seară; fă o mică rugăciune numai pentru mine, dar așa, să nu te audă nimeni. Vrei?

— Da.

— L-ai văzut pe Gusta? Masa e gata, spuse Katrina către Greta!

— S-a dus către pădure, răspunse fetița. Apoi își strînse buzele și tăcu.

Cînd Gusta veni acasă, Katrina băgă de seamă, cu mirare, că ochii lui erau roșii. ca și cum plînsese ; el își prăgăti vechiul sac de marinar și cînd fu gata, spuse :

— Adio, mămico, și-i întinse mîna.

— Adio, Gusta ; acum n-o să te mai revăd cît voi trăi.

— Oh, de ce spui asta...

— Știu eu dece. Dumnezeu să te binecuvînteze și să te apere.

— Ai grijă de tine, mamă. Îți voi trimite tot ce voi putea.

— Gustav nu te poți angaja pe un mic cabotier, așa, ca să poți veni iarna acasă ? Sînt așa de tristă cînd pleci atît de departe !

— La ce-ar fi bun un ins ca mine ! Îți rămîn Einar și Saga.

— Dar nu-i același lucru. Nu-ți mai place acasă ?

— Marea e casa mea.

— Gusta !

— Da.

— Știu că am fost sîcîitoare și rea cu tine în seara asta. Unul nu se poate niciodată dezbăra de păcatele lui. Îți cer iertare și nu lua în seamă ce ți-am spus cînd eram supărată.

— Nu-i nimic, mamă. Ca să fim drepți, de mult ar fi trebuit să mă dai pe ușă afară. Un cîine blestemat ca mine...

— Nu, Gusta. Amintește-ți că atît timp cît voi trăi eu aici e casa ta și orice s-ar întîmpla, ușa îți va fi deschisă.

— Mulțumesc, mamă. Și acum, la revedere.

— La revedere și Dumnezeu să te apere.

Se încurajară unul pe altul. De cum ajunse afară, Gustav aruncă sacul pe umeri și coborî colina fluierînd, făcînd semne cu mîna la dreapta și la stînga înspre colibele de pe marginea drumului. Katrina era la fereastră și-l urmări cu privirea pînă ce nu-l mai văzu.

Gustav semăna cu Johan : era puțin adus de spate și-avea picioarele lungi. O tristețe fără margini o cuprinse deodată pe Katrina. I se părea că anii se întorceau cu mult înapoi și că era iarăși o femeie tînără care și-a luat rămas bun de la soțul ei. Despărțiri, des-

părțiri ; iată întreaga ei viață ! Azi era poate cea din urmă despărțire ! Azi Gustav părăsea Torsö pentru totdeauna. Amîndoi știau asta, și mama și fiul.

Înainte ca Einar să plece din nou pe mare se căsători cu Saga. Se instalară în vila „Sagaro". Einar cumpărase mobilă nouă pentru mai multe camere, pusese să se zugrăvească din nou clădirea, mări grădina. Luară la ei pe mica Greta. Einar o adoptă. De aci înainte ea era adevărata fiică a lui și a Sagăi, și ea le spunea tătucu și mămica.

Lui Einar îi mergea din ce în ce mai bine. Primi comanda unor nave din ce în ce mai importante. Cumpără la rîndul lui acțiuni pentru mai multe vase. Ochii lui albaștri scînteiau de fericire care se abătuse asupra lui, ca prin minune.

Dar Katrina se gîndea mereu la fiul ei mai mic, plecat să întîmpine primejdiile pe mările și oceanele lumii. Îi era teamă ca nu cumva Gustav să-i fi înșelat pe toți. Cuvintele lui nesăbuite nu fuseseră decît o comedie. Disprețul lui față de Saga, indiferența sa față de Greta, nu erau altceva decît un văl menit să ascundă adevăratele lui sentimente. Își sacrificase casa, numele și onoarea pentru ca mica familie de la vila „Sagaro" să n-aibă parte de nori pe cerul ei.

ÎN PRIMĂVARA URMĂTOARE Saga deveni mamă. Născu un băiat care primi numele de Herman.

Katrina se ducea adesea la vilă ca să se joace cu noul ei nepot. Dar ea se simțea străină printre ai săi. Saga nu era numai Saga, era doamna căpitan. Avea servitori, acolo se citea, se scria, se discutau lucruri pe care bătrîna femeie nu le pricepea. Băiețelul trebuia crescut după „metode moderne", ca la carte. Și Katrina nu putea înțelege cum tînăra mamă, care fusese așa de îngăduitoare cu Greta, putea să lase copilul absolut singur într-o cameră întunecată și să nu-i pese de țipetele și de plînsul lui. Nașterea copilului lor, n-a schimbat nimic din dragostea Sagăi și a lui Einar pentru Greta. Ea rămăsese cea preferată, fetița răsfățată; ei nu puteau uita că ea a fost aceea care i-a unit. Și se gîndeau s-o pună să facă studii serioase, ca să devină cu adevărat o doamnă.

La cîteva luni după plecarea sa Gustav scrisese Katrinei că în Australia a părăsit vasul pe care se angajase și că s-a hotărît să rămînă acolo.

Australia! Acum Gustav era ca și mort pentru mama lui. Niciodată nu poți avea ceea ce iubești, spusese cîndva el, vorbind despre cîinele său. E adevărat că avea aerul că-i lipsește puterea de a reține ceea ce se petrece în jurul lui; totul îi scăpa. Oare asupra lui apăsa slăbiciunea, mizeria, trista moștenire a lui Johan, urmărindu-l ca un blestem? Gusta a suferit mai mult decît Katrina de moartea lui Erick, fratele și tovarășul său de joacă. A suferit mai mult decît Einar la moartea tatălui lor. Apoi a primit lovitura cea mai teribilă: prima sa dragoste, iubirea sa curată și sinceră a fost înșelată. Toate astea au făcut să apară, să se prăbușească și să dispară speranțele sale, planurile lui de viitor, încrederea în el însuși și bucuria lui de a trăi.

În Australia! Katrina își șterse ochii și puse scrisoarea deoparte. Pentru ea Gustav era pierdut. Dar ea știa, mai bine ca oricine: pe cel mai sterp și pe cel mai trist pămînt al nenorocirii, înfloresc cele mai rare și cele mai adevărate flori. Chiar și pe stînca rece pot să încolțească, merii.

Poate că în acest pămînt îndepărtat o nouă pace și o nouă fericire îl așteaptă pe fiul surghiunit. Și în Australia strălucea steaua de la Bethleem.

Katrina primea mereu, deși la răstimpuri mari, scrisori de la Gustav. Scrisori scurte, într-o limbă împestrițată de cuvinte străine și care vorbeau puțin despre adevărata lui viață. Dar în ele se găsea, întotdeauna, o bancnotă străină și ciudată care avea „la schimb" o valoare de necrezut. Katrina putea, în felul ăsta să-și împlinească cele mai mari nevoi materiale: să-și cumpere zahăr și cafea.

Pe urmă Saga născu din nou. De data aceasta fură doi gemeni: o fată și un băiat.

Anii trecură. Einar și Saga reflectară îndelung și găsiră că famliia e în primejdie de a se risipi. În timpul iernii, cînd Einar era acasă, copiii se găseau la Mariehamn, la școală; în timpul verii cînd ei erau în vacanță, Einar era plecat pe mare. Hotărîră deci să se

mute la oraș. Einar vîndu vila „Sagaro" și cumpără o altă vilă la Mariehamn.

— Bunica vine, fără îndoială, cu noi, spuse Saga.

— Desigur, zise și Einar.

Dar Katrina, cu picioarele ei obosite, se înapoie de la vila albă, plină de gălăgie, la căsuța ei săracă, dar liniștită. Cît de scund era cuptorul! Parcă se cîrcise! Covoarele se tociseră de tot și-și pierduseră culoarea. Vechea găleată de apă părea o rămășiță a altor vremi. Pe capacele lustruite ale lavițelor nu se mai vedea vopseaua, atît de multe mîini și de genunchi le frecaseră... Micile ferestre ale casei se făcuseră parcă și mai mici. Dar cîte minunate răsărituri de soare nu văzuse ea prin aceste ferestre? În cîte seri, după ce-și terminase munca, n-a văzut ea, de pe colină, micile ochiuri de geam înflăcărate de soarele ce apunea, ca și cum întreaga casă s-ar fi umplut de focul cerului? Și toate primăverile în care privise topirea înceată a zăpezii și ivirea a mii de cascade printre terasele stîncoase... Stătuse acolo atîtea toamne, ascultînd vîntul care venea urlînd, dinspre mare, și numărase de atîtea ori luminile care străluceau în vale. De cîte ori, de la aceste ferestre, nu urmărise întoarcerea din călătorie alor săi. Și cum, tot de aici, le urase „drum bun".

Ei veniseră și plecaseră, dar ea rămăsese aici. Și-acum să părăsească acest loc? Nu!

— O să stau în căsuța mea pînă ce Domnul mă va chema la el, spuse ea Sagăi și lui Einar.

— Dar bunica nu poate sta singură aici...

— Nu sînt singură.

— Dar, bunico, te rugăm să ne anunți de îndată ce ți se întîmplă ceva, promite-ne!

— Asta da.

Și Katrina rămase singură. Nu era bolnavă, dar puterile o lăsau, încetul cu încetul. Părul ei lung, odinioară de culoarea inului, era acuma alb ca zăpada. Mîinile îi tremurau, se mișca cu greutate și capul i se părea tot mai greu. Gardul din jurul casei fusese răsturnat, într-o noapte, de vînt, dar Katrina nu mai avea putere să-l repare. În curînd gardul se ruină și bucățile, așchiile lui fură duse de vînt peste stînci. Straturile de flori, pe care nu le mai îngrijea nimeni, se

treziră năpădite de bălării care crescură mai înalte decît plantele sălbatice.

Scara de afară, cea pe care Katrina o făcuse cu mîinile ei, putrezise și urzicile sălbatice crescură printre scînduri. Pereții sobei se făcuseră negri de funingine și de praf, iar acoperișul ajunse negru, afumat. Dar bătrîna femeie nu mai avea curajul să le spoiască cu var. Casa nu mai era curată ca altă dată, și Katrina însăși nu mai era așa de curată. Îi era tare greu să aducă apă aici în deal, iar lemnele erau tocmai hăt departe, în pădure. Vederea îi slăbise, nu mai vedea bine, ce trebuia curățat. Tricota pentru vecini și uneori avea grijă de copilașii acestora. Asta era tot ce putea face, dar parale avea destule pentru nevoile ei. Einar îi trimitea în fiecare lună o anumită sumă și, din timp în timp, primea cîte o bancnotă străină și de la Gustav. Vînduse de multă vreme vaca. Era prea obositor pentru ea ca să se ducă s-o mulgă și să-i facă rost de fîn; și apoi trebuințele ei erau așa de mici! Foarte rar găsea putere să se ducă la cimitir.

Într-o zi băgă de seamă că la cimitir se petrecuseră schimbări mari. Se făcuseră alei noi între morminte. Zadarnic căută mormîntul lui Johan. Află atunci că un drum nou trecea tocmai prin locul unde era lespedea de pe groapa lui. Katrina se așeză pe o bancă, cu spatele rezemat de trunchiul aspru al unui stejar înalt. Mîinile ei zbîrcite, cu vine mari albastre erau cuibările pe genunchi, privirile sale obosite se îndreptară spre strîmtoarea din vale. Dar nu vedea nici urmă de nava lui Johan. Plecase prea departe. Și el ca și ceilalți. Sau, poate că ea nu privea acolo unde trebuia? Poate că dacă și-ar arunca privire în partea cealaltă a insulei ar vedea reîntoarcerea vasului lui Johan.

— Am să navighez și-am să navighez pînă ce-l întîlnesc!

— Da, Johan, vino mai repede. Te aștept!

Într-o dimineață, Katrina văzu că unul dintre cei doi meri era la pămînt. Vîntul îl smulsese din rădăcini. Își adună ultimele puteri și plantă, din nou, copacul, dar el se uscă de îndată, cu toate îngrijirile ei. Era mărul lui Gustav. Începînd din ziua aceea, Katrina nu

mai aşteptă scrisori din Australia. Şi nici nu mai primi.

Începu să trăiască tot mai mult în lumea ei aparte, în lumea ei viitoare. Şi, tot mai mult o copleşea amintirea lui Johan. În nopţile de toamnă asculta furtuna; uneori auzea urletele vulpilor şi-şi amintea cum Johan şi ea se lipeau unul de altul şi, în întuneric vorbeau încet, să nu trezească copiii. Ce deveniseră acum copiii pentru ea? Dispăruta, chiar Sandra îşi urmase propriul ei drum. Singur Johan îi mai rămînea, şi Katrina îi auzea, parcă, respiraţia pe pernă, alături de ea. Cînd voia să-i vorbească lui Johan, Katrina se ducea şi se aşeza pe un bolovan, în spatele casei, tocmai în locul în care şedea Johan. Acolo plînsese el, cu lacrimi amare, lacrimi pe care credea că nu le poate împărţi cu ea. Acolo rămăsese spiritul lui.

— Johan, spunea Katrina, vino repede! Nu fac altceva decît să te aştept.

— Îţi aminteşti, Johan?...

— Îţi aduci aminte, Johan?...

Dar, uneori Katrina se simţea doar o biată femeie grozav de singură. Atunci îşi amintea de Einar şi de Greta, şi de Saga, şi de copilaşi. De ce nu veneau oare s-o vadă? Nu ştiau că zilele ei sînt de mult numărate? Şi Greta? Ce a ajuns ea? A ajuns desigur fată mare poate chiar o domnişoară distinsă. Katrina abia îi cunoştea pe cei trei copilaşi ai lui Einar. Nici nu prea ştia cum i-a născut. Einar n-avea timp să vină s-o vadă, era plecat pe mare aproape tot anul. Dorinţa lui cea mai fierbinte fusese să se elibereze de tot ceea ce îi amintea de copilăria lui umilitoare. Era fericit acum? Katrina ar fi vrut mult să-i vadă încă o dată pe toţi, să stea de vorbă cu Saga, să o vadă pe Greta cum a crescut şi cît s-a făcut de frumoasă, să-şi mîngîie nepoţii. Mai dorea, de asemenea, să vadă casa pe care şi-au cumpărat-o. Probabil că lor nu le plăcea să vină la ea, la Västerby; paturile bunicii erau prea tari, stînjenitoare. Dar ea voia să-i vadă, încă o dată, poate, pentru ultima oară!

Katrina se hotărî să plece la Marienhamn. Femei mai în vîrstă decît ea călătoreau cu vaporul şi ai ei o invitaseră doar, de atîtea ori, să vină la dînşii. Avea destui bani să-şi plătească biletul de călătorie cu va-

porul : avea tocmai banii primiți de la Einar. Hainele ei nu prea erau grozave, dar toți știau cum sînt îmbrăcate femeile simple, de la țară.

Katrina se temea că n-are să se poată scula noaptea, cînd pleca vaporul. De aceea își pregăti un mic pachet în care își puse banii de drum și cîteva perechi de ciorăpiori pentru copii și plecă la debarcader de cu seară, ca să aștepte acolo sosirea vaporului. Se tupilă, obosită și înghețată, pe banca tare din sala de așteptare. Înainte de a răsuna glasul ascuțit al sirenei, așadar cu puțin înainte de răsăritul soarelui, ea regreta din adîncul sufletului că a plecat la Mariehamn. Dar era prea obosită pentru a se ridica de pe bancă și a se întoarce acasă. Rămase deci acolo, și cînd sosi vasul, se îmbarcă laolaltă cu ceilalți călători. Găsi un loc pe punte, la pupă. Timp de patru ore vaporașul gîfîi printre insulele arhipelagului. Katrina se învioră puțin numai cînd briza răcoroasă a mării o lovi în față și stîncile și recifurile se înșirară în fața ochilor ei, în lumina dimineții. Privi în jurul ei. Peisajul era cufundat încă în întuneric și biata femeie nu vedea bine, dar găsi că Ålandul e totuși un ținut frumos. Da, un ținut în care omul trebuie să se simtă mîndru că trăiește. Colo e insula Ek. O altă Katrina, o Katrina tînără și bine legată, întreprinzătoare muncise aici. Străbătuse golful înghețat împingînd săniuța în care era copilul. Unde era oare Hällören ? Nu reușea să-l recunoască printre stîncile astea ! Ar fi trebuie să fie aci Johan, ca să-i arate locul...

În curînd vaporul ajunse la Marienhamn și Katrina coborî pe uscat purtînd micul ei pachețel.

O luă spre oraș ; la întîmplare. Știa numele străzii pe care locuia Einar, dar nu știa prea bine unde se află strada cu pricina. Văzu o stradă largă ce străbătea orașul ; fără îndoială că era strada principală. Înapoia caselor, la capătul străzii, Katrina întrezări nenumărate catarge de corăbii care se ridicau deasupra vîrfurilor copacilor. Erau probabil docurile de vest. Katrina își puse în gînd să se ducă mai tîrziu acolo, să vadă coasta. Dorea, de asemenea, să admire și Școala de Navigație și Casa Marinarului. Dar mai înainte de asta trebuia s-o găsească pe Saga, să bea puțină cafea și să se odihnească puțin, căci se simțea sfîrșită.

Cineva îi arătă locuința căpitanului Nordman: o mică clădire galbenă, care dădea într-o piață liniștită și umbroasă. O frumoasă grădină înconjura casa. Sub un mesteacăn tînăr se afla un leagăn suspendat, la fel cu acela pe care căpitanul Hjalmar Nordkvist îl instalase pentru copiii săi. Lîngă leagăn se vedeau cîteva jucării; între doi sorbi era legat un hamac pe care se afla o pătură și o carte. O bicicletă era rezemată de peretele casei. În grădină erau meri, cu ramuri încărcate cu fructe mari, de un galben delicat. Casa asta era într-adevăr a lui Einar? Căminul fiului ei? Ce mult s-ar fi bucurat Johan să vadă asta! Clădirea avea și balcon... Ar mai fi stat mult s-o admire dar se simțea obosită; trebuia să intre. Dar cînd să intre fu cuprinsă de teamă. Ce va spune Saga cînd o va vedea că a venit așa, pe nepusă masă, fără să-i dea de știre de mai înainte? Dacă ar fi așa însă, vinovați ar fi tot ei, căci ei au rugat-o de nenumărate ori să vină. Doar trebuia să vadă copiii, trebuia să bea puțină cafea ca să mai prindă putere...

Katrina încercă să deschidă poarta, dar nu putu. Fu mirată la început, dar își aminti apoi că cei ce locuiesc în vile încuie poarta cu cheia. Bătu la poartă. Auzi pași și poarta fu deschisă, destul de greu, de un copilaș care o privi cu ochii săi mari și albaștri. Era Herman? Doamne cîtă vreme trescuse!

— Mămica e acasă? întrebă Katrina.

Dar copilul dispăru și bătrîna îl auzi strigînd:

— Mămico, mămico, a venit o femeie sărmană, de la țară.

— Are ceva de vîndut? întrebă Saga.

Katrina își drese glasul și intră în vestibulul în care domnea semiîntunericul.

— Sînt eu, Saga, spuse ea.

Nora ei apăru în ușa întredeschisă, cu brațele pline de cearșafuri și perne.

— Tanti Katri! Bunica! Nu mi-aș fi putut închipui niciodată așa ceva. Intră! Cum te simți? Herman, sărut-o pe bunica ta!

— Poate că vă stinghereșc, dar am venit doar ca să văd copiii și să văd cum v-ați chivernisit aici. Zău, nu vă stînjenesc!

— Cîtuşi de puţin, eşti binevenită. Trebuie să rămîi mult timp la noi. Iartă-mă, sînt încă în capot. Aici, ne sculăm tîrziu. Hai, să ne-aşezăm la masă şi să gustăm ceva. Vino aici, în cameră, şi întinde-te puţin pe divan. Scuză-mă, doar un minut.

— Unde-i Greta ?

— Oh, Greta doarme. A fost astă noapte la dans şi a venit tîrziu. A fost sărbătoarea pompierilor. Ea nu va apare în mod sigur înainte de dejun. Camera ei e la etajul al doilea. Trebuie să se mai distreze puţin, munceşte atît de mult în tot timpul iernii. E prima din clasă. Ea sînt sigură că-şi va trece examenul în chip strălucit. Apoi va urma filologia. E, de pe acum foarte bună la germană şi la franceză.

— I-auzi !?

— Da, da. L-ai văzut pe Herman ? Să ştii că a crescut, şi gemenii au crescut foarte mult. Dar n-ai văzut-o pe micuţă. Va împlini în curînd trei ani. După părerea lui Einar, numai ea îmi seamănă : are părul negru şi ochii căprui. E răsfăţata „lui tăticu". Bunico, vino s-o vezi pe Greta, a devenit o adevărată frumuseţe, tot oraşul o soarbe din ochi.

— Bine. Ai cumva un strop de cafea ?

— Desigur, desigur. Eu vorbesc, vorbesc. Ellen ! fă-i o cafea doamnei Johansson.

Doamna Johansson ? Katrina privi în jurul ei. Mai e vreo altă femeie în cameră ?

Dar cînd eleganta fată-n casă aşeză tava în faţa ei, Katrina începu să se dumirească. Deci ea, Katrina, era doamna Johansson !? Nu asta nu-i plăcea deloc, totul îi devenea străin. Şi de ce umbla oare Saga în acest fel de mantou larg şi plin de flori mari în loc să se îmbrace, aşa, ca la ei, la ţară, cu fustă şi bluză ? Şi-apoi, ce ace de metal purta în păr... Asadar se coafa ? Şi doar era atît de drăguţă, de naturală, cu părul ei negru. Şi aceste ceşcuţe fine ! Abia de puteai să atingi mica lor margine de porţelan. Nu, Katrinei nu-i plăceau deloc lucrurile astea.

— Unde sînt gemenii şi fata cea mică ?

— Se joacă în camera copiilor. Mă duc să le spun să vie să salute pe bunica.

Saga îi aduse pe gemeni, care aveau acum cinci ani. Băiatul avea părul scurt de un blond foarte deschis, ca

Einar, şi faţa rotundă. Fetiţa era drăguţă, ea ţinea în sus, mîndră, căpşorul. Părul ei blond cădea în bucle în jurul obrajilor rozi şi atîrna în două cozi mari pe spate, ajungînd pînă la pulpe.

— E toată chipul bunicii, spun toţi cei care te-au cuscut pe matale cînd erai tînără, spuse Saga, şi iat-o acum mică. Îmi seamănă, nu-i aşa ?

— Da, sînt nişte copii frumoşi. Să le dea Dumnezeu sănătate şi să-i poarte pe calea dreaptă, asta e principalul. Einar nu-i aici ?

— Nu, nu. A plecat din nou într-o cursă lungă. E comandantul unei nave mari pe care a cumpărat-o de curînd o companie nou înfiinţată. Einar bineînţeles, are, şi el numeroase acţiuni în compania aceasta.

— Trebuie să mulţumiţi lui Dumnezeu pentru toate binefacerile astea.

— Da, da, nu ne putem plînge. Dar toate astea nu s-au făcut de la sine. Einar munceşte tare mult şi nu e o treabă prea uşoară pentru noi să trăim aşa, despărţiţi, cei mai frumoşi ani ai vieţii noastre. Dar asta-i soarta tuturor marinarilor şi a tuturor soţiilor lor. Principalul e ca noi să putem să-i dăm să înveţe pe copiii noştri şi să ne asigurăm o bătrîneţe lipsită de griji.

— Da.

— Katrina, vei sta aici mai multă vreme, nu-i aşa ? Ne-ar bucura...

— Îţi mulţumesc. Sînt într-adevăr prea obosită ca, să mă întorc imediat acasă. N-am putut dormi pe vapor.

În cele din urmă Saga se îmbrăcă. Nu în mod „corect“ cum înţelegea Katrina, adică cu fustă şi bluză, dar îşi puse totuşi o rochie cu dantelă şi nasturi, încălţă, pantofi de lac cu tocuri înalte. Văzînd-o aşa, Katrina se simţi şi mai stingherită. Pe urmă Saga îşi scoase acele din păr toate ondulele îi dădeau acum o înfăţişare şi mai străină.

Pe la amiază se servi *lunch*-ul. Doamne, de ce nu pot ei să vorbească aşa ca oamenii, în suedeză, gîndi Katrina indispusă. Bona fu trimisă s-o scoale pe domnişoara Greta. Înainte ca bătrîna Katrina să-şi dea seama, mica protejată de altă dată apăru în cadrul uşii de la sufragerie şi privi, surîzînd, familia aşezată în jurul mesei. Tot curajul Katrinei se risipi într-un suspin obo-

sit. În fața ei era o tînără nespus de frumoasă, e adevărat, dar ea venise s-o vadă pe mica ei Greta și mica ei Greta nu mai era.

Frumoasa domnișoară strînse mîna Katrinei și-i spuse, cu un surîs, descoperind un șirag de dinți albi între buzele proaspete și roșii :

— Bună ziua, bunico, bine-ai venit la Mariehamn !

Katrina o privi pe furiș pe tînăra fată, în timp ce aceasta ședea la celălalt capăt al mesei. Avea gura roșie și cărnoasă a Serafiei, ochii strălucitori ai Serafiei, pielea fină a Serafiei, nasul drept al lui Gustav, talia înaltă a lui Gustav, și totuși se deosebea de Serafia și de Gustav tot așa de tare cum ziua se deosebește de noapte.

Greta se ocupa de fetița cea mai mică ; îi dădea să mănînce.

— Sînt mulțumită că mai e o fată cu părul negru în familia noastră, spuse ea Katrinei. Înainte eram numai eu singură — și din nou acel surîs cuceritor, limpede și pur ca o rază de soare, trecu pe fața ei.

Era un surîs care atrăgea toate privirile : „e felul de a fi, vesel și triumfător, al lui Gustav“ se gîndi Katrina.

— Oh, mămico, cum am mai dansat aseară ! Trebuie să-ți povestesc ! spuse Greta.

Katrina, care se gîndea că tînăra fată dormise pînă tîrziu, întrebă brusc :

— Ți-e așa de greu să te scoli devreme ?

— O, da. Dacă ai ști bunico ! exclamă Greta rîzînd, și Saga o aprobă.

— Și Gusta era la fel, continuă Katrina.

Ea înțelese numaidecît că a greșit spunînd asta, fiindcă tăcerea care se făcu deodată îi dovedea că atinsese o coardă sensibilă. Greta plecă ochii. Știa oare fata că Gustav era tatăl ei, se gîndea oare le el cu neplăcere și prefera să-l uite ?

După se șezură la masă, Katrina fu lăsată singură, în dormitor, ca să se odihnească puțin. În timp ce stătea lungită în pat, ușa se deschise cu grijă și se ivi fața drăguță a Gretei.

— Bunica doarme ?

— Nu.

Greta intră repede și închise încet ușa în urma ei.

— Bunico... Eu... Bunico... începu ea, șovăind și înroșindu-se din ce în ce mai mult.

— Ce-i ?

— Bunico, mai ai fotografia care stătea de obicei pe scrin, fotografia lui Gustav ?

— Desigur.

Tînăra fată se așează, cu grație, pe pat, lîngă Katrina. Fața ei frumoasă, proaspătă era roșie de zăpăceală și o fierbinte rugăminte.

— Vrei să mi-o dai, bunico ?

Katrina fu foarte mirată de rugămintea fetei și se ridică pe jumătate. Dar Greta rămase așezată pe pat.

— Chiar vrei fotografia ?

— O, desigur, bunico !

— Am să ți-o dau. Eu am mai multe fotografii ale lui Gusta, dar e drept că asta îmi place cel mai mult. Am să ți-o dau totuși...

— Bunico...

— Ce este ?

— Gus... Vreau să spun... Gustav mi-a vorbit odată, înainte de plecarea lui. El a fost tatăl meu, nu-i așa ?

— Da.

— Eu am părinții mei, aici... ca și cum ar fi părinții mei adevărați. Dar sînt bucuroasă să știu că adevăratul meu tată nu mă ura. Cred că el era foarte nefericit, bunico, nu ? Nu-i așa ?

— Da.

— Bunico, Gus... tatăl meu mi-a cerut să mă rog pentru el în fiecare seară. Și eu am făcut asta tot timpul. Dar acum, probabil că el nici nu mai e în viață. Bunico, n-ai primit, nciodată scrisori de la el ?

— Nu, copila mea ; în vara asta mărul sădit de el s-a uscat. Se vede că Gusta și-a găsit, în cele din urmă, pacea.

— O să-mi dai fotografia, bunico ? o rugă din nou, tînăra fată.

— Da, am să ți-o trimit.

— Mulțumesc.

Greta se ridică vioaie și se grăbi să iasă. Dar, cînd ajunse la ușă, se opri ca și cum ar fi cuprinsă de o pornire neașteptată se întoarse, în fugă, spre pat și o sărută pe bătrînă.

— Mulțumesc, bunico.

Apoi dispăru.

S-a hotărît ca familia să arate Katrinei, chiar în după-amiaza aceea, împrejurimile orașului. Dar nu se putu. Un automobil plin cu tineret vesel se opri la scară. O căutau pe Greta. Băieții plecară cu bona la plajă. Saga fu reținută acasă de niște doamne, care veniseră să discute cu ea în legătură cu niște opere de binefacere. Katrina își puse basmaua pe cap și plecă singură, promițînd că se va înapoia la cină. Merse încet pe străzi, urcînd și coborînd, oprindu-se din loc în loc, pentru a privi în jur. Rămase multă vreme nemișcată în fața modestei clădiri de lemn care se deosebea prea puțin de celelalte case. Așa vasăzică, aici și-a adus la îndeplinire Einar visul vieții sale și și-a pus pe capul lui încăpățînat „coroana" de căpitan. Colo, sus, pe moviliță pe care copiii o numeau colina Ohberg, se înalță Turnul de Navigație, care aparținea școlii. Jos, aproape de piață, nu departe de docurile de est, clubul își înalță mîndra lui fațadă. Căpitanii vorbeau adesea „să se ducă să facă un chef la club". Dar Einar, fără îndoială, n-a avut nici timp, nici bani pentru așa ceva.

Katrina o luă pe strada mare pînă în portul de răsărit. Puntea și cheiurile de aici erau largi și mai impunătoare. Mai multe vase mari se aflau ancorate în docul strîmt și lung. Erau, desigur, nave de cursă lungă. Katrina se așeză pe un bolovan: așadar, nave ca astea i-au dus feciorii spre cine-știe-ce țări îndepărtate. Dar, niciodată, niciodată ele nu-l vor mai aduce pe Gustav.

Pe măsură ce privea corăbiile cu pînze, Katrina se întrista tot mai mult; prin fața ochilor îi trecea întreaga ei viață și simțea, din nou, durerea cumplită a plecărilor. Mai departe, mai departe, mereu mai departe și niciodată spre casă!

Johan nu se îmbarcase niciodată pe o navă mare ca astea. Vasele pe care le vedea îi erau tot atît de străine lui ca și ei. Desigur, cînd va sosi clipa, Johan va veni s-o caute cu o corabie mică.

— Da, Johan, vino repede, doar știi că eu nu fac altceva decît să te aștept.

Katrina se ridică și se înapoie spre centrul orașului. Acolo se așeză pe o bancă, pe o alee îngustă a esplandei. Apa albastră a Slemenului strălucea sub soarele de toamnă. Bătrîna simțea o adevărată voluptate să se odihnească. Locul unde se afla era umbros și plăcut, sub teii care foșneau molcom. Cîțiva marinari se plimbau liniștiți. Aici nu treceau automobile care să te deranjeze cu zgomotul lor. Cît de liniștit era totul! Katrina își odihnea trupul, dar sufletul ei n-avea liniște. Totul i se părea atît de străin, dar ea era prea obosită ca să încerce să înțeleagă. Era bătrînă și simțea cum viața o părăsea încetul cu încetul. Își căuta prietenii doar printre cei morți și ea însăși aparținea, încă de pe acum, unei alte lumi. Avea oare viața ei vreun preț? Totul dispărea, fără întoarcere, asemeni picăturilor de rouă sub razele soarelui. Fără întoarcere? Bătrînul Căpitan a putrezit de multă vreme sub pămînt, și totuși, îi zărea silueta lui printre copaci. El mergea prin oraș, poruncea, hotăra și domina pe uscat și pe apă.

Lucrurile se petreceau astfel. Johan dormea adînc. Sub nisipul prin care fusese făcut drumul, picioare nerăbdătoare scormoneau locul în care se odihnea el și totuși Johan trăia o viață mai bogată ca oricînd. Naviga cu rang de căpitan, pe oceane, la bordul unei corăbii mîndre. Și se juca, de asemenea, acolo, pe gazonul crescut între străzile orașului. Johan și ea se jucau, căci sîngele lor curgea în vinele nepoților lor. Sîngele lor, sîngele ei și acela al tatălui ei și al strămoșilor ei. Viața e veșnică și fără de sfîrșit.

În portul de răsărit se auzi geamătul sirenei unui vapor. *Alan* era gata de plecare. Dacă pleacă acum cu vaporul va ajunge acasă la ora unsprezece. Dar era prea obosită; dealtfel, promisese că va mai rămîne. Vor mai trece trei zile pînă vaporul va veni din nou la Mariehamn, trei zile lungi înainte ca ea să se poată înapoia acasă.

N-ar fi vrut să rămînă aici atîta timp. În fața ochilor ei reapăru stîncile însorite, intrarea joasă cuptorul înnegrit de funingine și covoarele decolorate. Oh, cum o mai durea inima! Nu poate să doarmă la Mariehamn. Trebuie să-și regăsească patul ei tare. Ce va spune Johan și ceilalți dacă ei vor veni și nu o vor găsi acolo? Nu putea să lipsească prea multă vreme. Dacă

pleacă imediat la debarcader are timp să se îmbarce înainte ca sirena să sune a treia oară.

Katrina își luă boceaua în care își avea punga cu bani și, clătinîndu-se, se îndreptă spre doc cu toată iuțeala de care erau în stare bietele ei picioare. Ea ajunse gîfîind, tocmai cînd se trăgea pasarela.

Cineva de pe punte strigă :

— Ajutați-o pe sărmana femeie să se îmbrace !

Abia ajunsă pe punte, Katrina începu să aibă remuşcări. Ce rău se purtase ! Ce va spune oare Saga ? Vor fi cu toții neliniștiți, dar de îndată ce va ajunge acasă, le va telefona. La urma-urmei Katrina era mulțumită c-a plecat, tot n-ar fi putut dormi cum trebuie la Mariehamn.

Ajunse acasă seara, tîrziu. Era îngrozitor de obosită, dar, totodată așa de bucuroasă, încît izbucni în plîns. După aia o anunță pe Saga și, în același timp puse la poștă, pentru Greta, un plic în care era fotografia lui Gustav.

Toamna trecu, frunzele copacilor se îngălbeniră, zilele se făcură din ce în ce mai scurte. Pe vreme rea Katrina nu putu ieși din casă ; ploile făceau stîncile alunecoase și primejdioase. Reumatismul o silea să stea în pat. Fetele Lydiei veneau pe la ea mereu și îi spuneau :

— Tanti Katrina, du-te la Mariehamn. Nu poți rămîne singură aici, în timpul iernii.

Dar Katrina era hotărîtă să rămînă și Lidia spuse fetelor să se lase păgubașe.

— Tanti Katrina nu va pleca niciodată de aici.

Lidia și fetele ei îi cumpărară lemne și făcură focul ca să încălzească cămăruța în care locuia Katrina, căci din zi în zi se făcea mai frig.

— Am făcut un foc strașnic. Acum a rămas jarul ; am să vin ceva mai tîrziu ca să închid tirajul, spuse una din fetele Lydiei, într-o seară cînd începuse să înghețe.

— Mulțumesc, copila mea, murmură bătrîna ; nu e nevoie să mai vii. E nevoie de tine acasă. O să mă descurc eu singură la noapte.

— Dar n-o să poți, tanti Katrina.

— Ba da, ba da ; du-te acasă copila mea. O să mă descurc eu. Dumnezeu să te aibă în paza lui, copila mea.

Tînăra plecă şi Katrina rămase singură. Deşi fusese făcut focul, în odaie începuse să fie tot mai frig şi vîntul urla în horn. Şi tocmai atunci Katrina avu cel mai minunat vis. Se făcea să era vară, în miezul verii, la vremea cositului; soarele îşi trimitea razele sale strălucitoare. Un peisaj vrăjit se întindea în faţa ei; era în acelaşi timp: Åland şi Österbotten. Oamenii cu chipuri fericite mergeau şi cîntau pe cîmp, secerau şi legau grîul în snopi. Apoi începeau să danseze şi femeile aveau flori în păr. Copilaşi se jucau printre copaci, pe colină; ramurile se plecau sub greutatea merelor, mere mari şi frumoase cum nu mai erau altele pe pămînt.

Pîrîiaşul argintiu murmura printre cele două maluri înţesate de flori şi păsările ciripeau în crengi. Katrina îl recunoscu pe bătrînul ei tată. Tocmai cîntărea în mînă un snop de spice grele de secară. Un fir de pai galben ca aurul strălucea în barba lui sură. Katrina surîse, tatăl ei părea mulţumit. Dar puncteţul acela nu e oare mica Sanna, care alerga laolaltă cu ceilalţi copii? Cum îi mai străluceau ochii de bucurie. Acum, iată-i, s-au ridicat cu toţii şi privesc în depărtare, făcînd semne vesele. Colo jos, un pîlc de oameni se apropia venind dinspre mare. Erau desigur marinari. Strigau veseli de departe pe oamenii aflaţi pe uscat şi începură să cînte un cîntec marinăresc.

Pe unii din acest grup Katrina îi cunoştea. Nu era oare acesta Erik? Surîdea cu dinţii săi strălucitori! Şi acesta era Gustav care mergea alături de fratele său, ţinîndu-l de gît. Cîntau gros şi mergeau în cadenţă.

Ce bucurie! Întrega lume era plină de o muzică aproape cerească şi ea îţi pătrundea în suflet şi-l umplea de o bucurie nespusă. Katrina simţea că îi iubeşte nespus de mult pe toţi şi că ar fi vrut să-i strîngă la pieptul ei, pe toţi.

Dar iată încă ceva: o luntre mică, cu pînzele umflate, plutea uşor în golf. Prova ei lucea de parcă ar fi fost de aur şi la lumina soarelui pînzele îi păreau de zăpadă. Valurile se spărgeau de proră împrăştiindu-se în stropi de argint. Un om stătea drept şi mîndru la cîrmă. Katrina se îndreptă grăbită spre ţărm. Omul acela era Johan şi el venea spre ea plutind:

Aşteptarea luase sfîrşit, totul se împlinise.

Din aceeași literatură
au mai apărut:

SYLVI KEKKONEN

Amalia

MARTTI LARNI

A patra vertebră sau Șarlatan fără voie

MARTTI LARNI

Preafrumoasa porcăriță

JOHANNES LINNANKOSKI

Cîntec despre învăpăiata floare roșie

* * *

Nuvele finlandeze

FRANSEEMIL SILLANPÄÄ

Silja sau O soartă zbuciumată

MIKA WALTARI

Femeia și străinul

Lector : MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor : ELENA BABY

Tiraj 16.630 Bun de tipar : 26.11.1974
Coli tipar 15

Intreprinderea Poligrafică „INFORMAȚIA"

KATRINA e romanul unei vieți, un omagiu închinat demnității umane. O poveste despre dragoste, muncă și suferință, un poem simplu și cuceritor. E de ajuns să scrii o carte adevărată pentru a cîștiga inimile cititorilor de pe toate meridianele, așa cum a făcut Sally Salminen, scriitoare de limbă suedeză din Finlanda.

EDITURA UNIVERS

Lei 8,25